

CAN TURU

HISTÒRIA D'UNA MASIA DE VILADECAVALLS (Segles XIV - XX)

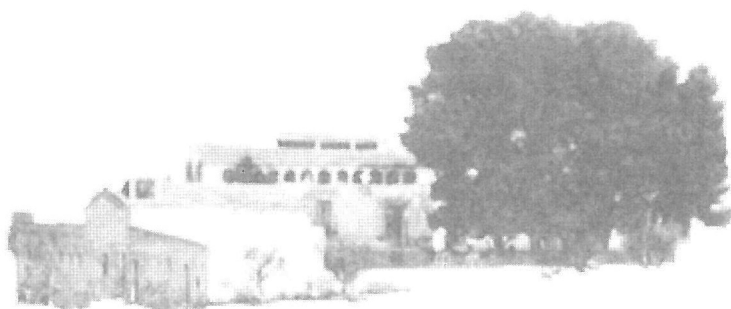

ESTEVE CANYAMERES RAMONEDA
FRANCESC SUÁREZ FERNÁNDEZ
RAMON TORREDEMER TURU

CAN TURU

UNA MASIA DE VILADECAVALLS

(Segles XIV-XX)

Esteve Canyameres Ramoneda
Francesc J. Suárez Fernández
Ramon Torredemer Turu

Any 2000

CAN TURU

UNA MASIA DE VILADECAVALLS

(Segles XIV-XX)

ÍNDEX

PRIMERA PART

RESSENYA HISTÒRICA, DEL SEGLE XIV AL XX

INTRODUCCIÓ.....	5
TURO i TURU: L'ETIMOLOGIA DEL COGNOM.....	7
ELS ANTECEDENTS	10
EL SEGLE XIV.....	13
EL SEGLE XV.....	19
EL SEGLE XVI.....	25
EL SEGLE XVII.....	40
EL SEGLE XVIII.....	48
EL SEGLE XIX.....	55
EL SEGLE XX.....	61
FONTS DOCUMENTALS I BIBLIOGRAFIA.....	63

SEGONA PART

LA RODALIA DE CAN TURU, LA TOPONÍMIA

LA TOPONÍMIA DE CAN TURU I ENTORNS.....	67
ÍNDEX ALFABÈTIC DE TOPÒNIMS	68

TERCERA PART

GENEALOGIA DELS TURU

INTRODUCCIÓ.....	129
METODOLOGIA.....	129
ARBRE GENEALÒGIC	

NOTA DELS AUTORS

A l'estiu del 1998 el Sr. Joan Turu i Campi, de Terrassa, va anar a la seu de la Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia i Vexil·lologia, a la recerca d'informació sobre els Turu de Viladecavalls i els Mitjans de La Guardiola de Santa Maria de Toudell, allí l'Armand de Fluvià el va posar en contacte amb l'Esteve Canyameres, uns dels autors que subscriu aquest treball. D'aquells primers contactes en va sortir una col·laboració i diverses tertúlies a la seva masia de can Gorina a Matadepera.

Uns mesos més tard el Sr. Joan Turu i Campi ens demanava formalment al Ramon Torredemer Turu i a l'Esteve Canyameres si podíem treballar en la història de la masia i la genealogia dels Turu de Viladecavalls. Evidentment davant de la proposta del Sr. Joan, un home de més de 80 anys, però amb una vitalitat i il·lusió encomanadissa, no ens podíem negar.

Vàrem treballar tot el 1999 i part del 2000, cadascun amb allò en què sabíem i amb el què ens sentíem més còmodes. També es va incorporar a l'equip l'experiència en l'àmbit de la toponímia, tant documental com de camp, d'en Francesc Suárez. Aquest treball va servir per trobar documents històrics importants i documents com el plànol de can Turu i de la Tarumba de l'any 1781.

Al més d'octubre del 2000 ja estava pràcticament acabat el treball. Era el moment de cercar editor, es va plantejar a l'ajuntament de Viladecavalls. En un primer moment tot foren interès i promeses del regidor de cultura, (simultani amb l'enderrocament de la masia de can Turu, en els mateixos dies).

Es va oferir la possible publicació al Sant Jordi del 2001, vàrem passar a la festa Major de novembre 2001 i d'ací a l'altre Sant Jordi 2002 i d'ací a res. "Allò que se'n diu "fer passar en raons per no fer res".

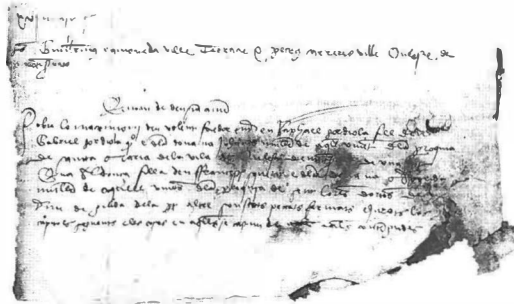
Després del temps passar i de veure la poca paraula del regidor de cultura de l'ajuntament de Viladecavalls, el Sr. Joan Turu decidí que no volia tornar a passar per una "passejada" com aquella i va iniciar les actuacions per editar-lo ell.

Una ràpida afecció es va emportar a aquest home lluitador i inquiet lletraferit. Amb el seu decés, l'edició del treball quedà aturada. Amb tot, la ferma voluntat i tenacitat d'en Ramon Torredemer, nebot del Sr. Joan Turu, a saltat els obstacles i la por a una aventura editora. Volent complir la voluntat del seu oncle, ens ha embarcat en l'edició d'aquest treball, tal i com el vàrem deixar la tardor del 2000.

És per això que no s'ha tocat ni actualitzat cap de les dates ni dades dels escrits, amb la clara intenció de ser fidels al moment en què es va fer l'estudi i a la memòria de Joan Turu i Campi (Terrassa 1917-2002).

Primera Part

RESSENYA HISTÒRICA Del segle XIV al XX

Esteve Canyameres Ramoneda

Sap més un boig a casa seva que un savi a la dels altres

Aquest refrany que encapçala la introducció havia estat pensat per una introducció que feia especial èmfasi en les limitacions que comporta la manca d'un arxiu patrimonial del mas Turo, o d'una família propietària des de moltes generacions, que ens pogués donar alguna informació per enriquir humanament la descripció històrica. Els documents històrics notariais són per ells mateixos, molt freds.

El refrany lligava molt bé amb un dels meus principals temors alhora d'explicar coses de les masies, la manca d'elements per esbrinar el factor humà i el per què d'algunes actuacions, i decisions. En definitiva, quines va ser les actituds mentals, culturals o familiars que van intervenir. Elements tots aquests, inherents als humans, i que generalment no queden reflectits als documents oficials.

Es poden explicar mil coses sobre una masia i la seva família, però mai serà suficientment objectiu, falta quelcom. Per això considero que seria falç parlar d'història d'una casa de pagès. Essent molt benèvols, podem com a màxim, parlar de ressenya històrica. Cosa que he pretès fer des de la meua particular manera d'entendre la història de les masies, a cavall entre la genealogia, l'antropologia i la història de les mentalitats.

Ara bé, el fet de veure que s'ha enderrocat la masia de can Turu, m'ha portat cap un altre tipus d'introducció. He desistit de fer una introducció racional i acadèmica. El sentiment ha pogut més i la introducció que finalment he inclòs no és massa racional ni pròpia d'un historiador que procura apropar les coses del passat i fer-les entenedores sense posar-hi massa "salsa".

Deia l'Armand de Fluvià al pròleg del llibre *Els cognoms actuals de Sentmenat* editat l'any 1988 que *a mesura que anava pouant en els vells i delicats llibres de l'arxiu, anava també retrobant, desenterrant diria, cognoms oblidats i una sèrie gairebé inacabable d'avantpassats. M'identificava amb aquell lloc, amb aquell espai geogràfic. Sentia les seves energies disperses flotant en l'ambient. Sentia que m'observaven agraiïts i complaguts d'haver-los convocat mitjançant l'esment de llurs noms i d'inscriure'ls al lloc que els corresponia en el meu arbre genealògic. A cada nou personatge que integrava al meu passat fent-lo present, em preguntava per la seva existència, sense la qual la meua no hauria estat possible. Hauria volgut saber com era físicament, com havia viscut, si havia estat feliç o malastruc, si havia estimat molt i què tenia jo dins la sang o dins la carn que fos d'ell, perquè en certa manera, ell s'havia perpetuat, immortalitzat en mi.*

Penso que són aquests sentiments i aquest estat d'ànim el que ens impulsa a molts genealogistes i historiadors a treure hores d'on sigui per submergir-nos en papers vells i retrobar el propi passat.

No he nascut ni he viscut a Viladecavalls, ni tampoc tinc cap lligam familiar proper, però com diu l'Armand "*noto que forma part del meu passat.*" Els meus vincles amb aquestes terres venen de lluny, de segles enrera, de cabalers i cabaleres sortits de cases de pagesos com can Corbera, can Marçet, can Purull, can Mitjans, can Tries o can Turu. Són tots ells, avantpassats de molta gent, que com jo, som fills del Vallès. Aquesta comarca a la que Pere Quart va dedicar aquella corrandà de l'exili que deia *en ma terra del Vallès, tres turons fan una serra, quatre pins un bosc espès i cinc quarteres massa terra*, per cert, al pas que anem, aviat haurem de canviar el final i substituir-lo per aquell altre que diu "del Vallès no en queda res".

El passat històric de la majoria de nosaltres, no és el dels reis. Tampoc és aquell que ens volen vendre quatre espavilats: un escut falç del nostre cognom, on curiosament, sempre tenim un primer avantpassat que va provar la seva "noblesa" fent de "matamoros", ja sigui pels voltants o en qualsevol d'aquelles batalles de les que en sabem alguna cosa, perquè de petits ens les feien memoritzar a les escoles. Sortosament per al *pedigree* personal, els nostres avantpassats, altra feina tenien que anar a matar moros cada dos per tres. Havien de lluitar sí, però no per provar nobleses que no donen de

menjar. La seva era una lluita d'altra mena, era per fer produir la terra, per sembrar i recollir, per poder passar un hivern més, per fer créixer els fills, en definitiva per viure.

Aquest és el nostre patrimoni històric i cultural. Un patrimoni que ningú ens pot prendre, ni el rei ni el president de la república. Potser no és brillant ni heroic, però és el nostre. Les masies són producte i un dels símbols d'aquest humil patrimoni rural, com ho són d'una altra etapa de la nostra història, les xemeneies de les fàbriques.

Les cases de pagès potser no tenen el valor artístic d'un palau, ni esdevindran mai un premi d'arquitectura, però són part del patrimoni de la gent senzilla. Aquest gran col·lectiu que ara i des del món mediàtic és anomenat "gent del carrer". Amb cada masia que desapareix, és perd una part simbòlica d'aquella altra història que és de molts, però que no surt als llibres d'efemèrides. Cada masia que és enderrocada, minora una mica més el poc que sabem del nostre humil passat. S'esborra un testimoni patrimonial que ens recorda que allí hi va haver part d'aquella multitud innominada i desconeguda sense la qual, ni reis, ni papes, ni polítics o militars no haurien pogut escriure la seva pròpia història.

Desconec si l'enderroc de can Turu, era una mesura necessària o no, si era l'única solució tècnica i econòmicament viable, o si ho volia el poble de Viladecavalls. Ho sento, soc egoista, el meu sentiment genealògic em priva de ser racional i solidari amb el que la majoria hagi decidit. Entenc que jo he perdut una mica més dels símbols del meu passat, i el Vallès una mica més del seu patrimoni històric popular.

Desitjaria que la ressenya serveixi perquè els que encara es cognominen Turu, valorin que les quatre lletres que formen el seu cognom, no són únicament un senyal convencional d'identificació individual i familiar. Ara que can Turu ja no existeix, les quatre lletres d'aquest cognom porten aparellat simbòlicament el llegat humà de 700 anys d'història d'una masia i els seus habitants.

Esteve Canyameres Ramoneda
Sentmenat, 17 d'octubre de 2000

TURO i TURU: L'ETIMOLOGIA DEL COGNOM

A finals dels anys vuitanta en el decurs de la recerca de les línies d'avantpassats de la meua genealogia familiar a Terrassa i als pobles del seu rodal, vaig començar a trobar dades sobre els Turo de Viladecavalls. Com que els meus cognoms paterns i matern són vallesans, a la que anava remuntant generacions anava trobant més i més avantpassats de masies de Terrassa, Rubí, Viladecavalls, Vacarisses, Ullastrell, Matadepera, o llocs més allunyats com Esparreguera.¹

Recordo que en trobar les primeres dades de la nissaga Turo en papers del segle XVI, em va quedar el dubte sobre com es pronunciava aquella grafia escrita *Turo*. Consultant la cartografia vaig veure que encara existia a Viladecavalls la masia de can Turu, (i com que a voltes la toponímia de la cartografia no és del tot correcte) continuava amb la incògnita referent a sí, es pronunciava *Turu*, *Turú* o *Turó*.

Un amic que coneixia bé aquella zona del Vallès em va confirmar que era una paraula plana i per tant ortogràficament sense accent. No era per tant *Turú* i difícilment l'arrel etimològica podia ser *Turó*. A més la casa de can Turu tampoc estava situada en el que entenem com a turó. Mot que l'erudit Joan Coromines va definir: *Turó* = "puig" en particular el de punta més estreta que la *tossa* o *tossal*, però menys que el *pic* o *puig*.²

Fent balanç de les formes en què el cognom es troba escrit als documents històrics, la conclusió és que la grafia escrita es manté quasi invariable des del segle XIV fins al segle XIX. Sempre en la forma "*des Turo* o *Turo*". Les inscripcions notariales o parroquials mantenen aquesta grafia, tot i que no s'ha de perdre de vista que l'accentuació en aquestes centúries no era normativa i generalment escassejava.

En aquests 500 anys hi ha algunes excepcions, bàsicament consisteixen en què la grafia escrita presenta accentuació a la darrera vocal, "*Turó*" o s'acompanya amb la contracció *del*. El primer cas es localitza per exemple, a la còpia feta i transcrita en el segle XVIII de l'original de la confessió de capbreu del mas Turo al procurador del monestir de Santa Maria de Montserrat de l'any 1548. On el copista va afegir l'accent: *totum illum mansum vulgo dictum de Turó*. El cas de la contracció "*del*" es presenta per exemple, a la confessió de capbreu de l'any 1696 també del mas Turo al monestir de Montserrat: *posseheix primo tot aquell mas anomenat del Turo* (segurament amb intenció d'indicar nom associat a accident geogràfic).

En ambdós casos es tracta de documents aliens a la comunitat pagesa del lloc concret, que és la que millor coneix la toponímia de l'entorn.³

A partir del Decret de Nova Planta del 1716, la progressiva imposició del castellà a l'administració civil, eclesiàstica i l'ensenyament, va comportar que els escrivans, preveres i gent lletrada, tingués cada vegada més problemes per escriure en català. Això va provocar que molts cognoms catalans comencessin un procés de degradació escrita i de castellanització.⁴

¹ Descendeixo a través de la línia materna Ramoneda, de dues germanes de Rafel Turu i Guardiola l'hercu de can Turu de finals del segle XV, d'Antònia casada amb Francesc Mitjans (de can Mitjans de la Guardiola) i de Maria casada amb Pere Santfeliu de les Alzines (del mas Santfeliu de Sant Pere de Terrassa, actualment desaparegut).

² COROMINES, Joan (1992); *Diccionari etimològic i...* Vol. VIII, pàg. 935.

³ ACA: Secció Notarials, Sant Feliu de Llobregat, Lligall 491(13) i ACA: Reial Audiència, plets civils, núm.13559, foli 90.

⁴ El procés de castellanització dels cognoms ha portat a situacions absurdes que fins i tot poden resultar còmiques per no dir altra cosa. No he d'anar gaire lluny, el meu cognom patern se les ha vist de tots colors. Els meus avantpassats es cognominaven Canyameres (grafia correcta tant abans com ara que tenim el català normatiu), però els secretaris del registre civil van inscriure al meu besavi amb la grafia Cañomeras, a l'avi el cognom li van començar (inscripció de naixement) amb la grafia Cañomeras i li va acabar amb la grafia Cañameras, al meu pare Canyameres, i a mi Cañameras. Després d'anys de lluitar per retornar al cognom propi familiar i la grafia original, a la que ens despistem una mica, altre cop ens cognominem amb grafies estranyes. La més recent és de l'octubre del 2000. I aquest cop el batejat ha estat el meu fill, al qual en un rebut del menjador escolar, me l'han cognominat Canyamoros. Un curiós cognom de factura híbrida català-castellà. En el fons hem progressat una mica no?, ja no es castellanitza totalment el cognom, ara s'aplica el bilingüisme, "*algo es algo*".

En el cas dels Turo, a partir del primer quart del segle XIX, les diverses línies Turo de Viladecavalls inclosa la línia d'hereus de la masia, comencen a ser documentats amb la grafia escrita que es llegeix tal i com es pronuncia, és a dir, substituint la vocal *o* final per una *u*. Fins i tot, en Ramon Torredemer, ha trobat en algunes inscripcions dels llibres sacramentals de Sant Martí de Sorbet que el rector o vicari que va fer la anotació, va accentuar la primera vocal, tot i que això en llengua castellana era una incorrecció ortogràfica, per evitar confusions en el futur, i suposo per deixar clar que els Turu i els *Turú* no eren una mateixa nissaga.

Dos exemples documentals ens il·lustren el tema del canvi de la grafia escrita de *Turo* a *Turu* amb les corresponents vacil·lacions inicials (primera meitat del segle XIX). El primer és d'una de les línies cabaleres de Viladecavalls i l'altra de la línia d'hereus:

Exemple 1, extractes de les inscripcions als llibres sacramentals de la parròquia de Sorbet:

- Inscripció de casament del dia 19/09/1789: *Joseph Turo, jove pages natural y habitant en la Parrochia de Sant Martí de Sorbet (...), fill l·legitim i natural de Joan Turo, pages de dita Parrochia y de Francisca Turo y Gras...*
- Inscripció de casament del dia 9/09/1826: *Francisco Purull (...)* i *Francisca Turu, donzella filla de Joseph Turu difunt y de Eularia Carner...*
- Inscripció de baptisme del dia 11/10/1829: *Joseph Jaume Martí, nat dos dias antes fill l·legitim y natural de Francisco Purull, pagès y de Francisca Turo (...)* Foren Padrins *Joseph Purull, pagès y Maria Seuva, dona de Jaume Turo...*⁵

Exemple 2, extractes de les inscripcions als llibres sacramentals de les parròquies d'Ullastrell i de Sant Martí de Sorbet:

- Inscripció de casament del dia 24/09/1787: *celebrador entre Isidro Turo, pages viuado de Theresa Brustenga (...), fill de Jaume Turo, pagès y de Coloma Gironès, conjuges difunts de una part y la honesta Theresa Rodó, donzella...*
- Inscripció de casament del dia 02/10/1823: *entre Joseph Marcet y Bogunyà fadri pagès (...)* Y *Josepa Turu y Rodó, donzella natural y habitant en Sant Jaume de Viladecaballs, sufraganea de Olesa de Montserrat (...)* filla l·legitima y natural de Ysidro Turu, pages difunt y de Teresa Rodó...
- Inscripció de baptisme del dia 30/05/1833 a Sorbet: *he batejat a Eularia Rosa Teresa, nada lo dia antes filla l·legitima y natural de Joseph Marcet, pages natural de Ullastrell y de Josepha Turo, natural de Olesa...*⁶

A partir de la norma dictada des del bisbat l'any 1858 per la qual era obligat que les parròquies fessin les inscripcions als llibres sacramentals en castellà, la grafia escrita *Turu* s'estabilitza. Serà la més freqüent a les inscripcions parroquials, i la que quedarà també al registre civil.

Ja s'ha vist com la grafia escrita del cognom *Turo* deriva cap la forma *Turu*. Falta només parlar del que vol dir *Turo* i del seu origen etimològic. I això ho estudià en Joan Coromines. Aquest il·lustre erudit va incloure al *Diccionari etimològic i complementari de la L·legua Catalana* l'estudi del mot *Turo*, part del qual reproduïeix parcialment:

TURO: "Travertí, espècie de tosca", mot germà de l'occità *tiure*, i de les seves variants regionals *trufe*, *tuve*, *tufe*, que suposen una base comuna TUFORÉ, forma del llatí vulgar TUFUS,-FORIS, llatí clàssic TOFUS; l'evolució fonètica romànica conduí a *tuvre*, d'on les formes occitanes, i la catalana, tal com SUBERUM donà SURO. (...) En el Penedès a Sant Quintí de Mediona, anomenen túru una espècie de pedra porosa, semblant a la tosca que es troba en abundància, en aquell terme, sota la terra cultivable...

⁵ ADB: Sèrie dispenses apostòliques per consanguinitat, expedient núm. 2 de 05/07/1858. Folis 8,10 i 12.

⁶ ADB: Sèrie dispenses apostòliques per consanguinitat, expedient núm. 2 de 05/07/1858. Folis 16,18 i 20.

(..) entre les denominacions d'aquesta substància tèrria, la més coneguda en el català central, al menys per part dels entesos: el *turturà* <<Aquest camp no val res, és tot ple de turturà>> em deia en les afores de Sabadell, l'inoblidable amic Miquel Carreres i Costajussà (savi home d'estudis que era d'allí, i hi feia conrear terres), 1927..."⁷

Joan Coromines deixà clar l'origen etimològic del cognom Turu o Turo, en definitiva és una forma de denominació d'un tipus de roca que a la nostra comarca a estat substituït pel mot *torturà* o *turturà*, també del mateix origen etimològic.

Seguint els criteris de classificació de Francesc de Borja Moll, és un cognom que té el seu origen en el nom d'un accident orogràfic. Alguna família que vivia en un lloc amb aquest tipus de terreny seria identificada amb aquest nom que esdevingué cognom familiar.

Partint de l'evolució escrita de la grafia del cognom i del significat i l'arrel etimològica, s'ha pres com a norma convencional d'aquesta ressenya històrica, que el cognom de totes les persones mortes abans de la instauració del registre civil l'any 1870 s'han entrat amb la grafia Turo, que seria la correcta en català normatiu. Les persones nascudes i vives durant l'inici del registre civil s'han inscrit en la forma que consten ja sigui Turu o Turo.

Pel que fa a la masia i la propietat, quan es parla de mas s'entra amb la forma escrita "mas Turo", i quan es parla de "can" (forma mols més recent de nomenar les cases de pagès), s'ha utilitzat la forma escrita "can Turu" independentment si això és correcte normativament.

El mas de la Guardiola, després Can Mitjans (els capítols matrimonials del 1947), origen dels Turu per línia sanguínia.

⁷ COROMINES, Joan (1992): *Diccionari etimològic i...* Vol. VIII, pàg. 932-935.

ELS ANTECEDENTS

“*Sempre han tingut bec les oques*”

La presència de l'home al Vallès ve d'antic, parlar de quin és el poble o la masia més antics, a aquestes alçades, és si més no anacrònic, sobretot pel que ha avançat el coneixement arqueològic i històric de la comarca. La població dispersa i agrupada, en poblats, viles o simplement masos, no són de generació espontània, ni apareixen de sobte. Hi ha una evolució des de l'antiguitat, a vegades a favor dels assentaments reduïts i dispersos, o d'altres a favor de les concentracions grupals.

El territori, malgrat períodes de conflicte i guerres, no s'ha abandonat mai. En aquest context, la historiografia local, cerca la documentació històrica per posar nom, cognoms i una data, des de la que ja podem personalitzar i concretar. Trèiem de l'anonimat un assentament humà i el fem més proper al nostre, món immediat. Intentem descriure com des d'aquella data amb la que hem identificat la cosa impersonal es pot arribar als nostres dies. I alguns autors, els més agosarats, intenten explicar com i perquè ha estat així.

En aquest capítol no s'esmenten els antecedents prehistòrics, ni del món ibèric o romà, ni de la conquesta musulmana o del període carolingi en l'actual terme de Viladecavalls. de tot això n'hi ha vestigis localitzats, i molts han estat inclosos a la recent bibliografia local de Viladecavalls, especialment al treball “Història de Viladecavalls” publicat l'any 1991. Tampoc es fa referència als vestigis del rodal proper a can Turu, entenc que particularitzar tant en els orígens, és voler fer entrar el clau per la cabota. Seria portar a l'absurd l'intent d'identificació i personalització històrica al que feia referència.

Amb tot, he inclòs les primeres dades documentals del que avui conformen el terme de Viladecavalls per fer més entenedora la ressenya. He dedicat aquesta introducció dels antecedents a parlar de la propietat al·lodial dels segles X i XI, i com es transforma després del procés de feudalització, en la propietat “múltiple o incompleta” (un propietari directe, un propietari útil que paga censos a l'anterior en reconeixement de propietat, que la pot vendre o donar, alhora que pot subestablir-la a d'altres). Aquest és un model de propietat que es va mantenir fins al segle XIX, període en què s'imposà el concepte de propietat burgesa (propietat plena), encara que no de forma completa. Aquell dret últim i eminent d'origen al·lodial es va transformar en la vigent figura jurídica dels censos emfitèutics redimibles.

Gràcies a la documentació altmedieval medieval conservada, especialment la de l'estament eclesiàstic (monestirs benedictins de Sant Cugat del Vallès i Sant Llorenç del Munt, el Priorat del monestir agustinianà de Santa Maria de Terrassa i el de Santa Eulàlia del Camp de Barcelona), es pot afirmar que el segle XI, és el de la identificació dels grans topònims que conformen l'actual terme de Viladecavalls.

A finals del segle X (any 986) es documenta l'alou de Toudell (Santa Maria). En el decurs del segle XI, la documentació confirma l'existència dels llocs Sorbet (1066), de Viladecavalls (1065) i Sant Miquel de Toudell (1065) així com l'indret anomenat Avellanet (1060) (part de les terres agregades del terme d'Ullastrell l'any 1847). I possiblement les terres de Gonteres, tenen a veure etimològicament amb les propietats aloeres d'un personatge important del terme del castell de Terrassa anomenat *Gonter* o *Gontarius* força documentat al segle XI,⁸

Aquesta mateixa documentació altmedieval medieval ens informa que la majoria d'aquests topònims identifiquen extensions de terreny habitades, de propietat aloera, *donno tibi alodium meum (...)* *et ipsum quod habeo in loco qui dicitur Toddell*,⁹ i qui n'és el titular, com per exemple en el cas de l'alou

⁸ *Sorbet*: PUIG USTRELL, P. (1995): doc. 431. *Viladecavalls*: PUIG USTRELL, P. (1995): doc. 420 *Toudell* (Santa Maria de): RIUS SERRA, J.(1945-1947). *Toudell* (Sant Miquel de): PUIG USTRELL, P. (1995): doc. 420. *Gonter*: PUIG USTRELL, P. (1995): doc. 242, 348 i doc. 419. *Avellanet*: PUIG USTRELL, P. (1995): doc. 398 i ALTURO PERUCHO, J. (1985): doc. 92.

⁹ PUIG USTRELL, P. (1995): doc. 420.

de Santa Maria de Toudell, el qual des del segle X estigué en mans del monestir de Sant Cugat del Vallès, *et ipsum alodium de Toldello quod ibi misit Vunterdus quondam*.¹⁰

Els documents també informen del que hi havia construït com per exemple en el cas de l'alou de Toudell (Sant Miquel). L'any 1065 tenia edificat en les seves terres una torre militar, cases i església *Est autem predictum alodium nominatum turris quedam constructa ex petra et calce, ipse domus que in circuitu prefate turris sunt, et ipse ecclesie que sunt intra terminum prenominati alodii*.¹¹

En aquells documents en què s'inclouen afrontacions, ens informen d'on estava situat el nucli d'habitat més proper, cas de les referències a Viladecavalls: *ab occiduo in Villa de Cavallis*, o també l'esment al camí per anar-hi: *quod est subtus via qui pergit supra ecclesiam Sancte Marie usque in rivi Masurgs et vadit usque ad Fonte de Mauri vel usque ad serra de Villa de Kavalls*.¹²

Amb el procés de feudalització, els propietaris d'aquests aous foren els que van actuar alhora de senyors feudals i de senyors directes i al·lodials. A aquests senyors territorials els interessava establir terres a famílies pageses que treballessin el que ells per *estatus* no podien treballar. Amb això imitaven als monestirs i eclesiàstics. Era una fórmula per obtenir-ne una renda en moneda i en espècie. Així ja a la primera meitat del segle XIII, els aous de Toudell o Viladecavalls apareixen subdividits en masos, molts d'ells, habitats per famílies pageses que n'ostenten la propietat útil.

El llibre notarial més antic conservat de l'arxiu notarial de Terrassa, el primer capbreu de Bertran acòlit (1237-1242), ens informa d'alguns dels masos existents a les terres dels antics aous de Santa Maria de Toudell, Sant Miquel de Toudell, Viladecavalls, i Sorbet. L'estudi d'aquesta documentació ens porta a la conclusió que aquell territori trencat, situat al peu de la Serralada Prelitoral, en el decurs del segle XIII ja tenia configurada una xarxa de masos. Tot i el pas del temps i dels canvis de noms, molts d'ells, encara són identificables avui dia:

- A Santa Maria de Toudell es documenten entre els anys 1237 i 1242 els llinatges o els masos següents: mas Esglésies (actual can Tries), el mas de la Guardiola (actual can Mitjans), el mas Parellada (més tard anomenat mas Estella que fou absorbit per can Mitjans a finals del S.XVII) i el mas Torresverdes, més tard anomenat mas Figueres, també absorbit per la veïna propietat de can Mitjans al segle XV.
- A Sant Miquel de Toudell es documenten entre els anys 1237 i 1242 els llinatges o els masos següents: mas Coromines (can Coromines), el mas Garriga (can Garriga), el mas Sala, també anomenat Golard o Golardes (can Mir Vell,) i la Torre de Toudell.
- A Sant Martí de Sorbet es documenten entre els anys 1237 i 1242 els llinatges o els masos Corbera (can Corbera), el mas Boadella (absorbit per can Mitjans i can Corbera al segle XV), el mas Gontarda (actual can Purull), el mas Bover (repartit entre can Corbera i can Purull al segle XIV i XV).
- A la quadra de Viladecavalls es documenten entre els anys 1237 i 1242 els llinatges o els masos de les Tauponeres (can Duran de les Tauponeres), el mas de Santa Coloma (absorbit posteriorment per can Turu), el mas Pineda (absorbit per can Trullars i can Turu) el mas Castellar i el mas Colldalmir (absorbit més tard pel mas Matasoleia, o també Duran de Matasoleia, dit més tard can Margarit), el mas Fontdamor (dins la propietat de can Trullars), un llinatge cognominat Parent (mas no identificat) que més tard donarà nom al mas Parent de la Serra (can Baiona), mas Parent de Sant Miquel de Toudell (predecessor de can Cabassa), i mas Parent de Viladecavalls Superior (antic mas Àries, més tard mas

¹⁰ RIUS SERRA, J. (1945-1947): doc. 173.

¹¹ PUIG USTRELL, P. (1995): doc. 420.

¹² PUIG USTRELL, P. (1995): doc. 420 i ALTURO PERUCHO, J. (1985): doc. 103.

Parent i des del segle XVII can Boada de les Parentes), i el mas Cortvedells (dins la propietat de can Boada de les Parentes).¹³

A mesura que la xarxa de masos es densificava, la propietat al·lodial anava disgregant-se. A la zona, a més de les famílies Viladecavalls i Toudell, hi tenien propietats directes, el monestir de Sant Cugat del Vallès (a Santa Maria de Toudell), el monestir de Sant Llorenç del Munt i els castlans de Terrassa (a la Borrumina i Gonteres), la Seu de Manresa (a Sorbet), i el Priorat de Santa Maria de Terrassa (a Sant Miquel de Toudell i a Sorbet).

Les vendes, empenyoraments, les donacions pietoses, i les permutes foren probablement les causes d'aquesta disgregació dels grans alous i de la propietat directa. Aquest "poti poti" de propietats al·lodials, no era res estrany, era molt freqüent a tot arreu. Sens anar gaire lluny, al terme de Terrassa hi havia alous de pagesos com el del mas sa Cot, alous i rendes del rei, terres de monestirs com els de Sant Pere de les Puel·les, Sant Cugat del Vallès, Sant Llorenç del Munt, Sant Benet del Bages, Santa Cecília de Montserrat, del Priorat de Santa Maria de Terrassa, de les diverses parròquies, dels castlans, de la quadra de Vallparadis, i de la petita noblesa rural.

A finals del segle XIII, i per acabar-ho d'adobar, el patrimoni de la quadra de Viladecavalls es repartí entre dues branques de la família Viladecavalls. La part més gran passa als *Petra*, formant el que des de llavors és conegut com la quadra de Viladecavalls Superior. La porció més petita va ser per Saurina de Viladecavalls muller de Guillem de Togores, formant el que es coneixerà com la quadra de Viladecavalls Inferior. La partició no fou neta en el sentit que una línia sobre el territori marcava les dues quadres. Hi havia peces de terra dins de la quadra Superior que pertanyien al·lodialment a la quadra Inferior i a l'inrevés.¹⁴

Actualment els estudiosos sabadellencs Josep M. Sardà i Sergi Sampere estan portant a terme, un interessant treball de recerca i investigació històrica sobre les connexions familiars i patrimonials (segles XII i XV) entre la petita noblesa rural dels Togores de Jonqueres, els Petra de Ribatallada i els Petra de Viladecavalls, els Voltrera, els Santjust de Pierola, els Castellvell, els Viladecavalls, la família dels Banyaloca de Sabadell, els Torres del castell de Toudell, o els Muntanyans senyors de la Torre de Banyeres (Torre de Mossèn Oms).

El laboriós estudi ha tingut com a primers resultats precisament que la quadra de Viladecavalls era una única, i que es dividí a finals del segle XIII, entre les dues branques familiars. He d'agrair a Josep M. Sardà i Sergi Sampere el fet que m'hagin avançat les primeres conclusions del seu treball. Un estudi que encara ens prepara moltes sorpreses, i una abundant font de coneixement sobre la petita noblesa rural del Vallès en aquests segles. També haig d'agrair-los el guiatge que m'han donat per entendre l'evolució de la propietat al·lodial de la quadra de Viladecavalls Inferior, des de Guillem de Togores òlim de Viladecavalls, fins que passà a mans del monestir de Santa Maria de Montserrat.

¹³ Font: PUIG USTRELL, P. (1992) i elaboració pròpia a partir de les dades extretes de la sèrie de manuals notariaus de AHCT (S. XIV i XV), sèries de capitols matrimonials i testaments (S. XV, XVI, XVII) i sèries de capbreus eclesiàstics del AHCT i de l'ACA.

¹⁴ Per exemple l'establiment de Guillem de Togores de Viladecavalls a Guillem de Castellar del mas Castellar, d'una peça de terra prop de la pedra Degollada (dins del terme de la quadra Superior) citat per Salvador Cardús (1928).

EL SEGLE XIV

“El que s’escriu, dura; el que es diu ningú l’atura”

La recerca històrica i la genealògica dels masos, es complica molt quan s’arriba a la documentació del segle XIV. La documentació conservada decreix a mesura que ens allunyem en el temps. A més, la poca concreció de molts dels registres i que no s’ha generalitzat el costum de fer intervenir al fedatari públic a cada relleu generacional (testaments, capítols matrimonials, àpoques etc.), implica que és difícil poder estar segur de qui és qui, i si aquell mas és el mateix del que parlem en segles posteriors o no. A mesura que es reula en el temps, les anotacions dels notaris es fan cada vegada més curtes i sintètiques, obviant detalls que ens són bàsics per identificar les persones. A més, la fixació dels cognoms “balla molt”. Els nouvinguts al mas, ja sigui per maridatge, venda o establiment, ràpidament són identificats a la documentació amb el nom propi de la casa.

Per altra banda, qui es queda al mas és en molts casos una de les filles. Aquesta és qui hereta la propietat útil. Els germans de sexe masculí sovint són els que han de marxar. Són els que més tard els trobem casats a d’altres masos. Per acabar-ho de complicar, hi ha el trencament demogràfic a mitjans del segle per l’arribada de la pesta negra. Alguns masos ja no s’habitaran mai més, però els que a la segona meitat del segle estan habitats, en molts casos, no podem esbrinar si ho són de sempre, si són nouvinguts, o hi han entrat per maridatge o herència.

Aquests esculls estructurals, si bé fan molt atractiu el segle XIV per a un historiador, millor dit, per a un reconstructor històric, comporten que sempre estiguem davant un trencaclosques en el que falten peces. Un terreny tou on qualsevol afirmació és dèbil per falta d’uns fonaments documentals sòlids. Aquesta fragilitat argumental no s’ha de perdre de vista, especialment pel que fa als nostres protagonistes, el mas Turo i la família que l’habitava.

En aquest capítol es fa la ressenya històrica dels propietaris directes o al·lodials, i dels propietaris útils del mas Turo. Especialment en el cas d’aquests darrerers, no hi ha seguretat que les dades documentals que se citen com en el cas de les primeres ho siguin, ni que els personatges identificats siguin els primers de la nissaga.

La propietat al·lodial del mas Turo:

Com ja s’esmentava a l’apartat dels antecedents, Guillem de Viladecavalls (mort abans de 1290) repartí la quadra entre dos dels seus fills. Saurina casada amb Guillem de Togores rebé la part que amb el temps es coneixeria com quadra de Viladecavalls Inferior. El matrimoni Togores Viladecavalls hi tenia casa (probablement del tipus que els documents anomenen *domus* referit a casa fortificada). Les restes d’aquesta casa i les terres del seu rodal foren absorbides per can Baiona i segons Francesc Suárez Fernández, encara queden vestigis de les parets prop del torrent de la Torre.

A Saurina de Viladecavalls i el seu marit Guillem de Togores, els succeí el seu fill, Guillem (documentat entre 1318 i 1333), el qual és anomenat sovint “Guillem de Viladecavalls”. Aquest va maridar amb Alamanda de Voltrera (documentada entre 1318 i 1335), de la família propietària del veï castell de Voltrera.

Guillem de Togores o de Viladecavalls va morir l’any 1333. En el decurs d’aquests 15 anys el trobem documentat actuant en confirmacions i nous establiments de terres de la quadra (any 1322) i fins i tot, d’algunes terres a d’altres indrets propers com la parròquia de Sant Martí de Sorbet (any 1324).¹⁵

¹⁵ Any 1322: AHCT: Notari Pere Folquer, capbreu 32 (1322-1323), fòli 46. Any 1324: document citat per Salvador Cardús (1928) en el que Guillem de Viladecavalls estableix una peça de terra situada a la parròquia de Sant Martí de Sorbet a Pere de Boadella, pagès de Sorbet.

El dia 22 de juny de 1333 Guillem de Viladecavalls (o de Togores) va fer testament davant el notari de Barcelona Guillem Turell. Va nomenar marmessors i executors del seu testament a l'abat Guillem (del monestir de Sant Cugat del Vallès), a Guillem de Castellet, monjo i prior del Palau del mateix monestir, a Berenguer de *Petra* de Ribatallada i Berenguer de Queralto (habitant a Martorell).

Disposà el seu enterrament en el monestir de Santa Maria de Montserrat, deixant 100 sous per la sepultura.¹⁶ Va fer deixes de 10 sous a l'altar de Sant Joan de l'església parroquial d'Olesa, 5 sous a la parròquia d'Abrera, i 5 sous a la capella construïda sota Sant Pere d'Abrera. Deixà 2 sous a l'altar de Sant Pere del castell de Voltrera, 2 sous a l'altar de Santa Coloma construït a Viladecavalls, i la mateixa quantitat a l'altar de Sant Jaume de "Castrilioni".

Alamanda de Voltrera llur muller, quedava com usufructuària dels seus béns. Nomenava hereu universal a Ramon de Voltrera, nebot seu, fill de Guillem de Voltrera *militēs*. Serien hereus en cas que no ho fos l'anterior, les dues filles de l'esmentat Ramon de Voltrera, na Romia i na Dalmàcia. Si aquestes no ho eren, ho seria el seu parent de sang, Bernat de Vallvidrera, i si aquest no ho podia ser, l'hereu universal seria el monestir de Santa Maria de Montserrat.

A més de les deixes, va fundar un benefici eclesiàstic a l'altar major de la parròquia de Santa Maria d'Olesa de Montserrat, per la seva ànima i la dels seus avantpassats. La dotació econòmica per al manteniment d'aquest benefici eclesiàstic era de 200 sous anuals. Cent s'havien de pagar el dia de la festa de Sant Joan del mes de juny i els altres 100 per la festa de Nadal. La garantia per si no es complia el pagament anual dels 200 sous de dotació del benefici eclesiàstic, va disposar que fos el franc alou de quatre masos de la quadra de Viladecavalls Inferior, *mansum meum vocatum de Sancta Columba et mansum de Turo, et mansum Forn, et mansum de las Talponeres*.

Per executar la garantia, la condició era que si passat un mes del dia estipulat de pagament del 100 sous (Sant Joan o Nadal), no s'havia fet efectiu el pagament, el benefici fundat a la parròquia d'Olesa (parròquia propietat del monestir de Santa Maria de Montserrat) obtenia directament el dret al·lodial sobre els quatre masos de Viladecavalls.¹⁷

Alamanda de Voltrera, la vidua de Guillem de Viladecavalls va morir vers l'any 1355 i també fou enterrada al monestir de Santa Maria de Montserrat. Ramon de Voltrera l'any 1347 encara consta com a senyor de la quadra de Viladecavalls Inferior,¹⁸ però va morir abans de l'any 1351. Aquest any el monestir de Santa Maria de Montserrat i el seu prior Jaume de Vivers, estaven "enfrescats" en un plet judicial contra els donzells de Barcelona, Francesc i Joan de Torres per la propietat al·lodial de la quadra de Viladecavalls Inferior.¹⁹

Pels esdeveniments posteriors, el que sembla clar és que el plet fou guanyat pel monestir. Amb tot, és possible que hi hagués un acord semblant al de moltes concòrdies medievals consistents en què una de les parts litigants cedia tots els seus drets sobre la cosa disputada a l'altre. Aquest rebia a canvi, una quantitat de diners, o bé cessions de drets, o permutes favorables de terres i drets en algun altre indret.

Per si quedaven dubtes del qui va guanyar la senyoria al·lodial, els capítols matrimonials de l'any 1420 entre, Pere Mas i Turo, hereu del mas Turo de Viladecavalls i Margarida Duran de Matasoleia, ho deixen clar: en la donació del mas Turo que li fa la mare, s'especifica clarament que tenen el mas en alou del monestir de Santa Maria de Montserrat.²⁰

¹⁶ El sarcòfag de pedra on havien estat les despulles de Guillem de Viladecavalls es conserva, està exposat a la paret de la galeria del claustre gòtic que hi ha al costat de l'entrada del monestir. ■ec i he d'agrair una vegada més, aquesta informació a Josep Maria Sardà i Masllobet.

¹⁷ Còpia del trasllat del notari Guillem de Noguera del testament original, inclosa en el plet entre el prevere Pere Rovira i el marquès de Castellvell l'any 1780. ACA: Reial Audiència, plets civils, núm.13559, foli 132.

¹⁸ Informacions de Josep Maria Sardà i Masllobet.

¹⁹ RIBES, Benet: *Anales de Montserrat (1258-1485)*. Edició a cura de F. X. Altés, Ed. Curial i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1997, pàgina 188. El coneixement d'aquesta cita també la dec a Josep Maria Sardà i Masllobet. Francesc i Joan de Torres, eren probablement de la nissaga dels Torres senyors del castell de Toudell, emparentats tant amb els Muntanyans, com amb els Voltrera, els Petra de Ribatallada i els Viladecavalls.

²⁰ AHCT: Notari Jacme Gili II, manual per autoritat régia (1419-1424), foli 4.

El monestir de Santa Maria de Montserrat també tenia la jurisdicció civil dins del territori de la quadra de Viladecavalls Inferior, per la qual cosa i com era costum, nomenava un batlle que s'encarregava del de tots els afers civils i judicials. Amb tot l'evolució de la població de la quadra després de la crisi baixmedieval medieval havia conformat un territori amb només dos masos habitats, el mas Duran de les Tauponeres i el mas Turo. Durant segles, els caps de les dues cases, es van rellevar en el càrrec de batlle senyorial.

L'elecció de batlle era prerrogativa de l'obtentor del benefici fundat per Guillem de Viladecavalls a l'altar major de la parròquia de Santa Maria d'Olesa. Per mostra, el nomenament que va fer Bartomeu Serrat, obtentor de l'esmentat benefici, el dia 29 d'octubre de l'any 1672:

“Per quant Pau Duran dit de les Tauponeres, pagès y habitant en dita Quadra, per ser de avançada edat y poca salut, no puga continuar en exercir lo càrrech de Batlle de dita Quadra, y per lo bon govern y administració de justícia, sia necessari elegir y anomenar persona apte y idònea per a regir dit càrrech de Batlle, i per major administració y rectitud de justícia y pau y quietut, tenint los requisits necessaris Pere Pau Turo, pagès y habitant de dita Quadra, he tingut a bé de elegir y anomenar a dit Pere Pau Turo, en Batlle de dita Quadra.²¹”

Amb l'adveniment dels Borbons i la promulgació del Decret de Nova Planta l'any 1716, el model jurisdiccional civil i judicial va variar poc a la quadra de Viladecavalls Inferior. El representant de l'administració borbònica, el secretari de la Reial Audiència del Principat de Catalunya, certificava el dia 26 de juny de l'any 1773:

“Que en el libro de Encabezamientos de los pueblos del Corregimiento de Mataró que para en la Secretaria de mi cargo y en el foleo doce de dicho Libro se halla el encabezamiento siguiente: VILLA de CAVALLS: contiene nueve casas, las siete eran de señorío y jurisdicción de Don Francisco Amat, y oy del Rey por confiscación, y las dos restantes forman una quadra de la jurisdicción del canónigo de Santa Ana, Don Alexos Gavat, como obtentor del priorato fundado en el altar maior de la Villa de Olesa. La qual quadra se llama Termino Inferior de Villa de Cavalls, con el exercicio solamente de la jurisdicción civil. Las quales dos casas son la una de Jaime Turó y la otra de Pablo Duran. Ha de haber un Baile y dos Regidores. Sin que en los referidos Libros de Encabezamientos y Minutas conste que se haya nombrado Baile particular para la quadra o Termino Inferior, ni por la Real Audiencia, ni por otro particular Barón.²²”

La senyoria del monestir es mantingué fins a l'abolició dels drets senyorials i les desamortitzacions liberals del segle XIX. Els censos emfitèutics dels monestirs van ser confiscats per l'Estat. Els propietaris útils mitjançant el pagament pecuniari a l'Estat, van poder redimir els censos i accedir a la plena propietat. L'Estat amb aquestes redempcions s'assegurava uns ingressos complementaris, i així tots contens!

Els canvis iniciats amb la guerra del Francès, i després d'un període caracteritzat per reformes, contrareformes, abolicions i restauracions del sistema anterior, sembla que van deixar a les dues quadres de Viladecavalls una “mica penjades”. A nivell civil i judicial eren gairebé terra de ningú. Finalment l'any 1847 amb la constitució del municipi de Viladecavalls, es tancaven 500 anys de jurisdiccions distintes.

²¹ ACA: Reial Audiència, plets civils, núm.13559, foli 56.

²² ACA: Reial Audiència, plets civils, núm.13559, foli 44.

Les primeres dades documentals del mas Turo:

El dia 23 de juliol de l'any 1322, Guillem de Viladecavalls, senyor de la quadra de Viladecavalls Inferior va fer diversos establiments de terres. En el que va fer a Pere Marcet i la seva dona Saurina, referent a una vinya amb arbres *aliam petia terra cum vitibus et arboribus*, consta a les afrontacions o termenals de la banda de llevant, que limitava amb terres de Romeu Font i de Bernat des Turo. Aquests dos veïns tenien les terres sota domini alou del mateix Guillem de Viladecavalls, *terminat ab oriente in partim in terre Romei Sa Font et partim in terre de Bernardii dez Turo, quem tenetur per me*.²³ Aquestes són les primeres dades documentals localitzades fins ara sobre persones cognominades Turo vinculades a terres de la quadra de Viladecavalls Inferior.

La confirmació de l'existència del mas Turo, la dona el testament de Guillem de Viladecavalls del dia 22 de juny de l'any 1333, ja esmentat anteriorment. Guillem va disposar la fundació del benefici a l'altar major de la parròquia de Santa Maria d'Olesa de Montserrat, dotat amb les rendes de quatre masos de la quadra, *mansum meum vocatum de Sancta Columba et mansum de Turo, et mansum Forn, et mansum de las Talponeres*.²⁴

El mateix any 1322, concretament el dia 13 de setembre, és documentat un Bernat des Turo, casat amb Romia, ambdós de la vila de Terrassa. Tots dos firmen època de debitori de 40 sous a Joan Marcet, també de Terrassa.²⁵ Amb aquestes dades referents a l'existència del llinatge Turo a la vila de Terrassa i d'un Bernat des Turó amb terres a Viladecavalls, es poden plantejar diverses hipòtesis en relació al mas Turó de Viladecavalls, insisteixo que només són hipòtesis.

És possible que degut als freqüents canvis de nom dels masos en els segles XIII i XIV, el mas Turo ja existís encara que amb una altra denominació de la qual no s'ha pogut encara fer una associació o identificació.

També és possible que atenent als dos documents de l'any 1322, els dos Bernat des Turó esmentats, fossin la mateixa persona, un vilatà de Terrassa que tenia terres al terme de Terrassa i al de Viladecavalls. En aquest cas, les terres i casa de Viladecavalls prendrien el nom del seu propietari útil. Una situació força freqüent, en què la cosa pren el nom de qui ho té. És a dir, l'origen dels Turo de Viladecavalls podria ser terrassenc.

El mas Turo fins al segle XV:

Una cita de Salvador Cardús emprada en un document de l'any 1952 diu: *en 1330 aparece citado en el Libro del Baile de Tarrasa, un tal D. R. des Turo con motivo del pago de un censo (seis de los idus de enero, dia 3 de este mes)*.²⁶ aplicant la reducció al calendari actual, el document seria del 3 de gener de 1331. Aquesta és una referència més que confirmaria l'existència del llinatge i cognom Turo.

El dia 1 de setembre de l'any 1344 són documentats Ramon des Turo i Guilleuma, la seva dona, signant davant el notari de Terrassa, Bernat Carbonell, una època de "pura comanda" a favor de Guillema Coloma, tots de la parròquia d'Olesa de Montserrat. El 13 d'octubre del mateix any en un altre instrument fet pel mateix notari de Terrassa, s'especifica que es tracta del matrimoni format per Ramon Guàrdia del *manso des Turo* i Guillema la seva dona.

²³ AHCT: Notari Pere Folquer, capbreu 32 (1322-1323), foli 46.

²⁴ Còpia del trasllat del notari Guillem de Noguera del testament original, inclosa en el plet entre el prevere Pere Rovira i el marquès de Castellvell l'any 1780. ACA: Reial Audiència, plets civils, núm. 13559, foli 132.

²⁵ AHCT: Notari Pere Folquer, capbreu 32 (1322-1323), foli 81.

²⁶ Arxiu particular del Sr. Joan Turu i Campi: Estudi familiar fet l'any 1952.

El cognom Guàrdia, no és forà a la quadra de Viladecavalls ja que per exemple l'any 1318 és documentat Guillem Guàrdia, fill de Bartomeu Guàrdia, al que fa definició Guillem de Viladecavalls.²⁷

Aproximadament un any més tard, Ramon Guàrdia del mas Turó venia a Guillem Coloma una peça de terra situada al lloc dit "ses Cremades" que es tenia pels hereus de la *Domus* de Viladecavalls Inferior.²⁸ Pel costum ja esmentat a la introducció del capítol, d'heretar el mas alguna de les filles, és probable que la mestressa del mas Turo i alhora cognominada amb aquest nom fos la dona na Guillerma.

A la segona meitat del segle, el mas Turo de Viladecavalls continuava habitat. L'afirmació s'ha fet amb premeditació, perquè no s'ha de perdre de vista que a partir de 1348 comencen els episodis de pesta negra que varen provocar una mortalitat de prop dels 2/3 de la població catalana. Molts masos quedaren deshabitats, la majoria per sempre més i els que tornaren a ser habitats, ho foren després de molts anys, quan el record de la pesta s'havia esvaït, i ja només es parlava del "*tempore mortalitatis*" que esmenten els documents notariais.

L'any 1366, és documentat Pere Marcet del mas Turo reconeixent que tenia diversos caps de bestiar, entre ells una vaca, per Felip Bovet i Jaume Vinyals (tots dos de la vila de Terrassa). A Pere Marcet el tornem a trobar documentat l'any 1371 arrendant unes terres del veí mas Puig de Sant Martí de Sorbet al Prior del monestir de Santa Maria de Terrassa.²⁹ El darrer cop que Pere Marcet "del mas des Turo" consta als llibres notariais de l'escrivania de Terrassa és l'any 1378, concretament el dia 31 de març fa efectiu el pagament del dot de la seva filla Guillema, casada amb Ramon Berenguer, natural de la parròquia d'Olesa de Montserrat però habitant al mas Gasull de Sant Pere de Terrassa.³⁰

Els cinc documents notariais conservats a l'arxiu de l'escrivania de Terrassa que esmenten a Pere Marcet del mas Turo són dels que podríem dir indicadors de millora de la família i de la propietat pagesa: Un és del bestiar que té adquirit, l'altra d'ampliació de les terres de cultiu i els altres tres conforme a pagat el dot de les filles. El document d'època de dot és per sí mateix un bon indicador. Els casos de dots no pagats omplen la documentació processal de les cùries de Batlle i de la Reial Audiència. També els dots que són pagats dues o tres generacions més tard, són freqüents a la documentació notarial de la comarca. I com molt bé ha ressenyat Llorenç Ferrer Alòs per al cas del Bages, els dots eren una de les sagnies importants per una família de pagesos de mas. És per aquest motiu que secularment s'havien consolidat una sèrie d'estratègies per no fer-les tan carregoses.³¹

La tipologia dels documents en què és present Pere Marcet del mas Turo, contrasten amb els que 20 anys abans involucraven a Ramon Guàrdia del mas des Turo i Guillema llur muller. Aquests darrers eren del tipus comanda (préstec encobert), debitoris, i vendes de terres pròpies. Cosa no gens estranya si ho relacionem amb que Ramon Guàrdia és contemporani a l'inici d'un període difícil amb anys de gran carestia. EL període començà amb l'anomenat "lo mal any primer" (1333), i continua amb anys com "lo any de la gran fam" (1347).

A finals de segle és documentat de forma indirecte un altre membre de la família, Pere Turo, el qual per les dates podria ser fill de Pere Marcet i pare de Maria Turo, la pubilla que actuarà ja en el següent segle. L'any 1391 Romeu Andó i el seu fill Miquel Coromines Andó (del mas Coromines de Sant Miquel de Toudell), veneren a Pere Corbera (del mas Corbera de Sant Martí de Sorbet) una peça de terra al lloc anomenat *aprés del mas Puig* alou de la cambreria de la Seu de Manresa. A les afrontacions de la banda de ponent consta que limiten amb honors de *Pere des Turo*.³²

²⁷ AHCT: Notari Pere Folquer, capbreu 28è. (1318-1319), foli 78.

²⁸ AHCT: Notari Bernat Carbonell, capbreu 9è. (1344-1345), folis 88v, 114, 201v i 215.

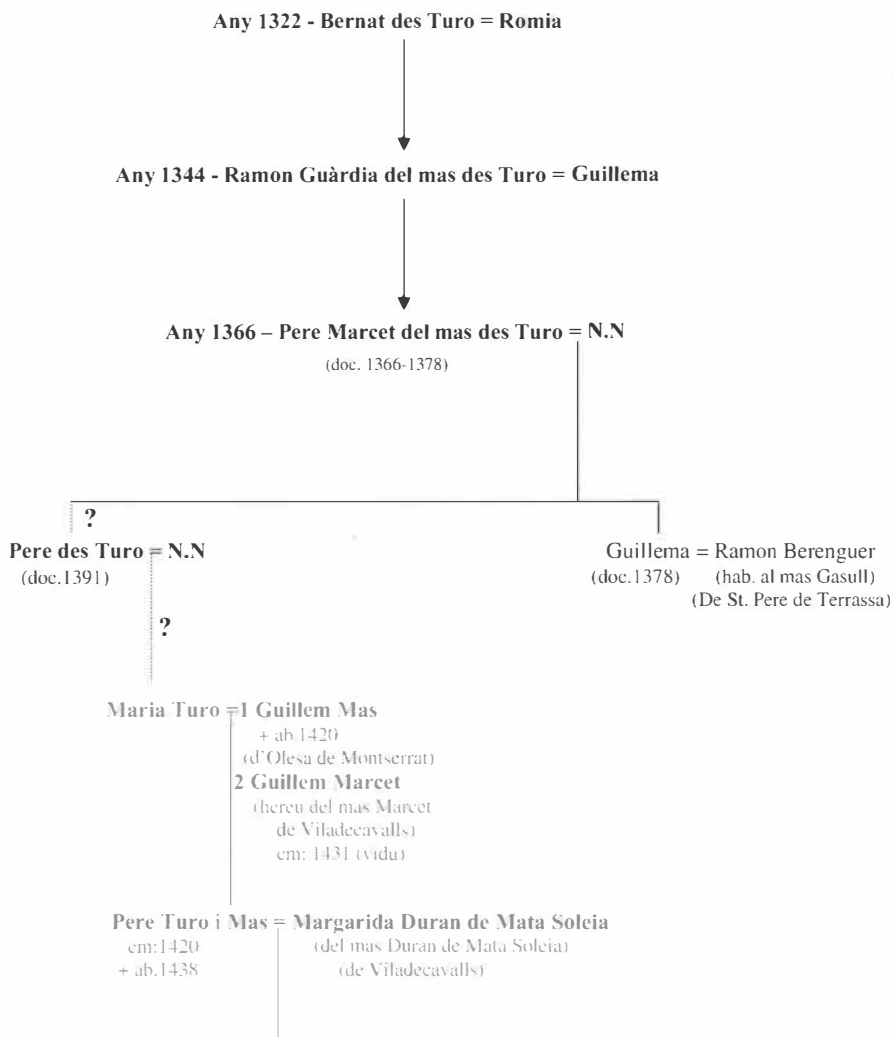
²⁹ Any 1366: AHCT: Notari Jacme Gili, llibre 12è. (1366), foli 78. Any 1371: PUIG USTRELL, P. et alii (1988): *loc.* 201.

³⁰ AHCT: Notari Jaume Gili, llibre 24è. (1378), foli 15.

³¹ FERRER ALÓS, Llorenç (1987): pp. 567-646

³² AHCT: Notari Jacme Gili, llibre 34è. (1391), foli 18.

**MAS TURO DE LA QUADRA DE VILADECAVALLS INFERIOR
(ARBRE TRONCALD'HEREUS: S.XIV)**

EL SEGLE XV

“*El cavaller; a la guerra; el pagès a la terra.*”

Gràcies a la conservació dels protocols notariais de l'escrivania de Terrassa i que en aquest segle la gent de les quadres de Viladecavalls, van utilitzar força els serveis dels notaris terrassencs, les dades que tenim sobre la família del mas Turo són força abundants i amb continuïtat cronològica.³³ Com es veurà més endavant, fins i tot la documentació notarial reflexa com alguns dels esdeveniments generals de Catalunya en aquell període, van afectar directament a la comunitat pagesa de Viladecavalls. Aspecte que no és massa freqüent trobar en aquest tipus de documentació notarial local.

Si s'hagués de resumir en una sola frase la informació històrica referent als Turo del segle XV, potser el concepte que ho definiria millor és la coneguda frase castellana “*lo que pudo ser y no fié*”. Les estratègies matrimonials combinades amb l'atzar biològic, va posar als Turo en situació d'esdevenir una família de grans propietaris rurals. Es podria comparar tot i salvant les distàncies en el temps, a la formació dels grans patrimonis pagesos dels segles XVIII i XIX.

Els grans patrimonis dels Fatjó dels Xipresos de Cerdanyola, els Vinyals de Santa Maria del Puig d'Esparreguera, els Sobregrau de Gallifa, els Barata de Matadepera, els Bonvilar de Sant Julià d'Altura, o els Canyameres Casablanques de Sant Quirze del Vallès, per esmentar alguns exemples, van ser en bona part, el resultat d'aliances matrimonials i les herències de parents sens descendència.³⁴ Ara bé, la situació econòmica, el costum hereditari i les mentalitats de finals del segle XV no eren encara les millors ni les més adequades per afavorir la concentració de terres i masos en una sola família.

La primera meitat del segle XV: Consolidació i entroncaments matrimonials

La genealogia dels Turo de la línia troncal de la masia i les altres branques cabaleres actuals, tenen els avantpassats comuns en el matrimoni format per Maria Turo i Guillem Mas. Probablement ella era filla d'aquell Pere Turo que és documentat a la dècada dels anys noranta del segle XIV.

Maria era la pubilla del mas Turo a principis del segle XV i l'any 1420 en els capitols matrimonials del seu fill Pere Turo i Mas amb Margarida Duran de Matasoleia, li va fer donació del mas Turo ja que era la *senyora útil* del mas Turo situat a la quadra de Viladecavalls Inferior, el qual el tenia en alou del monestir de Santa Maria de Montserrat (així consta a la clàusula de donació).

Pere Turo i Mas, no va ser gaire temps el cap de casa del mas Turu. Va morir jove deixant una filla, Joana, la qual amb menys de divuit anys, fou casada el 1438 amb un cabaler del mas Corbera de Sant Martí de Sorbet de nom Gabriel Guardiola i Corbera.

³³ He de fer un esment especial al del treball de recerca documental d'aquest segle fet als protocols notariais de Terrassa, per Vicenç Ruiz Gómez de l'Arxiu Històric i Comarcal de Terrassa per encàrrec del Sr. Joan Turu i Campí l'any 1999. Aquest estudi m'ha servit per complementar i alhora validar les dades que jo mateix havia trobat en els protocols notariais terrassencs del segle XV.

³⁴ Producte dels enllaços matrimonials, herències per falta de successió i ocasionalment per compra, les famílies aquí esmentades, havien acumulat uns patrimonis considerables en mans de l'hereu o la pubilla. A finals del segle XVIII els Fatjó dels Xipresos eren propietaris de les finques de can Fatjó dels Xipresos, can Bissoli de Sentmenat, can Pujol de la Torre de Caldes de Montbui i de can Palaudàries de Lliçà d'Amunt. A mitjans del segle XIX, els Vinyals d'Esparreguera, havien acumulat un patrimoni format per can Vinyals de Santa Maria del Puig d'Esparreguera, el mas Olivelles de Sentmenat, can Domènec d'Espells, can Duran de Capellades, Les Torres de Vacarisses, can Mir de Masquefa i una altra finca a Piera. Els Sobregrau havien acumulat a principis del segle XIX, les propietats de Sobregrau de Gallifa, Castellet de les Boixedes de Sentmenat, Gurri de Lliçà de Vall i la de Vilarosal de Parets del Vallès. Els Barata a mitjans del segle XIX tenien la Barata, can Bofill, can Ferrers de Dalt i can Ferrers de Baix a Matadepera, el Guitard de la Pedrosa de Sant Pere de Terrassa, can Català, i la Torre del Canonge a Sant Vicenç de Jonqueres. Els Bonvilar a mitjans del XIX eren alhora amos de can Solà del Racó de Matadepera, can Bonvilar de Sant Julià d'Altura, i can Martí i can Tries de Sant Boi de Llobregat. Els Canyameres-Casablanques eren a principis del segle XIX propietaris de can Canyameres, mas Puigxoriguer i la Cardona a Sentmenat, can Casablanques a Sant Quirze de Terrassa i el mas Prat o Vallcorba a Sant Julià d'Altura.

Com era costum, les aliances matrimonials eren també un joc d'interessos socials i econòmics dels pares. En aquest context, els Corbera col·locaven un dels fills cabalers. Potser alhora, tancaven els deutes econòmics amb els Turo, ja que els havien de pagar pensions d'uns censals venuts anys abans.³⁵

Independentment de les suposicions anteriors, el maridatge de la pubilla Turo amb un Corbera va significar el principi de la relació familiar amb els Corbera de Sant Martí de Sorbet i de retruc amb els Guardiola de Santa Maria de Toudell.³⁶

Per entendre aquesta relació s'ha de recular fins el 1413, any en què la pubilla del mas Corbera de Sorbet, Eulàlia, havia casat amb Joan Guardiola, cabaler del mas de la Guardiola de Santa Maria de Toudell.³⁷ Del matrimoni se'n coneixen 8 fills, 4 noies i 4 nois, dels quals ens interessen especialment Pere, el fill gran, Gabriel el segon, i el més petit Antoni.

Pere, el fill gran de Joan Guardiola i Eulàlia Corbera, fou l'hereu del mas Corbera en casar l'any 1437 amb Margarida Cortès (d'Abrebra). Aquesta parella continuaria, la genealogia i el cognom del mas Corbera. Tot i que ell morí jove, vers 1450, van tenir descendència (Pere, Joan i Aldonça). La seva vídua Margarida Cortès, casà en segones núpcies amb Francesc Esquerit, hereu del mas Esquerit de Sant Llorenç d'Hortons.

Gabriel, l'altre fill del matrimoni Guardiola Corbera, és el que va casar amb la pubilla del mas Turo, Joana Turo i Duran de Matasoleia l'any 1438. I l'Antoni, el petit, havia de ser l'hereu del mas de la Guardiola i va casar amb Angelina Còdol, de Vacarisses.

Al mas de la Guardiola, l'hereu Pere Guardiola, no havia tingut descendència que el sobrevisqués. Quan va morir vers l'any 1443, per disposició testamentària, el mas de la Guardiola de Toudell passava al nebot menor d'edat, Antoni Guardiola i Corbera, fill del seu germà Joan, marit de la pubilla Corbera.³⁸

Mentrestant, al mas Turo de Viladecavalls, aquests anys centrals del segle foren temps de força estabilitat. En aquest període, a Gabriel, el pubill Turo, el trobem documentat actuant en comandes (forma encoberta de deixar diners), també el trobem documentat actuant al costat del seu pare i germans del mas Corbera en plets i acords de treva amb pagesos del veïnat, amb els quals estaven en litigis (per exemple els del mas Gonteres).³⁹

La segona meitat del segle XV: Concentració i repartició de patrimoni

Ja s'ha dit que Pere Corbera l'hereu del mas Corbera morí aviat, vers 1450. Des de la mort de l'hereu, Antoni, el seu germà petit, el que havia d'ésser l'hereu del mas Guardiola, esdevingué el cap de casa dels Corbera i tutor dels nebots, fills del difunt Pere i de Margarida Cortès. Però Antoni també morí aviat, vers l'any 1467. No deixava descendència documentada. Llavors el domini útil del dos masos (Corbera i Guardiola) passà al fill gran del difunt Pere Corbera. Amb tot, sembla que entremig havien quedat dots i deutes "penjats" relacionats amb els seus cosins del mas Turo.⁴⁰

A la dècada dels anys seixanta també hi va haver relleu al mas Turu, mort Gabriel Guardiola, quedaven al davant de la família, la vídua Joana Turo i el fill gran Antoni Turo i Guardiola. Però a partir de l'any 1467, es perd el rastre d'Antoni Turo, probablement també per mort prematura.⁴¹

³⁵ L'any 1431 Maria Turo maridava per segona vegada amb Guillem Marcet, major de dies, del mas Marcet de la Quadra de Viladecavalls Superior, ella aportava al matrimoni els censals que cobrava de Joan Guardiola del mas Corbera de Sorbet. AHCT: Notari Jacme Gili II, manual III. (1429-1432), foli 105

³⁶ Any 1420, AHT: Notari Joan Bertrand, manual per autoritat règia (1419-1424), foli 4. Any 1438, AHCT: Notari Jacme Gili II, Manual 7è. (1438-1440), foli 61.

³⁷ AHCT: Fons notarial, sèrie de capitols matrimonials, capsa 547.

³⁸ Any 1437, AHCT: Notari Jacme Gili II, Manual 5è. (1436-1438), foli 153. Any 1443, AHCT: Notari Jacme Gili II, testaments (1428-1451), foli 52.

³⁹ RUIZ GÓMEZ, Vicenç (1999): Informes núm. 1 i 2 de *Documentació de la història de la família Turu al Segle X*

⁴⁰ RUIZ GÓMEZ, Vicenç (1999): Informes núm. 1 i 2 de *Documentació de la història de la família Turu al Segle XV* i

AHCT: Notari Jacme Gili III, testaments (1450-1508), foli 144, testament de Margarida vídua de Pere Guardiola i Corbera.

⁴¹ RUIZ GÓMEZ, Vicenç (1999): Informe núm. 1 de *Documentació de la història de la família Turu al Segle XV, documents 6 i 8*.

La successió del mas Turó havia de recaure, doncs en el següent germà, que era Rafel, el qual feia poc que havia estat alliberat, mitjançant el pagament d'un rescat, de la captivitat a la vila de Prats de Molló on els "enemics de Catalunya" el tenien retingut, segons explica Vicenç Ruíz Gómez a l'informe núm. 1 "*Documentació de la historia de la familia Turo al Segle XI*", del que en reproduïxo íntegrament la regesta:

"1466, desembre, 1

Bernat Duran de Matasoleya, Gaspar Parent, Joana, esposa de Gabriel Turo, difunt, Antoni Turo, de la parròquia d'Olesa, i Joan Ramon Llobet, de la vila de Terrassa, reconeixen a Nadal Serrada un deute de 80 florins d'or d'Aragó per una promesa feta per aquest als primers de *extrahendo et liberando a posse ymnicorum personas* (d'alliberar de les mans de persones enemigues a Joan Duran, fill de dit Bernat Duran, Rafael Turo, fill de Na Joana, a Rafael Parent, fill de Gaspar Parent, i Martí Murtra, *consanguini* de Joan Llobet, *qui nunc capti detinentur per ymnicos principati Cathalonie* que ara són retinguts per enemics del principat de Catalunya).

AHCT, Fons notarial, *Manuale sextium* de Jacme Gili, 1464-1467, fol.133v"

Potser aquests joves alliberats havien format part activa en un dels bàndols de la guerra civil començada l'any 1462. Potser havien estat en alguna de les colles de pagesos del moviment dels remences. Potser havien estat víctimes d'aquelles *bandositats* locals que apuntava Jaume Vicenç Vives.⁴² O potser tot era més senzill, i aquells joves de Viladecavalls havien estat víctimes, com en moltes d'altres guerres, de la pràctica del segrest, emprat com a forma d'obtenir recursos econòmics per al manteniment de la "causa".

Al segon semestre de l'any 1467, Rafel Turo ja tornava a estar a casa, a Viladecavalls. Tenia entre 16 i 25 anys com consta en els capitols matrimonials signats a Terrassa el dia 29 d'octubre de 1467. El mateix dia i previ als capitols (al manual notarial l'escrivà anotà primer la donació que els capitols), el seu cosí germà Pere Corbera Cortès, l'hereu del mas Corbera, li definia (donava) el seu mas anomenat Guardiola, situat a la parròquia de Santa Maria de Toudell *tal com s'havia pactat que es donés quan Rafel Turo tingués entre 16 i 25 anys*.⁴³

Probablement hi havia deutes de dot i d'altres d'origen no especificat, que els Corbera tenien pendants amb els seus parents Turo. És possible que s'hagués pactat un acord amb l'hereu Antoni Turo, pel qual el debitori es pagava en forma de dot al seu germà petit Rafel. D'aquesta manera Antoni Turo no havia de sagnar l'economia familiar i traspassava la càrrega del dot del germà als Corbera.

Hi ha una altra possible interpretació atès el contingut dels capitols matrimonials del 1467.⁴⁴ La núvia, na Aldonça Esquerit i Cortès, era germanastra de l'hereu de can Corbera (eren germans de mare), alhora, Pere Corbera i Cortès era cosí germà de Rafel Turo (els dos pares, Pere Corbera i Gabriel Guardiola del mas Turo eren germans). El fet que Margarida Cortès, muller en primeres núpcies del difunt Pere Corbera i muller en segones de Francesc Esquerit (pagès de la parròquia de Sant Llorenç d'Hortons), no hagués cobrat encara les 25 lliures del dot, escriu i aixovar que aportà al primer matrimoni i les quals li asseguraren sobre el mas Corbera de Sorbet, comportà que el pare de la núvia li fes *donació de vint e sinch lliures barceloneses, les quals la dona na Margarida, muller del dit Francesch Squerit, ha e té sobre lo mas de la Corbera a totes les voluntats*. Potser la millor manera de tancar el tema per part de l'hereu Corbera, era segregrar un dels masos que conformaven el patrimoni familiar, ja que no es disposava de diners per fer front al deute. El mas "sacrificat" fou el de la Guardiola de Toudell, una propietat que si bé actualment a nosaltres, ens pot semblar que és més important que can Corbera, en aquell moment era el que en l'argot pagès es diu "*una propietat aperduada*".

Des de la mort de l'últim hereu de la Guardiola l'any 1443, el mas Guardiola, no havia tingut *habitació* estable ni una explotació agrària continuada. S'ha de tenir en compte que el que havia d'ésser

⁴² VICENS i VIVES J. (1956): pág. 49-54.

⁴³ RUIZ GÓMEZ, Vicenç (1999): Informe núm. 1 *Documentació de la historia de la familia Turo al Segle XI* regesta doc.9

⁴⁴ AHCT: Notari Jacme Gili III, manual 6è. (1464.1467), foli 200.

l'hereu del mas Guardiola, Antoni Guardiola i Corbera, es quedà al mas Corbera quan morí el germà gran (vers l'any 1450). Ell mateix morí sens descendència vers 1467, passant tot al nebot també habitant al mas Corbera.

Ni Rafel Turo, ni Aldonça Esquerit, eren hereu o pubilla de llurs respectives famílies. Això queda reflectit en els capítols matrimonials, on Joana Turo, la mare de Rafel, no li dóna béns immobles, només 10 lliures de dot: *E primo la dita dona Johana per contemplació e sguard del dit matrimoni lo qual lo dit Raphael Gordiola, fill seu, fa ab son consentiment e en altre manament induhida per amor filial, per tot açò, és a saber, "pro ut heretate" legitima sua paternale, maternal e suplement de aquella e per tots altres drets ell pertanyents e pertanyedós en los béns seus e qui foren del dit quondam pare seu, fa donació al dit fill seu e a qui ell voldrà en per tots tems de X lliures barceloneses).*

Per altra banda Francesc Esquerit, no deixà a la seva filla cap terra o mas, tant sols les 25 lliures de la seva mare, na Margarida Cortès: *Ítem lo dit Francesch Squerit, per contemplació e sguard del dit matrimoni, matrimoni lo qual la dita Aldonça, filla sua, fa ab son consentiment e en altre manament induhít per amor filial, per tot ço és a saber "pro ut heretate" legitima sua paternal e maternal e suplement de aquella e per tots altres drets a ella pertanyents e pertanyedós en los béns de diis pare e mare, de present li fa donació de vint e sinch lliures barceloneses, les quals la dona na Margarida, muller del dit Francesch Squerit, ha e té sobre lo mas de la Corbera totes les voluntats. En els mateixos capítols Rafel Turo i Aldonça Esquerit es prometien "carte d'arres o ligament de matrimoni" a celebrar en el decurs del proper més de gener, promesent que entretant no faran ne consentiran en altre matrimoni, ne faran res perquè lo dit matrimoni fer no's dega, sota pena de XXV lliures..."*

Aquell concepte de "l'atzar biològic" que s'esmentava al principi del capítol, actuà a partir de l'any 1467. Antoni l'hereu del mas Turo morí prematurament en aquests anys (a partir de 1467 ja no apareix a la documentació). Per tant, Rafel passava a ser l'hereu i cap de casa del mas Turo de Viladecavalls. Tres de les germanes de Rafel ja havien marxat i casat a d'altres masos de la rodalia. Quedaven al mas Turo, la vidua Joana Turo i Duran de Matasoleia, Rafel, i els germans petits Antonia, Pere i Angelina.

Poc temps després, concretament l'any 1473 un altre membre deixava la casa. Antònia, major de 15 anys, però menor de 25. Casava amb Francesc Mitjans de Far, cabaler del mas de Far de la parròquia de Sant Pere de Terrassa (en aquell moment un dels masos importants de Sant Pere de Terrassa).⁴⁵ Per fer front al dot de la germana casadora Antònia, el dot d'Angelina i les parts no pagades dels dots de les altres germanes ja casades, Rafel li donà el mas de la Guardiola de Santa Maria de Toudell (les germanes ja casades eren: Margarida casada amb Antoni Costa de Montagut, l'hereu del Mas Costa de Montagut de la parròquia de Sant Pere de Terrassa, Elionor casada amb Salvador Garriga, l'hereu del mas Garriga de Sant Miquel de Toudell, i Maria casada amb Pere Santfeliu, l'hereu del mas Santfeliu de Sant Pere de Terrassa)

Ja s'ha dit i s'ha de tenir molt present que aquest mas de Toudell portava 50 anys passant d'uns als altres, com un paquet, i això per força havia de repercutir en l'estat de l'habitatge i cultiu de les terres. Com a moneda de canvi de la donació, Antònia i el seu futur marit Francesc Mitjans, es comprometien a pagar el dot d'Angelina i el que quedava pendent dels dots de les altres germanes casades.⁴⁶

Finalment l'any 1487, Rafel, pagava el dot de Pere, el darrer germà que quedava al mas Turo, i que maridava amb Miquela Collcardús, que amb el temps esdevindria pubilla del mas Collcardús de Vacarisses.⁴⁷

⁴⁵ AHCT: Fons notarial, Jacme Gili III. Manual VIII (1472-1476), foli 6.

⁴⁶ AHCT: Notari Jacme Gili III, manual 6è. (1464-1467), folis 20. Manual 7è. (1467-1472), foli 6v, i llibre de testaments (1450-1508), foli 103.

⁴⁷ AHCT: Notari Jacme Gili III, manual 13è. (1486-1488), foli 115.

Rafel Turo, tornaria a ser propietari útil d'un altre mas, concretament el mas Esquerit de Sant Llorenç d'Hortons. Probablement aquí es repetí la història de la mort, sens descendència del propietari útil, passant al familiar més directe, en aquest cas Aldonça, la primera muller de Rafel, o bé a aquest directament, ja que Aldonça morí aviat deixant una única filla menor d'edat.

Aquesta filla, de nom Antiga, maridà l'any 1495 amb Pere Joan Ramoneda, cabaler del mas Ramoneda de Sentmenat. En els capítols matrimonials, Rafel Turo va donar a la seva filla gran, el mas Esquerit de Sant Llorenç d'Hortons.⁴⁸ Entre 1504 i 1517, morí Rafel Turo i Guardiola, En el decurs de la seva vida havia estat propietari de tres masos.⁴⁹ Dos dels quals els havia donat en vida, la Guardiola de Santa Maria de Toudell a la germana, perquè tenia problemes econòmics per pagar els dots. I el mas Esquerit de Sant Llorenç d'Hortons, l'havia donat a la filla Antiga, de tots els seus fills, l'única que portava sang dels Esquerit. Especialment en el cas de la filla, el que havia fet era de justícia i correcte socialment.

Salvador, el primer fill mascle del seu segon matrimoni, rebia el nucli originari del patrimoni familiar, el mas Turo de la quadra Inferior de Viladecavalls. Rafel Turo podia haver estat l'aglutinador d'un patrimoni molt extens, però no ho va ser. de fet, al segle XV aquesta acumulació de masos i repartició a la mateixa generació o a les properes, no és un fet aïllat, hi ha altres casos propers. És racional pensar també, que les condicions per acumular terres al segle XV no eren les mateixes que al segle XVIII. En general, les famílies tenien encara molts problemes per reproduir-se a cada nova generació. No hi havia un excedent demogràfic suficient, les tècniques de cultiu eren força rudimentàries, el mercat no era tant gran ni tant dinàmic com al segle XVIII, i les mentalitats encara no havien arribat a desenvolupar aquell corpus teòric del pairalisme que apareixerà al segle XVIII.

Dels altres casos similars al del mas Turo, és especialment interessant esmentar el del mas Esglésies (actual can Tries de Santa Maria de Toudell) per la proximitat geogràfica al mas Turo. En la mateixa època en què va viure Rafel Turo, Margarida Boadella i Esglésies, natural de Polinyà i habitant a Sant Julià d'Altura, havia reunit en la seva persona la propietat útil del mas Boadella (actual ca n'Oriac de Sabadell), el mas Rovira de Polinyà (actual can Rovira) i el mas Esglésies de Santa Maria de Toudell. El primer mas l'havia rebut per l'herència d'uns parents llunyans del seu pare, morts sens descendència. El segon l'havia rebut com herència paterna (d'uns oncles que l'havien donat al seu pare) i el tercer l'havia rebut de la seva mare Joana Esglésies, qui el tenia per herència del seu germà Jaume, mort sens descendència.

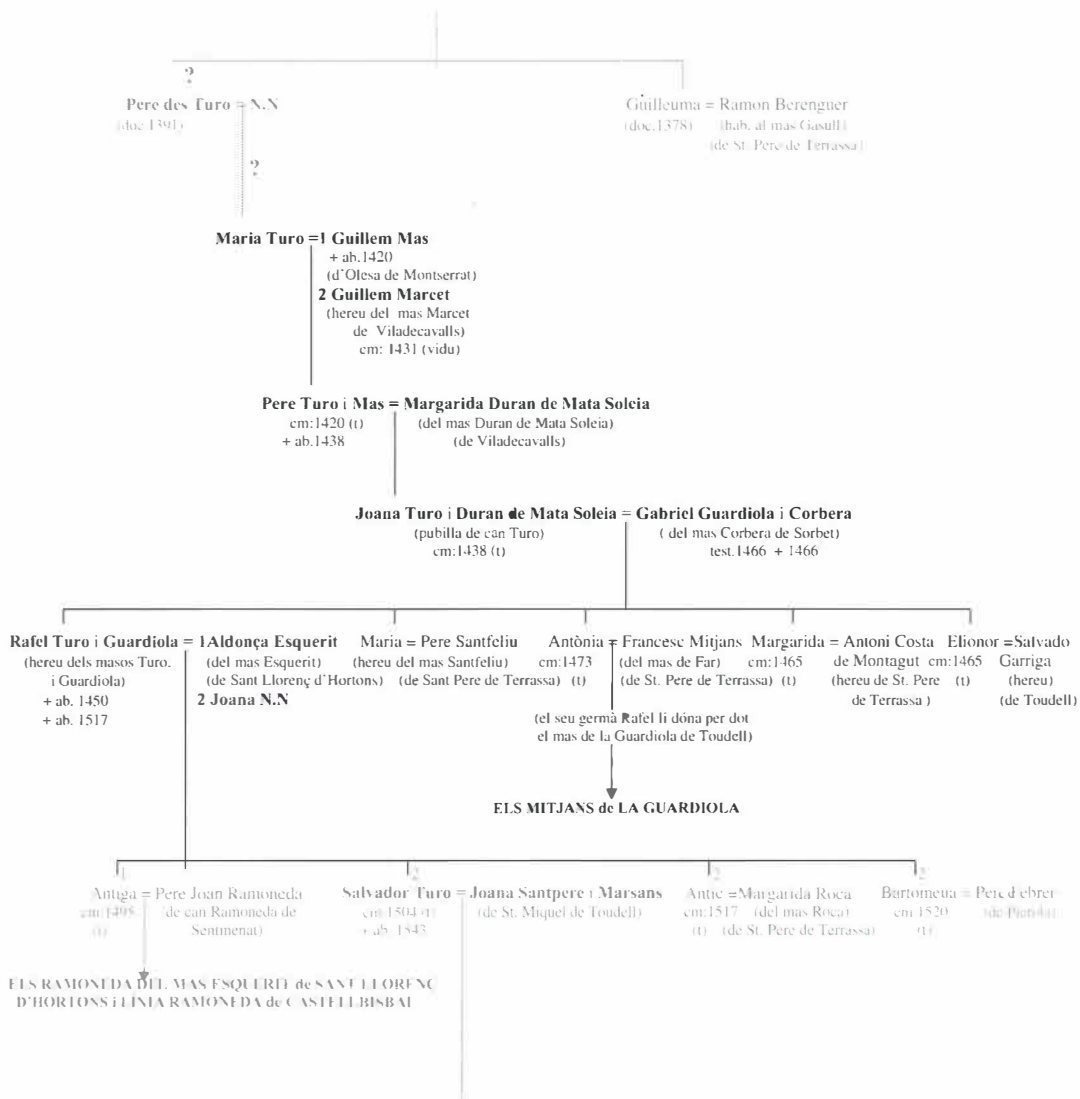
Margarida Boadella i el seu marit Antic Oriac, van repartir les tres propietats entre tres dels seus fills, Esteve heretà el mas Boadella de Sant Julià d'Altura, Joana la filla gran, quan casa l'any 1478 amb Pere Obac (De Sabadell), rebé el mas Esglésies de Toudell, i Francisc, l'altre fill, heretà el mas Rovira de Polinyà.⁵⁰

⁴⁸ AHCT: Notari Bartomeu Gili Amat, manual 2n. (1495-1497), foli 3.

⁴⁹ S'ha de tenir en compte que la majoria de masos habitats a finals del segle XV eren més grans en extensió de terrenys que els del segle anterior. En el decurs de la segona meitat del segle XIV i durant tot el XV, els masos habitats havien anat incorporant aquells veïns que havien quedat deshabitats després de les epidèmies de pesta o també per l'extinció biològica natural dels seus moradors. El mas que Rafel Turo deixava al seu fill i de la segona dona, Salvador era el mas Turo i agregat també el mas de Santa Coloma.

⁵⁰ CANYAMERES, E. i MASAGUÉ, J. M. (2000): *La masia de Ca n'Oriac de Sabadell: estudi històric i arquitectònic*. Treball inèdit per encàrrec del Museu d'Història de Sabadell, pàg. 3-15.

**MAS TURO DE LA QUADRA DE VILADECAVALLS INFERIOR
(ARBRE TRONCAL D'HEREUS: S.XV)**

EL SEGLE XVI

L'hort, petit; l'era, ben gran

En el decurs del segle XV el moviment dels remences i les guerres civils van involucrar a moltes comunitats pageses de la comarca, i com hem vist, també a la gent de les quadres de Viladecavalls. Amb la Sentència Arbitral de Guadalupe dictada pel rei Ferran II de Catalunya i Aragó (Ferran el Catòlic) l'any 1486, es pacificava el territori. La sentència va fer possible que els pagesos poguessin redimir-se dels mals usos, mitjançant el pagament d'un rescat. Possibilitava també, legalitzar i normalitzar una situació "De facto", l'agregació dels masos ròncecs deshabitats als masos habitats, deguts als estralls de la pesta negra i les guerres del segle XV. Alhora consolidava el règim senyorial i els drets de la noblesa i els eclesiàstics.⁵¹

El segle XVI comença, doncs, amb les repercussions de la Sentència de Guadalupe. Els estaments privilegiats van treballar durant tota la centúria, en la defensa del règim senyorial. Fou un període d'actualització dels seus títols de propietat i els conseqüents censos dineraris i en espècie mitjançant la figura jurídica del capbreu i l'establiment a carta precària. Els pagesos o propietaris útils, tot i les resistències, hagueren de consentir en aquesta ofensiva senyorial. Les úniques contrapartides obtingudes foren l'alliberament de les càrregues personals (els mals usos i la remença), i el reconeixement legal de totes les terres que des de molts anys tenien com a pròpies.⁵²

Ens trobem en un segle d'expansió dels terrenys cultivats: *els novals, les boïgues i les artigues*, i del creixement de la producció agrària reflexada en l'ampliació o nova construcció de la casa del mas. La casa es transforma en el típic edifici de tres cossos, planta i pis, i teulada a dues vessants perpendiculars a una façana, on s'inclouen els elements decoratius *nobles* com el portal dovellat o les finestres gotitzants de pedra.⁵³

És el segle de la concreció de l'imperi dels Àustries, de l'arribada de la plata i or de les colònies americanes (alguna remesa passa pel camí ral de Barcelona a Manresa) o de les partides de bandolers que també actuen a la nostra comarca.⁵⁴ És el segle del corrent migratori dels occitans, els anomenats *gascons, gavatxos o francesos*, que durant quasi 150 anys, van fornir de ma d'obra especialment les comarques del litoral i el prelitoral català. Uns immigrants que fugen de les guerres de religió que es donen al regne de França, o simplement cerquen millors condicions de vida.⁵⁵

Els immigrants francesos més qualificats porten coneixements i tècniques que s'aplicaran a Catalunya, com per exemple, en la construcció de les cases de pagès.⁵⁶ Els nouvinguts deixaran rastre en la toponímia de les cases de pagès, amb noms com "la França", aquella habitació on havien dormit els mossos gavatxos.⁵⁷

És també el segle on la diferenciació social dins la comunitat pagesa es comença a fer més evident i on la figura de l'hereu cada vegada més pren protagonisme respecte a la dels cabalers i de les filles. Les connotacions diferenciadores dels mots *pagès* (referit al propietari útil de mas) i "bracer", (pagès sense o amb molt poques terres i generalment cabaler o fadrísterm de masia) es consoliden.

⁵¹ Sobre les repercussions de la Sentència Arbitral de Guadalupe en les comunitats rurals i la consolidació del règim Senyorial, és molt recomanable el ja clàssic treball historiogràfic d'Eva Serra i Puig (1988), *Pagesos i Senyors a la Catalunya del Segle XVII. la Baronia de Sentmenat 1590-1729*.

⁵² SERRA I PUIG, Eva (1988), pp. 40-57 i 60-104.

⁵³ MASAGUÉ TORNÉ, Josep Maria (1998-2000): Diversos estudis d'evolució arquitectònica de masies del Vallès, especialment de Sabadell. (treball inèdit).

⁵⁴ Sobre bandolerisme, or i plata americana a la comarca, recomanable el treball d'Antoni Ferrando i Roig (1988): *Cròniques Bandoleres de Sant Llorenç de Munt. El camí ral de Barcelona a Manresa*.

⁵⁵ CANYAMERES RAMONEDA, Esteve (1994): *La immigració francesa...* pp.9-25

⁵⁶ Potser el paradigma de l'aportació a l'arquitectura rural dels francesos la tenim en la casa de cal Xirina del poble de Collsuspina, on en una de les llindes de la finestra de la façana, el mestre de cases francès va deixar escrit l'any i el nom.

⁵⁷ CANYAMERES RAMONEDA, Esteve (1997): *La vila de Sabadell...* pp72-76

El govern de la casa i el mas: els hereus, Salvador, Guillem Benet i Francesc:

El paper assignat a l'hereu en el món de les masies d'època moderna, sovint s'ha magnificat. Ha contribuït a donar aquesta imatge, el fet que la documentació històrica, notarial i jurídica, fa recaure en aquesta figura el paper de màxim responsable del clan familiar. La visió de l'hereu com a *cap de la família*, com a persona en què recau la perpetuació i reproducció de la nissaga, com a responsable de l'administració econòmica i de les decisions del *mitjà de subsistència familiar*, com a representant en els afers públics, i com a protector valedor de l'educació de tots els integrants de les noves generacions, ha disminuït el paper o rol d'altres membres de la família que en determinats moments han estat decisius per la continuïtat del mas. El paper de la dona de l'hereu o la mare, dels germans que queden al mas, el dels fills eclesiàstics de la casa etc., poden haver estat tant importants com el de l'hereu.⁵⁸

Aquest comentari ve a col·lació pel fet que no es voldria donar la impressió que tot el protagonisme és dels hereus. Malgrat que en aquest apartat es parla bàsicament d'ells (torno a repetir allò que, generalment és l'hereu, la persona que representa a la família i queda anotada en la documentació), la participació dels altres membres de la família tenen el seu rol important en dia a dia de la casa i el mas.

Quan comença el segle XVI, el cap de casa del mas Turó continua essent Rafel Turo i Guardiola, el protagonista dels últims 25 anys del segle XV. En començar el segle XVI, Rafel era ja un home d'edat, amb la darrera missió de tot hereu: *col·locar* als fills del segon matrimoni d'acord amb les possibilitats i *estatus* social de la família. Així l'any 1504 fa donació universal al fill Salvador, en el moment de contractar els capítols matrimonials i casament. Amb tot no podrà acabar la feina, ja que mort abans de casar als fills més petits, quan casa el fill petit Antic, l'any 1517, Rafel ja consta difunt.⁵⁹

Salvador va rellevar al seu pare en el govern de la casa i mas Turo en el decurs de la primera dècada del segle. El seu guiatge no seria massa llarg, ja que l'any 1535 és el seu fill i hereu, Guillem Benet Turo i Santpere, qui actua en el rol de *cap de casa*, per defunció del pare, i s'ha de fer càrrec del pagament del dot de la germana gran, Caterina, que contracta capítols matrimonials aquest any amb Nadal Levallol, de Castellbell i el Vilar.⁶⁰

Guillem Benet Turo i Santpere era un jove solter l'any 1535, per tant molt aviat hagué d'espavilar-se i adquirir l'experiència suficient per actuar com a cap de casa. Vers l'any 1543 es casà amb Caterina Cellers (del mas Cellers de Rellinars). Amb ell s'inicià el costum o estratègia matrimonial d'anar a cercar la dona a cases de pagès més llunyanes que les que hi havia en la rodalia immediata del terme de Viladecavalls, i que continuaran amb els seus descendents.⁶¹

Si al segle XV dels components de la nissaga del mas Turo el protagonista fou Rafel Turo i Guardiola, al segle XVI fou Guillem Benet Turo i Santpere. de l'any 1535 al 1583 fou el cap de la família, són més de cinquanta anys de govern. Per donar una idea comparativa, de tots els seus descendents fins a l'extinció de la línia troncal d'hereus de can Turu a principis del segle XX, ell fou

⁵⁸ Per posar exemples publicats d'aquesta temàtica, esmentar el treball de Llorenç Ferrer Alòs per al Bages (1987), *Pagesos rabassaires i industrials a la Catalunya Central (segles XVIII-XIX)*, capítol 6, família heretament i reproducció social. Per a una visió de l'estructura familiar, l'estudi antropològic d'Andrés Barrera González (1990), *Casa, herència y familia en la Catalunya Rural*, un estudi fet *des de fora* que en alguns apartats és objectiu i en d'altres la visió externa sobrevalora altres aspectes o els simplifica massa, amb tot és important la descripció de les mentalitats dels integrants de la família a partir de les descripcions de testimonis orals. Per al paper dels eclesiàstics, un exemple paradigmàtic és el descrit per Ignasi Terrades (1987), *El Cavaller de Vidrà*. O el recent treball de Àngel M. Hernández i Cardona (2000), *Olesa a final del segle XVIII segons les respostes de Joan Boada al qüestionari de Zamora*. I Per al paper protagonista de l'hereu (amb força dosis de mitificació), el clàssic de Salvador Vilarrasa Vall (1975), *La vida a pagès*.

⁵⁹ AHCT: Sèrie de capítols matrimonials, capsa 548, any 1517.

⁶⁰ AHCT: Sèrie de capítols matrimonials, capsa 553, any 1535.

⁶¹ AHCT: Notari Anton Joan Gili, esborrany XVIè (1543-1544), foli 68vers.

el què més anys estigué al capdavant de la família i del mas. Tot s'ha de dir, coincidint amb un període de bonança econòmica i augment de la producció agrària..

Un període de temps administrant la propietat familiar, no és el més freqüent a les masies. Això per força havia de tenir alguna repercussió en la prosperitat de la família, malgrat la pressió senyorial. En època moderna, una casa de pagès on els *braços* per la terra estan formats per membres de diferents generacions, és un bon indicador d'estabilitat, alhora que mesura de prevenció d'un dels factors més importants que contribuïen a l'endeutament i ruïna de la família: la mort prematura dels hereus.⁶² La comparació de les confessions de capbreu d'aquest segle tenen un balanç positiu ja que al final del període el mas Turo era més gran que al començament del segle XVI, s'havia incorporat part del mas Pineda de la quadra de Viladecavalls Superior.

La millora social i econòmica dels Turo en el període en què Guillem Benet fou el propietari útil es detecta en el casament del seu fill i hereu Francesc Turo i Cellers, el qual l'any 1566 contracta matrimoni amb Antiga Domènec (de can Domènec de Cerdanyola del Vallès) i l'any 1575 amb Antònia Fatjó del Molí (també de Cerdanyola del Vallès).⁶³ Aquestes són dues masies que estaven en força expansió en aquell moment.⁶⁴ També en el decurs de l'administració de Guillem Benet Turo, les terres i masos agregats, surten de la situació *de facto*, per quedar definitivament reconegudes com a propietats útils dels Turo. Amb tot, al final del govern de Guillem Benet, sembla que les coses es torcen, l'endeutament econòmic fa acte de presència, i com veurem més endavant aquest endeutament portarà maldecaps als successors de Guillem Benet.

El darrer hereu que actua al segle XVI fou Francesc Turo i Cellers, fill de Guillem Benet. La seva etapa al capdavant del mas va des de mitjans dels anys vuitanta fins a la seva mort vers l'any 1607. El seu govern durà uns 20 anys, que coincideixen amb el canvi de segle i l'inici d'un període de recessió econòmica i de baixada de la producció agrària (amb el rerefons d'un desgavell meteorològic atribuït pels experts a variacions en el clima). La situació de bonança aconseguida amb el seu pare probablement fou mantinguda "a tranques i barranques" per aquest hereu. Va poder mantenir l'*estatus* social de la casa, i el fill hereu Benet maridà l'any 1601 amb Joana Plantada, de la important masia de can Plantada de l'Ametlla del Vallès (Vallès Oriental).⁶⁵

La pressió senyorial:

A la introducció del segle XVI ja s'apuntava que després de la Sentència Arbitral de Guadalupe de l'any 1486, els estaments privilegiats, van dedicar-se intensament a reforçar la part no tocada del règim senyorial, especialment en l'àmbit normatiu i jurídic sortit de les convocatòries de corts generals del segle XVI. En paraules d'Eva Serra, *D'ençà del 1486 el règim senyorial s'afanyà en refer títols. D'ençà del 1413 i sobretot del 1432 es multipliquen les disposicions legals que faciliten la recuperació dels masos rònecs per part dels senyors; aquests mecanismes quedarien reforçats el 1486 i els senyors encetarïen –no sense resistència– capbreuacions per tal de refer el poder dominical a través de la combinació capbreuació/establiments a carta precària (...). El procés d'incorporar els masos rònecs de forma legal al patrimoni pagès es fa mitjançant la combinació jurídica del capbreu-establiment a carta de gràcia en el curs del segle XV...*⁶⁶

Aquest procés iniciat al segle XV continuà durant el segle XVI: *La legalització de situacions de fet permetia als senyors si més no rebre drets dels masos abandonats, espontàniament recuperats*

⁶² Són diversos els exemples a nivell comarcal en els que la mort prematura de l'hereu associat a un període econòmic depressiu acaben amb la ruïna i venda del mas. Per posar-ne alguns exemples comarcals, esmentar les vendes de can Solà del Pla de Matadepera a segona meitat del segle XVII, can Mèima de Sentmenat a principis del segle XVIII, can Català de Sant Vicenç de Jonqueres a mitjans del segle XVII, can Roqueta de Sabadell a la segona meitat del segle XVII, el mas de l'Abadia de Sant Pere de Terrassa a la primera meitat del segle XVI i el Brunet de Castellar del Vallès a mitjans del segle XVII.

⁶³ AHCT: Notari Bartomeu Gili Amat, manual XIè (1566-1567), fol.28. Sèrie de capitols matrimonials, caps 559.

⁶⁴ SÁNCHEZ GONZÁLEZ, Miquel (1999), can *Fatjó del Molí*...pp.39-42

⁶⁵ AHCT: Sèrie de capitols matrimonials, any 1601.

⁶⁶ SERRA i PUIG, Eva (1988): *Pagessos i Senyors*... pàg.60.

pels pagesos sobrevivents.⁶⁷ Es tractava de refermar el règim senyorial i recuperar els drets i la renda dels masos ròncecs, Alhora es volien refermar els drets senyorials sobre masos habitats.

En aquest context de defensa de la renda i del règim senyorial, és on s'ha de situar el fet que també el monestir de Montserrat (anys 1548 i 1578) i Feliu Eimeric (any 1514) actualitzessin per la via del capbreu i la carta precària, els seus drets i rendes a les quadres de Viladecavalls⁶⁸.

En el cas concret del mas Turu, l'obsessió del senyor (el monestir de Montserrat) per fer valer els seus drets al·lodials i mantenir la renda, els portà a fer dos processos de capbreu en un termini de 30 anys. Essent el que reconeixia els drets una mateixa persona, concretament Guillem Benet Turu. de fet, és força atípic que un propietari útil hagi de confessar els mateixos béns del Senyor al·lodial, dues vegades, en el decurs de la seva vida.

Guillem Benet Turu va ser "víctima" destacada d'aquesta febre actualitzadora i refermadora del règim senyorial. L'any 1548 confessava els masos Turu i Santa Coloma al representant del monestir de Montserrat, l'any 1578 altre cop els tornava a confessar-los, i l'any 1583 confessava el mas Vilardell de la parròquia d'Ullastrell a la vídua del donzell de Barcelona Miquel de Palau.⁶⁹

Dels dos episodis de control senyorial del monestir de Montserrat ens interessa especialment el de l'any 1548, ja que de moment és el primer document de capbreu que es coneix i del que se'n ha conservat còpia escrita. El capbreu de l'any 1578 ve a dir el mateix que el de l'any 1548 però amb les afrontacions dels masos Turu i Santa Coloma actualitzades. Generalment els processos de capbreu eren conseqüència d'un canvi de titularitat dels drets senyorials (successió hereditària, compravenda, confiscació, segrest judicial etc.), o d'un llarg temps amb poc control (mala administració, absència del senyor per destinacions fora del país, guerres, etc.), o bé d'un conflicte entre senyor i pagesos (resistència a pagar censos, ocultació de collita, canvis del cultiu de productes no sotmesos a la legislació vigent etc.).⁷⁰ En aquest sentit, el capbreu de 1578, que per ell mateix no té una especial rellevància, és interessant des del punt de vista del rerefons que el produeix. Seria interessant saber que va motivar aquest nou capbreu quan només feia 30 anys de l'anterior. Poder relacionar el capbreu amb una mala administració del responsable monacal, o una resistència pagesa a pagar, és el que precisament li donaria un valor historiogràfic més gran.

Retornant al procés de capbreu de l'any 1548, es detalla a continuació part del seu contingut acompanyat de fragments transcrits de la còpia que es va fer al segle XVIII de l'original del dia 26 de juny de l'any de la *nativitat del Senyor* de 1548, davant del notari d'Igualada, Martí Joan Franquesa.⁷¹

El procés de capbreu va finalitzar amb la signatura de la carta precària per la qual Bartomeu Garriga monjo del monestir de Santa Maria de Montserrat, en nom de l'abat i de tota la comunitat establí i confirmà de nou a Guillem Benet Turu, pagès de la quadra de Viladecavalls Inferior, *totum illum mansum vulgo dictum de Turo, in quo præsentialium vos cum uxores et familia vestris moram faccitis* que tenien des de molt temps en alou del monestir.

Segons aquest document, el mas Turu afrontava en aquell moment amb els següents propietaris útils i masos:

ab oriente cum honoribus mansi Puig parrochia Sancti Martini de Sorbeto, termini villa Terrassia, quem possidet nunc Anticuo Corbera, mansi Corbera dicta parrochia, ubi dividitur terminus villa Terrassia et parrochia Beata Maria de Aulesa. Et partim com honoribus mansi

⁶⁷ SERRA i PUIG, Eva (1988): *Pagesos i Senyors...* pàg.61.

⁶⁸ Capbreus de Montserrat: Esmentats al capbreu de l'any 1696. (ACA: Secció Notarials, Fons de Sant. Feliu de Llobregat, Lligall 491(13)). També còpia de l'original al plet civil entre Pere Rovira i el marquès de Castellbell (ACA: Reial Audiència plets civils, núm.13559). Capbreu de Feliu d'Aimeric: ACA, fons can Falguera, Lligall 10

⁶⁹ AHCT: Notari Jaume Junyent, Llibre II per autoritat règia (1379-1588), foli 164.

⁷⁰ Un exemple de capbreus a cada canvi de titular pot ser l'història de la Quadra Superior de Viladecavalls: L'any 1514 el capbreu de Feliu d'Aimeric, l'any 1528 un altre capbreu de Jaume d'Aimeric, l'any 1622 el capbreu de Joan Baptista de Caçador i d'Aguiar, l'any 1646 el de Esteve Fornells, l'any 1652 el del nou propietari, el notari Llentisclà. ACA: Fons can Falguera, lligalls 9 i 10.

⁷¹ Es tracta de la còpia de l'original inclosa en el plet entre el prevere Pere Rovira i el marquès de Castellvell l'any 1780. ACA: Reial Audiència plets civils, núm.13559, foli 90-91vers.

Gontarda quem possidet Raphael Parull de la Gontarda, dicta parochia Sancti Martini de Sorbeto, termini Terracia, ubi etiam dividuntur dicti termini.

a meridie, partim cum honoribus mansi Sancta Columba, quem possidet dictus confitis, et partim cum honoribus mansi Pineda quem possidet Joannes Trullàs alias Franciò, qui mansus Pineda est alodium Magnifici Jacobi Aymeric, villa Sabadelli, ut succedentes Guillermo de Banyaloca, nec suis successoribus.

ab occidente, partim cum honoribus dictu mansum Pineda, et partim cum riaría Villa Equorum Sobirà, et partim cum riaría Sancti Martini de Sorbeto.

et a circio partim cum dicta riaría de Sancti Martini, et partim cum honoribus dicti mansi Puig, qui est dictus Anticus Corbera quondam torrente qui dividit dictus terminus mediante.

En la carta precària es fa constar que Guillem Benet Turo era home propi, vassall, soliu i afocat per la tinença del mas Turo, a prestació de sagrament i homenatge, dret de fadiga i lluïsmes. Les càrregues fiscals per la tinença del mas que es pagaven anualment al monestir eren:

Un cens en moneda de 3 sous de terç de Barcelona, i una quartera de forment el dia de la festa de Nadal. I per la festivitat de Sant Pere i Sant Feliu del mes d'Agost, pagava anualment 2 quarteres d'ordi *pulcri, nitidi novi* a mesura llocera de Viladecavalls.

Delme dels fruits i del carnalatge sobre el bestiar *decimum agnorum eidorum, hircorum et alterius cuicumque specie carnalagii*, de formatges i llana.

La primícia de tots els fruits es pagava a la parròquia de Santa Maria d'Olesa de Montserrat.

El cabreu de l'any 1578 fet davant el notari d'Esparreguera, Joan Castell (major) ve a dir el mateix que l'anterior però amb les afrontacions actualitzades. de fet és quasi una còpia del de 1548 escrit en català de l'època.

El document és signat el dia 14 de desembre de l'any de la "nativitat del Senyor" de 1578: *i en ell Guillem Benet Turo pagès del mas Turo, quadra de la Vila de Cavalls Inferior de la Parròquia de la vila de Olesa, Diòcesis de Barcelona, constituït personalment en lo Castell de la Vila de Olesa de Montserrat (...) té y posseïx tot lo dit mas del Turo ab sas terres, honors y possessions, en una gleba existent en lo qual mas, dit confessant ab tota sa familia fa continua habitació y residència situat dins dita quadra de Vila de Cavalls Inferior (...).*⁷² Aquesta confessió estava inclosa en el capbreu de la vila d'Olesa de Montserrat, també sota domini al·lodial del monestir de Santa Maria de Montserrat.

Els masos ròncos agregats al mas Turo:

Quan el dia 26 de juny de l'any 1548, Guillem Benet Turo signava la conformitat a la carta precària o nou establiment de Bartomeu Garriga, monjo del monestir de Santa Maria de Montserrat, les terres que menava la família Turo estaven formades pel mas Turo, el mas de Santa Coloma, el mas Vilardell, de la parròquia de Santa Maria d'Ullastrell *qui est dicti confitentis et alodium Monasterii Sancti Laurentii de Monte,*⁷³ i part del mas Pineda, alou de la Quadra de Viladecavalls Superior; *a Sol ponent en los honors del mas anomenat Pineda que és de dit confessant alodials del Senyor de Vila de Cavalls Superior, un torrent mitjansant.*⁷⁴

Ja s'ha dit anteriorment que aquelles incorporacions de terres de masos ròncos veïns eren un procés iniciat, en molts casos, a la segona meitat del segle XIV. Potser anteriorment al segle XVI, alguns dels masos agregats a can Turu ja havien estat reconeguts legalment per la via de l'establiment emfitèutic. Però el fet que a les confessions i cartes precàries de 1548, 1578 i 1583, no s'esmenti que

⁷² Còpia del capbreu de l'any 1548 inclosa en el plet entre el prevere Pere Rovira i el Marquès de Castellvell de l'any 1780, ACA: Reial Audiència plets civils, núm.13559, foli 156.

⁷³ Còpia del capbreu de l'any 1548 inclosa en el plet entre el prevere Pere Rovira i el Marquès de Castellvell de l'any 1780, ACA: Reial Audiència plets civils, núm.13559, foli 90.

⁷⁴ Còpia del capbreu de l'any 1548 inclosa en el plet entre el prevere Pere Rovira i el Marquès de Castellvell de l'any 1780, ACA: Reial Audiència plets civils, núm.13559, foli 156 i següents.

ho tenien com a successors d'algun avantpassat Turo, fa pensar en una apropiació directa d'unes terres sens propietari útil. La hipòtesi ve a col·lació, perquè en general, quan la carta precària o la confessió parteixen d'un document medieval conegut del promotor del procés, s'inclouen al redactat, formules similars a la que a continuació se cita, i que s'ha extret de la confessió de l'any 1598 feta per Bernat Batlle, procurador de Tomàs Torrella, hereu del mas Torrella de Matadepera (actual masia de can Torres) al monestir de Sant Llorenç del Munt, senyor al·lodial del terme de Matadepera.

*In quondam stabilitionis sive nove laudationis Instrumento factis per reverendo dominum fratrum Guillelmus, Dei gratia Abbate dicti monasteris, Margarito de Turricella predecessori dicti Thome Torrella, principalis meis, qui fuit actus decimo tertio chalandis septembris anno a nativitate domini millesimo tercentesimo trigesimo. Claususque sive subsignatus per discretus Berengarius Hermenardi, notarius publicus Sabadelli*⁷⁵

Segui quina sigui la forma en què els masos de Santa Coloma, Vilardell i Pineda van ser agregats a can Turu, des del punt de vista legal i jurídic, són confirmats com a propietats útils dels Turo, a les capbreuacions de 1548, 1578, 1583 i 1622. És per això que s'inclou aquí una breu ressenya històrica de cadascun d'ells.

El mas de Santa Coloma de la quadra de Viladecavalls Inferior

Les primeres dades documentades del llinatge Santa Coloma, les quals ja apuntava Miquel Ballbè i Boada (1995),⁷⁶ són del capbreu primer de Bertran Acòlit, notari de l'escrivania de Terrassa. El dia 15 de maig de 1237, Bernat de Santa Coloma actuava com avalador en un debitori de Cabot de les Tauponeres, Berenguer de Fontdamor i Pere Escamard, tots de Viladecavalls, a favor de Bernat Morera i Guillem de Far, de la vila de Terrassa. Un any més tard el mateix *Bernardus de Sancta Columba de Villa Equorum* firmava un debitori al jueu Vidaló Gracià.⁷⁷

Aquestes referències documentals del llinatge són anteriors a les del mas. Això no és estrany ja que és força comú en els segles XII i XIII que els habitants propers a esglésies, capelles o ermites rurals, prenguin com a cognom identificatiu familiar, el nom de l'advocació de la capella. Exemples a la comarca no en falten, els Fruitós de Sentmenat (capella romànica de Sant Fruitós), els Santpere de Castellar del Vallès (capella romànica de Sant Pere d'Ullastres), els Santcristòfol (capella romànica de Sant Cristòfol de ca n'Anglada de Terrassa), els Mas de Santllorenç (capella romànica de Sant Llorenç de Fontcalçada o de ca n'Ametller del terme de Sant Cugat del Vallès), els Santfeliu (De la parròquia de Sant Feliu d'Arraona, capella romànica anomenada actualment de Sant Nicolau), els Santmartí (De la desapareguda capella romànica de Sant Martí de Polinyà, dins la propietat actual de can Querol), etc. Sense anar gaire lluny, els habitants i el mas que hi ha al costat de la capella de Santa Maria de Toudell, l'actual can Tries, als segles XIII, XIV i XV es cognominaven Església o Esglésies.⁷⁸

En el cas del mas de Santa Coloma, per documentació posterior al segle XIII, sabem de l'existència d'una capella rural en l'indret, que és d'on suposem que prenen el cognom els habitants del mas proper a ella, de forma similar als exemples anteriors de masos on hi ha una capella o ermita preexistent.

El mas de Santa Coloma, és esmentat com a tal, al testament de Guillem de Viladecavalls de l'any 1333, és un dels quatre masos que formen la dotació de manteniment del benefici fundat a l'altar major de l'església parroquial d'Olesa de Montserrat. I com els altres tres masos (De les Tauponeres, Turo i Forns) passa a senyoria al·lodial de Montserrat a mitjans del segle XIV.

⁷⁵ AHPNB: Notari Joan Teres, capbreu de Sant Llorenç del Munt (1598-1603), s/f

⁷⁶ BALLBÈ BOADA, Miquel (1995): *Les cases de pagès...*, pp. 137-141

⁷⁷ PUIG USTRELL, Pere (1992): doc.36 i doc. 250

⁷⁸ CANYAMERES, E i MASAGUÉ, JM. (2000): *Masia de ca n'Oriac de Sabadell*, estudi històric i arquitectònic. Treball inèdit per encàrrec del Museu d'Història de Sabadell, pàg. 3-15.

El mas de Santa Coloma de la quadra de Viladecavalls Inferior

Les primeres dades documentades del llinatge Santa Coloma, les quals ja apuntava Miquel Ballbè i Boada (1995),⁷⁹ són del capbreu primer de Bertran Acòlit, notari de l'escrivania de Terrassa. El dia 15 de maig de 1237, Bernat de Santa Coloma actuava com avalador en un debitori de Cabot de les Tauponeres, Berenguer de Fontdamor i Pere Escamard, tots de Viladecavalls, a favor de Bernat Morera i Guillem de Far, de la vila de Terrassa. Un any més tard el mateix *Bernardus de Sancta Columba de Villa Equorum* firmava un debitori al jueu Vidaló Gracià.⁸⁰

Aquestes referències documentals del llinatge són anteriors a les del mas. Això no és estrany ja que és força comú en els segles XII i XIII que els habitants propers a esglésies, capelles o ermites rurals, prenguin com a cognom identificatiu familiar, el nom de l'advocació de la capella. Exemples a la comarca no en falten, els Fruitós de Sentmenat (capella romànica de Sant Fruitós), els Santpere de Castellar del Vallès (capella romànica de Sant Pere d'Ullastres), els Santeristòfol (capella romànica de Sant Cristòfol de ca n'Anglada de Terrassa), els Mas de Santllorenç (capella romànica de Sant Llorenç de Fontcalçada o de ca n'Ametller del terme de Sant Cugat del Vallès), els Santfeliu (De la parròquia de Sant Feliu d'Arraona, capella romànica anomenada actualment de Sant Nicolau), els Santmartí (De la desapareguda capella romànica de Sant Martí de Polinyà, dins la propietat actual de can Querol), etc. Sense anar gaire lluny, els habitants i el mas que hi ha al costat de la capella de Santa Maria de Toudell, l'actual can Tries, als segles XIII, XIV i XV es cognominaven Església o Esglésies.⁸¹

En el cas del mas de Santa Coloma, per documentació posterior al segle XIII, sabem de l'existència d'una capella rural en l'indret, que és d'on suposem que prenen el cognom els habitants del mas proper a ella, de forma similar als exemples anteriors de masos on hi ha una capella o ermita preexistent.

El mas de Santa Coloma, és esmentat com a tal, al testament de Guillem de Viladecavalls de l'any 1333, és un dels quatre masos que formen la dotació de manteniment del benefici fundat a l'altar major de l'església parroquial d'Olesa de Montserrat. I com els altres tres masos (De les Tauponeres, Turo i Forns) passa a senyoria al-lodial de Montserrat a mitjans del segle XIV.

A la primera meitat del segle XIV, el llinatge Santa Coloma, havia crescut, n'hi havia branques a Viladecavalls i a la veïna parròquia de Sant Martí de Sorbet. L'any 1322 és documentat Romeu Coloma en les afrontacions d'una peça de terra propera al mas Fontdamor de la quadra de Viladecavalls Superior establerta a Pere Marcet. El mateix any és documentat Arnau Coloma que compra un hort a Jaume de Matasolcia.⁸² L'any 1337, Guillem Coloma de la parròquia de Sant Martí de Sorbet firmava àpoca del dot de la seva dona Guillema Vilardell (d'Ullastrell).⁸³ Uns anys més tard, concretament l'any 1345, Ramon Guàrdia del mas Turo venia a Guillem Coloma (De la mateixa quadra) una peça de terra al lloc anomenat *ses Cremades*.⁸⁴ Després dels episodis de pesta, l'any 1364, el mas Santa Coloma queda deshabitat i és venut l'any 1357 pel procurador del monestir de Santa Maria de Montserrat a Bernat Mainet, pagès de la parròquia de Sant Miquel de Toudell, *cum mansus indelicet de Sancta Columba (...) sit fuisses sine herede et legitimo defensore...*⁸⁵

En els manuals notariais de finals del segle XIV i del segle XV no es troba cap més referència al llinatge cognominat Santa Coloma o Coloma, ni d'altres propietaris útils que l'habitin. Això i la

⁷⁹ BALLBÈ BOADA, Miquel (1995): *Les cases de pagès...* pp. 137-141

⁸⁰ PUIG USTRELL, Pere (1992): doc.36 i doc. 250

⁸¹ CANYAMERES, E i MASAGUÉ, JM. (2000): *Masia de ca n'Oriac de Sabadell*, estudi històric i arquitectònic. Treball inèdit per encàrrec del Museu d'Història de Sabadell, pàg. 3-15.

⁸² AHCT: Notari Pere Folquer, capbreu XXXIIè (1322-1323), fòlis 46 i 62.

⁸³ AHCT: Notari Bernat Carbonell, capbreu Ier (1336-1337), foli 145.

⁸⁴ AHCT: Notari Bernat Carbonell, capbreu IXè (1344-1345), foli 215.

⁸⁵ AHCT: Notari Jacme Gili I, Llibre 3er (13356-1357), foli 44 i encara era de propietat de Bernat Mainet l'any 1667, Llibre Xè (1363-1364), foli 61.

posterior agregació al mas Turo, fan pensar en què la família del mas de Santa Coloma probablement s'extingí o canvia de residència.

L'any 1548 en la carta precària del mas Turo, Guillem Benet Turo reconeixia que tenia el mas de Santa Coloma, enrunat i deshabitat des de molt temps, *illum mansum a multis citra temporibus dirutum depopulatum et inhabitatum vulgo dictum de Sancta Columba*. Les afrontacions eren les següents:

ab oriente cum honoribus mansi Garriga quem possidet Antonius Garriga parrochia Sancti Michaelis de Toudell termini Terrassia ubi dividuntur termini villa Terrassia et parrochia Aulesa partim, et partim cum honoribus mansi Coromina dicte Parrochia Sancti Michaelis quem possidet Petrus Costa dicti mansi Coromina.

ab meridie cum honoribus mansi Sancti Petri alias Parent dicta parrochia Sancti Michaelis quem possidet heredes Antici Volpayeres parrochia Sancti Cucufatis Vallensis partim, et partim cum honoribus mansi Vilardell parrochia Beata Maria de Ullastrello, qui est dicti confitentis, et alodium monasterii Sancti Laurentii de Monte.

ab occidente cum honoribus mansi Pineda, qui est dicti confitentis, et alodium heredum de Banyaloca quondam, torrente mediante.

*et a circio cum honoribus mansi Turo, qui est dicti confitentis, et alodium Montserrat.*⁸⁶

Pel mas de Santa Coloma, Guillem Benet Turo havia de pagar cada any al monestir de Montserrat, un cens en diner, de 8 sous, moneda de Barcelona de terç, en el dia de la festa de Nadal. Delme dels fruits i del carnalatge. La primícia de tots els fruits era per la parròquia de Santa Maria d'Olesa de Montserrat. Estava sotmès a prestació de sagrament i homenatge. I el senyor directe, el monestir de Montserrat, tenia dret de fadiga i lluïsmes.

Segons la descripció de l'escriptura de rodalia de la quadra de Viladecavalls Inferior, feta l'any 1694, la capella de Santa Coloma ja estava enrunada, quedant dempeus algunes parets: *sobre la qual casa de Corominas passa lo camí que ve d'Ullastrell, y va a la capella dita de Santa Coloma, que vuy és derruïda, de tal manera que sols hi són part de las parets.*⁸⁷

Per la mateixa descripció de la rodalia, sabem que la part occidental del mas de Santa Coloma i part del mas Pineda, conformaven *un bosch de la Casa Turo*. L'any 1781, les restes de les parets de la capella, eren visibles, ja que estan senyalades al plànol fet aquest any inclòs en el plet entre el prevere Pere Rovira i el marquès de Castellvell.

El mas de Santa Coloma tenia una extensió aproximada de 96 quarteres de terreny (unes 37 ha), de les quals en el decurs de la primera meitat del segle XVIII, se segreguen unes 36 quarteres (aprox. 13 ha) que probablement foren donades com a dot al fill cabaler Joan Turo Trullars. La resta del mas, unes 60 quarteres (aprox. 23 ha) que inclouen la capella, es mantindran unides a la propietat de can Turu, fins a la parcel·lació del segle XX. El propietari útil de la part segregada, en Joan Turo i Trullars va construir casa, convertint-se en la propietat del "Maset" (nom amb que és identificada al plànol de l'any 1781), posteriorment can Turo menor (suposo que per no fer constar als escrits el sobrenom de Tarumbot amb, el que popularment es coneixia).

El dia 22 de novembre de l'any 1770, Jaume Turo i Pèlags i el seu fill Isidre, confessaven en capbreu al procurador de Mn. Pere Rovira, *tot aquell altre mas de molts anys a esta part derruït y dessabitat ab sas terras honors y possessions sito dins dita quadra de Viladecavalls Inferior; nomenat mas de Santa Coloma que afrontava amb les següents propietats:*

"a sol ixent lo dit mas de Santa Coloma, part en terras de la heretat de Pau Perull, pagès del terme de Sant Pere, part forana de Tarrasa, part ab lo honor de Francisco Garriga, pagès de dit terme de Sant Pere de Tarrasa, y part ab las terras de la heretat de Joseph Corominas, pagès de la Quadra Superior de Viladecavalls, ayguavessant seguint la serra de Santa Coloma.

⁸⁶ ACA: Reial Audiència plets civils. núm.13559, còpia del capbreu de l'any 1548.

⁸⁷ Transcripció de Francesc Suárez i Fernández, al qual dec el coneixement d'aquest document.

a mitgdia ab honors de Joseph Turo, pagès de la mateixa Quadra Inferior de Viladecavalls, que antes fou de Joan Turo, de pertinències de dit mas Santa Coloma, fitas novament posadas per prohomens o experts elegits un per part de dit Turo y altre per part de Joseph Turo a ponent ab honors de la part del mas Pineda que posseïxen dits confessants en senyoria del Molt Il·lustre Senyor Marquès de Castellbell, un torrent nomenat de les Vinyas mediant, y part ab honors del mas Turo que posseïxen dits confessants sobre calendats y a tremuntana ab lo mas Turo arribant fins al Serrat de les Oliveras.”⁸⁸

Durant el segle XVIII molta part del mas de Santa Coloma unida al mas Turo, fou establerta a rabassa morta. Majoritàriament els rabassaires eren habitants del poble de Sorbet i de la barriada de la Tarumba. Eren terres per plantar vinya establertes al quart, quint, i setè de la collita anual. La vinya i les oliveres al mas de Santa Coloma es mantenen fins l'arribada de la fil·loxera a finals del segle XIX.

El mas Vilardell de la parròquia i terme d'Ullastrell

L'any 1039 la comtessa Ermessenda de Carcassona i el seu fill Ramon Berenguer I comte de Barcelona van donar al monestir benedictí de Sant Llorenç del Munt la *vila* d'Ullastrell amb la seva església. Con passava en aquests casos, en els anys posteriors, el monestir va continuar acaparant terres en aquesta zona mitjançant les formules de les donacions, adquisicions i permutes. Per exemple l'any 1062 el monestir comprava un alou prop de Montagut, dins el terme d'Ullastrell. També s'incorporaria al domini territorial del monestir l'alou d'Avellanet, dins el terme d'Ullastrell. D'aquest es conserva (dins el fons documental del monestir) la venda de l'any 1066 feta per Guillem Bernat i la seva dóna Adaleda a Bonfill Odesend i la seva muller Sança. A les afrontacions s'especifica que termenejava a llevant amb el terme de Terrassa i l'alou de Sant Llorenç del Munt (Ullastrell), a migdia amb el camí que anava de l'església d'Ullastrell a Voltretera, el terme d'Olesa de Montserrat, i el riu de *Mazanís* (riera de Gaià), a ponent amb el terme de Voltretera i Viladecavalls i a tramuntana amb Toudell i Sorbet. Les afrontacions ens dibuixen un espai que inclou el que havien estat les terres del mas Vilardell.⁸⁹

Probablement, el mas Vilardell havia estat habitat. Ho fa pensar l'època de dot signada a Terrassa l'any 1337 per Guillem Coloma, de Sorbet, al seu sogre Romeu de Vilardell, pagès de la parròquia de Santa Maria d'Ullastrell.⁹⁰

L'any 1548 es confirma documentalment que el mas Vilardell pertany a Guillem Benet Turo. Això segons la descripció d'afrontacions de la part de migdia del mas Santa Coloma: *et partim cum honoribus mansi Vilardell parrochia Beata Maria de Ullastrello, qui est dicti confitentis, et alodium monasterii Sancti Laurentii de Monte.*⁹¹

El dia 11 de novembre de l'any 1583, Guillem Benet Turó rebia carta precària o de nou establiment del mas Vilardell per part de Joana, vídua del donzell de Barcelona Miquel de Palou, *quemdam mansum dirrutum et deshabetatum (...) vulgo nuncupatum Vilardell, seminature quinquaginta quinque quarterarium frumenti parum plus vel minus.*⁹²

La notícia d'aquest fet, està reproduïda en un regest conservat a la parròquia de Santa Maria d'Ullastrell titulat “Capbreu en Vilalba del Sr. Marquès de Castellbell” fet al segle XVIII, tot i que aquest especifica que era alou de Sant Llorenç del Munt:

“Guillem Benet Turo. Lo mas Vilardell⁹³ de sembradura 55 quarteras poch més o menos, que termena a solixent part en honors de ell mateig, y part ab honors de Joan Massó alias Sant Pere, a mig dia part en honors de dit Massó y part en honors vostres, a ponent en honors den Noguera de

⁸⁸ ACA: Reial Audiència plets civils, núm.13559, còpia del capbreu de l'any 1770.

⁸⁹ PUIG i USTRELL, Pere(1995): El monestir de sant Llorenç del Munt... docs. 290, 405 i 431.

⁹⁰ AHCT: Notari Bernat Carbonell. capbreu 1er (1336-1337), foli 145.

⁹¹ ACA: Reial Audiència plets civils, núm.13559, còpia del capbreu de l'any 1548. Confessió del mas Santa Coloma.

⁹² AHCT: Notari Jaume Junyent, Llibre II per autoritat régia (1379-1588), foli 164.

⁹³ Ratllat les lletres Gui, volent escriure Guillardell.

dita Parròchia de Ullestrell possehit per la Viuda Sanahuja⁹⁴ a tremuntana ab altre honor vestre. A cens de 2 sous 6 diners *et ultra decimam - fiat ut in aliis - prout constat instrumento publico in pergameneo exorato. acto Barcinone die 11 novembris anno 1583, et clauso per Discretum Antonium Romani, Notario publico et regentem Scribaniam publica Villa Terratia...*⁹⁵

Les aproximadament 55 quarteres de terra (21,27 ha) que composaven aquest mas a principis del segle XVI, havien estat posades com a fiança per un debitori de 120 lliures que havien venut Guillem Benet i el seu fill Francesc a Joan Massó àlies Santpere de la parròquia de Sant Miquel de Toudell, el mateix any 1583. Probablement el fet que no pogué tornar els diners per part del Turo, sigui el motiu pel qual a principis del segle XVII el mas Vilardell ja estigués en mans dels Massó àlies Santpere, de la parròquia de Sant Miquel de Toudell i quadra de Clarà (antic mas Parent) i predecessor de l'actual masia de can Cabassa.⁹⁶

En la confessió de l'any 1623 del mas Pineda que fa Benet Turó i Fatjó del Moli a favor del Senyor de la quadra de Viladecavalls Superior, s'especifica, a les afrontacions, que el mas Pineda afronta a migdia amb terres del mas Vilardell de la parròquia i terme d'Ullastrell, que tenia Massó i abans foren del mateix confessant Benet Turó i Fatjó del Molí. Ho confirma el capbreu de l'any 1652 fet pel nou Senyor de la quadra de Viladecavalls Superior, el notari Francesc Llentisclà de Barcelona, a Lluís Turó i Plantada.

També ho confirma el capbreu del Senyor de la quadra de Viladecavalls Inferior de l'any 1696 fet a Pere Pau Turó pel mas de Santa Coloma, el qual afronta *a mitjorn en els honors del mas de Sant Pere alies Parent, de dita parrochia de Sant Miquel de Toudell, que poseeix Josep Cabassa y antes Joan Masó, de dita parrochia, fites mitjançant y part ab los honors del mas Vilardell de la parrochia d'Ullastrell que poseeix dit Cabassa y antes Guillem Benet Turo, un torrent mitjencant.*⁹⁷

D'ençà de 1623, el mas Vilardell no ha estat mai més recuperat pels Turo de Viladecavalls. Els Cabassa el tingueren fins al segle XVIII. Al plànol de les terres de can Turu de l'any 1781 consta a les afrontacions de migdia el *Manso Guinardell de la parròquia de Santa Maria de Ullastrell*. Més o menys per aquesta època, la major part de les terres del mas Vilardell passen a formar dues noves explotacions agràries, ca n'Oleguer i cal Frare.

Aquestes dues cases i les seves terres juntament amb can Sanauja, van ser incorporades al nou terme municipal de Viladecavalls constituït el 6 d'abril de l'any 1847. Posteriorment, el dia 27 de juliol de 1849, eren incorporades a la jurisdicció religiosa de la parròquia de Sant Martí de Sorbet: *quedan separadas de la Parroquia de Ullastrell y unidas a esta las tres casas denominadas Sanahuja, Olaguer y Trullàs vulgo Frare.*⁹⁸

El mas Pineda de la quadra de Viladecavalls Superior

La cronologia del mas Pineda la podem remuntar al segle XIII. Amb tot, la confirmació documental de l'existència del mas (fins el moment actual) és del segle XIV. El que hi hagi continuïtat del llinatge a Viladecavalls, des del segle XIII fins al XIV, així ho fan pensar.

⁹⁴ A sobre el mot "Sanahuja" hi ha una anotació que pot ser diu "altres en Serra".

⁹⁵ Dec el coneixement d'aquest document a Joan Amat i Fontanals, de Terrassa.

⁹⁶ AHCT: Notari Jaume Junyent. Llibre II per autoritat règia (1379-1588), foli 157vers. Al document de descripció de la rodalia de la quadra de Viladecavalls Inferior de l'any 1694, és fa constar que l'actual casa de can Cabassa, era de nova construcció. L'anterior estava a la banda esquerra de la riera de Gaià "de manera que la Casa de dit Cabassa segons la indicació de dites fites, de aser dins dit terme, encara que ell preten no serne, y no causaria molta admiració lo ésser dita Casa de dita Quadra, pués aquella se és novament fabricada, allí ahont és, y se ha ohit dir que a par devall de dita Casa hi hauria una fita que després la arrancaren, y que quant de nou la edificaven, se deya que seria del terme de Viladecavalls si la edificaven allí ahont vuy és, perquè abans hera construhida dellà dita Riera y en lo dit terme de Ullastrell..."

⁹⁷ ACA: Secció notarials, fons de Sant Feliu de Llobregat, lligall 491, doc. 13. "Capbreu de Viladecavalls del Vallès per manament del monestir de Montserrat".

⁹⁸ Francesc Suárez i Fernández: transcripció del decret de reorganització parroquial i constitució de la parròquia de Sant Martí de Sorbet, com parròquia única del terme municipal de Viladecavalls, dia 27/07/1848.

El dia 6 de gener de l'any 1238, Guillem de Pineda, de Viladecavalls, fa debitori a Issacó, fill de Maimó Ispània (jueu) de 6 sous a pagar per Pasqua, amb un interès de 4 diners per lliura, essent l'avalador en Pere de Pineda. En el mes d'agost del mateix any, Ramon de Pineda, de Viladecavalls, la seva muller Ramona, la mare del primer, Guillema, el fill Berenguer i Pere de Pineda i Ponsa, la seva esposa, venen una peça de terra que tenen pel Rei, a Pere Barba del Pla, en el lloc anomenat Comabella.⁹⁹

Quasi cent anys més tard, concretament l'any 1336, hi ha documentats Guillem de Pineda i el seu fill Romeu casat amb Guillema Serra (De Rellinars). L'any 1344 Romeu de Pineda encara consta documentalment com a cap de casa.¹⁰⁰ El mateix any 1344, Elisenda, vídua de Berenguer de Pineda, fa donació a Berenguer de Pineda, fill comú d'ella i el difunt marit, dels drets sobre el mas Pineda de Viladecavalls.¹⁰¹ A partir de la segona meitat del segle XIV, el rastre documental del llinatge Pineda de Viladecavalls es perd, de forma similar i potser per les mateixes causes que s'apuntaven per al mas Vilardell. Per documentació posterior, es confirma que el mas Pineda passa, a incrementar la propietat del mas Franció (actual can Trullars).

L'any 1514, el mas Pineda encara restava íntegrament en mans dels Trullars àlies Franció. Uns anys més tard, concretament el 1548, una part d'aproximadament unes 30 quarteres de terra, s'havia segregat i incorporat als dominis dels Turo. Ho confirma el precari fet pel monestir de Montserrat a Guillem Benet Turo. A l'afrontació de ponent del mas de Santa Coloma s'esmenta el veïnatge amb el mas Pineda de pertinències del mateix confessant: *ab occidente cum honoribus mansi Pineda, qui est dicti confitentis, et abodium heredum de Banyaloca quondam, torrente mediante.*

Un llevantador de censos de finals del segle XVI inclou diverses anotacions referents als censos tant en diner com en espècie que pagava la família Turo al Senyor de la quadra de Viladecavalls Superior, pel mas Pineda:

- *Ítem fa la casa den Turo de cenços en dinés a Nadal, quatre sous y vuyt dinés.*
- *Més la casa den Turo per la masia té dins dita quadra de cens una quartera de forment, val 1 lliura 4.*
- *Més la casa den Turo fa de cens una quartera i tres cortans ordi.*
- *Ítem en Casa den Turo, 2 quarteres y dos cortans de sivada (per tasques i camalatge).*
- *Ítem fa la casa den Turo per la masia nomenada de Pineda situada dins dita quadra de cenços en diners quatre sous y vuyt dinés a Nadal.*¹⁰²

Si es comparen aquests censos amb els que pagaven pel mas Turo, Santa Coloma o Vilardell, s'observa que la "gleva de terra" de pertinències del mas Pineda, en proporció, pagava molt més que els altres masos. Això és indicatiu que es tractava d'un establiment més modern i per tant amb els censos anuals actualitzats.

L'any 1652 el notari de Barcelona Francesc Llentisclà, com a senyor de la quadra de Viladecavalls Superior, feia precari a Lluís Turo Plantada (hereu del mas Turo) per les terres del mas Pineda. Aquest afrontava a llevant amb el mas de Santa Coloma mitjançant un torrent, a migdia amb el mas Vilardell que tenia en Cabassa i Massó i abans havia estat dels predecessors de Lluís Turo, a ponent amb terres del mas Trullars que tenia en Castell de la vila d'Esparreguera i a tramuntana amb terres que havien estat de Benet Turo i Fatjó del Molí. Per aquestes terres havia de pagar un cens anual de 4 sous i 8 diners per la festa de Nadal, una quartera de forment a mesura de la ciutat de Barcelona per la festa de Sant Pere i Sant Feliu del mes d'agost, a més del delme de tots els fruits. Lluís Turo i era home propi, soliu, i afocat pel mas Pineda.¹⁰³

⁹⁹ PUIG USTRELL, Pere (1992): Capbreu primer de Bertrand acòlit..., docs. 250 i 425.

¹⁰⁰ AHCT: Notari Bernat Carbonell, capbreu 1er (1336-1337), foli 89.

¹⁰¹ AHCT: Notari Bernat Carbonell, capbreu IXè (1344-1345), folis 78 i 97.

¹⁰² ACA: Secció Diversos, Fons de can Falguera, Lligall 80.

¹⁰³ ACA: Secció Diversos, Fons de can Falguera, Lligall 9.

L'any 1696 les terres del mas Pineda que tenien els Turo, eren majoritàriament horts: Les afrontacions del mas de Santa Coloma que es donen en el capbreu de Montserrat fet a Pere Joan Turo i Balasc, especifiquen que: *a solponent en los horts del mas anomenat Pineda que té y poseheix dit confessant, alodial del Senyor de dita Quadra de Viladecavalls Superior, un torrent migencant...*¹⁰⁴

A la segona meitat del segle XVIII, encara es tenia clar que les terres que els Turo tenien a la banda dreta del torrent de les Vinyes, eren les terres del mas Pineda, sota domini directa i al·lodial del Marquès de Castellbell, senyor de la quadra de Viladecavalls Superior. Al capbreu dels masos Turo i Santa Coloma de l'any 1770 s'esmenta a les afrontacions del mas de Santa Coloma: *a ponent ab honors de la part del mas Pineda, que posseheixen dits confessants en senyoria del Molt Illustre Senyor Marquès de Castellbell un Torrent nomenat de las Vinyas mediant...*¹⁰⁵. Però 95 anys més tard (any 1865) això ja no es tenia tant clar. Aquest any la vídua de Miquel Turu Aurell, i la seva filla i pubilla Rosa Turu Elies feien inventari dels béns heretats del marit i pare respectivament. A l'escriptura constava, i així ho va inscriure el registrador de la propietat, un cens en espècie i diner que es pagava anualment al marquès de Castellvell del que no se'n sabia l'origen:

*Esta casa manso y heredad nombrada Turu se halla gravada con un censo de rédito anual, una cuartera de trigo, conceptuada de valor sesenta reales, de una cuartera y dos cuartanes de cebada, conceptuado de valor treinta y seis reales y cuatro sueldos ocho dineros moneda barcelonesa, equivalente a dos reales cincuenta céntimos, formando en junto, noventa y ocho reales cincuenta céntimos que percibe el Señor Marqués de Castellvell, domiciliado en la ciudad de Barcelona, cuyo censo capitalizado a razón del tres por ciento, representa un capital de tres mil ochocientos ochenta y tres reales treinta y tres céntimos, ignorándose si dicho censo es con dominio o sin el...*¹⁰⁶

L'any 1879 el desconeixement sobre l'origen del cens encara és més gran. A la cinquena inscripció de la finca de can Turu del Registre de la propietat, feta l'any 1879 pels tutors de l'hereu Pau Palet Turu (menor d'edat), el registrador feia la següent anotació:

*Esta finca se halla gravada con un censo de una cuartera de trigo que se conceptúa de valor quince pesetas, una cuartera dos cuartanes de cebada conceptuado de valor nueve pesetas y cuatro sueldos ocho dineros, moneda barcelonesa, equivalente a sesenta y dos céntimos y medio de peseta, formando en junto, veinte y cuatro pesetas cincuenta y dos céntimos y medio que capitalizado a razón del tres por ciento, representa un capital de nuevecientas setenta pesetas ochenta y tres céntimos que todos los años en cierto día que se ignora percibe el Ilustre Señor Don Joaquín de Càrcer y de Amat, Marqués de Castellbell, ignorándose si dicho censo es con dominio o sin el, por cuya razón dicha heredad Turu se describe bajo derecho incierto, es decir, al dominio que esté sujeta si en algún tiempo constase ser enfiteútica o sino franco en alodio.*¹⁰⁷

Com és obvi aquest cens anual en espècie i diners que es pagava al marquès de Castellvell, només podia ser per les terres del que havia estat el mas Pineda. Sorpren però, que en menys de cent anys la família de can Turu, ja no sabessin sota quin concepte pagaven aquest cens anual.

El tema del cens de les terres de l'antic mas Pineda, no deixaria de ser un fet anecdòtic i purament descriptiu de l'evolució històrica dels drets senyorials en època contemporània, si la cosa no hagués "portat cua" al segle XX. I és que després de la venda de can Turu l'any 1893, de la mort de Joaquim de Càrcer i d'Amat, marquès de Castellvell, l'any 1923, de les parcel·lacions de can Turu de la postguerra, i que la finca fos donada a la institució benèfica terrassenca "El amigo del Enfermo", la incertesa sobre l'origen i que gravava el cens, si tota la propietat o part, encara s'havia fet més gran. Així el registrador considerant que el cens afectava a tot la finca, a partir de l'any 1962 va iniciar el procés per actualitzar la part proporcional del cens que havia de correspondre a totes les segregacions

¹⁰⁴ ACA: Secció notarial, fons de Sant Feliu de Llobregat, lligall 491, doc. 13. "Capbreu de Viladecavalls del Vallès per manament del monestir de Montserrat".

¹⁰⁵ ACA: Reial Audiència plets civils, núm.13559, còpia del capbreu de l'any 1770. Confessió del mas Santa Coloma.

¹⁰⁶ RPT: Volum 27, Llibre primer de Viladecavalls, finca 41 inscripció primera.

¹⁰⁷ RPT: Volum 27 i Llibre primer de Viladecavalls, finca 41 inscripció 5a.

de terres que s'havien fet de la propietat de can Turu: *A una porción terreno inscrita bajo el numero (...) de Viladecavalls se le ha asignado del censo a que se refiere la adjunta inscripción 18 por via de división, la pensión de 43 milesimas de peseta, su capital al 5 por ciento, 86 centimos de peseta (...).*¹⁰⁸

Encara que la quantia del cens reassignat als propietaris de parcel·les procedents de l'antiga propietat de can Turu, era mínima, per no dir "ridícul", no deixava de complicar el tema registral i de propietat com l'entenem actualment. El desconeixement d'uns i dels altres (els propietaris de can Turu, i els hereus del marquès de Castellbell), havien comportat que el que només havia de gravar una part concreta i de no més de 12 hectàrees de la propietat de can Turu (l'antic mas Pineda), ara s'aplicava al tot, i el que és pitjor, amb efecte retroactiu a totes les segregacions de terreny (ja que els censos emfitèutics (que estiguin al dia registralment parlant) no prescriuen sinó són redimits específicament.

Aquesta actualització del cens en el registre de la propietat fou impugnada per la institució "El Amigo del Enfermo" qui va presentar causa davant el Tribunal Arbitral de Censos de Barcelona i Província, contra els *ignorados herederos y sucesores de Joaquin de Cárcer y de Amat, Juan Brossa Bassa, Enrique Bellonch Padrós y Raimundo Duran Ventós*. I en sentència del 13 d'octubre de 1982, signada pel President d'aquest tribunal, es decretava la cancel·lació del cens.¹⁰⁹

La sentència de l'any 1982 per una banda, va tancar definitivament les herències del règim senyorial. El cens emfitèutic és l'únic que quedava d'aquell sistema que s'havia mantingut des de l'Edat Mitja fins al segle XIX, en el qual la propietat era directe d'uns i alhora era propietat útil d'uns altres. Per l'altra banda, va esmenar un error per desconeixement que tenia a veure amb la formació històrica de la propietat de can Turu; a partir de masos medievals com per exemple, el mas Pineda.

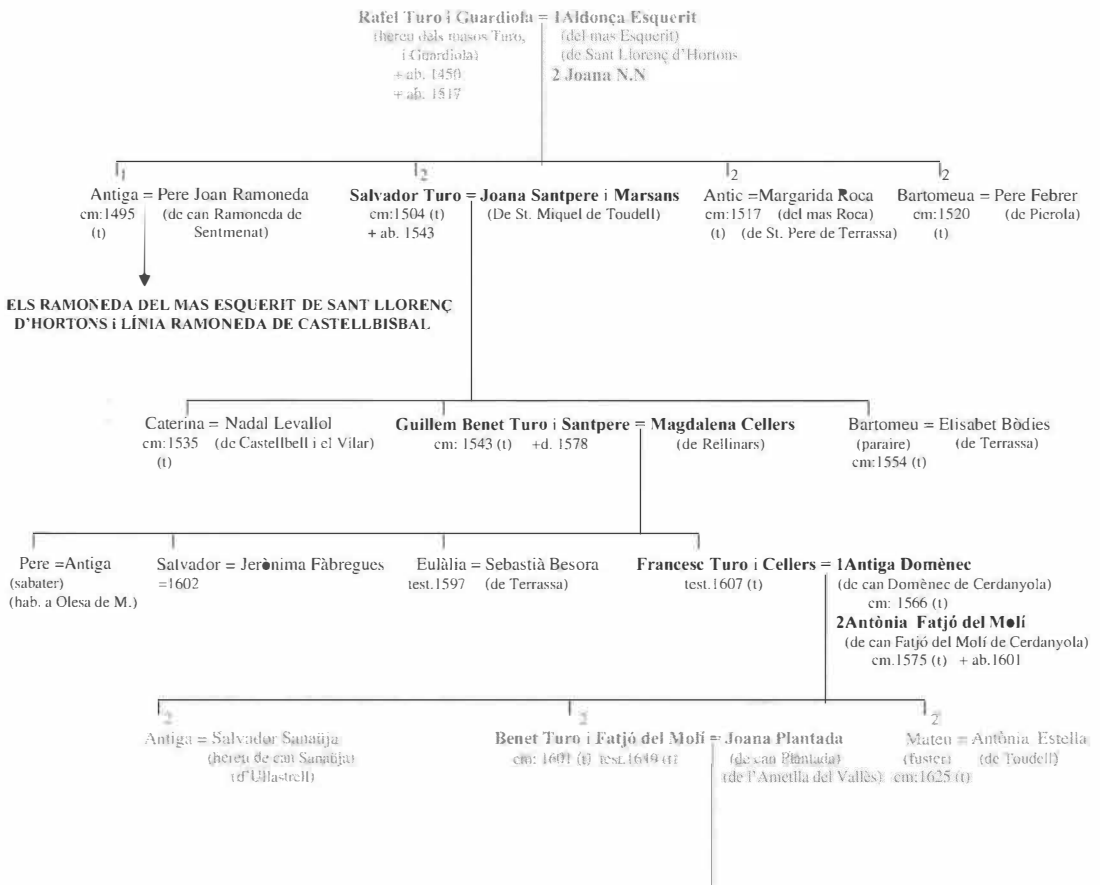
¹⁰⁸ RPT: Volum 699, Llibre 19 de Viladecavalls, finca 41 inscripció 18, i notes marginals.

¹⁰⁹ RPT: Volum 533, Llibre 17 de Viladecavalls, finca 41 inscripció 27, i notes marginals.

Masia Can Turu. Anys 50

**MAS TURO DE LA QUADRA DE VILADECAVALLS INFERIOR
(ARBRE TRONCAL D'HEREUS: S.XVI)**

EL SEGLE XVII

“La dona que casaràs, que sia del teu braç”

Els estudiosos de la climatologia històrica situen entre els anys 1580 i 1620, el que s’anomena una pulsació climàtica de les moltes que es varen donar entre els segles XVI i mitjans del XIX per l’efecte de la mini glaciació LIA. La pulsació climàtica situada entre 1580 i 1620 tingué com a repercussió a casa nostre, temperatures més baixes i precipitacions superiors a les mitjanes actuals. Dins d’aquesta pulsació, l’any 1617 marca una punta extrema *lo any del diluvi*. L’episodi d’aquest any va provocar greus inundacions i destrucció de la infraestructura hidràulica i de vies de comunicacions (molins, recs, ponts, camins etc.). Els danys foren tant grans que provocaren carestia i fam. Marià Barriendos i Vallvé recull el relat d’un testimoni directe d’aquest episodi de l’any 1617 a Barcelona: *y assi padecieron ricos, y pobres mucha hambre, cosa que en aquella ciudad nunca se havia visto, ni oydo contar a los viejos, ni hallado por escrito, que por abundancia de agua uviese avido tanta hambre..*¹¹⁰

Entre els anys 1619 i 1621 hi ha una persecució i caça de bruixes a Catalunya d’enormes proporcions, els acusats eren generalment dones “molt sovint amb defectes físics o socialment marginades: alcavotes, curanderes, captaires, o simplement vídues o emigrants francesos”, eren per als inquisidors i la població rural les culpables dels mals temps, les males collites epidèmies etc. Al rodal de Viladecavalls l’any 1619 és acusada de bruixeria Ramona Porta, de la parròquia de Sant Miquel de Toudell, a la qual van penjar el 4 de juny de 1620 a Caldes de Montbui.¹¹¹

El bandolerisme continua present a la comarca, per exemple l’any 1609 la quadrilla de Perot Rocaguinarda van robar a can Boada de Sant Pere de Terrassa, on morí Montserrat Alavedra (hereu de Rellinars) que tornava de mercat a la vila de Terrassa.¹¹²

A partir de l’any 1626 comencen els allotjaments de tropes castellanques al Principat, essent obligació dels pobles i viles, el manteniment i allotjament d’aquestes tropes. L’any 1631 hi ha un any de carestia i molta fam, el 1635 comença la guerra contra França. Els efectes queden reflectits en manaments com el del batlle de Terrassa a Joan Maduixer (pagès de Sant Julià d’Altura, actual can Viver de Torrebonica) perquè *bati las garberas que tenia llindant ab lo camí reyral, á fi de que no las hi acabessen de fer malver los soldats de caball que pasavan molt sobint per aquell lloch*. Hi ha també el reclutament forçós de joves per a la conquesta del castell de Salses al Rosselló. L’any 1640 després de la revolta iniciada el famós dia de Corpus anomenat *Corpus de Sang*, comença la guerra dels Segadors o Secessió que dura fins l’any 1652. En aquest període de guerra se succeïen els abusos per part de les tropes de tots dos bàndols: *Die 7 de Octubre de 1648: Primo, á Jaume Ullastrell, pagès de dita parroquia al primer die del mes de Octubre a una hora de nit, los dits soldats y lo capità que an aquella hora eran en sa casa li mataren un moltó y sel aportaren sens pagar ninguna cosa.*¹¹³ A més de tots aquests problemes, l’any 1652 una forta epidèmia de pesta s’escampa per tot Catalunya, afectant especialment als més pobres i desnodrits.

Amb tot aquest *maremagnum* de successos concatenats, no es fa estrany que els estudis d’Eva Serra sobre la producció agrària que recaptin els senyors feudals a les comarques del Vallès i el Baix Llobregat confirmin unes baixades generalitzades de les produccions agrícoles a nivells inferiors als de finals del segle XVI.¹¹⁴

La segona meitat del segle coincidint amb el regnat de Carles II, tot i que continuarien les guerres contra França i hi ha allotjaments de tropes, o brots d’epidèmies, hi ha una lenta recuperació demogràfica i de la producció del país. Malgrat això, diverses famílies de masos de la comarca han patit

¹¹⁰ BARRIENDOS VALLVÉ, Marià (1995): *La climatologia històrica...*pp.73-83.

¹¹¹ GARCÍA CARRERA, Raimon (1987): *Caça de bruixes...* pág. 12-13 i 39.

¹¹² FERRANDO ROIG, Antoni (1988): *Cròniques bandoleres...* pp.51-58.

¹¹³ SOLER i PALET, Josep (1893): *Monografia de la parròquia...*pp.55-58.

¹¹⁴ SERRA i PUIG, Eva (1988): *Pagesos i senyors...*pp.205-273.

massa i els endeutaments crònics o manca de braços per continuar a les terres comportarà un degoteig de vendes de propietats. Aquest no serà el cas del mas Turo, encara que amb aquest segle tant complicat, també passaran problemes. Com es veurà a continuació, el fet que al mas Turo no hi haurà cap trencament generacional per morts prematures, o manca de descendència, i que els hereus i llurs dones envelliran força, ajuda a entendre el perquè de l'estabilitat i que se'n surtin bé.

El govern de la casa i el mas: els hereus, Benet, Lluís, i Pere Pau:

Benet Turo i Fatjó del Molí casà vers l'any 1601 amb Joana Plantada (De la masia de can Plantada de l'Ametlla, com ja s'ha dit, una de les masies històriques d'aquest poble del Vallès Oriental). A partir de 1607 per successió del seu pare Francesc Turo i Cellers, esdevé l'hereu i cap de família i casa Turo.¹¹⁵

Iniciava el seu govern en un període complicat, ell i la seva família van tingué d'afrontar temps difícils, un període de temps meteorològic “destarotat” amb la corresponent baixada de la productivitat agrària, la inseguretat del bandolerisme, les polítiques del comte duc d'Olivares amb els allotjaments de tropes castellanes que tants problemes van portar, i que varen desembocar a la revolta i la guerra dels Segadors, el fanatisme religiós amb efectes com la caça de bruixes al Vallès de l'any 1619. Amb aquest panorama, un grup considerable de famílies de mas van aguantar malament aquesta primera meitat del segle XVII, i l'endeutament crònic les portà a la venda de tot el que tenien, molts cops eren forçats a vendre en l'encant públic o subhasta per les autoritats judicials.¹¹⁶

En aquest context, si bé la família Turo va aguantar, també va patir segurament, problemes d'endeutament crònic traduïts en què hagué de vendre part de les terres. Concretament es venen les del mas Vilardell de la parròquia de Santa Maria d'Ullastrell, alou del monestir de Sant Llorenç de Munt. A la confessió de les terres del mas Pineda de l'any 1623 ja consta que les terres del mas Vilardell no eren de Benet Turo.¹¹⁷

Potser al mas Turo no hi va haver més crisi, perquè no hi ha defuncions prematures i ja a la dècada dels anys 20 hi ha els braços joves dels fills Lluís, Joan i Pau. El fill i gran i proper hereu de Benet, en Lluís, contribuirà amb el seu casament vers l'any 1622 amb Maria Balasc (De can Balasc de Rubí) amb la ma d'obra jove necessària per a la “casa” i amb continuïtat generacional durant uns 25 anys més.

La mort Benet Turo vers l'any 1649, coincideix amb els darrers temps de l'administració francesa a Catalunya i de la guerra dels Segadors, mancava encara per arribar la forta epidèmia de pesta de l'any 1652 que va deixar escrit als llibres d'òbits de les parròquies del Vallès, unes llistes considerables de “morts per contagi”, però que no sembla que afectés a la família Turo. Benet Turo havia estat cap de casa 42 anys i això llevat que es tractés d'un hereu escampa, deixava generalment en bona situació al mas, més si hi havia continuïtat generacional, com és el cas del mas Turo.

L'inici del govern de l'hereu Lluís Turo Plantada a la dècada dels anys cinquanta del segle coincideix amb el retorn a l'administració dels Àustries hispànics. Després de l'epidèmia de 1652, comença el lent redreçament demogràfic i econòmic del Principat, malgrat les guerres contra França. I segons autors com Pierre Vilar aquesta recuperació de la segona meitat del disset conforma la del gran desenvolupament de Catalunya al segle XVIII.

Lluís Turo, en el moment d'agafar el relleu, ja és un home de més de 50 anys, per tant un home amb una bona experiència acumulada. I com passà amb el seu pare, el va envellir força, tot i que va morir “*ab intestato*” vers 1680. Amb Lluís, s'inicia a la nissaga Turó la practica, força estesa entre

¹¹⁵ AHCT: Sèrie de capitols matrimonials Any 1601, i Sèrie de testaments, any 1607.

¹¹⁶ ACA: Fons de can Falguera, Lligall 9, capbreu de la quadra de Viladecavalls de l'any 1652, folis l i 21: A la quadra de Viladecavalls Superior consta que l'any 1611 es ven el mas Parent a Jaume Boada (actual can Boada de les Parentes) o també que els Trullars han de vendre una part important de les terres del mas Trullars a la família de notaris d'Esparreguera dels Castell.,

¹¹⁷ ACA: Fons de can Falguera, Lligall 10, capbreu de la quadra de Viladecavalls de l'any 1622.

la gent dels masos, dels dobles casaments (casar viudo amb viuda i llurs fills respectius, o fills i filles amb filla i fill respectivament de l'altra família). Amb aquesta estratègia matrimonial, generalment s'obtenia un estalvi de dots i per tant s'evitava una de les sagnies econòmiques de les famílies (el dot que s'havia de donar a la filla/fill que marxa de casa queda compensat pel dot que hauria d'aportar la família de la jove/gendre que casarà amb el fill/a). A voltes el doble matrimoni portava aparellat, no un estalvi de diners, sinó una important incorporació de diners en contrapartida a assegurar el futur de les dones.

En el cas del mas Turo, l'any 1655 es fa un doble casament, Lluís Turó casa amb Paula Oriol vídua de Jaume Gonteres i de Jacint Castellet i Bosc, era filla de la casa de ca n'Oriol de Rubí, de la que també descendia Sant Josep Oriol, del qual n'era parent.¹¹⁸ Havia casat primer a can Gonteres, i després a la casa que avui coneixem com ca n'Anglada de Terrassa, no havia tingut fills en cap dels dos matrimonis i per tant conservava els dots respectius d'ambdós casaments El fill i hereu de Lluís, Pere Pau Turo i Balasc, casà amb Maria Àngela Pèlags i Oriol, neboda de Paula Oriol per ser filla de Margarida, la seva germana, qui havia casat a can Pèlags de Castellar del Vallès.

És probable que Paula Oriol cerqués l'estabilitat i seguretat en la seva vellesa a canvi del seu dot i que l'assegurés incorporant al "mateix paquet" algú de la seva sang que rebria part del seu dot com herència de núpcies. I així va ser, Paula va morir l'any 1680 al mas Turo, i la seva neboda casada amb l'hereu continuà la nissaga Turo. Paula Oriol va disposar ser enterrada al "vas" del seu segon marit Jacint Castellet i Bosc al cementiri parroquial de Sant Pere de Terrassa, "*...quant mor alguna persona de la casa dita casa de dit Turó, y elegeix sepultura al seu cor faedora en la Iglésia de Sant Pere de Tarrassa, ve lo Párroco de la Iglésia parroquial de Olesa, de ahont és dita casa de Turó, y las demás sent de dita Quadra de Viladecavalls, y acompanya lo cadaver de tal difunt fins en dita Creu (...), y de allí estant reb lo cadaver lo Parrocho de Tarrassa, y lo acompanya fins tinga donada sepultura eclesiástica, com així últimament fonch vist ferse del cadaver de Paula Turó, madrastra de dit Pere Turó...*".¹¹⁹

Pere Pau Turo i Balasc succeí al seu pare Lluís a partir de l'any 1680, i com l'anterior hereu, quan agafa el relleu ja tenia 45 anys d'edat. Ja s'ha esmentat abans que casà amb Maria Àngela Pèlags i Oriol, filla de la masia de can Pèlags de Castellar del Vallès. Havien casat l'any 1655 i tots els seus fills i descendents són <<utilitzant el terme genealògic>> *parents universals* de Sant Josep Oriol, qui descendia per línia paterna de ca n'Oriol de Rubí. Al poc temps de ser el cap de casa el seu fill i hereu Jaume casa amb una filla de la casa veïna de can Trullars (any 1689), amb la qual cosa es manté la continuïtat de dues a tres generacions convivint a la casa i mas, de la mateixa manera que havia passat en temps del seu pare Lluís i el seu avi Benet. Va morir vers 1698 en un moment en què s'apropava el canvi de segle, però també el canvi en el paisatge agrari de les seves terres, les relacions i formes de producció o la posició social dels seus descendents. Jaume Turo i Pèlags fou el següent cap de casa a partir de 1698, el qual governarà el mas fins l'any 1722, tot i que l'aprenentatge l'havia fet en el segle XVII.

Les terres del mas i els senyors al·lodials:

Pere Roca i Fabregat (1996), esmenta a les conclusions del seu estudi sobre la masia de can Torres de Matadepera (finals del segle XVII i principis del XVIII), que les característiques d'aquest mas de Matadepera s'amollaven a les característiques de l'explotació agrària de la Catalunya Vella plantejades per diversos autors com Vilà Valentí, Eva Serra, Pierre Vilar, o Llorenç Ferrer Alòs, referent

¹¹⁸ RUFÉ MAJÓ, Miquel (1984): *Les masies de Rubí i la...* pàg.80

¹¹⁹ AHCT: Rafel Soler Moner. Llibre de testaments 1678-1682, foli 8. I Francesc Suárez Fernández. transcripció del document de descripció de la rodalia del terme i quadra de Viladecavalls Superior de l'any 1694.

la importància del sistema extensiu de producció combinant els guarets llargs, les boïgues, la dispersió de conreus dins la propietat, l'explotació del bosc, el paper força important de la ramaderia sobre tot de l'oví i cabrum, i la presència de la vinya encara que no amb la presència del segle XVIII.

També destaca com element de personalitat del model estudiat la "profunda integració" d'aquesta agricultura en el seu medi natural. Un altre aspecte que descriu són les relacions d'intercanvi amb el rodal proper i àmbits supracomarçals més allunyats.¹²⁰

El model de can Torres no és aïllat, considero que és molt similar al de la d'altres masos de la comarca. de fet i des del punt de vista agronòmic, és obvi que cada explotació s'ha d'adaptar al medi on es troba com molt bé expressa el refrany popular *on no n'hi ha no en pot rajar*. I pel que fa a les relacions socials, la força de treball i l'intercanvi comercial, només cal una mirada detinguda de les llistes de deutes dels testador o del que els deuen, (inclosos generalment al final dels testaments), per confirmar l'existència d'aquest mon dinàmic en l'àmbit comarcal o supracomarcal ja al segle XVI.

El panorama que dibuixa Roca Fabregat per a can Torres no difereix gaire del que podríem trobar al mas Turo de Viladecavalls, on també es documenta l'aprofitament del bosc, mitjançant contractes de boïgues (cas dels referenciats per Francesc Suárez per a Lluís Turo). Descripcions com la del terme de la quadra de Viladecavalls Superior de l'any 1694, ens donen pinzellades sobre un paisatge de mosaic amb clapes de bosc, zones de conreu de cereals, zones d'olivera etc.

Les cases de pagès aprofiten tot el que la natura de l'indret els dona. Per exemple l'any 1694 ja està documentat l'aprofitament l'argila per fer obra de bòbila a les terres del mas Turo: *entre los honors de Corbera y de Turó prop de un aregall que baixa al Forn de obra de la teula y de rajola de dit Turó*.¹²¹

En el decurs del segle XVII la grandària superficial de les terres del mas Turo respecte al segle anterior disminueix. Ja s'ha esmentat que a principis del segle coincidint amb el període de crisi agrícola i social, la família Turo, perd probablement per venda, el mas Vilardell de la parròquia de Santa Maria d'Ullastrell *que posseheix en Cabassa i Massó que havia estat dels vostres predecessors* (capbreu de l'any 1652). Després d'aquesta segregació les terres, afrontacions i termenals del mas Turo, el mas Santa Coloma i el mas Pineda es mantenen invariables, com consta al capbreu de l'any 1696 del monestir de Montserrat o els 5 capbreus corresponents aquest segle, dels senyors de la quadra de Viladecavalls Superior.

La confessió de capbreu del dia 10 de juny de l'any 1696 a la vila d'Olesa, feta per Pere Pau Turo a l'abat del monestir de Santa Maria de Montserrat, representat per fra Josep Ferrer, monjo i capbrevador del monestir, ens dona la següent descripció dels masos Turo i Santa Coloma:

Posseheix *prim* tot aquell mas anomenat del Turo ab todas sas terras, honors y possessions, en una gleva existents. En lo qual mas, dit confessant ab tota sa familia, fa continua habitació y residència. Situat dins dita Quadra de Vila de Cavalls Inferior.

Per rahó del qual *fiat ut in confessione infra chalendata* lo qual mas ab dita sa gleva. Termena a solixent part ab honors del mas Puig que posseheix Francesch Corbera, de la parrochia de Sant Martí de Sorbet del terme de Tarrassa, fitas y marge que divideixen los termens de dita vila de Tarrassa y de la quadra Inferior mitgensant Y part ab los honors del mas Gontarda que posseheix Paula Serra y Perull, vídua de Macià Serra lo dia de son òbit habitant en dit mas de dita parrochia de Sant Martí de Sorbet, que antes fou de Lluís Perull de la Gontarda, unas fitas posades en la serra que allí és, ayguavessant dividint los mateixos termens mitgensant.

¹²⁰ ROCA FABREGAT, Pere(1996): *Una masia de muntanya vallesana...*pp.41-43.

¹²¹ Francesc Suárez Fernández, transcripció del document de descripció de la rodalia del terme i quadra de Viladecavalls Superior de l'any 1694.

A migdie. part en los honors del mas anomenat de Santa Coloma que és de dit confessant, lo qual abaix manifestarà, y part en los honors del mas Pineda. Los quals són de dit confessant, que antes fou de Antoni Trullàs àlies Fransó, de la Quadra de Vila de Cavalls Superior, fites mitgensant. A solponent, part en honors de dit mas Pineda que vuy posseheix Pere Trullàs, pagès de la Quadra de Vila de Cavalls Superior, de dita parrochia de Olesa, fites y un aregall mitgensant, part ab altre riera anomenada de Sant Martí de Sorbet. Y a tremuntana, part ab la dita riera de Sant Martí de Sorbet y part ab los honors de dit mas Puig, y és de dit Francesch Corbera, un torrent que allí és, mitgensant.(...).

A cens de 3 sous, moneda de Barcelona, quiscun any pagadors en la festa de Nadal, una quartera de forment y duas quarteras de ordi donat y rebuda quiscun any pagadors en la festa de Sant Pere y Sant Feliu. Y dels fruyts fa delma a dit monestir e la primícia a la Iglésia parrochial de dita Vila (Olesa). E més avant fa a dit monestir, delme de carnalatge, és a saber, de llana, formatges y altres cosas conforme se acostuma de pagar en lo dit terme o Quadra de Vila de Cavalls Inferior.(...).

Posseheix tot aquell altre mas, de molt temps ensà dirruit y deshabitat, ab totas sas terras, honors y possessions, situat dins dita quadra de Vila de Cavalls Inferior anomenat lo mas de Santa Coloma.

Termena lo dit mas ab la sua gleva, a solixent ab los honors del mas Garriga que posseheix Joseph Garriga y antes Joan Garriga, de la parrochia de Sant Miquel de Toudell, terma de Tarrassa, unes fitas posades a la “sumitat” de una serra que divideix los termes de dita vila de Tarrassa y dita Quadra Inferior, mitgensant. Y part en los honors del mas Coromina que posseheix Francesch Coromina y antes Jaume Costa àlies Coromina, de dita parrochia de Sant Miquel de Toudell, unas fitas mitgensant.

A mitgorn en los honors del mas de Sant Pere àlies Parent de dita parrochia de Sant Miquel de Toudell, que posseheix Josep Cabassa y antes Joan Masó, de dita parrochia, fitas mitgensant. Y part ab los honors del mas Vilardell de la parrochia d’Ullastrell que posseheix dit Cabassa y antes Guillem Benet Turo, un torrent mitgensant.

A solponent en los horts del mas anomenat Pineda que té y posseheix dit confessant alodial del Senyor de dita Quadra de Vila de Cavalls Superior, un torrent mtgensant. Y a tremuntana ab los honors dels sobredit mas Turo sobre manifestat.(...)

A cens de vuyt sous moneda de Barcelona, quiscun any pagadors en la festa de Nadal. E dels fruyts que en las terras y propietats de dit mas se cullin fa y presta delme a dit monestir. E la primícia a la Iglesia parrochial dita de Olesa. Eo al venerable Rector, en nom de aquell és emperò veritat que lo sotinent lo benefici sots invocació de Santa Maria, instituït per lo dit Guillem de Vila de Cavalls, en lo altar Major de la Iglésia parrochial de la Vila de Olesa, que vuy és lo Reverent Pare Fra Pere Andreu Jofre, monge de dit monestir, rebí té de rebre, tots sobredits censos y delmes durant sa vida natural y després de sa mort, deu rebre aquell lo dit monestir, los quals dit beneficiat reb en virtud del beneplàcit que lo dit Illustrissim Abat (...)”¹²²

Pel que fa a la pressió senyorial del monestir de Santa Maria de Montserrat, en tant que senyor al·lodial de la quadra de Viladecavalls Inferior, sembla que no tingué la intensitat de l’aplicada en segle XVI, ja que només consta documentat el procés de capbrevació de l’any 1696, és a dir, hi ha un període de “tranquil·litat” per als propietaris útils del mas Turo de 118 anys.

¹²² ACA: Secció Notarials, Fons de Sant. Feliu de Llobregat, Lligall 491(13)

Probablement aquest nou procés de capbrevació de l'any 1696 coincideixi amb la tendència a la diversificació de la producció agrària que és cada vegada més evident en aquest final de segle i que escapa al control senyorial per tractar-se de noves activitats no contemplades en els censos tradicionals.

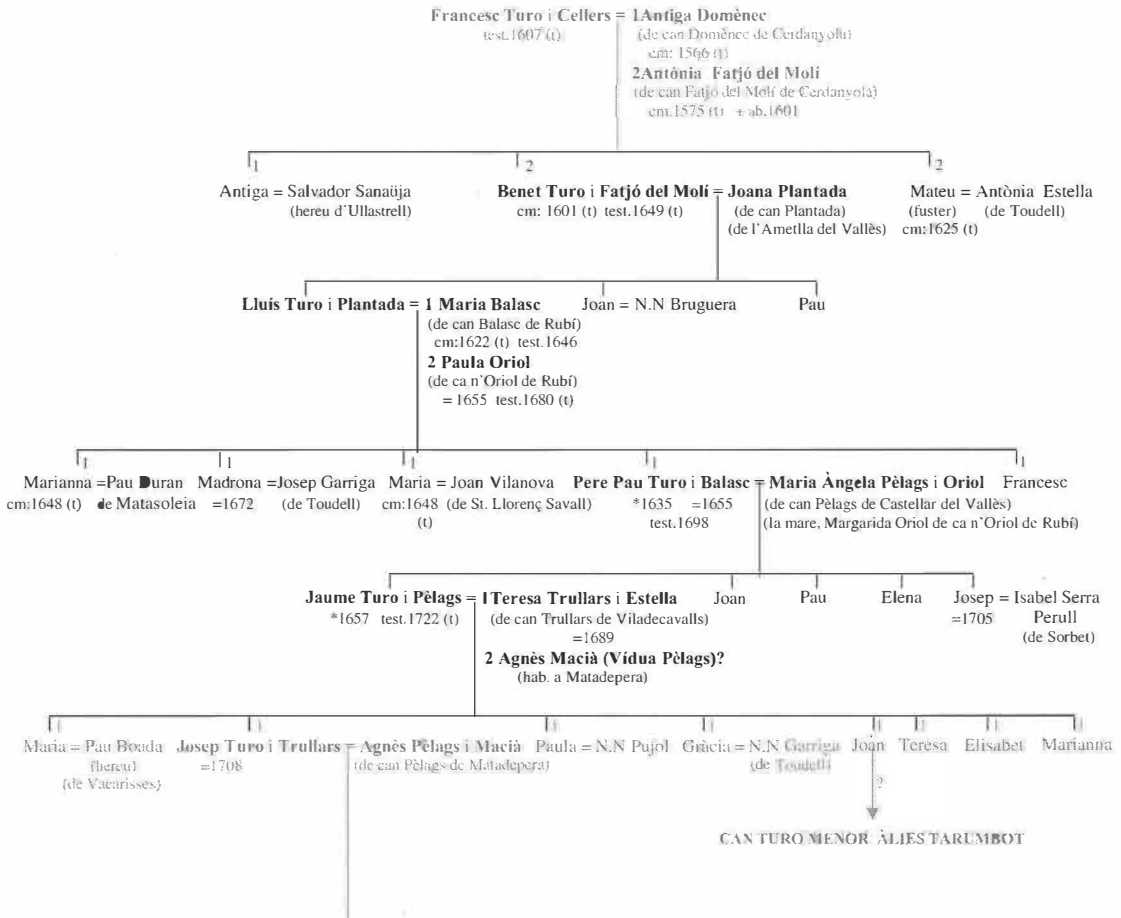
Amb tot, el fet de tenir terres a la quadra Superior, va comportar maldecaps tant a Benet Turo com al seu fill Lluís, ja que a cada venda de la propietat al·lodial de la quadra Superior de Viladecavalls, a continuació venia un procés de capbrevació. L'any 1623 Benet Turo va confessar aquestes terres del mas Pineda a Joan Baptista de Caçador i d'Aguilar. L'any 1628 es fa un altre capbreu, l'any 1646, Esteve Fornells, el nou propietari torna a capbrevar, i l'any 1652, el notari Francesc Llentisclà, nou propietari, altre volta fa capbrevar la quadra. Tot plegat només tenien les 30 quarteres de terra dels horts del mas Pineda.¹²³

¹²³ Tot l'històric de capbreus de la quadra de Viladecavalls Superior, es conserven als lligalls 9 i 10 del fons can Falguera (arxiu dels marquesos de Castellbell) dipositat a l'ACA.

Masia Can Turu. Anys 50

**MAS TURO DE LA QUADRA DE VILADCAVALLS INFERIOR
(ARBRE TRONCAL D'HEREUS: S.XVII)**

EL SEGLE XVIII

“La millor sort i ventura, és tenir renda segura”

Àngel M. Hernández i Cardona diu amb molta raó al seu estudi sobre la vila d'Olesa de finals del segle XVIII, que en aquest segle *ens trobem amb el període de pau més dilatat que hi ha hagut a Catalunya. Setanta-nou anys sense que ressonessin els canons a la nostra terra (del 1714 al 1793)*.¹²⁴ Evidentment un període de pau tant llarg havia d'incidir favorablement al progrés humà del país.

És un segle de forta empenta demogràfica i econòmica. Després de la inicial recessió agrària de les primeres dècades, hi haurà un període de fort creixement agrícola. A la nostra comarca l'increment de superfície cultivada i de producció vindrà capitanejat pel conreu de la vinya.

Al segle XVIII, l'estructura social es veurà progressivament modificada. L'augment demogràfic contribuirà a la diferenciació entre les famílies de pagesos de mas i les de jornalers o “bracers”. Fins i tot és en aquest segle en el que la diferenciació social entre el que serà l'hereu del mas i els altres germans, els cabalers, es fa més evident.

Des del punt de vista genealògic és també el segle en què l'augment demogràfic conforma la majoria de línies cabaleres actuals de les cases de pagès. Tots els nuclis urbans (les sagreres dels pobles i viles del Vallès) és nodreixen d'aquests fills i filles cabalers de les masies. Des d'ara i fins al segle XX, famílies cognominades igual que el nom de les masies del rodal forniran els censos i padrons d'habitants. No cal anar gaire lluny per trobar exemples d'aquest fenomen generalitzat a tota la comarca., l'estudi de les línies cabaleres Turu que ha fet Ramon Torredamer, en són un exemple il·lustratiu.

L'estructura de producció dels masos canvia amb la intensificació dels contractes de rabassa morta, les terres més allunyades de la casa i les menys productives, abans ermes i boscos, són en aquest segle artigades per parcers. Les masies han de créixer per fer lloc per l'increment de producció i per al magatzematge. El paisatge canvia, apareixen noves masoveries i petites propietats dins les masies (can Tarumbot dins la de can Turu).

Als pobles, els carrers s'allarguen per les cases que es construeixen. Es formen noves barriades de cases de jornalers, les típiques cases adossades de planta i pis amb portal rodó de totxo, les més humils, i de pedra, les més ben fetes. Finestretes petites i teulada perpendicular a la façana. (la Tarumba de Viladecavalls). Tots aquests canvis es donaran, però en una societat de l'antic règim, amb una estructura dominada encara pel sistema senyorial, on els seus representants continuaran fent valer les seves prerrogatives.

El govern de la casa i el mas: els hereus, Jaume, Josep, Jaume i Isidre:

Al segle XVII els hereus que regeixen els destins de la casa i mas Turo, havien estat tres pel fet que havien envellit molt, al segle XVIII trobem quatre hereus, cosa força més aproximat a la mitjana en l'àmbit de les genealogies troncalcs de masies del Vallès.¹²⁵

Des de l'any 1698 en què Jaume Turo i Pèlags succeeix per defunció al seu pare Pere Pau. Quan arriba el canvi de segle i la successió hereditària, Jaume ja tenia 43 anys. Fins mitjans del segle, regeixen els destins del mas i família Turo, l'esmentat Jaume i el seu fill Josep (mort a mitjans de segle “ab intestato”).

D'aquests dos hereus destacar alguns aspectes com el fet que dels seus matrimonis en sobreviu una abundant prole. En el cas dels fills de Jaume Turo i Teresa Trullars, hi ha documentats 8 fills (5 noies i 3 nois inclòs Josep que serà l'hereu). I en el cas de Josep Turo Trullars i Agnès Pèlags

¹²⁴ HERNÁNDEZ CARDONA, Àngel M.(2000): pàg. 14.

¹²⁵ L'hereu Josep Turo i Trullars, nascut l'any 1690, casà molt jove, amb 18 anys (l'edat de casament dels hereus generalment es sol situar més a prop dels trenta anys que dels 20) cosa que contribueix a aquest increment de generacions.

Macià, hi ha documentats 5 fills que sobreviuen a la infantesa (3 noies i dos nois inclòs l'hereu Jaume Turo i Pèlags). Aquí quedaria bé allò que es compleix també en el cas dels Turo l'empenta demogràfica del segle XVIII.

D'aquestes generacions de la primera meitat del segle, en sortiran les dues línies més importants pel que fa a la continuïtat: La línia dels Turo de can Tarumbot, i la línia formada per Joan Turo Pèlags i Francesca Gras Vilardell, de la qual descendeixen la majoria de Turu actuals.

Un indicador orientatiu de la situació socio-econòmica de la família, és amb qui casen els fills i filles. La comparació entre els matrimonis dels fills de Jaume Turo i Pèlags i dels seus nets fills de Josep Turo i Trullars, l'altre hereu, evidencia que en temps de Jaume Turo i Pèlags hi ha alguna filla casada amb hereus de masies de la rodalia, mentre que entre els fills de Josep no.

Aquí es plantegen diverses possibles explicacions, una la més fàcil, és que potser Josep Turo i Trullars no va poder col·locar millor els fills, per manca de disponibilitat econòmica. Es podria relacionar també amb aquella tendència de la majoria de famílies de mas de concentrar el futur de la nissaga i el patrimoni només en l'hereu, factor que ajuda a la gran diferenciació social entre pagesos de mas i bracers.¹²⁶ Això ho fa pensar que el fill i hereu de Josep Turo i Trullars, també cognominat Jaume Turo i Pèlags (al que anomenarem Jaume II per no confondre'l amb el seu avi que es deia igual en nom i cognoms), casà amb Coloma Gironès i Toll, de la important masia del Gironès de Castellterçol que amb el temps aquesta masia formarà part del patrimoni dels Prat de la Riba (el membre més conegut d'aquesta nissaga, Enric Prat de la Riba i Sarrà, president de la Mancomunitat de Catalunya).

Podria pensar-se també que l'increment demogràfic fa que hi hagi més fills i filles cabaleres per col·locar. Per tant, són molts més els que opten al pastís del maridatge amb pubilles o hereus. Les masies no augmenten i per tant el nombre d'hereus i pubilles tampoc, contràriament, els candidats a casar amb un hereu o una pubilla són ara molts més. Hi ha per tant més oferta que demanda.¹²⁷

En el decurs del segle XVIII continua donant-se l'estratègia dels matrimonis dobles. Josep Turo i Trullars casà amb Àngela Pèlags i Macià, filla de la masia de can Pèlags de Matadepera.¹²⁸ El pare, Jaume (I) casà amb la vídua Agnès Macià, mare d'Agnès Pèlags i Macià. Fet que es tornarà a repetir amb Jaume II, i el seu fill i hereu Isidre, en casar-se tots dos amb filles de can Mir de Rubí (tia i neboda).

Els dos hereus de la segona meitat del segle XVIII, Jaume (II) Turo i Pèlags, i el seu fill Isidre, seran els protagonistes del gran canvi en el paisatge del mas Turo, i de la forma de fer rendir les terres. Seran també espectadors i part en les disputes senyorials pel cobrament d'uns censos desfasats respecte dels canvis de producció i utilització de la terra que s'estan donant a les quadres de Viladecavalls.

Entre 1765 i 1785 Jaume (II) i el seu fill Isidre són documentats actuant junts. A partir de 1787 ja només actuarà Isidre per defunció del pare. Ambdós hereus pare i fill, varen casar dues vegades tenint fills de cada dona, tot i que no hi ha documentats tants fills com en els les dues generacions predecessores.

En el cas d'Isidre, el decalaix entre els fills de les dues dones comporta que aquella continuïtat generacional, avis, pares i fills, que des del segle XVII s'havia mantingut al mas Turó, ara es redueixi

¹²⁶ És molt simptomàtica la menció expressa consignada als registres parroquials on generalment es distingeix entre pagès i bracer fins hi tot entre germans.

¹²⁷ La conservació de l'arxiu familiar del mas Turó, segurament hauria portat llum en relació a quina d'aquestes possibilitats és la més versemblant. Els autors d'aquest estudi, així com el Sr. Joan Turu i Campi, em investigat la possible conservació de l'arxiu familiar dels Turo de la masia, no hi ha hagut resultats positius.

¹²⁸ Pere Pau Turo i Balasc va casar amb Maria Àngela Pèlags i Oriol, de la masia de can Pèlags de Castellar del Vallès, el seu net Josep va casar amb Agnès Pèlags i Macià, de can Pèlags de Matadepera. Ambdues dones no eren parentes properes, amb tot, tenien parentiu universal, ja que un cabaler de la masia de can Pèlags de Castellar del Vallès, havia maridat vers l'any 1547 amb la pubilla de l'històric mas Bosqueta de Matadepera. A partir d'aquest matrimoni del segle XVI, els hereus de la Bosqueta es cognominaren Pèlags, i la casa amb el temps també fou coneguda com mas Pèlags de Matadepera.

a dues. Aquesta segona generació que inclou el que serà l'hereu Antoni Turo, precisament per aquest decalaix, ja serà hereu en el segle XIX.

Les terres del mas i els senyors al·lodials:

Segons Eva Serra hi hagué una tendència a l'alça, en la demanda de productes agraris, especialment els derivats del conreu de la vinya, ja des de finals del segle XVII.¹²⁹ Els establiments de terres a rabassa morta fou un dels camins per incrementar la producció a les terres més marginals dels masos que per capacitat de treball difícilment podia assumir la família propietària útil. de fet, l'increment d'establiments de rabassa de terres només es podia donar en èpoques d'increment demogràfic.

El canvi en el paisatge productiu agrari es donava si es conjuminaven la disponibilitat de terres, increment demogràfic, predisposició a l'establiment per part dels pagesos de mas o senyors al·lodials, i increment de la demanda de productes agraris. A les quadres de Viladecavalls sembla que el canvi és lent i no comença a ser evident fins mitjans del segle. Sembla ser que els iniciadors són els masos Corbera i el mas Duran de les Tauponeres. A més, d'ençà de 1758 els Corbera estableixen peces de terra per edificar a la punta que limita amb el mas Turo, de pertinències de l'antic mas Puig.

És un fet generalitzat que els establiments de rabassa morta es localitzin sempre a la perifèria de la propietat i Viladecavalls no es cap excepció. Els Corbera estableixen per edificar a una de les *puntes* de la propietat coincidint amb un carener pobre de sol. En el cas del mas Duran de les Tauponeres, s'estableixen terres del mas Forns, i en el cas dels Turo, majoritàriament se situen en terres de pertinències del mas de Santa Coloma, limitant amb can Garriga, can Coromines, can Cabassa i can Sanaüja.

Al capbreu de la quadra Inferior de Viladecavalls de l'any 1788, el primer establiment que consta que fan la família Turo, és de l'any 1749. S'estableix una peça de terra del mas de Santa Coloma per plantar-hi vinya a favor de Josep Boada.

La majoria de terres d'aquest tipus són d'erms, bosc "dolent", vinyes velles o mallols com per exemple l'establiment de l'any 1757 a Feliu Pujol, bracer de Sant Martí de Sorbet, al que li estableixen una peça de terra de pertinències del mas Turo d'una quartera i mitja d'extensió: *tota aquella pessa de terra part herma y part mayol en lo temps de sa concessió, y vuy de vinya plantada*.¹³⁰ La quantitat superficial de terreny que s'estableix oscil·la entre la quartera de terra i les dues quarteres i mitja, a part de la collita del quart, quin o setè.

En el període 1749 a 1770 hi ha documentats al capbreu de la quadra de Viladecavalls Inferior 11 establiments a les terres dels Turo. Cal no oblidar que aquest capbreu es fa a la gent que tenen solar o casal a la Tarumba, no hi ha inclosos la gent que viuen a la sagrera de Sant Martí de Sorbet ni d'altres rabassaires dels pobles veïns.

Els anys 1749, 1751, 1757, 1758, 1762 i 1770 consta un establiment cada any. L'any 1763, hi ha tres establiments i els anys 1762 i 1769 dos més.¹³¹ Alguns d'ells són fets a familiars de sang o a familiars "polítics", com el de l'any 1763 fet a Jaume Boada casat amb Maria Turo i Pèlags, un dels gendres del mas Turo.

La conseqüència dels establiments de terres al mas Turo fou l'augment de producció de most i oli de les oliveres (que generalment també s'intercalaven a aquestes vinyes). Això portava aparellada la necessitat d'espais més grans per a la transformació, elaboració i magatzematge del vi i oli. L'edifici de la masia de can Turu havia de créixer com sembla veure's en algunes de les seves estructures actuals tot i que les reformes de finals del XIX i sobre tot el XX l'han desdibuixat molt.

¹²⁹ SERRA PUIG, E (1988): pp.342-399.

¹³⁰ AHCT: Capbreu de la quadra Inferior de Viladecavalls (1788-1790).

¹³¹ AHCT: Capbreu de la quadra Inferior de Viladecavalls (1788-1790).

Els establiments a rabassa morta esdevenen com ja esmentava Eva Serra, un dels signes de diferenciació social dins el món rural entre pagesos de mas i bracers.. Si per als pagesos de mas l'establiment esdevenia una solució força barata, per augmentar la productivitat de les terres més marginals de la propietat, sens alienar-les definitivament, per als bracers era la forma d'accedir a la terra. Això i anar a "jornal" podia marcar la frontera entre la "pobresa de solemnitat" i la subsistència mínimament decorosa.

Els establiments de casals per edificar dels Corbera al mas Puig i prop de la sagrera de Sant Martí de Sorbet, o els establiments de terres a rabassa al quart i quint de la collita fets pels hereus dels masos Duran de les Tauponeres i Turo entre d'altres, varen permetre que molts dels fills cabalers, o fadristerns de les masies de la zona no haguessin de marxar més lluny, cas dels descendents de la línia cabalera iniciada per Joan Turo Pèlags i Francesca Gras Vilardell, instal·lats a la Tarumba.

No és estrany per tant que entre els habitants de la sagrera de Sorbet i del barri de la Tarumba trobem cognoms com Boada, Corbera, Coromines, Garriga, Llong, Margarit, Trullars i Turo. Tots descendents de fills cabalers de les cases de pagès de la zona.

Les terres del mas Turo en el decurs del segle XVIII minoren la seva extensió. L'any 1727 Josep Turo i el seu fill Jaume (II) venen a Pau Boada tres quarteres de terres.¹³² A més una part del mas de Santa Coloma és segregada. Probablement havia estat donada a la primera meitat del segle a un fill no hereu de la casa. Aquest era segurament Joan Turo i Trullars, qui juntament amb els seus descendents cognominats també Turo o Turu mantingueren la propietat, i possiblement encara l'engrandiren amb algunes quarteres més fins arribar a una extensió de prop de 14 ha de terra més la casa de pagès. Aquesta segregació és anomenada l'any 1781 "*Casa dicha el Masset*", l'any 1847 "*Turu menor* (can Tarumbot).¹³³

En el decurs del XVIII i pel que fa al control senyorial, només hi ha documentada una confessió de capbreu, la de l'any 1770 promoguda per Mn. Pere Rovira, prevere beneficiat de Barcelona i obtentor del benefici fundat per Guillem de Viladecavalls a la parròquia d'Olesa i, senyor de la quadra Inferior de Viladecavalls pel monestir de Santa Maria de Montserrat.

Concretament Jaume Turo i el seu fill i hereu Isidre, confessaren els masos Turo i Santa Coloma el dia 22 de novembre de l'any 1770 davant de Josep Serra, estudiant (De la carrera eclesiàstica) resident a la vila d'Olesa, procurador de Mn. Pere Rovira:

"Primo tot aquell mas nomenat Turo ab sas casas dins lo dit mas construïdas y edificadas, ab todas sas terras, honors y possessions, ab entradas y eixidas, drets y pertinències universals, que confronta lo dit mas Turo ab todas sas terras:

A sol ixent ab honors dels hereus y successors de Pau Corbera, vuy Jaume y Theresa Llonch y Corbera, cònjuges, mediant un marge, que de parteix lo terme de Viladecavalls, ab lo de Sant Pere de Tarrassa, fitas mediant, part. Y part ab terras de la heretat de Pau Parull, pagès de dit terme de Sant Pere part forana de Tarrassa, aiguavessant seguint la Serra de las Oliveras.

A migdie ab lo mas Santa Coloma, que té possehèixen dits Turo, y part ab lo mas Pineda que possehèixen part dits Turo, que antes fou de Antoni Trullàs. Y part ab Miquel Trullàs, de pertinències de dit mas Pineda, mediant un aregall que divideix los honors de dit Turo, ab lo dit Miquel Trullàs, de pertinències de dit mas Pineda, y tirant aregall avall fins arribar a la riera nomenada den Françó, y vuy den Trullàs o de Viladecavalls, confrontant ab dit Trullàs mediant dita riera.

¹³² ACA: Reial Audiència, plets civils, núm.13559, foli 320 vers.

¹³³ ACA: Reial Audiència, plets civils, núm.13559, còpia del capbreu de l'any 1770. (any 1781) Plànol aportat al primer plet. Any 1847, Decret episcopal de formació de la parròquia de Sant Martí de Sorbet dins el terme municipal de Viladecavalls. BALLBÉ BOADA, M. (1995): pp.148-150. La transcripció del document de venda de can Tarumbot que va fer Josep Turu Coromines a Josep Camps Rovira, presenta un error de datació ja que, Josep Turu Coromines l'any 1802 com a màxim podia tenir 14 anys, per tant menor d'edat.

Ab ponent ab la dita riera, y a tremuntana ab terras de dit Trullàs mediant un torrent nomenat de Sant Martí de Sorbet, y part ab los honors de dits Corbera (...). En lo qual mas, dits confessants fan continua habitació y residència, situat dins la Quadra de Viladecavalls Inferior. (...)

...dits confessants tenen y posseïeixen tot aquell altre mas, de molts anys a esta part derruït y dessabitat, ab sas terras honors y possessions sito dins dita Quadra de Viladecavalls Inferior, nomenat mas de Santa Coloma que confronta:

A sol ixent lo dit mas de Santa Coloma, part en terras de la heretat de Pau Perull, pagès del terme de Sant Perc, part forana de Tarrasa, part ab lo honor de Francisco Garriga, pagès de dit terme de Sant Pere de Tarrasa, y part ab las terras de la heretat de Joseph Corominas, pagès de la Quadra Superior de Viladecavalls, ayguavessant seguint la Serra de Santa Coloma.

A mitgdie ab honors de Joseph Turo, pagès de la matcixa Quadra Inferior de Viladecavalls, que antes fou de Joan Turo, de pertinències de dit mas Santa Coloma, fitas novament posadas per prohomens o experts elegits un per part de dit Turo y altre per part de Joseph Turo

A ponent ab honors de la part del mas Pineda que posseïeixen dits confessants en senyoria del Molt Illustre Senyor Marquès de Castellbell, un torrent nomenat de les Vinyas mediant, y part ab honors del mas Turo que posseïeixen dits confessants sobre calendats. Y a tremuntana ab lo mas Turo arribant fins al Serrat de les Oliveras.¹³⁴

Tot i que no hi ha documentada cap acció més de control senyorial, Jaume (II) Turo i el seu fill Isidre es veieren implicats en el plet civil entre els senyors al·lodials de les quadres Inferior i Superior de Viladecavalls, això és, entre Mn. Pere Rovira i el marquès de Castellbell, per les rendes i censos de les cases que *“desde el año mil setecientos cinquenta y ocho hasta la presente se han construido y de nuevo edificado, distintas casas en una pieza de tierra de los consortes Jayme Llonch y Theresa Llonch y Corbera, que era de pertenencias de la Heredad del Manso Turó...”*¹³⁵

El plet fou promogut per Mn. Pere Rovira, el qual entenia que les cases de la Tarumba havien de pagar-li a ell la part proporcional dels censos corresponents a la terra i a les millores que representaven les cases. No havien d'atendre els requeriments i les pretensions de cobrar-ho del marquès de Castellbell.

El plet s'inicia l'any 1771, i la Reial Audiència de Catalunya li donà la raó en sentència pública el dia 10 de maig de 1780 (9 anys després). Immediatament el marquès de Castellbell, promogué plet suplicatori de revocació a la sentència de l'any 1780.

La Reial Audiència desestimà el suplicatori amb una altra sentència del 14 de juliol de 1786 confirmant la primera i donant novament la raó a Mn. Pere Rovira. A partir d'ací i en el decurs dels anys 1788 a 1790 promogué la capbreuació de totes les cases i peces de terra que tenien els habitants del barri de la Tarumba, tant al mateix barri com en altres indrets de la quadra Inferior de Viladecavalls, terres dels antics masos, Santa Coloma, Forns i dels existents, Turo i Duran de les Tauponeres.

En relació a aquest plet s'ha de dir que tot i que no poso en dubte que el barri de la Tarumba estigués en antigues terres de Guillem de Viladecavalls i de la quadra de Viladecavalls Inferior, difícilment es pot admetre que la Tarumba haguessin estat terres del mas Turo.

No hi ha en tot l'expedient del plet, cap document probatori que en algun moment de la història des del segle XIV, les terres del barri de la Tarumba haguessin format part del mas Turo. Tampoc no he trobat en arxius històrics cap document on s'esmenti aquesta pertinència. Contràriament, si que n'hi ha molts documents que fan referència a la pertinença d'aquestes terres al desaparegut mas Puig de la parròquia de Sant Martí de Sorbet agregat al mas Corbera. I com confirma en una de les certificacions del mateix plet, aquest mas Puig fou adquirit per Pere Corbera l'any 1390 a Romeu Andó.¹³⁶

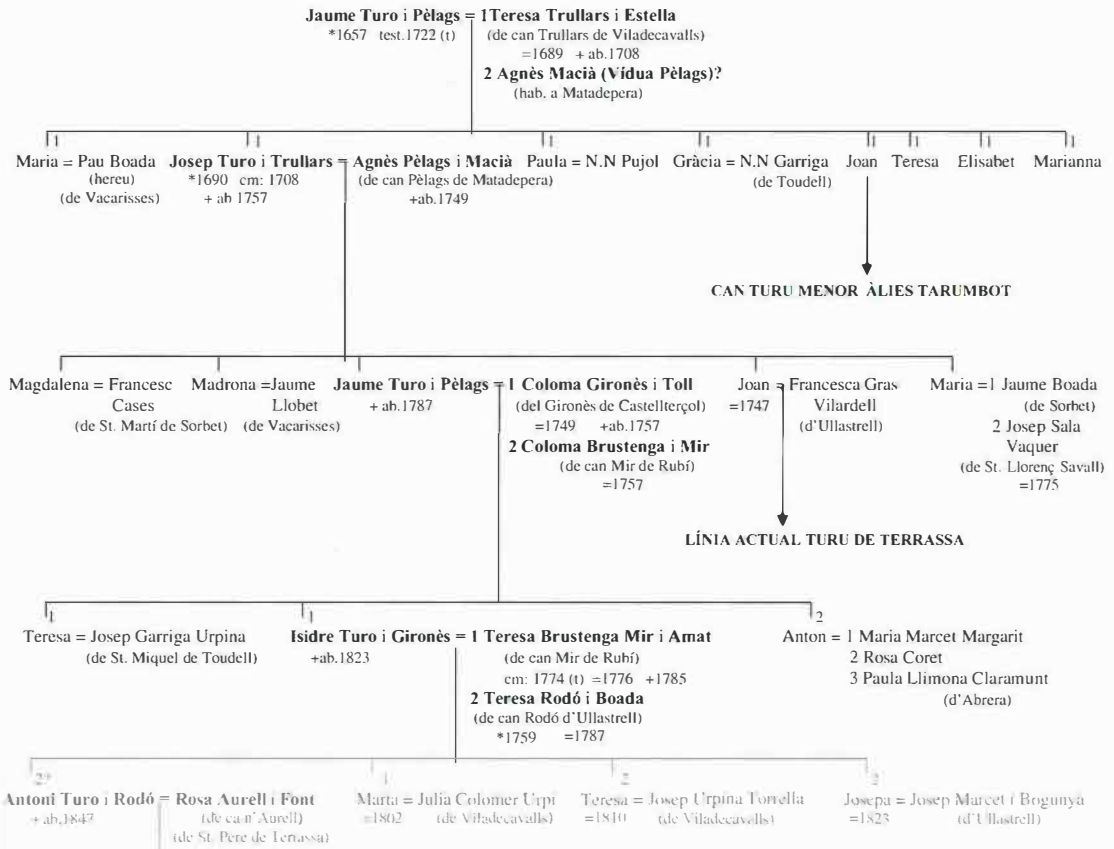
¹³⁴ ACA: Reial Audiència, plets civils núm.13559, còpia del capbreu de l'any 1770.

¹³⁵ ACA: Reial Audiència, plets civils núm.13559, foli 17.

¹³⁶ ACA: Reial Audiència, plets civils núm.13559, foli 89.

Els hereus del mas Turo hagueren de declarar com a testimonis en el procés. A més, un cop resolt el plet, la capbreuació dels habitants de la Tarumba va comportar que tots aquells que també tenien terres als masos Turo o Santa Coloma, havien de pagar el delme al senyor de la quadra de Viladecavalls Inferior. Amb la qual cosa el parcer, havia de donar la quarta o quinta o setena part de la seva producció (en funció del tipus de contracte) als Turo, i la part de delme de tot al senyor directe. Si aquest delme no hagués estat reconegut a la capbreuació, segurament s'hauria pogut ocultar-se de forma més fàcil. El parcer i el pagès de mas es podien haver repartit proporcionalment més quantitat de producte, amb la qual cosa hi guanyava tant el parcer com el propietari.

**MAS TURO DE LA QUADRA DE VILADCAVALLS INFERIOR
(ARBRE TRONCAL D'HEREUS: S.XVIII)**

EL SEGLE XIX

“Al pagès endarrerit, cap anyada li és bona”

Els esdeveniments del segle XIX, són tants i tant diversos que per si mateixos, cadascun d'ells són temes extensos d'estudi historiogràfic. És el segle de la transició de l'antic règim al sistema lliberal burgès. Aquesta transformació tant profunda va afectar molt directament als seus coetanis,

Encapçalaments temàtics com els que s'esmenten a continuació, planegen sobre qualsevol descripció històrica dels que van viure en el decurs d'aquest segle: La guerra del Francès, les Corts de Cadis i l'abolició del règim senyorial, la restauració absolutista de Ferran VII, el regnat d'Isabel II, les tres guerres carlistes, la primera República, la Restauració, les desamortitzacions eclesiàstiques, el vapor i el ferrocarril, la industrialització, el creixement demogràfic i els moviments migratoris del camp a les ciutats industrials, les agregacions i segregacions parroquials i municipals, la imposició del castellà i la seva generalització a l'administració civil o religiosa, la fil·loxera, etc. La llista no acaba ací, però amb aquests exemples n'hi ha més que suficient per entendre que tots ells interactuen, i això fa que el segle XIX sigui prou complicat com per explicar-ho tot sens caure en la simplificació historiogràfica.

Si a nivell general les coses són així, baixar al nivell de la descripció històrica d'una masia i la seva gent, entenc que acabaria essent una simple cronologia desconnectada. En aquest sentit i per tal de pal·liar la tendència simplificadora, el format d'aquest capítol i l'estructura formal del mateix s'ha variat respecte dels anteriors. Tot s'ha agrupat sota un mateix subtítol.

El final d'un model secular

Potser aquest títol és la frase que resumeix millor tots els esdeveniments que afecten al mas Turo i el destí de la família que en el decurs de quasi 5 segles havia viscut i treballat les seves terres. Amb tot, no és una frase del tot correcte, ja que el model havia evolucionat.

Poc a poc s'havia consolidat el procés de diferenciació social dels pagesos de mas. Un procés que s'havia accentuat especialment al segle XVIII i que havia conformat un grup social fortament endogàmic que en molts casos, vivia de la renda generada per l'explotació a parceria de les seves terres, residint lluny d'aquestes, a ciutats i viles com Terrassa, Sabadell, Granollers, o Barcelona. Un canvi de residència propiciada a voltes, per la inseguretat al camp.¹³⁷

Els Turo també són del grup de famílies de masia, encara que en relació a d'altres més “potentades”, no deixaren d'habitar el mas de Viladecavalls. Les seves rendes es nodrien en un percentatge alt de les “parts”. Des que Jaume (II) Turo i Pèlags havia començat a fer establiments a mitjans del segle XVIII, les terres deixades a parcers per plantar-hi vinya, no havien parat de créixer en extensió. Isidre Turo i Gironès havia continuat amb els establiments, el seu fill Antoni Turo i Rodó (el primer hereu plenament del segle XIX) sembla que no abusà d'aquesta manera d'obtenir diners ràpidament i assegurar la renda pel futur.¹³⁸ Amb tot és documentat que l'any 1828 també hagué de fer dos establiments per plantar vinya.¹³⁹ El seu fill i hereu, Miquel Turu i Aurell (+1854), continuarà fent establiments.

¹³⁷ D'aquests exemples de famílies de mas residents a les viles i ciutats, en trobem a tots els pobles de la comarca, i alguns ressenyats bibliogràficament. Per exemple els Mata de Mura canvien de residència per la solitud de la seva casa de la muntanya. Els Barata de Matadepera i els Obac de Vacarisses, s'instal·len a Terrassa. Els Argelaguet i els Juliana de Ribatallada de la parròquia de Sant Julià d'Alfara, els Oliveres del Marquet de la Roca de Sant Llorenç Savall, els Costajussà de Sentmenat i els Canyameres-Casablanques de Sant Quirze del Vallès ho fan a Sabadell. Els Maspons de la Vall de Santa Eulàlia de Ronçana van a Granollers, i els Falguera de Plegamans, a Mataró.

¹³⁸ Qualsevol establiment a rabassa morta, a perpetuïtat o a un temps limitat, tenien un preu d'entrada i els censos pagadors anualment. En el moment de fer l'escriptura, es pagava el preu estipulat d'entrada, a més de les costes notariales.

¹³⁹ AHCT: Notari Francese Soler i Ler. Manual 27 (1827-1828) i llibres de la Comptadoria d'Hipoteques.

Aproximadament 100 anys després que s'haguessin fet els primers establiments al mas Turo, el balanç era que de les 215 quarteres d'extensió que tenia la propietat l'any 1865, unes 139 (el 65% del total) eren explotades per parcers, mentre que la família del mas en conreava directament 76 (el 35% del total de les terres).¹⁴⁰

Com ja s'ha dit, sembla que el període en què Antoni Turo fou el cap de casa (aproximadament entre la guerra del Francès i el final de la primera guerra carlista), l'economia de la casa encara és força sòlida. Aquella característica de grup endogàmic dels pagesos de mas, es referma tant en el casament d'Antoni amb una filla de ca n'Aurell de Sant Pere de Terrassa, com en els casaments dels fills d'aquest (l'hereu amb una noia de Sant Pau de la Guàrdia del Bruc, i la filla Maria amb l'hereu de can Mitjans de la Guardiola).

L'any 1840 naixia Rosa Turu i Elies, la primogènita i futura pubilla de Miquel Turu i Aurell. Aquest feliç esdeveniment coincidia amb l'inici d'un període d'infortuni i desgràcia per aquesta família, que es tancaria definitivament l'any 1901 amb la mort, a Terrassa, de Bartomeu Palet i Casajoana l'últim representant de la línia troncal de can Turu. El primer símptoma, fou l'establiment de més terra, 4 quarteres a 100 anys.¹⁴¹

L'any 1846 Miquel Turu i Aurell juntament amb d'altres pagesos i dos fabricants de Terrassa, formen una societat pel subministrament de llana pel tèxtil. La societat fa aigües i un any més tard és dissolta. Coincideix en el temps amb la segona carlinada, la guerra dels Matiners, amb molta repercussió a la comarca tal i com reflecteix la bibliografia històrica comarcal o els llibres parroquials de defuncions: *A los veinte de Agosto de mil ochocientos cuarenta y siete (...) se dio sepultura al cadaver de José Turull, labrador que murió el día diez y nueve de dicho mes en su propia casa de resultas del encuentro ó acción que en aquel punto tubo lugar entre las tropas de Su Majestad y los Matiners...* (el lloc dels fets és l'actual masia de can Turull del terme de Sentmenat i aquest *José* era l'hereu).¹⁴²

Que la Societat mercantil no fou una bona aventura ho demostra la poca durada de la mateixa, però és que a més tingué segurament repercussions econòmiques molt negatives per a Miquel Turu. El mateix any de la dissolució comença a manllevar quantitats de diners: El primer crèdit de 1000 lliures li fa Jaume Vidal (De Sant Feliu de Llobregat). Continuen els establiments de terra per plantar vinya, l'any 1849 quatre quarteres de bosc, l'any 1850 sis quarteres a perpetuïtat, i l'any 1851 quatre quarteres més.¹⁴³

La fallida de la societat a més d'un sotrac econòmic molt greu per a Miquel Turu Aurell, significà segurament altres problemes. La seva salut física i estat d'ànim se'n ressentí. Moria el 16 de novembre de 1854, tenia 40 anys d'edat.

Aquell any de la seva mort, el balanç econòmic de can Turu no podia ser pitjor, devia 2.750 lliures dels dots de dues germanes i part dels corresponents a dues ties paternes. Tenia un préstec de 2.000 lliures catalanes, pendent amb el comerciant de Barcelona Pere Fosses. A més, el dia 30 d'agost havia encetat un nou deute en vendre un censal mort de preu 1500 lliures catalanes a la comunitat de preveres beneficiats de Sant Pere de Terrassa, que gravava les 60 quarteres de terra que formaven el mas de Santa Coloma, com a garantia del préstec.

Segurament obligat per les circumstàncies, aquell mateix any va intentar posar-hi remei. Va fer testament el mes de maig, i en el mes d'octubre promovia contracte matrimonial per la seva filla primogènita i heretara la filla tenia 14 anys d'edat, era Rosa Turu i Elies.

El futur gendre, Bartomeu Palet i Marcet, natural de can Palet d'Ullastrell, havia estat avalant diners per pagar els deutes. Una de les clàusules dels capitols matrimonials establia la garantia de la finca pels diners aportats pel futur gendre (l'any 1865 el deute dinerari era estimat en 87.360 rals de

¹⁴⁰ RPT: Volum 27, llibre primer de Viladecavalls, finca 4 l, inscripció primera, foli 189-208

¹⁴¹ AHCT: Comptadoria d'Hipoteques, llibre 20 (Viladecavalls).

¹⁴² Arxiu parroquial de Sentmenat: Llibre d'òbits VI (1838-1858), foli 54.

¹⁴³ AHCT: Comptadoria d'Hipoteques llibre 20 (Viladecavalls).

billó). La clàusula, força dramàtica, és resumida pel registrador de la propietat amb les següents paraules: *que Miguel Turu y Aurell les señaló en las citadas capitulaciones para el caso de tener que separarse por cualquier motivo de la casa del mismo Turu, en compensacion de los trabajos que practicase en la misma, y en cuanto...*¹⁴⁴

Amb l'entrada de Bartomeu Palet i Marcet a can Turu, sembla que les coses van millorar. Es van pagar deutes, Bartomeu Palet i Rosa Turu van casar-se, i l'any 1856 naixia el primer fill, Pau, l'hereu. Després vindrien 6 fills més, dels quals només sobreviurien 3, Florència, Josep, i Pere. Els altres tres fills, Julià, Miquel i Antoni moririen abans d'arribar a la majoria d'edat.

Després d'un decenni d'aparent calma l'any 1865 tornen els problemes. El primer símptoma és que Rosa Turu i Elies, i la seva mare, han de fer inventari i arreglar els papers de l'herència paterna, per poder "vendre" terres per edificar cases. Concretament en el decurs del mes de juny fan 4 establiments de solars per edificar al lloc conegut com carrer Nou. Els quatre establiments es fan a favor de Francesc Llong, Francesc Boada, Joan Corbera i Josep Carreres. El preu d'entrada de cada solar fou de 160 rals i havien de pagar un cens anual de 22 rals de billó.¹⁴⁵

L'inventari de 1865 és una radiografia de les terres del mas Turo. 138 quarteres de terra conreades per 28 parcers i 76 quarteres que les administrava directament la família Turu. Ara bé d'aquestes 76 quarteres de terra, 42 eren erms, i dues bosc. És a dir, més de la meitat del que encara tenien directament la família Turu, només era aprofitable per pastura i per llenya. La resta de terreny de conreu estava formada per un hort de quasi dues quarteres, 9 quarteres de sembradora, 8 quarteres de terra ocupades per oliveres i 11 quarteres de vinya. L'inventari no fa esment de la bòbila (potser també s'havia venut).

Els edificis de la masia eren descrits de la següent manera: *la casa se halla señalada con el número uno y consta de cinco cuerpos, con su barrio cercado de paredes, en el que hay cochineria, gallinero, cubierto para leña y una pequeña bodega. Se compone en cuanto a tres cuerpos de piso bajo, principal y segundo, y los dos restantes de piso bajo y principal.*¹⁴⁶ L'any 1877 el panorama a can Turu no era gaire afalagador, la mare i el marit de Rosa Turu, havien mort, Ella restava com a cap de la casa i tenia al seu càrrec 7 fills. Pau el fill gran, tenia 20 anys, Julià i Miquel 18 i 16, Florència la filla, 14, Josep, 12, Pere 9 i el més petit l'Antoni, sis.

Tot i que eren anys de prosperitat econòmica, l'anomenada època de la "Febre de l'Or" (el període del boom del mercat del vi, perquè la fil·loxera ja havia arribat a França). Rosa tornava a tenir problemes econòmics. Així en el decurs del mes d'agost del 1877 va manllevar 10.000 pessetes que li proporcionà Joan Guix i Tries (De Terrassa), com a garantia hipotecària tota la finca (parceries i censos urbans inclosos).

Miquel Turu i Aurell havia mort jove, als 40 anys d'edat, la seva filla Rosa als 39 anys (+01103/1878). Deixava set fills menors d'edat (la majoria d'edat legal estava estipulada en els 25 anys). Dels fills se'n feien càrrec uns tutors, entre els que figurava l'hereu de ca n'Amat d'Ullastrell, cunyat de Rosa Turu.

Des de la mort de Rosa la situació a can Turu no millorava. La cosa encara es complicaria més, els tutors dels germans Palet Turu van haver de fer un nou préstec de 10.000 pessetes *en calidad de tutores y en su caso curadores de los hermanos menores Pablo, Julian, Miguel, José, Pedro, Antonio y Florencia Palet y Turu, nombrados por su madre Doña Rosa Turu y Elias, con el testamento con que falleció y cuyo cargo les fue discernido por el Señor Juez de primera instancia del partido de Tarrasa. En veinte y siete de Setiembre de mil ocho cientos setenta y ocho, solicitaron autorización para tomar a préstamo la suma de diez mil pesetas, y el expresado Señor Juez de primera instancia de Tarrasa, con auto de veinte y tres de Octubre de mil ocho cientos setenta y ocho, les autorizó para que pudiesen tomar a préstamo la cantidad de diez mil pesetas al interes maximum del seis por ciento y gravar con*

¹⁴⁴ RPT: Volum 27. Llibre primer de Viladecavalls, finca 41, inscripció primera

¹⁴⁵ AHCT: Notari Joan Carrancà Busquets, Protocol VII (II), foli 1637.

¹⁴⁶ RPT: Volum 27, Llibre primer de Viladecavalls, finca 41, inscripció primera

*hipoteca especial la propiedad de los indicados menores, por dicha cantidad, dos anualidades sin interés y mil pesetas para costas.*¹⁴⁷

Com s'havia fet secularment en els casos de menors sens pares, el consell de família i els tutors havien de procurar assegurar la continuïtat de la casa i família. Casí es pot dir que s'obligava al jove hereu a casar-se i establir el nucli familiar. A can Turu es va fer el mateix l'any 1878, Pau Palet i Turu, el primogènit, casà amb Maria Casajoana i Marcet, dos anys més gran que ell. L'any 1879 naixia l'hereu Bartomeu Palet i Casajoana.

Diuen que les desgràcies no venen mai soles, i més en el cas de la família de can Turu. Com si d'un malefici es tractés, la mort va tornar a trucar a la porta l'any 1880, emportant-se a Pau Palet i Turu el dia 8 d'octubre (tenia 24 anys i encara no havia arribat a la majoria d'edat legal). La cosa no quedaria en aquesta mort, Julià i Miquel, germans, segon i tercer de Pau, moriren joves, i el petit Antoni essent encara un infant.

El país encara estava en plena època de la Febre de l'Or, però pels Turu ja era massa tard. L'economia de la casa estava massa endarrerida i no hi havia braços suficients per lluitar. La vídua de Pau Palet i Turu i els germans fadrins feien el que podien. Per fer front als pagaments dels deutes acumulats, i viure el dia a dia, sovint van haver de recórrer a l'establiment de terres i la venda de solars per edificar casa al carrer Nou. Entre 1877 i 1887 es fan 7 nous establiments a 100 anys i sis de solars, al carrer Nou, en total 8 hectàrees de terreny més segregades de la finca.

Si amb tot això no n'hi havia prou, encara faltava el "toc de gràcia final", la fil·loxera. La terrible plaga de les vinyes europees que l'any 1888 ja infestava les vinyes dels voltants de Terrassa. La fil·loxera va afectar a tothom, però en el cas de can Turu, plovia sobre mullat. Els establiments de terra eren l'escapatòria per anar "tirant", però la fil·loxera va tallar de cop la possibilitat de fer establiments per vinya i va tallar la font d'ingressos de les parts dels rabassaires.¹⁴⁸

Els pocs ingressos regulars que quedaven a la vídua ja només eren els procedents dels censos de les cases del Carrer Nou de Viladecavalls (això si pagaven, perquè tothom s'havia quedat sense vinyes), de la mica d'oli i cereal que es collia a la casa..

La fil·loxera va accelerar l'agonia econòmica de la família Turu. Des del 1888 ja no podien pagar els terminis dels préstecs, així la primera inscripció registral d'embarcament de la finca per manament judicial, és de l'any 1889, a instància d'un dels creditors. Una segona és de l'any 1891 i una tercera del 1893. Les tres corresponen al préstec amb garantia hipotecària.

La vídua Turu, Maria Casajoana i Marcet (casada en segones núpcies amb Joaquim Quintana i Guillem, botiguer de Viladecavalls) no va aguantar gaire temps més tant mala sort o desgràcia. Va obtenir autorització del jutge de primera instància de Terrassa i finalment el dia 22 de juny de l'any 1893, en nom propi com usufructuària i en nom del seu fill menor d'edat, Bartomeu Palet i Casajoana, va vendre la finca de can Turu a Pere Armengol i Padrós, fabricant tèxtil de Terrassa, pel preu de 32.500 pessetes. D'aquesta quantitat i per ordre judicial, 31.746 pessetes foren pagades pel comprador directament als creditors (prestamistes i familiars als que encara es devia els dots i l'legítima d'herència).¹⁴⁹

Maria Casajoana, el fill Bartomeu Palet, i el seu segon marit, marxaren de Viladecavalls i començaren de nou a Terrassa. Els tres germans vius de Pau Palet i Turu també marxaren de Viladecavalls. Florència casa a Gràcia, encara municipi del Pla de Barcelona, amb Joaquim Boquet i Brassó. Josep muntà taverna a Barcelona, i Pere es col·locà de "dependent del comerç" també a Barcelona (aquest darrer casaria ja gran l'any 1930, amb Dolors Serra Torruella a la parròquia de Sant Agustí de Barcelona).

¹⁴⁷ RPT: Volum 340, llibre 7 de Viladecavalls, finca 41, inscripció 5a, f.oli 239.

¹⁴⁸ És simptomàtic de la gravetat de la fil·loxera, que a partir de 1888, al llibre del registre de la propietat ja no hi ha més notes al marge amb segregacions de terres per plantar vinya.

¹⁴⁹ RPT: Volum 340, llibre 7 de Viladecavalls, finca 41, inscripció 9.

L'últim episodi desgraciat passaria l'any 1901, Bartomeu Palet i Casajoana, fill i hereu de l'últim propietari cognominat Turu (segon cognom) en Pau Palet i Turu, moria a Terrassa, fadrí i amb només 22 anys d'edat. Seguia el dissortat destí del seu pare (mort quan només tenia 24 anys), de l'àvia Rosa Turu (morta als 39 anys) i del besavi Miquel Turu Aureli (mort als 40 anys).¹⁵⁰

Can Turu era una més del grup de cases de pagès de la comarca venudes per no haver pogut superar la crisi de la fil·loxera. Els compradors, eren un nou grup social emergent fruit d'aquest segle tant mogut, els industrials (sobretot els del ram tèxtil), els financers i comerciants (enriquets durant l'època de la Febre de l'Or) i els indians retornats de les "Amèriques".¹⁵¹

Des de 1893 Pere Màrtir Armengol i Padrós, inicià el procés de recuperació de les terres dels parcers i dels establiments a temps limitat. Després de la fil·loxera, molts parcers abandonaren les vinyes de can Turu i del mas de Santa Coloma, d'altres, bàsicament els que tenien establiments a 100 anys acceptaren el preu de rescat que els oferí el nou propietari: *y el derecho de recobrarla finidos los cien años por que se estableció. Este derecho real quedó extinguido por haber comprado la finca gravada el causante de esta herencia (Pere Armengol) con escritura de cinco de Octubre de mil ochocientos noventa y seis...*¹⁵²

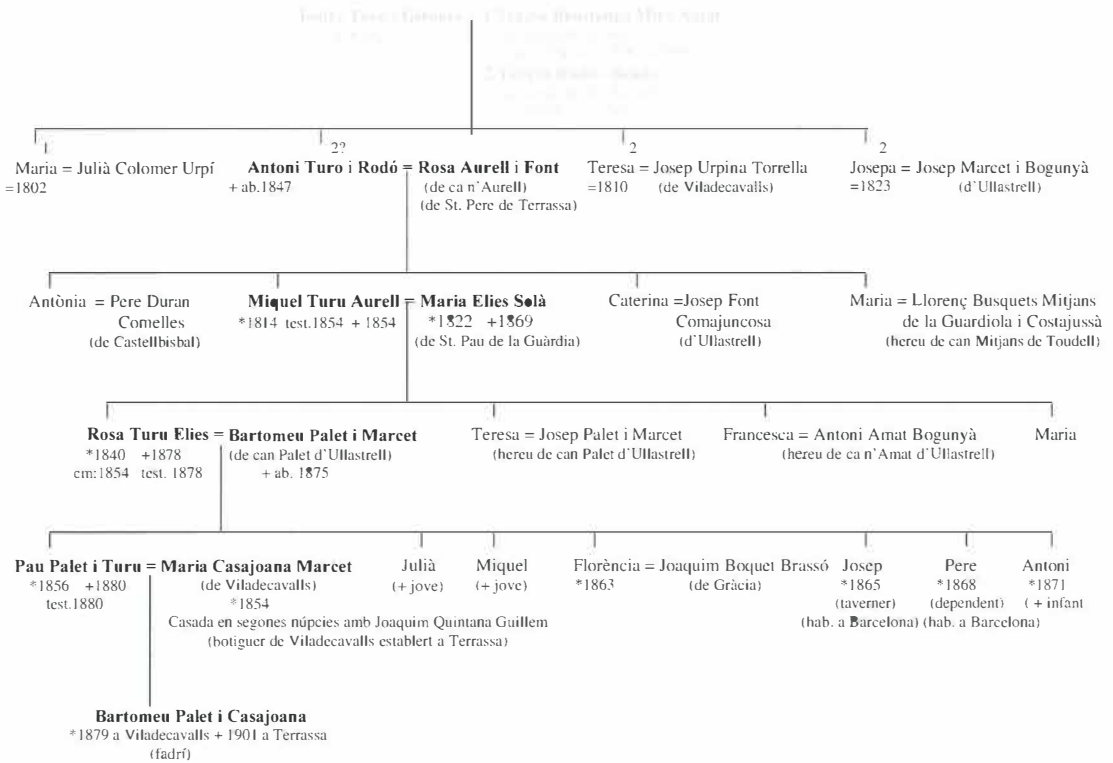
Quan Pere Armengol i Padrós morí l'any 1916, la seva vídua Dolors Jover i Barba, i el seu fill Agustí Armengol i Jover, rebien la primera a títol d'usufructuària i el segon com hereu universal, la propietat de can Turu de Viladecavalls. Dins la propietat només quedaven 4 peces de terra que encara conreaven parcers. El nou propietari va començar el procés de remodelació de la casa de can Turu per adequar-la als temps "moderns" i fer "habitació pels masovers i pels amos". Les transformacions foren continuades per Agustí Armengol a la primera meitat del segle XX. Aquestes són les reformes que ens han arribat fins els nostres dies i que havien desdibuixat força l'aspecte de l'edifici de la masia del segle XVI, i de l'ampliació del segle XVIII.

¹⁵⁰ En només 30 anys s'havia perdut el cognom secular de la família de can Turu. de fet, la imposició de les normes castellanes de transmissions de cognoms, coincidint amb la creació del Registre Civil, (el cognom patern sempre és el primer) va fer desaparèixer ràpidament més cognoms catalans, que totes les epidèmies dels darrers 700 anys.

¹⁵¹ Els transvasaments de propietats pàgeses a la burgesia urbana de finals del segle XIX i principis del XXI és un fet molt generalitzat a la comarca. Per posar exemples de cada poble, referir la compra de can Sanaüja i can Garriga de Viladecavalls pel banquer Manuel Girona, can Font de Gaià de Terrassa per Alfons Sala i Argemí, can Puïggener de Sant Vicenç de Jonqueres per l'industrial tèxtil de Sabadell Jaume Gorina Pujol, can Viver de la Torrebonica de Sant Julià d'Alta per la Caixa de Pensions, can Mas de Sentmenat per l'indià natural del mateix poble Menna Oliveres Perer, la Torre de la Llebre de Valldorçix per la família Masana del Barcelona (del ram de la construcció), etc.

¹⁵² RPT: Volum 340, llibre 7 de Viladecavalls, finca 41, inscripció 15.

**MAS TURO DE LA QUADRA DE VILADECAVALLS INFERIOR
(ARBRE TRONCAL D'HEREUS: S.XIX)**

El 22 de juny de l'any 1893, amb permís judicial, na Maria Casajoana i Marcet, vidua de Pau Palet i Turu, com usufructuària i representant legal del seu fill menor d'edat, en Bartomeu Palet i Casajoana va vendre la propietat de can Turu a Pere Armengol i Padrós, fabricant tèxtil de Terrassa, pel preu de 32.500 pessetes.

EL SEGLE XX

“Un mosquit espatlla un orgue”

Com el lector ja haurà pogut notar, cada capítol d'aquesta ressenya històrica va encapçalat amb un refrany popular, el seu missatge té alguna relació o resumeix part del contingut del capítol. El refrany que encapçala aquest breu capítol del segle XX pot semblar fora de context, amb tot, considero que resumeix el fràgil equilibri de l'estructura agrària de les masies després de la fil·loxera.

La comarca avança des dels inicis del segle XX cap a la industrialització i la urbanització. Qualsevol petit canvi o interacció, ja sigui social, econòmica, en les infraestructures o en les mentalitats, pertorba el fràgil equilibri de l'economia agrària de les cases de pagès. Les conseqüències, a vegades són suficientment importants com per fer desaparèixer tant el model productiu com la pròpia casa.

Can Turu i la societat anònima Armengol:

Ja s'ha dit a l'anterior capítol que el 1916 moria Pere Armengol i Padrós, l'industrial terrassenc que l'any 1893 havia comprat can Turu. Els primers 20 anys en mans del nou propietari, havien estat un procés continuat de recuperació de la finca, de les terres dels parcers i establertes a temps limitat, de la casa, i dels cultius.

A la “Història de Viladecavalls” la recuperació del terme es descriu amb aquestes paraules: *En els primers anys del segle XX, Viladecavalls començava la seva recuperació agrícola, i poc a poc, va recuperar el seu ritme de producció. A partir de 1915 es podria dir que la situació estava normalitzada i es van viure experiències prou importants, en quant a treball i qualitat, com les de can Sanahuja i can Turu...*¹⁵³

L'any 1929 Agustí Armengol i Jover, intentà traslladar els models organitzatius i de funcionament del món industrial, a la gestió i explotació agrícola de can Turu. Concretament el dia 14 d'agost de 1929 es constituïa a Barcelona la “Sociedad Anònima Armengol” i com consta a la inscripció registral estava *dedicada especialmente a la explotación de las marcas “Vinos Armengol” y “Aceites Armengol”, nombres comerciales que Don Agustín Armengol Jover tiene a su favor registrados y en general a cualesquiera otras clases de explotaciones agrícolas y al beneficio, depuración y compra-venta de productos de la tierra, adoptadas al efecto, las marcas, distintivos y patentes, que juzgue convenientes de su negocio y le sean otorgados o pueda establecer legalmente...*¹⁵⁴

El consell d'administració de la societat estava format per Agustí Armengol Jover (president), la mare, na Dolors Jover i Barba (vicepresidenta), Julià Parellada Ginebreda (secretari), Josep Armengol Jover (vocal), i Rosa Armengol Jover (vocal). Un consell que podríem catalogar de “molt familiar”. Evidentment, això era una figura jurídica per temes de fiscalitat, la realitat però, és que Agustí Armengol era qui continuava fent i desfent.

L'any 1934, la finca de can Turu serví de garantia d'un crèdit de 123.000 pessetes de la Societat Anònima Armengol subscrit amb la Caixa de Terrassa. El crèdit es va liquidar, després de la Guerra Civil, l'any 1944. I la societat anònima fou dissolta l'any 1947, tot i que feia anys que ja no era operativa.¹⁵⁵

L'intent va tenir la seva part positiva, feina i jornals per la gent de Viladecavalls, i les noves instal·lacions construïdes al voltant de la masia (que anys més tard degudament condicionades han tingut utilitat pública). Amb tot, el record que n'ha perdurat a Viladecavalls és més aviat irònic: *...prestigi i categoria. La demanda va superar qualsevol previsió i l'experiència de can Turu va tenir una durada efímera.*¹⁵⁶

¹⁵³ VV.AA. (1991): *Història de Viladecavalls*, pp. 249-250.

¹⁵⁴ RPT: Volum 618, llibre 18 de Viladecavalls, Finca 41, inscripció 17a.

¹⁵⁵ RPT: Volum 533, llibre 17 de Viladecavalls, Finca 41, inscripcions 22 i 23.

¹⁵⁶ VV.AA. (1991): *Història de Viladecavalls*, pàg. 250.

La urbanització de can Turu:

Tothom ha sentit a dir als familiars d'edat que els anys de la postguerra foren difícils. Ho foren tant pels treballadors com per molts antics propietaris i industrials. De fet les inscripcions dels registres de la propietat corresponent a aquests anys estan plens de vendes de propietats senceres, millor dit, de finques malvenudes per la necessitat.

Agustí Armengol després del fracàs de l'experiment empresarial dels vins i olis i d'una guerra civil, també estava en aquesta tessitura. Va intentar vendre la propietat sencera a coneguts de Terrassa, que com ell eren antics industrials o fabricants, però la majoria tenien com a cosa prioritària refer els negocis familiars i no estaven en disposició econòmica per fer noves adquisicions rústiques.

Segurament optà per la venda de parcel·les, perquè no devia trobar comprador de tot el lot, a un preu mínimament digne. Després de la dissolució de la Societat Anònima Armengol l'any 1947, al registre de la propietat comencen les anotacions de segregacions de terrenys per edificar. Les primeres però, s'havien fet anteriorment. Una el mes de març de l'any 1936 (3,5 ha), i la següent de 1,26 ha era de l'any 1944.

El dia 12 d'octubre de 1955 moria a Terrassa Agustí Armengol i Jover, sens descendència. Al testament deixava escrit que: *lego a la entidad "El Amigo del Enfermo" para los fines benéficos que decidan el Presidente y el Tesorero de la Fundación Busquets, los bienes siguientes: Primero: La finca rústica "Can Turu" de Viladecavalls, exceptuando de ella todas las parcelas que estuvieran vendidas a plazos en la fecha del testamento y las que se vendieran hasta su fallecimiento, la mitad del usufructo de su explotación y la mitad de las ventas de parcelas que se fueran efectuando. Segundo: La casa "pairal" de dicha finca "Can Turu", ya segregada de la misma. Y tercero: Los huertos y viña de la "Plana".* El seu hereu universal era al seva dona Dolors Jover i Roumens. I per acord entre la vídua i l'entitat benèfica, la primera va mantenir l'ús de fruit amb lliure disposició de la meitat proindivisa de can Turu mentre visqués (va morir l'any 1962).¹⁵⁷

L'any 1955 la finca de can Turu tenia 48,9 ha. de les aproximadament 80 hectàrees que tenia l'any 1865, s'havien venut ja unes 30 ha. Les vendes de parcel·les va continuar als anys seixanta. A la primera meitat dels setanta s'accentuà el procés de venda.

Com és conegut per ser part de la història recent de Viladecavalls, l'any 1985 per un conveni de cessió, la masia de can Turu i el terreny més proper passaren a titularitat municipal. Finalment el mes d'octubre del 2000, la secular masia de can Turu ha passat a ser un record. Les pedres, el morter de calç, el fang de tàpia, els totxos, les llates, els quadrats i les teules, posats en el decurs dels últims 700 anys, no han tingut prou entitat ni solera per merèixer altre destí que el que l'hi ha donat les màquines del nostre mal anomenat progrés, l'enderroc. Un trist final!!

¹⁵⁷ RPT: Volum 533, llibre 17 de Viladecavalls, finca 41, inscripcions 25, 26 i notes marginals.

Fonts documentals:

AHCT: Arxiu Històric Comarcal de Terrassa
 ACA: Arxiu de la Corona d'Aragó
 ADB: Arxiu Diocesà de Barcelona
 APS: Arxiu Parroquial de Sentmenat
 APU: Arxiu Parroquial d'Ullastrell
 AHPNB: Arxiu Històric de Protocols Notarials de Barcelona
 RPT: Registre de la Propietat de Terrassa
 Francesc Suárez Fernández
 Ramon Torredemer i Turu
 Joan Turu i Campí

Bibliografia citada:

- ALTURO PERUCHO, J. (1985): *L'arxiu antic de Santa Anna de Barcelona, del 942 al 1200*. Barcelona, ed. Fundació Noguera.
- BALLBÈ BOADA, M. (1995): *Les cases de pagès de Viladecavalls*. Viladecavalls, ed. Ajuntament.
- BARRERA GONZÁLEZ, A. (1990): *Casa herencia y familia en la Cataluña rural*. Madrid, ed. Alianza Universidad.
- BARRIENDOS VALLVÉ, M. (1995): *La climatologia històrica en el estudio de los riesgos climáticos. El episodio de noviembre de 1617 en Catalunya*. Dins "Situaciones de riesgo climático en España", Jaca, ed. José Creus Novau Edt. pp. 73-83.
- CANYAMERES RAMONEDA, E. (1988): *Els cognoms actuals de Sentmenat*. Sentmenat, ed. Societat Coral Obrera La Glòria Sentmenatena.
- CANYAMERES RAMONEDA, E. (1994): *La immigració francesa al Vallès Occidental (S. XVI-XVII), quatre exemples locals: Sabadell, Sant Cugat del Vallès, Sant Julià d'Alta i Sentmenat*. A Revista Arraona núm. 15, pp. 9-25. Sabadell.
- CANYAMERES RAMONEDA, E. (1997): *El terme de Sabadell en l'època moderna (segles XVI, XVII i XVIII)*. Dins "Sabadell memòries d'una Vila Segles XVI-XVIII", Sabadell, ed. Museu d'Història de Sabadell, pp. 55-80.
- CARDÚS FLORENSA, S. (1928): *Can Mitjans de la Guardiola*. Al Butlletí del Club Pirinenc de Terrassa, Terrassa, pp. 140-141.
- COROMINES, Joan (1992): *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona
- FERRANDO ROIG, A. (1988): *Cròniques handoleres de Sant Llorenç del Munt, el camí ral de Barcelona a Manresa*. Barcelona, ed. Abadia de Montserrat.
- FERRER ALÒS, LI. (1987): *Pagesos, rabassaires i industrials a la Catalunya Central (S. XVIII-XIX)*. Barcelona, ed. Abadia de Montserrat.
- GARCÍA CARRERA, R. (1987): *Caça de Bruixes al Vallès*. Terrassa, ed. Egara.

- HERNÁNDEZ CARDONA, A. (2000): *Olesa a final del segle XVIII segons les respostes de Joan Boada al qüestionari de Zamora*. Barcelona, ed. Abadia de Montserrat.
- PUIG USTRELL, P. Et alii (1988): *Pergamins de l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa (1279-1387)*. Barcelona, ed. Fundació Noguera.
- PUIG USTRELL, P. (1992): *Capbreu primer de Bertran, acòlit, notari de Terrassa (1237-1242)*. Barcelona, ed. Fundació Noguera.
- PUIG USTRELL, P. (1995): *El monestir de Sant Llorenç del Munt. Diplomataris dels segles X i XI*. Barcelona, ed. Fundació Noguera.
- RIBES, Benet: *Anales de Montserrat (1258-1485)*, Edició a cura de F. X. Altés, Barcelona 1997, ed. Curial i Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- RIUS I SERRA, J. (1945-1947): *Cartulario de "Sant Cugat" del Vallès*. Barcelona, ed. CSIC
- ROCA FABREGAT, P. (1996): *Una masia de la muntanya vallesana a l'inici del segle XVIII. El llibre de notes dels hereus de can Torres de Matadepera (1699-1704)*. A Revista Arraona, núm. 18, pp .9-46, Sabadell.
- RUFÉ MAJÓ, M. (1984): *Les masies de Rubí i la seva gent*. Rubí, ed. Patronat del Museu –Biblioteca de Rubí.
- SÁNCHEZ GONZÁLEZ, M. (1999): *can Fatjó del Molí 1144-1987 nou segles d'història d'un mas de Cerdanyola*. Cerdanyola del Vallès, ed. Parc Tecnològic del Vallès.
- SERRA PUIG, E. (1988): *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII, la Baronia de Sentmenat (1590-1729)*. Barcelona, ed. Crítica.
- SOLER PALET, J. (1893): *Monografia de la parròquia de Sant Julià d'Altura*. Terrassa.
- TERRADES SABORIT, I. (1987): *El Cavaller de Vidrà*. Barcelona, ed. Abadia de Montserrat.
- VILARRASSA VALL, S. (1975): *La vida a Pagès: Ripoll*, ed. Impremta Masdeu.
- VICENS VIVES J. (1956): *Els Trastàmars (S.XV)*. reedició de 1988. Barcelona, ed. Vicens Vives.
- VV.AA. (1991): *Història de Viladecavalls*. Viladecavalls, ed. Ajuntament.

TOPONÍMIA DE CAN TURU I ENTORNS

Per Francesc J. Suárez Fernández.

En el decurs de l'any 1999, conjuntament amb Oriol Cardús i Grau, Enric Santllehí i Bitrià, Joaquim Verdager i Caballé, i amb l'inestimable assessorament de Pere Puig i Ustrell -director de l'Arxiu Històric i Comarcal de Terrassa-, Josep Lluís Lorca i Simón, Vicenç Ruiz i Gómez, i Joan Soler i Jiménez, es va iniciar un laboriós treball de recerca de topònims basat en la investigació exhaustiva dels magnífics fons documentals existents a l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa, i complementat amb altres treballs publicats, o bé consultant documents en altres arxius històrics de Barcelona, Sabadell, Manresa, Martorell, Olesa de Montserrat, Ullastrell, Sant Cugat del Vallès, Esparreguera, etc.

Aquest meticulós treball té com a finalitat l'elaboració d'un Inventari de topònims terrassencs (des del segle IX fins a començaments del XX) i d'un Atlas Històric de Terrassa i Sant Pere de Terrassa amb les parròquies de Sant Julià d'Altura, Sant Vicenç de Jonqueres, Sant Quirze del Vallès, Sant Miquel de Toudell, Santa Maria de Toudell i Sant Martí de Sorbet -les 3 darreres van formar part del terme municipal de Sant Pere de Terrassa fins a l'any 1847, i posteriorment es van integrar al de Viladecavalls-.

Per confeccionar aquest capítol hem consultat moltíssima documentació -es mencionen totes les fonts documentals i cartogràfiques utilitzades, en la seva major part inèdites fins ara-. Lògicament només indiquem 1, 2 o 3 referències de cada topònim -tret d'algunes comptades excepcions- per donar una visió de la variada i molt antiga toponímia existent en aquest sector de l'actual terme municipal de Viladecavalls.

Amb aquest recull de prop de 150 topònims relacionat amb l'heretat de can Turu i les propietats veïnes, volem fer una modesta aportació per tal de recuperar i donar a conèixer una part de la història de l'actual terme municipal de Viladecavalls.

Voldria agrair als companys Juan Luís del Campo Capilla, Dioni Marín Martínez, i a Maria Pilar García Lacambra, de **CONVIVE** (Col·lectiu Naturalista Viladecavalls Verd), l'entusiasta col·laboració proporcionada per poder realitzar aquest treball.

ACA = Arxiu de la Corona d'Aragó

AHCT = Arxiu Històric Comarcal de Terrassa

ICC = Institut Cartogràfic de Catalunya

ARENAL DE CASA TURU, LO - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Turu.

a). 1859, desembre, 14 (AHCT) Notari Francisco Tobella, d'Olesa:

"... una pieza de tierra viña y campa con olivos de 15 á 16 jornales de cabar. sita en el termino de Viladecaballs, y partida dicha LO ARENAL DE CASA TURU. Linda á Oriente con Pedro Purull y con Bartolomé Palet y Marcet, á Medio dia con la heredad de CASA TURU mediante camino, á Poniente con Bartolomé Palet y Marcet mediante un CAMINO que dirige á CASA SANAHUJA, y á Cierzo con José Casajoana ..."

AVELLANEDA, font de l' - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 68 i 69.

"... Font de l'Avellaneda.

- *Riera o torrent: No. Però és a prop del torrent de can Trullas.*

- *Localització: Agafarem el torrent de can Trullas des del pont de la carretera d'Olesa. Baixarem aigua avall uns 500 m. i la trobarem a uns 80 m. muntanya amunt, a la nostra esquerra ..."*

- *Descripció: Construcció de mina excavada. L'aigua va a parar a unes grans basses i és utilitzada per regar.*

- *Número d'identificació: AVL. 10 ..."*

BARRANCHS, torrent de - Torrent tributari de la Riera de Viladecavalls.

a). 1788 - 1790 (AHCT) Capbreu del Benefici de la Quadra de Viladecavalls Inferior:

"... Jaume Turó, pagès del Carrer, ó Veïnat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior. ... confessa possehir una pessa de terra de vinya plantada, de tinguda de una quartera y mitja de forment de sembradura, a la Quadra de Viladecavalls Inferior, en el lloch vulgarment dit LA PESSA DELS PILANS. La qual és part y de pertinències del MAS TAUPONERES. Afronta a Sol ixent, part ab honors de Miquel Trullàs, pagès de la Quadra de Viladecavalls Superior, mediant fitas, part ab honors de Joseph Sanahuja, pagès de Ullastrell, mediant una riba, y lo TORRENT DE BARRANCHS, que per sota de ella passa ..."

b). 1849, agost, 5. (AHCT) Notari Jacinto Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra. sita en el término de Viladecaballs y paraje llamado LA ESSLANEGADA. Que linda á Oriente con Magin Reixach y otros. á Medio dia con Domingo Marcet. á Poniente con la Riera, y a Cierzo con el TORRENTE DE BARRANCHS ..."

c). 1853, desembre, 10 (AHCT) Notari José Maria Pons y Codinyach, de Barcelona; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls 25/2, fol. 44:

"... La heredad denominada BARRANCHS ó BARRENS de cabida unas cien cuarteras, en su mayor parte de tierra campa y en lo demas de viña y olivar; sita en el termino de Viladecaballs.

Linda á Oriente con el MANSO denominado VILARDELL, á Medio dia con LOS HORTALS y otras tierras de la madre é hijos Marcet, á Poniente con la denominada RIERA DE VILADECAVALLS y TORRENTE DE BARRANCHS, y á Cierzo parte con el ultimo citado torrente y parte con tierras de Miguel Trullas ..."

b). 1856, novembre, 7 (AHCT) Notari Montserrat Colominas, de Barcelona; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls - 25/2:

"... una pieza de tierra viña de cabida seis cuartanes, sita en el termino de Viladecaballs y MANSO BARRANCHS. Linda á Oriente y Medio dia con el TORRENTE dicho DE BARRANCHS, á Poniente con la Riera, y á Cierzo con José Turó ..."

BARRENS o BERRENCHS, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1524 (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls, del Bisbat de Barcelona:

"... Antonius Joannes Noguera àlies Fransó, parrochie Sancte Marie de Uystrello ... confessa a Feliu d'Aymerich, senyor de la Quadra de Vila de Cavalls, que posseix ... totam illam MASIAM vocatam MAS DE BARRENS dirrutam de pertinencys dicti MANSI DE LA GINESTERA.

Et terminatur dicta Masia cum eius honoribz et pcessionibus, ab Oriente cum honoribus MANSI DE VILARDELLO quem possidet en TURO, a Meridie cum honoribus MANSI DE LES MAYOLES partim et partim ab LOS ORTALS qui ibi fuit, ab Occidente in RIARIA vocata de VILA DE CAVALLS, et a Circio cum honoribus MANSI DE LA PINEDA ..."

b). 1646 - 1653 (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls Superior:

"... Miquel Senahuya, pagès de la parròquia de Sancta Maria de Ullastrell ... confessa a Esteve Fornells -senyor de la Quadra- ... tota aquella Masia anomenada MAS DE BARRENS, dirruhyda, de pertinencies del MAS DE LA GINESTERA, ab totas y sengles honors possessions y terres a dita masia contiguas y no contiguas separadas y unidas, situades tant en la montanya com el lo pla, tant cultivas com hermas, y tant de regadiu con de seca, ab aygues, pastures, garrigas, boschs, llenyas y altres arbres de diversos generos ... situada en lo terme de la dita Quadra de Vila de Cavalls Superior. La qual masia ab totas sas terras, honors y possessions termena a Solhixent ab los honors del MAS DE VILARDELL, lo qual posseix Benet Turo, a Mitgjorn ab les honors del MAS DE LAS MAJOLAS part, y part ab LOS HORTALS que allí son, a Ponent ab la RIERA anomenada DE VILA DE CAVALLS, y a Tremontana ab los honors del MAS DE LA PINEDA, alou de dita casa de Vila de Cavalls Superior ..."

c). Segle XVIII (ACA):

"... Miquel Sanahuja, Pagès de Ustrell, tè, y posseheix en la Quadra de VILADECAVALLS SUPERIOR. Primo, tota aquella Masia anomenada MAS DE BARRENS, antes lo MAS BARRANCHS derruhit, y desabitat de pertinèncias del MAS DE LA GINESTERA ab sos honors, y possessions. Termena dita Masia: á Llevant ab honors del MAS DE VILARDELL, que fou de Benet Turó, lo qual MAS VILARDELL posseheix á carta de gràcia, Joan Cabasa; a Mitg dia ab honors del MAS MALLOLAS, que posseheix Miquel Trullàs part, y part ab LOS HORTALS, que allí se troban; a Ponent ab la RIERA anomenada DE VILA DE CABALLS; y a Tremuntana ab honors del MAS antiguament anomenat de LA PINEDA, alou del Senyor de dita Quadra, que posseheix Duran de las Tauponeras. La sobredita Masia ab sas terras, honors, y possessions se té en Alou y directa Senyoria del Senyor de dita Quadra de Viladecavalls Superior ..."

d). 1788 - 1790 (AHCT) Capbreu del Benefici de la Quadra de Viladecavalls Inferior:

"... Jaume Turó, pages del Carrer, ó Veïnat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls

Mateu Turu Selvas (1890/1963)
Francisca Campí Petronila (1893/1979)

Inferior, ... confessa possehir una pessa de terra de vinya plantada, de tinguda de mitja quartera de forment de sembradura, en la Quadra de Viladecavalls Inferior: en el lloch vulgarment dit LA PESSA DELS PILANS. La qual és part y de pertinencias del MAS TAUPONERES. Afronta ... a Mitg dia ab lo dit MAS DE BARRENCHS, que posseheix lo mateix Joseph Sanahuja. mediant fïtas ...”

c). 1852, desembre, 4 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

“... una pieza de tierra herma y campa de cabida una cuartera de semilla. sita en el termino de Viladecaballs y HEREDAD llamada SANAHUJA. Que linda á Oriente con Benito Marcet y Font, á Medio dia con dicha HEREDAD SANAHUJA, á Poniente con la riera, y á Cierzo con la HEREDAD llamada de BARRANCHS ...”

BLANCO, font del - Vegeu el llibre “FONTS DE VILADECAVALLS”. Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 114 i 115.

“... Font del Coco.

- Altres noms: del Blanco i de la Rata.

- Localització: Agafarem el Camí d’Ullastrell. Quan passem una casa a la nostra esquerra, al final del camí en un revolt veurem un altre camí a la nostra dreta; l’agafarem i el seguirem, després veurem una sendera que baixa i no l’agafarem. Girarem a la dreta i a la fi trobarem la font a la nostra dreta.

- Descripció: Construcció en obra en forma circular, amb mina excavada a l’argila, bastant sencilla.

- Cartografia: Mapa cartogràfic de Catalunya

- Número d’identificació: AVL. 34 ...”

BOSC CREMAT, EI - Peça de terra de conreu situada a l’heretat de can Sanahuja.

a). 1716 (AHCT) Cadastre d’Ullastrell, inscripció 40:

“... Piessa de tierra dicha el BOSCH CREMAT. dista del lugar o Rectoria -de Santa Maria d’Ullastrell-dos quartos, de la Cassa del duenyo 60 passos. Possehida por dicha Maria Sanahuja, viuda. Consiste en 2 quarteras de sembradura, a la montanya. No tiene cassa en dicha piessa.

Se coge mestall, avena, y Spelta. Se cultiva un anyo por otro. Confronta á levante, á medio dia, á poniente, y á cierzo con tierras del mesmo duenyo ...”

BOSC DE CAN TURU - Peça de terra boscosa situada a l’heretat de can Turu.

a). 1865, agost, 10 (Registre de la Propietat) Inscripció 22:

“... Pieza de tierra parte campa, parte viña y parte yerma ... sita en el termino municipal de Viladecaballs y de pertenencias de la HEREDAD TURU. Linda por Oriente parte con Pablo Corbera y parte con el CAMINO que dirige a la casa de campo nombrada de SANAHUJA, á Medio dia parte con tierras de Magdalena Carné y parte con otras de Francisco Purull, á Poniente parte con la RIERA DE CASA TRULLÁS, parte con BOSQUE de la HEREDAD TURU y parte con tierras de Antonio Sanahuja ...”

BOSC DELS GITANOS, EI - Peça de terra boscosa situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell, inscripció 42:

"... *Piessa de tierra de bosque, dicha el BOSCH DELS GITANOS, dista de la rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- media hora, de la Cassa de su duenya 200 passos. Possehida por dicha Maria Sanahuja. Consiste en 11 quarteras de sembradura. Confronta á Levante con tierras del mesmo duenyo, á Medio dia, con la RIERA DE SAN JAYME, y con la RIERA DE GAYÁ, á Poniente con la RIERA DE SAN JAYME, y á Cierzo con tierras del mesmo duenyo ...*"

BOVERAS, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Corbera.

a). 1654 (AHCT) Capbreu de Sta. Cecília de Montserrat:

"... *Francesch Corbera, Pagès de la Parròquia de Sant Martí de Sorbet, terme de Terrassa, Bisbat de Barcelona ... Ítem tinch y possehesch tota aquella pessa o mas anomenada MAS BOVERAS situada a la parròquia de Sant Martí de Sorbet del terme de Terrassa. Que termina a Solixent ab la RIERA DE SOLER que discorre de SA TRIOLA, a Mitg dia ab honors de Barthomeu Parull del MAS GUANTARDA, a Ponent ab la RIERA DE BUADELLA y part ab honors del MAS PUIG que possehesch, y a Tremuntana ab honors del MAS CORBERA ...*"

BOVETES, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Purull.

a). 1729 - 1736 (AHCT) Capbreu de la Infermeria del Monestir de Sant Cugat del Vallès, fol. 121:

"... *Pere Perull y Serra, Pagès de la Parròquia de Sant Martí de Sorbet del terme de la Vila de Tarrassa del Bisbat de Barcelona ... Tinch y possehesch tot aquell MAS anomenat SOLER, de diferents arbres plantats situat en la dita parròquia de Sant Martí de Sorbet, ab las entradas eixidas drets y pertinèncias de dit mas. Lo qual termina ... a Ponent ab altre honor meu del MAS GONTARDA alodials de Sta. Maria de Manresa mediant un torrent part, y part ab honor de Francesch Corbera, Pagès de dita Parròquia de Sant Martí de Sorbet de pertinèncias del MAS BOVETES alodials de Sta. Cecília de Montserrat ...*"

BÒVILA, font de la - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 54 i 55.

"... *Font de la Bòbila ...*

- *Localització: A prop de la bòbila -de can Turu- a uns 30 m. del Camí Vell d'Olesa, agafant una sendera a la nostra esquerra partint de la masia de can Turu, baixant pel Camí Vell a uns 150 m.*

- *Descripció: Construcció de mina excavada a l'argila. Disposa d'una porta metàl·lica i d'un tub metàl·lic per a la sortida de l'aigua.*

- *Número d'identificació: AVL. 3 ...*"

CABASSA, font de can - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 112 i 113.

“... Font de can Cabassa.

- Riera o torrent de Gaià.

- Cabal: Font seca.

- Localització: Localitzarem aquesta font al costat del Camí Vell Carreter de Viladecavalls a Ullastrell. Passarem a la Casa de can Cabassa pel Camí Vell i baixarem fins arribar a la riera de Gaià. La trobarem a la banda esquerra i a uns 200 m. del llit. A l'altre costat del camí hi ha una bassa i un vell pou semiobstruït.

- Descripció: Bonica construcció en forma d'arc. Les parets estan reforçades de pedra. Està semiamagada entre les bardisses, abandonada i seca.

- Número d'identificació: AVL. 33 ...”

CABASSA, hort de can - Hort de la propietat de can Cabassa, situat al davant de la masia, a l'altra banda de la riera de Gaià.

a). 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell, inscripció 23:

“... Un huerto dista de la Rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- media hora, de Cassa del duenyo 200 passos. Posssehido por dicho Joseph Cabassa. Consiste en 4 quarteras de sembradura; se riega con agua de la RIERA DEL MASÓ -nom alternatiu en aquest sector de la riera de Gaià-

Confronta á Levante con tierras del mesmo duenyo, á Medio dia con Joseph Font, á Poniente con dicha RIERA DEL MASÓ, y á Cierzo assí mesmo. Da de frutos cada anyo 20 reales catalanes; es tierra de la primera calidad del termino ...”

CABASSA, mas - Antic mas situat dins el territori de la desapareguda parròquia de Sant Miquel de Toudell. Fins a l'any 1847 va formar part del terme de Sant Pere de Terrassa, posteriorment es va integrar a l'actual municipi de Viladecavalls.

a). 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell, inscripció 21:

“... Piessa de tierra de vinya dicha el Mas, hort y vinya. Possehida por dicho Joseph Cabassa, dista de la Rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- media hora, de la Cassa del duenyo medio quarto. Consiste en 6 jornales de cavadura. Confronta á Levante con tierras del mesmo duenyo, á Medio dia assí mesmo, á Poniente con el MAS GUINARDELL y á Cierzo con dicho MAS GUINARDELL ...”

b). 1819, desembre, 12 (AHCT) Rectoria de Sant Martí de Sorbet; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls - 25/2, fol. 65:

“... Una Casa y HEREDAD llamada CABASA, que contiene ciento diez cuarteras, tres cuartanes de tierra huerto, secano, viña y bosque; sito en los terminos de Viladecaballs y de Ullastrell. Linda á Oriente con Miguel Rodó, á Medio dia con Miguel Font, á Poniente con Domingo Marcet, y á Cierzo con Juan Salinas ...”

c). 1878, maig, 28. Registre de la Propietat:

“... Heredad nombrada Casa CABASA, compuesta de una casa de campo con sus dependencias, de doscientas diez cuarteras y un cuartan, poco mas o menos, de tierra campa, regadio, viña, olivos, bosque y yermo: situada en los terminos de Viladecaballs y Ullastrell. La parte radicada en el termino de Viladecaballs, comprende la casa, ciento treinta y una cuartera, nueve cuartanes de todas las indica-

das clases. Linda a Oriente, con José Colominas, a Medio dia con el resto de la Heredad Cabasa situada en el termino de Ullastrell, mediante la Riera de Gayá, a Poniente con Teresa Pi, viuda de José Camps y con Don Manuel Girona y a Cierzo con dicho Colominas ...”

CABASSA, molí de can (heretat de can Cabassa) - Molí desaparegut, només en resta una paret de l'edifici, que forma part de l'heretat de can Cabassa, i situat a la Riera de Gaià.

a). Segle XVIII (ACA):

“... Cabassa, y Masso, Habitant en la Parroquia de Sant Miquel de Taudell, te, hi posseix en dita Parroquia: Tot aquell Molí, lo qual está en alou, y directa Senyoria del Senyor de dita Quadra de Vila de Cavalls Superior ...”

CAMÍ DE L'ESGLÉSIA -de Sant Martí de Sorbet- Camí que porta de l'heretat de can Corbera a l'església de Sant Martí de Sorbet.

a). 1861, octubre, 9 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

“... una viña de dos cuartera y media, sita en el termino de Viladecaballs y HEREDAD llamada CORBERA. Linda á Oriente con un torrente, á Medio dia con Juan Turu, á Poniente con el CAMINO DE LA IGLESIA y con Pedro Colomer, y á Cierzo con Jayme Colominas ...”

CAMÍ RAL A CAN SANAHUJA - Tram inicial del Camí Ral de Sant Martí de Sorbet a Martorell.

a). 1856, febrer, 3 (AHCT) Notari Joan Daura, de Terrassa:

“... una porción de tierra de un cortan, sita en el termino de Viladecaballs, y HEREDAD TURU. Linda á Oriente con el CAMINO que va DE LA HEREDAD SANAHUJA á VILADECABALLS, á Medio dia con los herederos de Miguel Turu ...”

b). 1859, desembre, 14 (AHCT) Notari Francesc Tobella, d'Olesa:

“... una pieza de tierra viña y campa con olivos de 15 á 16 jornales de cabar, sita en el termino de Viladecaballs y partida dicha LO ARENAL DE CASA TURU. Linda á Oriente con Pedro Purull y con Bartolomé Palet y Marcet, á Medio dia con la HEREDAD TURU mediante camino, á Poniente con Bartolomé Palet y Marcet mediante un CAMINO que dirige á CASA SANAHUJA, y á Cierzo con José Casajoana ...”

c). 1861, agost, 6 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

“... una pieza de tierra hierma de cabida cuatro cuarteras, sita en el término de Viladecaballs, y HEREDAD TURU. Linda á oriente con la llamada VIÑA VIEJA DE CASA TURU, á mediodia con Martin Baqué, á Poniente con el CAMINO REAL que dirige a la HEREDAD SANAHUJA, y á Cierzo con Francisco Llonch y Pont ...”

d). 1865, agost, 10. Registre de la Propietat. Inscripcions 1.12, 1.17, 1.18, 1.20, 1.22, 1.24, 1.25:
 "... Pieza de tierra ... sita en el mismo término de Viladecaballs y de pertenencias a la HEREDAD TURU ... Linda ... á Poniente con otras -tierras- de Pablo Corbera mediante el CAMINO que conduce a la casa de campo nombrada SANAHUJA ..."

e). 1865, agost, 10. Registre de la Propietat. Inscripció 1.19:
 "... Pieza de tierra ... sita en el mismo término de Viladecaballs y de pertenencias a la HEREDAD TURU ... Linda ... á Poniente con el CAMINO REAL que dirige a la casa de campo nombrada SANAHUJA ..."

CAMÍ DE CAN TARUMBOT - Branca que del Camí Ral de Sant Martí de Sorbet a Martorell porta a can Tarumbot.

CAMÍ RAL DE SANT MARTÍ DE SORBET A MARTORELL - Antic Camí Ral que comunica l'església de Sant Martí de Sorbet i les masies de l'entorn amb la població de Martorell.

a).1850 (AHCT) Comandant Militar de Terrassa. Don Antoni Bonet: "*Itinerario desde el pueblo de Tarrasa, partido de la provincia de Barcelona a los primeros que se encuentran en la dirección de todos sus caminos*".

VILA DE CABALLS (San Martin ó Tarumba): 93 vecinos: 73 casas reunidas en 2 calles distantes una de otra un tiro de pistola.

3/4 hora. Riera del Costa: Camino Carretero Arenoso de Riera: de á 2.

1 hora. Orilla del Rio Llobregat (vado): Camino Carretero Arenoso de Riera: de á 2.

1/2 hora. Riera de Salsas: Continúa la orilla del Rio: Camino de herradura: de á uno.

1/4 hora. Puente del Diablo, sobre el Llobregat: división del Partido en dirección a Martorell.

Observaciones.- A la Riera del Costa cruza el Camino de Olesa a Ullastrell.

A la Riera de Salsas cruza el Camino de Ullastrell a Martorell ..."

CAMÍ DE SANT MARTÍ DE SORBET AL MAS TURÓ - Vegeu: carrer Nou.

a) 1788 - 1790. (AHCT) Capbreu del Benefici de la Quadra de Viladecavalls Inferior:
 "... Pere Colomer, pagès del Carrer; ó Veïnat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior; ... confessa possehir una casa al Carrer de la Tarumba, que és part de l'heretat Corbera. Afronta ... a Tremuntana ab honor de dit confessant ..., mediant lo CAMÍ, per lo qual se va de la Vila de Tarrassa, á Casa TURÓ, y ab la FITA allí plantada, que divideix lo terme de la Vila de Tarrassa, del de Viladecavalls Inferior ..."

CAMÍ DE SANT MARTÍ DE SORBET A SANTA COLOMA - Tram inicial del Camí que porta de l'església de Sant Martí de Sorbet i les masies de l'entorn a la població d'Ullastrell, passant per la Serra de Santa Coloma.

a). 1850 (AHCT) Comandant Militar de Terrassa, Don Antoni Bonet: *"Itinerario desde el pueblo de Tarrasa, partido de la provincia de Barcelona a los primeros que se encuentran en la dirección de todos sus caminos"*.

VILA DE CABALLS (San Martin ó Tarumba): 93 vecinos: 73 casas reunidas en 2 calles distantes una de otra un tiro de pistola.

1/4 hora. Sierra de Santa Coloma: Camino de herradura: de á uno.

1/4 hora. Bosque, Barranco y Casa Anglada: Camino de herradura: de á uno.

1/2 hora. Pueblo de Ullastrell: 66 vecinos: 59 casas reunidas en 4 grupos inmediatos ..."

Vegeu també: COROMINES, mas:

a) 1524 (ACA):

"... ab Oriente in SERRA sive CAMI quo itur a SANTA COLOMA ..."

b) Segle XVIII (ACA):

"... y un CAMI que va á la IGLESIA DE SANTA COLOMA ..."

CAMI DE SANT MARTÍ DE SORBET A VACARISSES - Camí que porta de l'església de Sant Martí de Sorbet i les masies de l'entorn a la població de Vacarisses. En el seu tram central coincideix amb el Camí Ral de Terrassa a Manresa i el Camí Romeu a Montserrat.

a). 1850 (AHCT) Comandant Militar de Terrassa, Don Antoni Bonet: *"Itinerario desde el pueblo de Tarrasa, partido de la provincia de Barcelona a los primeros que se encuentran en la dirección de todos sus caminos"*.

VILA DE CABALLS (San Martin ó Tarumba): 93 vecinos: 73 casas reunidas en 2 calles distantes una de otra un tiro de pistola.

1/4 hora. Casa y Bosque de Corvera: Camino de herradura: de á uno.

1/2 hora. Arroyo del Llord: continua el Bosque: Camino de herradura: de á uno.

3/4 hora. Casa y Bosque de Coll Cardús: Camino de herradura: de á uno.

1/2 hora. 2 Barrancos y Casa Boixadell: Camino de herradura: de á uno.

1/2 hora. Pueblo de Bacarizas: 149 vecinos: 17 casas reunidas.

Observaciones.- Al Arroyo del Llord cruza el Camino de Tarrasa.

A las inmediaciones de la Casa de Coll Cardús cruza el Camino de Monistrol de Montserrat ..."

CAMI DE SANTA COLOMA A ULLASTRELL - Segon tram del Camí que porta de l'església de Sant Martí de Sorbet i masies de l'entorn a la població d'Ullastrell.

CAMÍ DE TERRASSA A SANT MARTÍ DE SORBET I OLESA DE MONTSERRAT - Camí que comunica les poblacions de Terrassa amb Olesa de Montserrat. A poc menys de la meitat es troba la parròquia i església de Sant Martí de Sorbet (depenent de Sant Pere de Terrassa fins a l'any 1847).

a). 1852, agost, 30 (AHCT) Notari Olegario Llorens y Roca, d'Olesa:

"... una pieza de tierra viña de cabida dos cuarteras de semilla sita en el termino de Viladecaballs y HEREDAD MIR. Que linda á Oriente con un torrente, á Medio dia con Joaquim Amorós y con Valentin Llobet, á Poniente con el CAMINO REAL DE TARRASA á OLESA, y á Cierzo con Pedro Colomé ..."

b). 1853, desembre, 3 (AHCT) Notari Francesc Buxeras, de Martorell; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls 25/2, fol. 45 - 46:

"... un solar de casa, de ancho 54 palmos y de largo 152 palmos, sito en el termino de Viladecaballs. Linda á Oriente con el CAMINO que dirige á TARRASA, á Medio dia con Francisco Garriga y Duran, á Poniente con Benito Marcet y Font, y á Cierzo con Jayme Marcet ..."

c). 1860, juny, 18 (AHCT) Notari Joan Carrança, de Terrassa:

"... una viña de cabida de dos cuarteras, sita en el termino de Viladecaballs, y HEREDAD MISERT. Linda á Oriente con el CAMINO que de TARRASA dirige á VILADECABALLS ..."

d). 1865, agost, 10. Registre de la Propietat. Inscripció 1.27:

"... Pieza de tierra ... sita en el término de Viladecaballs y de pertenencias de la HEREDAD TURU. Linda por Oriente con tierras de la HEREDAD TURU, á Medio dia con el CAMINO REAL que dirige a la villa de OLESA, á Poniente con el TORRENTE llamado DEL MAGRE, y á Cierzo con tierras de Juan Corbera y Sucarrats ..."

CAMÍ RAL DE VILADECALLS / SORBET A ULLASTRELL - Camí que comunica l'església de Sant Martí de Sorbet i les masies de l'entorn amb la població d'Ullastrell.

a). 1850 (AHCT) Comandant Militar de Terrassa, Don Antoni Bonet: *"Itinerario desde el pueblo de Tarrasa, partido de la provincia de Barcelona a los primeros que se encuentran en la dirección de todos sus caminos"*.

VILA DE CABALLS (San Martin ó Tarumba): 93 vecinos: 73 casas reunidas en 2 calles distantes una de otra un tiro de pistola.

1/4 hora. Sierra de Santa Coloma: Camino de herradura: de á uno.

1/4 hora. Bosque, Barranco y Casa Anglada: Camino de herradura: de á uno.

1/2 hora. Pueblo de Ullastrell: 66 vecinos: 59 casas reunidas en 4 grupos inmediatos ..."

b). 1865, agost, 10. Registre de la Propietat. Inscripció 1.15:

"... Pieza de tierra ... sita en el término de Viladecaballs y de pertenencias de la HEREDAD TURU. Linda ... á Cierzo con otras -tierras- de la HEREDAD TURU, mediante un CAMINO que dirige al pueblo de ULLASTRELL ..."

CAMÍ RAL DE VILADECALLS / SORBET A OLESA DE MONTSERRAT - Part del Camí Ral que uneix les poblacions de Olesa de Montserrat i Terrassa.

a). 1850 (AHCT) Comandant Militar de Terrassa, Don Antoni Bonet: *"Itinerario desde el pueblo de Tarrasa, partido de la provincia de Barcelona a los primeros que se encuentran en la dirección de todos sus caminos"*.

VILA DE CABALLS (San Martín ó Tarumba): 93 vecinos: 73 casas reunidas en 2 calles distantes una de otra un tiro de pistola.

1/4 hora. Casa y Bosque del Duran: Camino de herradura: de á uno.

1/4 hora. Casa y Riera de Matetas: Camino de herradura: de á uno.

3/4 hora. Riera del Palat: Camino de herradura: de á 4.

1/4 hora. Villa de Olesa: 568 vecinos: 591 casas reunidas (algunas sin estar habitadas).

Observaciones. A la Riera del Palat cruza el Camino de Abrera ..."

CAMÍ VELL D'OLESA, font del - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECABALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 76 i 77.

"... Font del Camí Vell d'Olesa.

- Riera o torrent de Sant Martí.

- Localització: Aquesta font estava situada enmig de l'actual carretera de Viladecavalls a Olesa a prop de la casa del Cascales. En construir aquesta carretera a principi del segle XX, la font quedà destruïda, però l'aigua continua sortint a la riera de Sant Martí prop de la casa abans esmentada.

- Descripció: L'aigua s'aprofita per regar els horts propers i és recollida en unes basses.

- Número d'identificació: AVL. 14 ..."

CAMP DE L'ERA DE CASA TURU - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Turu.

a). 1858, maig, 9 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra bosque y campa de cabida cinco cuarteras, sita en el termino de Viladecaballs y HEREDAD TURU. Linda á Oriente con el CAMPO DE LA ERA DE CASA TURU, á Medio dia con Lorenzo Busquets, á Poniente con el TORRENTE llamado DEL MAGRE, y á Cierzo con Antonio Corbera y la ROUREDA DE CASA TURU ..."

CAMP DELS MISTOS - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Trullars, al Sud de la Riera de can Trullars (també coneguda com la Riera de Vila de Cavalls que baixa de can Margarit de Matasoleia), prop de l'encreuament amb el Torrent de la Torre. Aquesta peça es troba dins els límits de l'antiga Quadra Inferior de Vila de Cavalls.

Cartografia consultada: - ICC, plànol n° 392-4-6 VILADECABALLS (gener 1998), escala 1:5.000.

CAMP DE LA RECTORIA - Peça de terra situada prop de la Rectoria de Sant Martí de Sorbet.

a). 1850, abril, 14 (AHCT) Notari Francisco Buxeras, de Martorell; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls - 34/2:

"... pieza de tierra campa de largo ciento y cincuenta palmos y de ancho cien palmos, llamado el CAMPO DE LA RECTORIA. Que linda á Oriente con Domingo Puig, á Medio dia con Juan Roig, á Poniente con Francisco Vallhonrat, y á Cierzo con Pablo Pi y con los herederos de Juan Marcet ..."

CANALS DE DURAN - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1788 - 1790 (AHCT) Capbreu del Benefici de la Quadra de Viladecavalls Inferior:

"... Jaume Turó, pagès del Carrer, ó Veïnat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior; (...) confessa possehir tota aquella pessa de terra de vinya plantada, en la Partida LAS CANALS, de tinguda de mitja quartera de forment de sembradura, que es de pertinències del MAS, y HERETAT DURAN DE LES TAUPONERAS. La qual pessa de terra és situada en la dita Quadra de Viladecavalls Inferior, y en lo lloch dit LA PESSA DELS PILANS ..."

b). 1860, setembre, 9 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una viña de cabida una cuartera y media, sita en el termino de Viladecavalls, MANSO BARRANCHS y partida llamada CANALS DE DURAN. Linda á Oriente con Juan Turu mediante una sierra y fitas, á Medio dia con Juan Catlla, á Poniente con la riba y RIERA llamada DEN FRANÇÓ, y á Cierzo con Miguel Trullas mediante un xaragall ..."

CAPELLÀ, font del - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor. Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 52 i 53.

"... Font del Capellà.

- Riera o torrent de can Corbera.

- Localització: Agafarem el carrer del Capellà i, a continuació, a la nostra dreta veurem un carrer; el seguirem fins al final; es converteix en una sendera i al final, a l'esquerra, veurem la font que està mig coberta per la vegetació.

- Descripció: construcció sòlida i de grans dimensions per la qual cosa es pot denotar la fama d'aquesta font en el passat. Avui es troba en estat d'abandonament. L'aigua surt per un tub metal·lic, en el qual hi ha connectada una mànega per aprofitar l'aigua per regar.

- Cartografia: Està cartografiada en els mapes cartogràfics de Catalunya.

- Número d'identificació: AVL. 2 ..."

CARNISSER, font del - Situada en les proximitats de la Font de la Bòbila, a uns 50 m. al Nord, sobre el Camí Ral de Terrassa a Olesa de Montserrat.

CARRER DE DALT - Primer nucli d'habitatges de la població de Viladecavalls. Originàriament, a partir de la segona part del segle XVIII, era conegut com el Carrer de Vila de Cavalls o carrer de la

Tarumba. Fins a l'any 1847 va ser el carrer principal de la Quadra de Vila de Cavalls Inferior i dependent de la parròquia de Santa Maria d'Olesa de Montserrat.

CARRER NOU - Carrer format a sobre de l'antic camí de l'església de Sant Martí de Sorbet a can Turu.

a). 1916, desembre, 26. Registre de la Propietat. Inscripció 9.23, 9.34, 9.35, i 9.37:

"... *Pieza de tierra parte campa y parte olivar ... Linda por Oriente con la CALLE NUEVA del pueblo de Viladecaballs ...* "

CARRETERA DE TERRASSA A OLESA DE MONTSERRAT - Fou la primera carretera construïda al municipi de Viladecavalls i ha estat l'eix viari bàsic des d'aleshores. Començada a construir a finals del segle XIX; fou inaugurada a començaments del segle XX.

1895, setembre, 30 (Judit Tapiolas - Neus Peregrina; "TERRASSA 1877 - 1900", Arxiu Tobella, 1996), pàg. 206:

"... *L'Estat autoritza la construcció de la carretera de Terrassa a Olesa de Montserrat, entre Terrassa i Viladecavalls ...* "

1896, juny, 21 (Judit Tapiolas - Neus Peregrina; "TERRASSA 1877 - 1900", Arxiu Tobella, 1996), pàg. 217:

"... *El consell de Ministres aprova l'expedient de construcció de la carretera de Terrassa a Olesa ...* "

1896, desembre, 20 (Judit Tapiolas - Neus Peregrina; "TERRASSA 1877 - 1900", Arxiu Tobella, 1996), pàg. 223:

"... *S'han iniciat les obres de construcció de la carretera de Viladecavalls a Olesa de Montserrat ...* "

1901, juny, 23 (Judit Tapiolas - Pere Figueras, "TERRASSA 1901 - 1920", Arxiu Tobella, 1990), pàg. 14:

"... *Amb l'assistència de les autoritats locals, el Governador Civil de la província i el President de la Diputació, s'inaugura la carretera de Terrassa a Olesa de Montserrat ...* "

CASAL BOFILL - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Corbera.

a). 1654 (AHCT) Capbreu de Sta. Cecília de Montserrat:

"... *Francesch Corbera, Pages de la Parroquia de Sant Martí de Sorbet, terme de Terrassa, Bisbat de Barcelona ... Item tinch y possehesch tota aquella pessa de terra que fou de Romeu Febrer ab las entradas y eixidas de aquella, situada en la parroquia dita de Sant Martí de Sorbet anomenada CASAL BOFILL de tinguda de quinze jornals de mulas poch mes o manco. Termena a Solixent ab lo TORRENT que discorre DE BUADELLA, a Mitgdia ab honor mia que fou de Guillem Sola, a Ponent ab altres honors que foren de Berenguer Font, y a Tremuntana ab honors mias que foren de Romeu Febrer ...* "

CASES NOVES, Les - Veïnat creat a l'entorn de l'església de Sant Martí de Sorbet.

Vegeu: SORBET, Serrat de

L'historiador Salvador Cardús, al butlletí del Club Pirinenc de Terrassa de juliol - agost de 1929, diu: "... L'any 1773 es comencà a edificar el nucli de cases més proper a l'església. El "*soleo pera edificar casa*" establert a Miquel Manyosa, fou "*cerca la capella de Sant Martí de Sorbet*" i confrontant per solixent "*ab lo carrer o camí novament fahedor*". I el casal de Jaume Llobet, confrontava "*ab lo fossar de la Iglesia de Sant Martí de Sorbet*". I en el llibre d'òbits de la parròquia de Sorbet, s'anota que el dia 23 de novembre de l'any 1759, fou soterrat un nen, fill de Miquel Manyosa, i precisa: "*lo qual difunt fou lo primer que mori en las CASAS NOBAS y lo primer que de ditas CASAS NOBAS se enterra en Sant Martí de Sorbet*". I així mateix el 18 de maig del 1760 fou soterrat "*el cadàver de Jaume Canudas, pagès del Poble de las CASAS NOBAS de la Parrochia de Sorbet ...*"

CASTELLAR, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Cabassa.

a). 1559, maig, 22, (Arxiu Parroquial d'Ullastrell, Capbreu del Marqués de Castellbell, A.P. 5/5), Notari T. Mollet, de Barcelona:

"... Joan Massó, vuy Cabassa, té lo MAS CASTELLAR. Que termena à Sol ixent ab honors del MAS DESTRA, que poseheix Joan Riquer de Ullestrell part, y part ab honors del MAS DE LA CANONJA, que poseheix també dit Riquer; à Mitg dia ab lo TORRENT vulgo dit DE OLM, à Ponent ab la RIERA vulgo dicta DE MASSUCHS; y à Tremuntana ab lo TORRENT anomenat DE PENYA LOBREGUAS ? ..."

b). Segle XVIII (AHCT) Catastro nuevamente formado con todas las heredades y tierras que se hallan dentro del termino de Ullastrell:

"... Piessa de tierra nombrada lo MAS CASTELLA possehida por Juan Cabassa. Dista de la Iglesia de dicha parroquia -de Santa Maria d'Ullastrell- media hora. Consiste en 41 quarteras y 4 cortanes. Afronta à Oriente con Francisco Rodo, à Medio dia con Joseph Font y Joseph Sanahuja, à Poniente con Joseph Turo, y à Cierzo con Francisco Corominas ..."

c). Any 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell, inscripció 20:

"... Piessa de tierra, dicha lo MAS CASTELLÁ, dista del lugar ó Rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- un quarto y medio, de la Cassa del duenyo 200 passos. Possehida por Joseph Cabassa DEL RIERAL. Consiste en 16 quarteras de sembradura, a la montanya; no tiene cassa en dicha piessa. Se coge en ella mestall, avena, y Spelta. Confronta ... à Poniente con el MAS GUINARDELL; y à Cierzo con tierras del mesmo duenyo ..."

d). Any 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell, inscripció 22:

"... Piessa de tierra de bosque, dicha el MAS CASTELLÁ, dista de la Rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- un quarto y medio, de la Cassa del duenyo medio quarto. Possehida por dicho Cabassa. Consiste en 6 quarteras de sembradura. Confronta à Levante con tierras del mesmo duenyo, à Medio dia, à Poniente assi mesmo, y à Cierzo con tierras de Colominas ..."

e). Any 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell, inscripció 24:

"... Piessa de tierra Hyerma dicha el MAS CASTELLÁ, dista de la Rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- un quarto y medio, de la Cassa del duenyo medio quarto. Possehida por dicho Joseph Cabassa. Consiste en 33 quarteras de sembradura. Confronta á Levante con tierras de Juan Rodó, á Medio dia con Joseph Font, á Poniente con tierras del mesmo duenyo, y á cierzo con tierras de Colominas ..."

f). Any 1756 (ACA, Capbreu del Marqués de Castellbell):

"... Jaume Cabassa, y Joseph Cabassa. Pare y fill, Pagesos de la Quadra de Clará, Parroquia de Sant Miquel de Taudell, Bisbat de Barcelona ... que per los titols devall escrits tenen, y posseheixen tot aquell Mas anomenat lo MAS CASTELLAR dirruhit, y desabitat ab todas sas terras, honors, propietats, y pocsessions, situat en lo terme, y parroquia de Santa Maria de Ullastrell.

Termena lo dit Mas ab sas terras a Sol ixent ab honors de la Heretat de Francisco Rodó, a Mitg dia ab los honors de la Heretat de Joseph Font, un torrent mitjantsant, a Ponent ab la RIERA nomenada de MASSUCHS que divideix lo dit Mas, y los Honors de la Quadra de dits confessants, y a Tremuntana ab honors del Francisco Coromines, un torrent mediant. Lo sobredit Mas ab ditas sas terras honors, y pocsessions so es al dit Jaume Cabassa, com a fill, y Hereu de Francisco Cabassa per ell instituhit ab son testament que feu y firma en poder del Dt. Felix Gusi Notari Publich Regint la Escrivania de Tarrassa, dia mes y any en aquell continguts. Al dit empero Joan Cabassa li espectava, com a fill, y Hereu de Joseph Cabassa abintestato segons se assereix difunt. Al dit empero Joseph Cabassa li espectava com a fill, y Hereu de altre Joan Cabassa per ell instituhit ab son testament que el segons asse-reix feu, y firma en poder del Rt. Pau Costa, Prebere y Rector de Ullastrell dia, mes, y any en aquell contingut.

Al qual empero, Juan Cabassa li pertenyia, y espectava per títol de nou establiment, y concessió y carta precaria a ell fet, y firmat per lo lilegitim Procurador de Don Joseph Amat, y Desbosch, Señor de dit Castell y termes, ab acte rebut en poder de Joseph Peyret Notari Publich Regint de la Escrivania Publica de Tarrassa als vint de maig de Mil Siscents, y cinquenta. Y altrament Joan Massó predessor del sobredit Joan Cabassa confessa lo dit MAS CASTELLAR ab ditas sas terras, ab la dita obligació de absoldrer, y definir lo dit Mas al dit Señor de dit Castell y termes, com sobre está explicat en lo Capbreu del any Mil Siscents y sinch rebut en poder de Joseph Çafort Notari Publich de Barcelona ..."

CASTELLAR, Lo - Peça de terra situada a l'heretat de can Trullars.

a). 1627, novembre, 16 (A.C.A) Notari Francesch Jutge, de Barcelona:

"...<Joan Castells, Notari public de la Vila d'Esparreguera posseeix> ... tota aquella altra pessa de terra campa de tinguda de trenta jornals de llauro de mulas poch mes o manco, situada en la Quadra de Vila de Cavalls Superior, anomenada LO CASTELLAR. La qual termena a Solixent ab HONOR anomenat DE TURO que possehex Benet Turo, pages de la Quadra de Vila de Cavalls Inferior, alodials del Monastir de Ntra. Sra. de Montserrat, una serra que alli discorre mitjensant, a Mitg jorn ab honor del MAS FRANÇO alies TRULLAS, que possehex dit Joan Castells, alodials del Senyor de dita Quadra Superior de Vila de Cavalls Superior una RIERA que discorra del MAS DE MATASOLEYA mitjensant, a Sol ponent ab honors del MAS PI que possehex dit Joan Castells, la dita riera mitjensant, y a Tremuntana ab honor dels hereus de Francesch Corbera, pages del terme de Tarrassa fites mitjensant ..."

CLARÀ, Quadra de - Amb la documentació de mitjans del segle XIX trobem:

"... La CUADRA DE CLARA es la Casa llamada CABASA DEL RIERAL que se tenia jurisdicció propia ..."

En un determinat període històric va dependre de l'antic monestir o priorat benedictí de SANT PERE DE CLARÀ, situat al terme municipal d'Argentona -comarca del Maresme-, proper a la població d'Òrrius.

Vegeu també: CABASSA, mas

CLOTA ROJA, La - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Trullars.

a). 1627, novembre, 16 (ACA) Notari Francesch Jutge, de Barcelona:

"... Joan Castells, Notari public de la Vila d'Esparreguera posseeix ...tota aquella pessa de terra campa de tinguda de tres jornals de llauro de mulas poch mes o manco, situada en la Quadra de Vila de Cavalls Inferior, en lo lloch anomenat LA CLOTA ROJA. La qual termena a Solixent ab honors de dit Joan Castells anomenats MASIA PINEDA un marge que alli es mitjensant, a Mitg jorn ab honor del MAS dit PARE SENYOR que posseheix dit Joan Castells un torrent que alli es mitjensant, a Ponent ab la RIERA anomenada DE VILA DE CAVALLS, y a Tramontana ab los honors del MAS TURO de la Quadra de Vila de Cavalls Inferior unas fitas mitjensant ..."

COMA DE LES OLIVERES, La - Peça de terra situada a l'heretat de can Coromines.

Vegeu també: OLIVERAR DE CAN COROMINES, L'

a). 1524. (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls, del Bisbat de Barcelona:

"... <Antonius Sant Pere ... confessa a Feliu d'Aymerich, senyor de la Quadra de Vila de Cavalls, que posseeix> ... totam illam peciam ... intra dictam Parrochian in loco dicto LA COMA DE LES OLIVERES que est de pertinentys MANSI DE COROMINA prou terminatur ab Oriente ... a la Parrochia, a Meridie in alia petia terre ... confiteutis alodio Monastery Sti. Petri de Clara, ab Occidente in honore MANSI DE LES COLOMES, a Circio in honore dicti MANSI COROMINA alodio eiusdem Felicis Aymerich ..."

b). 1658. (ACA) Llevador dels Censos del Capbreu d'Esteve Fornells i altres:

"... Joan Cabassa als Maso pages de Sant Miquel de Toudell declara posseir una pessa de terra ...", "... Item una pessa de terra campa ab oliveras situada en dita parrochia en lo lloch dit LA COMA DE LAS OLIVERAS, que es de pertinencias del MAS DE COROMINA, la qual afronta: a Sol ixent ab la Parrochia, a Mig jorn ab alia pessa del mateix alou del Monestir de St. Pere de Clara, y a Ponent ab lo MAS DE LAS COLOMAS, y a Tremontana ab lo dit MAS COROMINA alou del Senyor de la Quadra..."

COCO, font del - També coneguda com la font del BLANCO o la font de LA RATA.

Vegeu: BLANCO, font del

CORBERA, mas - Antic mas, centre de l'heretat de can Corbera.

a). Segle XVIII (ACA)

"... Corbera, Pages de St. Martí de Sorbet terme de Tarrassa te y posseheix en la Quadra de Viladecavalls Superior una pessa de terra de terra de tinguda vint quarteras de forment de sembradura compresa un tros de terra, ó Bohiga de tres quarteras de sembradura. La que termena: á Llevant ab honors de dit Corbera, mitgensant un torrent, que es allí, que passa prop la dita Iglesia, y Capella de Sant Martí de Sorbet, y va á la RIERA anomenada DEN TURO, que se uneix ab la RIERA GRAN anomenada DE VILADECAVALLS, que ve de las Duranas, y va al Llobregat; á Mitg dia part ab honors de dit Turo, y part ab honors de Trullas, alou del Senyor de dita Quadra; á Ponent part ab honors de Puigventos y Margarit, Pages de dita Quadra, y alou de dit Senyor; mitgensant dita RIERA DE VILADECAVALLS, que ve de las Duranas, y va al Llobregat, y part de dit Trullas mitgensant dita Riera; y á Tremuntana part ab honors de la Casa de Puigventos y Margarit, y part ab honors de Mitjans, Pages del terme de Tarrasa. La Sobredita pessa de terra esta en Alou y directa Senyoria del Senyor de dita Quadra de Viladecavalls Superior ..."

b). 1849, octubre, 17 (AHCT) Rectoria de Sant Martí de Sorbet; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls, 25/2, fol. 21:

"... La Casa y MANSO llamada CORBERA de Viladecavalls compuesta de tierra campos y viñedos, con la casa al medio, de cabida por junto unas sesenta cuarteras de semilla. Linda á Oriente con Pedro Purull y con José Busquets y Costajussá, á Medio dia con la HEREDAD de Miguel Turu, á Poniente con Miguel Trullas, y á Cierzo con Valentin Margarit ..."

c). 1868, gener, 29. Registre de la Propietat:

"... Casa manso y HEREDAD nombrada CORBERA, situada en el termino del pueblo de Viladecavalls. La casa de campo consta de piso bajo y principal ... Linda de por junto a Oriente, con la Heredad Mitjans, propia de José Busquets y Costajussá; a Medio dia, parte con la Heredad Purull, propia de Don Pedro Purull y parte con la Heredad Turu, propia de doña Rosa Turu de Palet; a Poniente, con la Heredad Trullas, propia de Miguel Trullas, parte y parte con la Heredad Margarit, propia del menor José Margarit ..."

COROMINES, mas - Antic mas, centre de l'heretat de can Coromines.

a). 1524 (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls, del Bisbat de Barcelona:

"... Bartholomey Llobet alies Coromina ... parrochie Sancti Michaelis Taudell ... confessa a Felix d'Aymerich, senyor de la Quadra de Vila de Cavalls, que posseix ... totum illum mansum vocatum MAS COROMINA ... et possidet in termino dicte Quadre Ville Equorum Superiorum prout terminatur dictus mansus .. ab Oriente cum RIARIA DE MASUCHS, a Meridie cum honore sive tenedore Bernardi Parent, qui nunch est Anthony St. Pere alodio Moy. Sti. Pedri de Clara prout est iam fecsuasiam, ab Oriente in SERRA sive CAMI quo itur a SANTA COLOMA ..."

b). 1646 - 1653 (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls Superior:

"... Joan Corominas, pages de la parroquia de Sant Miquel de Taudell, parroquia de Vila de Cavalls Superior ... confessa a Esteve Fornells -senyor de la Quadra- ... tot aquell mas anomenat MAS COROMINAS ab totes y sengles terras honors y possessions tant cultivas com hermas y tant montanyes com

planes situades y ab entrades y exides, drets y pertinenties de aquella, lo qual de dit confessant te y posseheix en lo terme de dita Quadra de Vila de Cavalls Superior. Lo qual mas ab totes sas terras honors y possessions de aquell termena, a Solixent ab la RIERA DE MASUCHS, a Mig jorn ab honor de Bernat Parent, que fou de Antoni San Pere, alou del monestir de Sant Pere de Clará, a Ponent ab la SERRA ó CAMÍ que va a SANTA COLOMA, y a Tremontana ab los drets que foren de dit Bernat Parent, ara empero de ell dit confessant, alou del monestir de Sant Pere de Clará, un aregall que alli es mitjensant ...”

c). Segle XVIII (ACA):

“... Corominas, Pages de la Parroquia de Sant Miquel de Taudell, terme y Quadra de Vila de Cavalls Superior te hi posseheix, lo Mas anomenat lo MAS COROMINAS ab casa alli edificada ab sas terras, honors, y possessions. Termena á Llevant ab la RIERA anomenada DE MASSURGS; á Mitg dia ab honors de Joan Cabassa; á Ponent ab honors de dit Cabassa mitjansant una Serra, y un CAMÍ que va á la IGLESIA DE SANTA COLOMA; y á Tremuntana part ab honors de Joseph Turó, Pages de la Quadra de la Quadra de Vila de Caballs Inferior, y part ab honors de dit Cabassa, y part ab honors que foren de Bernat Parent, viu dit Corominas mitjansant un Aregall. Lo sobredit MAS COROMINAS esta en alou, y directa Senyoria del Senyor de dita Quadra de Vila de Caballs Superior ...”

d). 1867, abril, 24. Registre de la Propietat:

**... Casa manso, y HEREDAD nombrada COROMINAS. situada parte, en el termino del pueblo de Viladecavalls y parte en el de San Pedro de Tarrasa. La casa de campo se compone de tres cuerpos, de bajos y primero y azotea. Tiene barrio cercado de paredes, a la derecha del cual existe un aposento destinado para establo de bueyes y caballerías y a la izquierda otro aposento destinado para albergue de mulos, teniendo además la citada casa, todas las dependencias propias de una casa de labranza. En dicho barrio tambien existe un molino de aceite. En esta misma Heredad y al pie de la riera, nombrada Rieral, hay levantado un edificio, Molino harinero, de bajos solamente, el cual contiene una muela. La heredad contiene en su totalidad, doscientas sesenta y seis cuarteras y siete cuartanes de sementera de trigo ... La Heredad se halla atravesada por la Riera nombrada RIERAL, por un camino que empezando en el pueblo de Viladecaballs, termina en dicha riera y por otro que de la villa de Tarrasa dirige a la citada riera y otros puntos. La parte que radica en el termino del pueblo de Viladecaballs, se compone de la casa de campo y molino harinero y de una extension de tierra de ciento noventa y cuatro cuarteras cinco cuartanes. Linda, esta parte de la Heredad radicada en el termino de Viladecaballs; a Oriente con Bosque de la Heredad Rodó, a medio dia, parte con tierra campa y parte con bosque de la Heredad Cabasa, propia de Juan Cabasa; a poniente con tierras plantadas de viña de la Heredad Turu, propia de doña Maria Turu y Elias, por nupcias Palet; a cierzo, con la parte de esta Heredad radicada en el termino de Sant Pedro de Tarrasa, mediante la riera nombrada Rieral ...”*

COROMINAS, molí de can - Molí desaparegut. Del que foren les diverses instal·lacions, només resta la presa del molí. De l'edifici no en queda cap rastre.

a). 1867, abril, 24. Registre de la Propietat:

“... Casa manso y HEREDAD nombrada COROMINAS, situada parte, en el termino del pueblo de Viladecaballs y parte en el de San Pedro de Tarrasa ... En esta misma Heredad, y al pie de la riera nombrada Rieral, hay levantado un edificio, MOLINO HARINERO, de bajos solamente, el cual con-

tiene una muela ... la parte que radica en el termino del pueblo de Viladecaballs se compone de la casa de campo y MOLINO HARINERO ..."

CREMADES, Ses - Peça de terra situada a la propietat del Mas de Santa Coloma, dins l'heretat de can Turu.

Vegeu el capítol de Santa Coloma elaborat per Esteve Canyameres.

a). 1344-1345. (AHCT). Notari Bernat Carbonell: *"... una peça de terra al lloc anomenat SES CREMADES ..."*

DENTISTA, font de cal - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 58 i 59.

"... Font de cal Dentista.

- Localització: Dins de la propietat de cal Dentista, a prop de la porta principal de la casa. Al costat de la carretera d'Olesa, passat el poble de Viladecavalls en direcció a Olesa, al costat de la riera de Sant Martí.

- Descripció: Construcció individual de forma circular; separada de la casa, però molt a prop de la porta principal. L'aigua d'aquesta font està canalitzada des de la vella Font del Prat, a uns 200 m. muntanya amunt.

- Número d'identificació: AVL. 5 ..."

DURAN DE LES TAUPONERES, mas - Antic mas, centre de l'heretat de can Duran de les Tauponerres. Actualment es troba en ruïnes.

a). 1788 - 1790 (AHCT). Capbreu del Benefici de la Quadra de Viladecavalls Inferior:

"... Jaume Turó, pages, del carrer o Veïnat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior; posseïeix una pessa de terra de vinya plantada a la Partida LAS CANALS, de tinguda de 1/2 quartera de forment de sembradura, de pertinença del MAS, y HERETAT DURAN DE LES TAUPONERAS, la qual pessa de terra es situada en la dita Quadra de Viladecavalls Inferior; i en lo lloch dit LA PESSA DELS PILANS ..."

b). Any 1840, abril, 23 (A.H.T.) Notari Joan Daura de Terrassa:

"... la casa HEREDAD con tierras campas, viñedos, olivares, bosques y hiermos de cabida unos cien jornales, sita en el termino de Viladecaballs, nombrada HEREDAD DURAN. Que linda á oriente con tierras de la HEREDAD de Miguel Trullas, y con las de Domingo Marcet, mediante la RIERA nombrada DE CAN TRULLAS, á medio dia y poniente con la RIERA llamada DE LAS BARTROLINAS, y á cierzo con Francisco Casanovas ..."

c). Any 1852. Registre de la Propietat:

"... HEREDAD situada en el termino de Viladecaballs llamada DURAN, antiguamente TAUPONERAS, con su casa de campo y unas sesenta hectareas de tierra entre viña, campo y olivar; bosque y yermo.

La cual, linda por Oriente con tierras de la HEREDAD SANAHUJA, propias del Excelentísimo Señor Don Manuel Girona y parte con la Riera de can Trullás; por Medio dia, parte con tierras de la HEREDAD SANAHUJA, mediante el Torrente de Barrans, parte con la Riera de casa Trullás y otra vez con las tierras de la HEREDAD SANAHUJA, que son las mismas del lado de oriente; por Poniente con la Riera de San Jaime, antiguamente llamada de Riu Massanes, y al Norte parte con tierras de la HEREDAD BAYONA, parte con un camino y parte con tierras de la HEREDAD TRULLÁS ...”

ESLLANEGADA, LA - Peça de terra de conreu situada a l’heretat de can Sanahuja.

a). 1849, agost, 5 (AHCT) Notari Jacinto Soler, de Terrassa:

“... una pieza de tierra, sita en el término de Viladecaballs y paraje llamado LA ESLLANEGADA. Que linda á Oriente con Magin Reixach y otros, á Medio dia con Domingo Marcet, á Poniente con la Riera, y á Cierzo con el TORRENTE DE BARRANCHS ...”

FEBRER, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l’heretat de can Corbera.

a). 1654. (AHCT) Capbreu de Santa Cecília de Montserrat:

“... Francesch Corbera, Pages de la Parroquia de Sant Martí de Sorbet, terme de Terrassa, Bisbat de Barcelona ... que tinch y possehesch tot aquell MAS anomenat FEBRER buy derruït y deshabitad junt ab todas sas terras, honors y possessions de tinguda de sis jornals de mulas de llauro poch mes o manco, aixi com termina a Solixent ab honors del MAS BUADELLA que posseheix en Mitjans, a Mitgdia ab honors que fou de Berenguer Sola, a Ponent y a Tremuntana ab honors mias que foren de Bernat Font ...”

FEIXA LLARGA - Peça de terra situada primer a l’heretat de can Corominas i que posteriorment passa a l’heretat de can Cabassa.

a). 1694. (ACA) RODALIA:

“... a la RIERA DE MASSONS, vuy dita DE GAYÁ, y al OLIVERAR DE COROMINAS, que es prop dita Riera, y aixi mateix es ... una pessa de terra dita la FEIXA LLARGA, que fonch de Casa Corominas, y vuy es de dit Cabasa ...”

FIOLATGE, Lo - Peça de terra situada a l’heretat de can Turu.

a). 1786, setembre. 9 (ACA) Pàg. 27, 2ª part:

“... pieza de tierra nombrada LO FIOLATGE situada baxo muy cerca del HORNO DEN TURO ...”

FITA DEL TERME - Interessant fita de terme, instal·lada l’any 1699 per indicar els límits dels termes municipals d’Olesa de Montserrat i Terrassa. Situada al pas del Camí Ral de Terrassa a Olesa de Montserrat, on actualment es troba la farmàcia. A la cara N porta gravada una Torre (Parròquia de Sant

Martí de Sorbet, terme de Terrassa), i a la cara S porta gravada un Cavall (Quadra de Viladecavalls Inferior, terme d'Olesa de Montserrat).

a). Segona part del Segle XVIII. (ACA)

“... *Jaÿme, y Isidro Turo, labradores del término de Vila de Caballs Inferior, de la Parroquia de Olesa ... en la que expresamos que el relatado MANSO TURO lindava á Oriente en parte con honores de los herederos, y sucesores de Pablo Corbera, oÿ Jaÿme, y Theresa Llonch, y Corbera, Consortes mediante un margen que divide el termino de Vila de Caballs del de San Pedro de Tarrassa, fitas mediante. Para que no haya ninguna dificultad sobre la Inteligencia de otra confrontación declaramos, que el margen, y fitas expresadas en ella y las que nosotros entedimos hablar, son el linde grande en que por la parte que mira á Vila de Caballs Inferior, esta gravado un Caballo, y por la parte de Tarrassa una Torre, y á demas, entendimos hablar de otras fitas, que tienen correspondencia con esta, y se hallan en la parte de Medio die de la misma fita grande, y entre ellas, está un margen, que en parte, se va despenÿando, y son estas señales, las que dibiden el termino de Tarrassa, y Olesa, y no entendimos hablar de otro margen moderno, que se enqentra baxo los huertos, y parte de Poniente, de las Casas de LA TARUMBA, ni tampoco en otra confession, entendimos hablar, de las dos fitas, que se hallan en los extremos de otros huertos pues, que estas fitas, y margen, no sirven para dividir otros terminos, de Tarrassa, y Olesa, sino, que todo el terreno en que se hallas las cassas, huertos, y fitas esta comprehendido dentro de las tierras del Mas Turo, y Quadra Inferior de Vila de Caballs ...”*

“... *otro si. Que diran los testigos practicos oÿ noticiosos de las divisiones de terminos, asi de Vila de Caballs, como de Olesa, y Tarrassa, que la Quadra Inferior de Vila de Caballs, y linda por Oriente parte con la Sierra que alli existe, que es mas arriba del paraje en donde estan construhidas las casas de que se ha hablado en el capitulo 8. Y a la parte de Medio dia de ellas, y con el margen que hay a la parte de Oriente de las mismas casas, hasta encontrar el mojon que esta a la parte de Cierzo del propio margen, y a la orilla del Camino, por donde se va de la Villa de Olesa, á la de Tarrassa con una Torre, y un Caballo esculpidos en el mismo mojon ...”*

b). 1781, setembre, 10 (ACA) Matheo Puig i Carlos Cherta, “PLANO YGNOGRAPHICO, que manifiesta la situación y figura de los MANSOS TURO y SANTA COLOMA propios de Joseph Turo, labrador, pertenecientes a la Quadra de Viladecavalls Ynferior ...”

“... *lindero A y B se fijaron en 1699 mediante convenio hecho entre los Señores de la Quadra Superior y el Comun de Tarrassa, con el fin de rectificar la división comun a entre ambos terminos ...”*, “... *A y B son dos lindes grandes con las armas de un caballo en una cara, y de una torre en la opuesta ...”*, “... *una cruz que antiguamente estava plantada en el CAMINO DE CASA TURO ...”*

c) 1788 - 1790 (AHCT) Capbreu del Benefici de la Quadra de Viladecavalls Inferior:

“... *Pere Colomer, pages del carrer o veinat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior ... posseheix una casa de 2 casals, al carrer de la Tarumba, que afronta, a Sol ixent ab honors del confessant, situats al terme de Tarrassa, mediant las FITAS DE DIVISIÓ de dits dos termes, que en sos respectius llocs se troban plantadas ... y a Tremuntana, ab honors de dit confessant mediant lo Camí, per lo qual se va de la Vila de Tarrassa, á Casa Turó, y ab la FITA alli plantada, que divideix lo terme de la Vila de Tarrassa, del de Viladecavalls Inferior ...”*

d). 1887, gener, 30 (Associació Catalanista d'Excursions Científiques), Butlletí “L'EXCURSIONISTA”, nº 101:

“... *Excursió a Viladecavalls, Sorbed y Taudell ... al ésser al capdevall del carrer que uneix Sorbed y Viladecavalls, los que junts ab Taudell forman un sol municipi, se troba una FITA DE PEDRA. ab duas caras que contenen de relleu un cavall y una torre ab tres marlets respectivament, y la fetxa 1699. Aquesta fita senyala los termes de Sorbed, Taudell, y Viladecavalls, y la part de la torre es la que perteneixia antiguament á Tarrassa, y á Olesa l'altre ...*”

FONT, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Corbera.

a). 1219, desembre, 4 (AHCT) (Puig i altres):

“... *Pere de Beina empenyora dues peces de terra situades al MAS DE FONT a Pere Cabot per 12 sous. L'empenyorament es fa per dos anys. Signum Petri de Beina, qui hoc laudo et firmo. Signum Guillelmi de Villa Equorum, qui hoc firmo salvo meo jure ...*”

b). 1854, gener, 22 (AHCT) Notari Joan Daura, de Terrassa:

“... *un solar de casa de extensió de 162 palmos de ancho y de fondo 192 palmos, sito en Viladecavalls, HEREDAD CORBERA y paraje llamado el MANSO FONT. Linda á Oriente con una calle, á medio dia con José Turu y Sanosa, á Poniente y Cierzo con Francisco Llonch y Busquets ...*”

FONTANELLES, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Purull.

a). 1729 - 1736 (AHCT) Capbreu de la Infermeria del Monestir de Sant Cugat del vallès, fol. 121:

“... *Pere Perull y Serra, Pages de la Parroquia de Sant Martí de Sorbet del terme de la Vila de Tarrassa del Bisbat de Barcelona ... Tinch y possehesch tot aquell MAS anomenat SOLER de diferents arbres plantats situat en la dita parroquia de Sant Martí de Sorbet, ab las entradas, eixidas, drets y pertinencias de dit Mas, lo qual termina a Solixent ab honors meus del MAS anomenat MATA alodials de dita Infermeria un torrent mediant, a Mitgdia ab altre honor meu anomenat lo MAS FONTANELLAS seguint un gran marge que alli es, a Ponent ab altre honor meu del MAS GONTARDA alodials de Santa Maria de Manresa ...*”

“... *Item tinch y possehesch tota aquella pessa de terra en la qual antiguament era fundat lo MAS MATA ab arbres de diferents generos ab las entradas y eixidas drets y pertinencias de la dita pessa de terra, la qual termina ... a Mitgdia ab altres honors meus del MAS FONTANELLAS seguint un gran marge que alli es ...*”

FONTDEMÓS, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1237, maig, 15 (PUIG, “CBA”, doc. 36):

“... *Pere Cabot de Calponeres, Berenguer de FONTAMOR -Berengarius de FONTE AMOR- i Pere Escamard deuen a Bernat de Morera i Guillem de Far 16 quarteres d'ordi i lleties, a mesura directe de Terrassa, que han de pagar per Sant Pere i Sant Felu ...*”

b). 1240, març, 21 (PUIG, "CBA", doc. 1083):

"... *Guillem de Viladecavalls -Guillelmus de Villa Equorum- deu a Bernat de Morera 56 sous a pagar per Sant Miquel ... Fideiussores Berengarius de FONTE DAMORS, Petrus de Calponeres, Laurencius de Podio Ventosio, Petrus Scamardi, Bernardus de Sancta Columba ...*"

c). 1242, gener, 9 (PUIG, "CBA", doc. 1217):

"... *Pere Cabot de Calponeres i la seva esposa Estranya reconeixen que han rebut de Vidal Gracià 20 sous a pagar en un any amb 4 sous d'interès ... Fideiussor Berengarius de FONTE DAMORS ...*"

d). 1242, gener, 15 (PUIG, "CBA", doc. 1232):

"... *Berenguer de FONDAMORS. de Viladecavalls -Berengarius de FONTE DAMORS, de Villa Equorum-, reconeix que ha rebut de Vidal Gracià 20 sous a pagar en un any amb 4 sous d'interès ... Fideiussores Petrus Caboti de Calponeres et Petrus de Gontarda ...*"

e). 1857, juliol, 2 (AHCT) Notari José Maria Pons y Codinach, de Barcelons; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls - 25/2:

"... *la posesión o HEREDAD llamada MANSO FONDEMÓS con su pieza anecea dels HORTALS formando por junto la cabida de cincuenta y ocho cuarteras poco mas ó menos, en su mayor extensión de viña y olivos y con lo demas de tierra campa en parte de regadio y recién plantada de arboles frutales, sita en el término de Viladecaballs Inferior: Linda á Oriente con de CAMINO DE CARROS que va de la CASA nombrada MANSO SANAHUJA al pueblo de Viladecaballs, á Medio dia con otra posesión de la HEREDAD SANAHUJA, conocida por MANSO GINESTERA hasta poca distancia mas alla del punto de reunión de los dos torrentes llamada el uno RIERA DE VILADECABALLS y el otro RIERA DE CASTELLÓ, á Poniente con el primero de dichos torrentes, y á Cierzo con el MANSO llamado BARRANCHS propio de la HEREDAD SANAHUJA ...*"

FORNS, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat dins l'heretat de can Duran de les Tauponeres.

a) 1788 - 1790 (AHCT). Capbreu del Benefici de la Quadra de Viladecavalls Inferior:

"... *Francesch Turó, pages del carrer o Veïnat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior, posseheix una pesa de terra de pertinenca al MAS FORNS, de la Quadra de Viladecavalls Inferior ...*"

"... *Jaume Turu, pages del carrer o Veïnat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior, posseheix una pesa de terra de vinya plantada, de una quartera y mitja de forment de sembradura, de pertinenca al MAS FORNS, de la Quadra de Viladecavalls Inferior ...*"

FORN D'OBRA DE TEULA I RAJOLA - Antic forn situat a l'heretat de can Turu.

a). 1786, setembre, 9 (ACA) Pàg. 27, 2^a part:

"... *pieza de tierra nombrada LO FIOLATGE situada baxo muy cerca del HORNO DEN TURO ...*"

FRARE, font del, o del mas - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 116 i 117.

"... *Font del Frare.*

- *Riera o torrent del Frare.*

- *Localització: Agafarem el camí que ens porta a ca n'Olaguer. Uns metres més avall veurem un camí a la nostra dreta; el seguirem fins que vegem una petita sendera a la nostra dreta amb uns graons amb un reforç de fusta. Al final de la mateixa veurem la font, molt a prop del torrent del mateix nom i les ruïnes de la casa de cal Frare.*

- *Descripció: Bonica font reconstruïda el 1993 amb molt gust. És d'obra, té un dipòsit per recollir l'aigua i un tap a la sortida per evitar-ne la pèrdua.*

- *Cartografia: Mapa cartogràfic de Catalunya.*

- *Número d'identificació: AVL. 35 ... "*

FRARE, Mas - Mas conegut fins al mitjans del segle XIX amb el nom de MAS TRULLAS, situat al terme i parròquia de Santa Maria d'Ullastrell.

A l'abril de 1847, per Reial Ordre s'ordena que, conjuntament amb els masos SANAHUJA i OLAGUER, sigui segregat d'Ullastrell i agregat al terme de Viladecavalls.

FRARE, torrent del - Torrent tributari de la Riera de Gaià. Travessa entre altres les terres de l'heretat del MAS FRARE.

També és conegut amb altres noms: TORRENT GRAN, TORRENT DE LA SERRA, i TORRENT DE LES VINYES.

Vegeu: GRAN, torrent; SERRA, torrent de la; VINYES, torrent de les

GAIÀ, riera de - Riera que neix al sector de l'Obac, al terme municipal de Terrassa i travessa el de Viladecavalls per confluïr amb la riera de Sant Jaume, sota can Sanahuja i amb el nom de la RIERA DEL MORRAL, per finalitzar al riu Llobregat.

En el tram que travessa el terme oriental de Viladecavalls, és coneguda en altres temps per diferents noms: EL RIERAL -entre can Mir i can Coromines, als segles XIX i XX-, o RIERA DE MASSURGS -del segle XI al XIII.

GAIÀ, font de la riera de - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 110 i 111.

"... *Font de la Riera del Gaià.*

- *Riera o torrent del Gaià.*

- *Altres noms: de can Cabassa.*

- *Localització: Prop del llit de la riera de Gaià, entre can Cabassa i el Camí Vell d'Ullastrell, quan creua la riera.*
- *Descripció: No hi ha cap construcció aparent. Sortida lliure mitjançant una teula.*
- *Número d'identificació: AVL. 32 ...*

GARRIGA, font de can - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 154 i 155.

"... *Font de can Garriga.*

- *Riera o torrent de can Corbera.*
- *Localització: Agafarem el camí que porta a can Garriga i a can Cabassa i que parteix de la carretera de Terrassa a Olesa prop dels horts de can Purull. Creuarem el torrent de can Corbera i veurem un camí a la nostra esquerra, l'agafarem i a uns 150 m. a la nostra dreta veurem la font a 1,5 m. d'alçada.*
- *Descripció: Sense construcció aparent. L'aigua està canalitzada mitjançant un tub de PVC i és emprada per beure pels pagesos de can Garriga.*
- *Número d'identificació: AVL. 54 ...*

GARRIGA, mina de can - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 152 i 153.

"... *Mina de can Garriga.*

- *Riera o torrent de can Corbera.*
- *Localització: Agafarem el camí que s'adreça a can Garriga i a can Cabassa que parteix de la carretera de Terrassa a Olesa en els horts de can Purull. Abans de creuar el torrent de can Corbera a la nostra esquerra i molt a prop del llit hi ha una mina amagada entre unes canyes a uns 10 m. del camí.*
- *Descripció: Construcció en mina excavada de 10 m. de longitud. L'aigua està canalitzada mitjançant un rec d'obra cobert que creua el torrent de can Corbera i va a una gran bassa a uns 100 m. i s'empra per regar els horts de can Garriga.*
- *Número d'identificació: AVL. 53 ...*

GARRIGA, mas - Antic mas. centre de l'heretat de can Garriga.

a) 1237, setembre, 4 (PUIG, "CBA", doc. 150):

"... *Pere de Toudell i els seus fills Pere, Arnau i Ferrer donen a Berenguera de Garriga, filla de Pere de Garriga i Dolça, i al seu espòs Guillem de Gontarda el mas GARRIGA -totum illum mansum integrer de GARRIGA- amb totes les seves pertinences, sense obligació de residència, fins que els seus fills tindran edat de regir-lo, i amb la prestació dels censos i agrers estipulats a la carta precària corresponent ..."*

b). 1829, gener, 18 (AHCT) Rectoria de Viladecavalls; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls - 25/2, fol. 68:

"... *Una Casa HEREDAD llamada GARRIGA sita en el termino de Viladecavalls, que contiene ciento dos cuarteras, seis cuartanas de tierra, huerto, secano, viña y bosque. Linda à Oriente con Juan Anter;*

à Medio dia con Juan Salinas, à Poniente con dicho Salinas y con Pedro Purull y con Miguel Turu, y à Cierzo con Juan Anter y con José Busquets y Costajussá ...”

c) 1870, juliol, 13. Registre de la Propietat:

“... Casa manso y HEREDAD llamada GARRIGA, situada en el termino de Viladecaballs ... Las tierras de la heredad contienen una extensión de ciento sesenta cuarteras diez cuartanes ... de las cuales hay una cuartera de regadio, diez cuarteras de cereales de secano, dos cuarteras de viña, una cuartera de bosque, dos cuarteras yermo y las restante, ciento cuarenta y cuatro cuarteras y diez cuartanes, se hallan establecidas a primeras cepas a diversos enfiteutas. Linda de por junto; a Oriente con el CAMINO REAL, que desde la villa de Tarrasa se dirige a la de Olesa de Montserrat; a Medio dia, con bosque y el molino de José Corominas y parte con la roca llamada de RENTÁ BOGADAS; a Poniente, parte con el CAMINO que desde el pueblo de Viladecaballs dirige al de Ullastrell y parte con la riera de Gayá y a Cierzo, parte con viña de Pedro Purull, parte con la de Lorenzo Busquets y parte con viñas y huertos del Manso Mir ...”

GINESTAR, mas - Antic mas. Nom anterior de l'actual Mas Sanahuja.

a). Any 1756 (ACA Capbreu del Marqués de Castellbell):

“... Joseph Sanahuja, Pages de la Parroquia de Santa Maria de Ullastrell. Bisbat de Barcelona, y Maria Almirall y Sanahuja, Pare y filla, y hereva de dit Sanahuja ... que per los titols avall escrits tenen, y posseheixen: Primo tot aquell Mas anomenat lo MAS GINESTAR ab sa casa ahont dits confessants fan sa habitació, y residencia, ab sas terras, honors, y possessions tant cultivas com hermas, drets, y pertinencias de aquell, contenint en si Vuitanta quarteras de sembradura poch mes o menos. Que afronta lo dit MAS GINESTAR a Sol ixent ab terras que posseheixen dits confessants de pertinencias del Mas Vilardell, a Mitg dia ab lo Mas Berich, que posseheixen dits confessants una riera mitjantsant, a Ponent ab honors de la Heretat del Mas Llongueras, y Ribas una riera mediant, y a Tremuntana ab terras de dits confessants que posseheixen en lo terme de Viladecavalls ...”

b). 1850, gener, 12 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

“... una CASA, MANSO y HEREDAD llamada GINESTÁ sita en el termino de Viladecaballs, junto con todas las tierras, honores y posesiones que forman dicho MANSO GINESTÁ. Que linda á Oriente con un torrente, á Medio dia con la RIERA DE MASUCHS, á Poniente con la RIERA DE RIU MASANES, y á Cierzo con honores del MANSO FONT DE AMUNT ...”

c). 1852, juliol, 15 (AHCT) Notari Francisco Buxeras, de Martorell; Ofici d'Hipoteques. Viladecavalls - 25/2, fol 25:

“...El MANSO nombrado GINESTÁ junto con todas sus posesiones y pertenencias dentro del cual se halla construida y edificada la casa principal conocida por CASA SANAHUJA, con todas sus oficinas y dependencias; de extensión unas ciento cuarenta cuarteras de semilla, sito en el termino de Viladecavalls. Cuyo manso linda á Oriente con un torrente, á Medio dia con la RIERA DE MASUCHS, á Poniente con la RIERA DE MASSANES, y á Cierzo con honor del MAS FONT DE AMORS de Viladecaballs ...”

d). 1856, gener, 9 (AHCT) Notari Francisco Tobella, d'Olesa; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls - 25/2: *"... una pieza de tierra viña y olivar de cabida de catorce á quince jornales de cavadura, sita en el termino de Viladecaballs y partida dicha LO GINESTÁ ..."*

GONTARDA, mas - Nom anterior del Mas PURULL.

a) 1237, setembre, 4 (PUIG, "CBA", doc. 148):

"... Pere de Gontarda i la seva esposa Maria donen a llur fill Guillem, com a herència, llegítima i falcidia, el mas GONTARDA, -totum illum mansum suum de GONTARDA- que tenen per la casa de Santa Maria de Manresa ..."

b). 1654 (AHCT) Capbreu de Sta. Cecília de Montserrat:

"...Francesch Corbera, Pages de la Parroquia de Sant Martí de Sorbet, terme de Terrassa, Bisbat de Barcelona ... Item tinch y possehesch tota aquella pessa o mas anomenada MAS BOVERAS situada a la parròquia de Sant Martí de Sorbet del terme de Terrassa, que termina a Solixent ab la RIERA DE SOLER que discorre de SA TRIOLA, a Mitgdia ab honors de Barthomeu Parull del MAS GUANTARDA ..."

c). 1729 - 1736 (AHCT) Capbreu de la Infermeria del Monestir de Sant Cugat del Vallès, fol. 121:

"...Pere Perull y Serra, Pages de la Parroquia de Sant Martí de Sorbet del terme de la Vila de Tarrassa del Bisbat de Barcelona ... Item tinch y possehesch tot aquell MAS anomenat SOLER de diferents arbres plantats situat en la dita parroquia de Sant Martí de Sorbet, ab las entradas, eixidas drets y pertinencias de dit mas. Lo qual termena, a Solixent ab altres honors meus del MAS anomenat MATA alodials de dita Infermeria un torrent mediant, a Mitgdia ab altre honor meu anomenat lo MAS FONTANELLAS seguint un gran marge que alli es, á Ponent ab altre honor meu del MAS GONTARDA alodials de Sta. Maria de Manresa mediant un torrent part, y part ab honors de Francesch Corbera, Pages de dita Parroquia de Sant Martí de Sorbet de pertinencias del MAS BOVETES alodials de Sta. Cecília de Montserrat ..."

GRAN, torrent - Nom amb el qual és conegut a finals del segle XVIII el torrent del Frare, en la seva part superior o central. Torrent situat a migdia del terme municipal, tributari de la riera de Gaià.

a). 1788 - 1790 (AHCT) Capbreu del Benefici de la Quadra de Vila de Cavalls Inferior:

"... Anton Mas, pages del carrer o veïnat dit LA TARUMBA, terme de la Quadra de Vila de Cavalls ... confessa possehir una pessa de terra de vinya plantada de tinguda de 15 cortans de sembradura poc mes o manco, la qual es part y de pertinencias del MAS DE STA. COLOMA, a la HEREDAD TURO unit y agregat situat en la referida Quadra de Vila de Cavalls Inferior: Afronta á Solixent ab terres de Isidro Turo mediant una rasa, a Mig dia ab terres de Isidro Turo que á rabasa morta posseheix Josep Corominas, á Ponent ab terres de Isidro Turo que á rabasa morta posseheixen part Aloy Margarit, part Feliu Pujol, y part Pau Corbera mitjançant LO TORRENT GRAN en tots mitjançant, y a Tremontana ab terres de la HERETAT TURO, que á rabasa morta posseheix Josep Llobet ..."

HORTA DEL TRUG - Peça de terra d'horta situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1858, juny, 1 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"...una pieza de tierra parte hortiva con agua para regar y parte campa con olivos, sita en el termino de Viladecaballs, HEREDAD SANAHUJA, y partida dicha PLA y huerta del TRUG ..."

HORTALS, Los - Horts situats a les heretats de can Sanahuja i can Duran de les Tauponerres. Molt propers a la Riera de Viladecavalls.

a). 1524 (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls, del Bisbat de Barcelona:

"... Antonius Joannes Noguera alias Franço, parrochie Sancte Marie de Uystrello ... confessa a Felii de Aymerich, senyor de la Quadra de Vila de Cavalls, que posseix ... illos ortos vocatos ORTALS ... et possidet in dicto loco de ORTALS. Et terminatur, ab Oriente in illa pecia terre que est alodium dicti Felicy Aymeric, a Meridie cum honoribus dicti cofiteutis qui tenetur p. Monastereiu Sancte Marie Montiserrati, ab Occidente cum honoribus dicti confiteutis que fiunt alodiu dicti Aymeric, et a Circio in honoribus de Barrens ..."

b). 1524 (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls, del Bisbat de Barcelona:

"... Rafael Duran alias Tauponerres, mansi Tauponerres, prochie. Sancte Marie de Eulesia, termini Quadre Ville de Cavalls ... confessa a Felii d'Aymerich, senyor de la Quadra de Vila de Cavalls, que posseix ... tota ilam peciam terre vocatam LOS ORTALS ... terminatur, ab Oriente et ab Occidente in honoribus MANSI DE LES MAYOLES, a Meridie in tenedore MANSI DE FONT DEMOS, et a Circio cum honore MANSI BARRENS ..."

c). 1646 - 1653 (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls Superior:

"... Miquel Senahuya, pages de la parroquia de Sancta Maria de Ullastrell ... confessa a Esteve Fornells -senyor de la Quadra - ... que te y posseheix ... tots aquells ors anomenats HORTALS ab ses honors y aygues, y ab entrades y exides, drets y pertinenties de aquells, situats en lo dit terme de la Quadra de Vila de Cavalls Superior; en lo lloch dit LOS HORTALS ... termenan a Sol hixent ab aquella pessa de terra que es alou de dit Senyor Fornells, a Mig dia ab honors de ell dit confessant que tenen per lo Monestir de Nostra Senyora de Montserrat, a Ponent ab honor de ell dit confessant, alou de dit Senyor Fornells, y a Tremontana ab honor de dit confessant dit den BARRENS ..."

d). Segle XVIII (ACA):

"... Miquel Sanahuja, Pages de Ustrell, te, y posseheix en la Quadra de Vila de Cavalls Superior; tot aquells horts anomenats LOS HORTALS; termenan a Llevant ab altres honors de dit Sanahuja, Alou del Senyor de dita Quadra de Vila de Cavalls Superior; á Mitg dia ab altres honors de dit Sanahuja, que son en Alou del Monestir de Nostra Senyora de Montserrat, á Ponent ab la dita RIERA DE VILA DE CAVALLS, que ve de las Duranas, y va al Llobregat; y á Tremuntana ab la dita MASIA anomenada DE BARRENCHS. antes BARRANCHS, Alou del Senyor de dita Quadra. Los sobredits horts anomenats LOS HORTALS ab totas sas terras, honors, y possessions, se tenen en Alou, y directa Senyoria del Senyor de dita Quadra ..."

e). Segle XVIII (ACA):

"...Duran de las Tauponeras, Pages de la Quadra de Viladecavalls Inferior ... te y posseheix altre pessa de terra anomenada LOS HORTALS situada dins la dita Quadra de Viladecavalls Superior: Termena à Llevant, y à Ponent ab honors del MAS DE LAS MALLOLAS, que posseheix Trullas; à Mitgdia ab altres honors de dit Duran; y à Tremuntana part ab honors del MAS BARRANCHS alou del Senyor de dita Quadra de Viladecavalls Superior, que posseheix Sanahuja, Pages de Ustrell, y part ab altres honors de dit Duran mitgensant una riera que ve de las Duranas, y va al Llobregat. La sobredita pessa de terra dita LOS HORTALS esta en alou, y directa Senyoria del Senyor de dita Quadra ..."

HORTS, ELS - Horts situats a la Riera de Gaià, propers a les Heretats de can Cabassa i can Purull.

a). 1860, octubre, 9 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra de regadio de cabida de cinco cuarteras, sita en el termino de Viladecaballs, llamada DELS HORTS. Linda à Oriente con Francisco Purull, à Medio dia con Tomas Cabasa, à Poniente con la riera, y à Cierzo con José Margarit ..."

b). 1862, desembre, 14 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra hortiva de cabida dos cuarteras, llamada DELS HORTS, sita en el termino de Viladecaballs. Linda à Oriente con José Seuba, à Medio dia con Valentin Llobet, à Poniente con la RIERA DE GAYÁ, y à Cierzo con José Turu ..."

ILLA DEL LLEÓ, LA - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1858, abril, 6 (AHCT) Notari Francesc Tobella, d'Olesa:

"... un trozo de terreno para huerto de cabida tres cuarteras, sito en el termino de Viladecaballs, HEREDAD de Casa SANAHUJA y en la partida dicha LA YLLA DEL LLEÓ ..."

JANET, font del - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 88 i 89.

"... Font del Janet.

- *Localització: Està situada darrera de l'Ajuntament, al costat d'uns horts i la carretera de Terrassa.*

- *Descripció: Mina excavada a l'argila. L'aigua va a parar a una bassa i és utilitzada per regar els horts propers.*

- *Número d'identificació: AVL. 20 ..."*

JUNYENT, font de - També coneguda com la font de can Tarumbot.

Vegeu: TARUMBOT, font de can

MAGRE, torrent del - Nom alternatiu amb què és conegut al segle XIX el torrent de Sant Martí, almenys el tram proper a can Turu.

a). 1865, agost, 10 (Registre de la Propietat) Inscripció 1ª:

"... Casa, manso y HEREDAD nombrada TURU sita en el término del pueblo de Viladecaballs ... afronta a Poniente, con tierras de la HEREDAD TRULLAS, mediante la riera que conduce a Martorell y parte con el TORRENTE llamado DEL MAGRE ..."

b). 1865, agost, 10 (Registre de la Propietat) Inscripció 1.13:

"... pieza de tierra ... sita en el término de Viladecaballs y de pertenencias de la HEREDAD TURU. Linda por Oriente con tierras de Benito Marcet, á Medio dia con otras de las posesoras de la HEREDAD de can TURU, á Poniente con otras de la HEREDAD TRULLAS mediante un TORRENTE llamado DEL MAGRE, y á Cierzo con tierras de Antonio Corbera parte y parte con otras de Pedro Colome de pertenencias de la HEREDAD CORBERA ..."

c). 1865, agost, 10 (Registre de la Propietat) Inscripcions 1.27 y 1.28:

"... Pieza de tierra ... sita en el término de Viladecaballs, y de pertenencias de la HEREDAD TURU. Linda por Oriente con tierras de la HEREDAD TURU, á Medio dia con el CAMINO REAL que dirige a la villa de OLESA, á Poniente con el TORRENTE llamado DEL MAGRE, y á Cierzo con tierras de Juan Corbera y Sucarrats ..."

MARGENEDES, EI - Peça de terra de conreu situada dins la propietat de can Trullars, a l'Est de la riera de can Trullars, també coneguda com la Riera de Viladecavalls, que baixa de can Margarit de Matasoleia. Aquesta peça de terra és situada a les proximitats de l'encreuament amb el torrent de la Torre, sota el Camp dels Mistos.

Cartografia consultada: - ICC plànol nº 392-4-6 VILADECALLS, (gener 1998), escala 1:5.000.

MASET, EI - Nom amb què surt mencionat can Tarumbot en el plànol de l'any 1781.

Vegeu: Tarumbot, can.

MASSURG, riera de - Nom anterior de la Riera de Gaià.

a). 1017, octubre, 5 (PUIG, "Diplomatari S. LL.", doc. 168):

"... rio de MASURGS ..."

b). Posterior a 1020 octubre 25 (PUIG, "Diplomatari S. LL.", doc 190):

"... de Ponent ab lo RIU MASURGOS ..."

c). 1039, juliol, 23 (PUIG, “Diplomatari S. LL.”, doc. 290):

“... *de Occiduo in ipsa aqua de MASURGS ...*”

d). 1049, octubre, 9 (PUIG, “Diplomatari S. LL.”, doc. 349):

“... *in ipso riuo de MASURGS ...*”

e) 1239, juliol, 20 (PUIG, “CBA”, doc. 727):

“... *Berenguer de Bellsolà i la seva esposa Ponça estableixen a Guillem de Pla dues peces de terra i hort, una al molí de Bellsolà i l'altra sota el rec de Vinnyallonga, que tenen per Pere de Toudell, amb aigua per regar dilluns i divendres de cada setmana ... Afrontat -primera peça de terra- unam peciam terre et orti ab Oriente in reco et in canale molendini, a Meridie in casallo molendini, ab Occiduo in RIARIA DE MASUGS, a Circio similiter in riarria ...*”

f) 1241, agost, 21 (PUIG, “CBA”, doc. 1136):

“... *Berenguer de Bellsolà i la seva esposa Ponça estableixen a Pere de Colcardús una peça d'hort i sots-rec, que tenen per Pere de Toudell al lloc anomenat les Tàpies, davant del castell de Toudell ... in loco vocato ad ipsas Tapias, ante castrum de Toudello. Afrontat ab Oriente et a Meridie in RIARIA DE MASURGS ...*”

MATA, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Purull.

a). 1729 - 1736 (AHCT) Capbreu de la Infermeria del Monestir de Sant Cugat del Vallès, fol. 121:

“... *Pere Perull i Serra, Pages de la Parroquia de Sant Martí de Sorbet del terme de la Vila de Tarrassa, del Bisbat de Barcelona .. Item tinch i possehesch tota aquella pessa de terra en la qual antiguament era fundat lo MAS MATA ab arbres de diferents generos ab las entradas i eixidas drets i pertinencias de la dita pessa de terra, la qual termena a Solixent i a Tremuntana ab honors de Francisco Mitjants que foren de Joan Estella alodials de dita Infermeria, a Mitg dia ab altres honors meus del MAS FONTANELLAS seguint un gran marge que allis es, i a Ponent ab honors del dit Francisco Mitjans de pertinencias del MAS DE SA ROVIRA ...*”

MATET - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1524. (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls, del Bisbat de Barcelona:

“...*<l'esposa de Jacobi Laveyol confessa a Feliu Aymerich, senyor de la Quadra de Viladecavalls, que posseix> ... alia peciam terre vocata LO MATET scitam in dicta quadra que terminatur, ab Oriente in dicta RIARIA DE VILA DE CAVALLS, ab Meridie cum quodam alodio dicti Monestery Montis Serrati, ab Occidente cum quodam ruppe dicti Monastery Montis Serrati alodio, et a Circio cum hono-riby dicte confiteutis -Jacobi Laveyol- ...*”

b). 1849, octubre, 31 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

“... *una pieza de tierra viña de cabida tres cuarteras y media de semilla, sita en el termino de Viladecaballs, HEREDAD SANAHUJA llamada MATET. Que linda á Oriente con la RIERA DE*

MASUCHS, á Medio dia con Francisco Prats, Miguel Talamanca y Antonio Puig, á Poniente y á Cierzo con Magin Reixach y Juan Cabasa ...”

MAYOL DE LA SOLEIA, EL - Peça de terra situada a l’heretat de can Purull.

a). 1855, setembre, 1855 (AHCT) Notari Juan Daura, de Terrassa:

“... una pieza de tierra viña, de extensión unas diez cuarteras de semilla, llamada EL MAYOL DE LA SOLEIA, sita en el termino de Viladecaballs, y HEREDAD PURULL ...”

MAYOLA, mas de LA - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l’heretat de can Trullars.

a). 1627, novembre, 16 (ACA) Notari Francesch Jutge, de Barcelona:

“... Joan Castells, Notari public de la Vila d’Esparreguera, posseeix ... tot aquell altre mas dirruit y desabitat anomenat lo MAS DE LA MALLOLA ab todas sas terras, honors y possessions de tinguda de vint jornals de llauro de mules poch mes o manco, situat dins dita Quadra de Vila de Cavalls Inferior. Lo qual MAS y terras termena a Solixent ab los honors del MAS DE LA PINEDA que posseheix dit Joan Castells, alodials del Senyor de Vila de Cavalls Superior; un marge gran mitjensant, a Mitg jorn ab honor del MAS DE LAS TAUPONERAS que possehex ... Margarit que fonch de Juan Duran unas fites mitjensant, a Sol ponent ab honors de dit Margarit una RIERA que alli discorra anomenada DE VILA DE CAVALLS mitjensant, y a Tremuntana ab honor de dit MAS PINEDA un torrent mitjensant ...”

MOLI DE VENT, font del - Antiga font situada a l’heretat de can Sanahuja.

a). 1716 (AHCT) Cadastre d’Ullastrell, inscripció 43:

“... Un huerto dista de la Rectoria -de Santa Maria d’Ullastrell- Media hora; de la Cassa de su duenya 130 passos. Possehido por dicha Maria Sanahuja, viuda. Consiste en 4 quarteras de sembradura. Se riega con agua de una fuente que alli nace aunque miserable. Confronta á Levante, á Medio dia, á Poniente, y á Cierzo con tierras del mesmo duenyo ...”

b). Vegeu també el llibre “FONTS DE VILADECAVALLS”. Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 122 i 123.

“... Font del Molí de Vent.

- *Localització: Situada al Camí Vell de Viladecavalls a Martorell o Camí de can Sanahuja. Agafarem aquest camí i una vegada passem aquesta masia, agafarem la sendera de la dreta, baixarem uns 200 m. i veurem la font a la nostra dreta.*

- *Descripció: Construcció en mina excavada, amb una porta metàl·lica que tanca la mina. Segons els masovers de can Sanahuja aquesta mina té un recorregut de prop de 200 m. i va a parar a la font del Roser. L’aigua surt per un tub metàl·lic. L’aigua sobrerera és conduïda per un tub de PVC a una gran bassa i és emprada per regar.*

- *Cartografia: Mapa cartogràfic de Catalunya.*

- *Número d’identificació: AVL. 38 ...”*

OBAGUES DE CAN TRULLAS - Partida de terra, actualment boscosa i situada dins la propietat de can Trullars, a tramuntana i a ponent de l'actual urbanització de "Les Carenes de can Turu".

Obaga / Baga significa lloc no exposat al sol, orientat al Nord o a l'Oest.

Cartografia consultada: - ICC plànol nº 392-4-6 VILADECAVALLS, (gener 1998), escala 1:5.000.

OLAGUER, font, mina i bassa de ca n' - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 118 i 119.

"... Font, mina i bassa de ca n'Olaguer:

- Riera o torrent del Frare.

- Localització: Molt a prop de la font del Frare. En comptes de baixar cap a aquesta font, continuarem pel camí fins a la fi i allí veurem les basses, la mina i el pou que abasta ca n'Olaguer.

- Descripció: Mina excavada a l'argila, el desguàs de la qual va directe a la bassa.

- Número d'identificació: AVL. 36 ..."

OLAGUER, ca n' - Mas existent. Des del segle XIX, és la denominació coneguda de l'antic Mas Vilardell. Cal mencionar Martí Corbera com a propietari que trobem a l'Amillament de 1853, i la relació amb els Corbera del Capbreu del Marqués de Castellbell a mitjans del s. XVIII.

Vegeu: VILARDELL, mas

OLIVAR DE CAN SANAHUJA - Peça de terra situada dins la propietat de can Sanahuja, dalt la carena, a banda i banda del Camí de can Sanahuja a Viladecavalls.

Aquesta peça de terra, així com la resta de l'heretat de can Sanahuja, va formar part del municipi i parròquia de Santa Maria d'Ullastrell fins al 1847. En aquesta data va ser agregat al municipi de Viladecavalls.

OLIVAR DE CAN TURU - Possible nom alternatiu del Serrat de les Oliveres. Actualment aquesta partida de terres és ocupada per la urbanització "Les Carenes de can Turu".

a). 1788 - 1790. (AHCT) Capbreu del Benefici de la Quadra de Vila de Cavalls Inferior:

"... Joan Margarit, pages del carrer o Veïnat de la Tarumba, terme de la Quadra de Vila de Cavalls ... confessa possehir una pessa de terra de vinya plantada de tinguda de 15 cortans de sembradura poc mes o manco, la qual es part y de pertinencies del MAS DE SANTA COLOMA a la HERETAT TURU unit y agregat, situat en la referida Quadra de Vila de Cavalls Inferior: Afronta a Solixent ab lo OLIVAR de Isidro Turo, a Migdia ab honors del mateix Turo, que á rabasa morta posseheix Isidro Margarit, a Ponent ab terres del mateix Turo, que á rabasa morta posseheix Miquel Boada, mediant lo TORRENT DE LA SERRA, y a Tremuntana ab terres de la HERETAT de dit Turo ..."

b). 1856, febrer, 3 (AHCT) Notari Juan Daura, de Terrassa:

"...una pieza de tierra viña, campa y olivar de cabida diez cuartera y media, sita en el termino de Viladecaballs y HEREDAD TURU. Linda á Oriente con Pedro Purull y Colomé, á Medio dia con el OLIVAR DE CASA TURU mediante mojones, á Poniente con LA PLANA DE la misma CASA TURU, y á Cierzo con Antonio Font ..."

c). 1865, agost, 10 (Registre de la Propietat) Inscripció 9:

"... Pieza de tierra ... sita en el término de Viladecaballs, y de pertenencias de la HEREDAD TURU. Linda ... á Cierzo parte con tierras de Juan Compte parte con OLIVAR de la HEREDAD TURU y parte con tierras de Esteban Mas ..."

OLIVERAR DE CAN COROMINAS, L' - Peça de terra situada a l'heretat de can Corominas.

a). 1694. (ACA) RODALIA:

"... a la dita RIERA DE MASSONS, viuy dita DE GAYÁ, y al OLIVERAR DE COROMINAS, que es prop dita Riera ..."

OLIVERES, serrat de les - Possible nom alternatiu de l'Olivar de can Turu, ocupat actualment per la urbanització "Les Carenes de can Turu".

Vegeu el capítol de Santa Coloma, elaborat per Esteve Canyameres.

a). 1771. (ACA) Capbreu 1771:

"... MAS DE SANTA COLOMA ... afronta a Tremuntana ab lo MAS TURO arribant fins al SERRAT DE LES OLIVERAS ..."

b). 1770, novembre, 22. (ACA) Capbreu 1770:

"... MAS TURO ... afronta a Solixent ab honors dels hereus, y successors de Pau Corbera viuy Jaume y Theresa Llonch y Corbera, conjuges mediant un marge, que de parteix lo terme de Vila de Cavalls, ab lo de Sant Pere de Terrassa fitas mediant part, y part ab terras de la HERETAT de Pau PARULL, pages de dit terme de Sant Pere part forana de Terrassa aiguavessant seguint la SERRA DE LAS OLIVERAS ..."

PARAT - Peça de terra situada a l'heretat de can Turu.

a). 1860, juny, 24 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra campa de cabida de una cuartera, sita en el termino de Viladecaballs, HEREDAD TURU y partida llamada de PARAT ..."

PEÇA DEL MIG - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1859, febrer, 4 (AHCT) Notari Francesc Tobella, d'Olesa:

"...una pieza de tierra de 25 a 26 jornales de cabar, en el termino de Viladecaballs, HEREDAD de casa SANAHUJA, y partida dicha PESSA DEL MITX ..."

PERDUDA, font - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECALLS". Autor: Juan Luis del Campo. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 92 i 93.

"... Font Perduda.

- Riera o torrent de can Corbera.

- Localització: Situada prop del pont per on passa la carretera de Terrassa a Viladecavalls. Creua el torrent de can Corbera, a uns 4 m. riera avall a la part dreta i a uns 2 m. d'alçada al costat de la paret del llit, molt a prop de la font dels Rosers.

- Descripció: Construcció senzilla d'obra molt simple, amb sortida d'aigua mitjançant un tub metàl·lic. L'aigua en sortir durant qui sap quant temps ha format unes estalactites sota del brollador.

- Número d'identificació: AVL. 22 ..."

PILANS, peça dels - Peça de terra situada a l'heretat de can Duran de les Tauponerres.

a) 1788 - 1790 (AHCT) Capbreu del Benefici de la Quadra de Viladecavalls Inferior:

"... Jaume Turó, pages del Carrer, ó Veïnat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior; ... confessa possehir una pessa de terra de vinya plantada, en la Quadra de Viladecavalls Inferior, de tinguda de 1 quartera y mitja de forment de sembradura, en el lloch vulgarment dit LA PESSA DELS PILANS, la qual es part y de pertinencias del MAS TAUPONERES. Afronta a Sol ixent part ab honors de Miquel Trullas, pages de la Quadra de Viladecavalls Superior, mediant unes fitas posadas en la Serra, part ab honors de Joseph Sanahuja, pages de Ullastrell, mediant una riba, y lo TORRENT DE BARRENCHS, que per sota de ella passa. A Mitg dia ab lo dit MAS DE BARRENCHS, que posseheix lo mateix Joseph Sanahuja, mediant fitas. A Ponent ab lo restant de dita Heretat DURAN DE LES TAUPONERAS mediant la riba de l'hort. Y a Tremuntana ab la pessa de terra de pertinencias del mateix MAS TAUPONERAS, que posseheix Joseph Turó (germà del confessant) ..."

"... Jaume Turó, pages del Carrer, ó Veïnat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior; ... confessa possehir una pessa de terra de vinya plantada, de tinguda mitja quartera de forment de sembradura, a la Partida LAS CANALS, de pertinencias del MAS, y HERETAT DURAN DE LES TAUPONERAS. La qual pessa de terra es situada en la dita Quadra de Viladecavalls Inferior, y en lo lloch dit LA PESSA DELS PILANS. Afronta a Sol ixent, y a Tremuntana ab la pessa de terra de pertinencias del MAS TAUPONERAS, que posseheix Joseph Turó (germà del confessant). A Mitg dia ab lo HORT de dita HERETAT DURAN DE LAS TAUPONERAS, mediant una riba. A Ponent ab la RIERA DE VILADECALLS ..."

"... Joseph Turó, pages del Carrer, ó Veïnat dit de la Tarumba, terme de la Quadra de Viladecavalls, ... confessa possehir una pessa de terra de vinya planta, de tinguda de una quartera y mitja de forment de sembradura, y en el lloc dit LA PESSA DELS PILANS, la qual es part y de pertinencias del MAS DE LAS TAUPONERAS, situada dins lo terme de la dita Quadra de Viladecavalls Inferior. Afronta a Sol ixent ab honors de Miquel Trullas, pages de la Quadra de Viladecavalls Superior, mediant una Serra y fitas en ella plantadas. A Mitg dia ab pessa de terra de pertinencias del MAS TAUPONERAS, que á rabassa morta posseheix Jaume Turó (germà del confessant). A Ponent, part ab lo dit Jaume Turó, y part ab la RIERA DE VILADECALLS. Y a Tremuntana ab pessa de terra de pertinencias de la HERETAT TAUPONERAS, que á rabassa morta posseheix Joan Catllar, alies Cayrell ..."

PINEDA, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Turu.

a). 1524 (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls, del Bisbat de Barcelona:

"... <Benedictus Turo, agla, parrochie Beate Marie Aulesia, termini Ville Equorum Inferiori ... confessa a Feliu d'Aymerich, senyor de la Quadra de Vila de Cavalls, que posseix> ... totum illum honorem vocatum MANSI PINEDA ... sitam un termino et quadre Ville Equorum superioris ... et terminatur dicti honor ... ab Oriente in honore meo dicti confitentis qui est MANSUS DE STA. COLOMA quodan torrent mediante, a Meridie cum MANSO DE VILARDELL qui possidet ... Masso qui olim erat mei dicti confitentis, ab Occidente cum honoribus MANSI TRULLAS ayguavessant, et a Circio cum honore mei dicti confitentis ..."

b). 1622, maig, 7 (ACA):

"... Benet Turó, pages de la Parroquia de Aulesa, terme de Viladecavalls Inferior, confessa a dit Senyor tota aquella pessa de terra anomenada lo MAS PINEDA, situada en lo terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior. Termena a Sol ixent ab los honors de dit Turó, que es el MAS DE SANTA COLOMA, ab torrent mitjensant, a Mitg dia ab lo MAS VILARDELL que posseix ... Masó, que abans fou de dit Turó, a Ponent ab lo MAS TRULLAS ayguavessant, y a Tremuntana ab dit Turó ..."

c). 1646 - 1653 (ACA) Capbreu de la Quadra de Viladecavalls Superior:

"... Benet Turo, pages de la parroquia de Santa Maria de Olesa, terme de Vila de Cavalls Inferior ... confessa a Esteve Fornells -senyor de la Quadra- ... que te y posseheix tot aquell honor anomenat LO MAS PINEDA ab arbres de diversos generos situat en lo terme y Quadra de Vila de Cavalls Superior; ab entrades y exides, drets y pertinenties de aquell. Lo qual honor termena a Sol hixent ab honor de ell dit confessant que es lo MAS VILARDELL que posseix ... Masso que antes fou de ell dit confessant, a Ponent ab honor del MAS TRULLAS que es dels pubills Castells ayguavessant, y a Tremontana ab honor de ell dit confessant ..."

d). Segle XVIII (ACA)

"... Turó, Pages de la Parroquia de Olesa, terme de la Quadra de Viladecavalls Inferior, te y posseheix en la Quadra de Viladecavalls Superior tot aquell mas anomenat MAS PINEDA, lo qual termena; á Llevant ab altre pessa de terra de dit Turo, que se anomenada MAS DE SANTA COLOMA mitjensant un torrent; á Mitgdia, ab lo MAS VILARDELL que posseix Joan Cabasa, lo qual MAS VILARDELL antes era de dit Turó; á Ponent ab honor del MAS TRULLAS aiguavesant, que posseix Miquel Trullas, Alou del senyor de dita Quadra, y á Tremuntana al altres honors de dit Turo. Lo dit MAS PINEDA, esta en Alou y directa Senyoria del senyor de Viladecavalls Superior ..."

PLA - Peça de terra situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1858, juny, 1 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra parte hortiva con agua para regar y parte campa con olivos, sita en el termino de Viladecaballs, HEREDAD SANAHUJA y partida dicha PLA y huerta del TRUG ..."

PLANA, LA - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1858, abril, 6 (AHCT) Notari Francesc Tobella, d'Olesa:

"... Una pieza de tierra campa y viña de cabida cuatro cuarteras y media, sita en el termino de Viladecaballs, HEREDAD SANAHUJA y partida dicha LA PLANA ..."

PLANA, LA - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Garriga.

a). 1859, març, 25 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra campa y hiermo de cabida de ocho cuarteras y media, sita en el termino de Viladecaballs, HEREDAD GARRIGA y partida llamada LA PLANA ..."

PLANA DE CASA TURU, LA - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Turu.

a). 1856, febrer, 3 (AHCT) Notari Juan Daura, de Terrassa:

"... una pieza de tierra viña, campa y olivar de cabida diez cuarteras y media, sita en el termino de Viladecaballs y HEREDAD TURU. Linda á Oriente con Pedro Purull y Colomé, á Medio dia con el OLIVAR DE CASA TURU mediante mojonos, á Poniente con LA PLANA DE la misma CASA TURU, y á Cierzo con Antonio Font ..."

PLANA GRAN, La - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell, insc 39:

"... Piessa de tierra dicha LA PLANA GRAN, dista de la Rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- Media hora. Possehida por Maria Sanahuja, viuda. Consiste en 30 cuarteras de sembradura al monte. Tiene Cassa en dicha Piessa. Se coge en ella trigo, mestall, avena, y Spelta: se cultiva un anyo por otro. Confronta á Levante con tierras del mesmo duenyo, a Medio dia con la RIERA DE GAYÁ, á Poniente con tierras del mesmo duenyo, Y á Cierzo assi mesmo ..."

PLANASSA, LA - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Corbera. Actualment es troba transformada en la urbanització del mateix nom.

a). 1851, abril, 13 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra viña de cabida una cuartera y media de semilla, sita en el termino de Viladecaballs y partida llamada LA PLANASA ..."

b). 1853, abril, 7 (AHCT) Notari Juan Daura, de Terrassa:

"... una pieza de tierra viña de cabida una cuartera y media de semilla, sita en el termino de Viladecaballs, heredad CORBERA y partida llamada LA PLANASA ..."

PLANES, Les - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Cabassa.

a). 1524. (ACA) Capbreu de la Quadra de Vila de Cavalls, del Bisbat de Barcelona:
 "...<Antonius Sant Pere ... confessa a Feliu d'Aymerich, senyor de la Quadra de Vila de Cavalls, que posseeix> ... totam illam petiam terre cum vinya plantatam nunc vero herema cum honoribus qui est de pertenintys dicti MANSI COROMINA prout terminatur; ab Oriente cum RIARIA DE MASUCHS, a Meridie cum honore dicti confitentis alodio monestery Sti. Petri de Clara, ab Occidente cum altrys honoribus ciudem confitentis vocatis LES PLANES alodio dicti monestery Sti. Petri de Clara, et a Circio partim honore MANSI predicti COROMINA et partim ab la dugiera dicti MOLINDINI ..."

b). 1658. (ACA) Llevador dels Censos del Capbreu d'Esteve Fornells i altres:
 "... Joan Cabassa als Maso, pages de Sant Miquel de Toudell ... -posseeix una pessa de terra amb afrontacions a Ponent- ... ab honors del mateix anomenats LAS PLANAS, alou del Monestir de St. Pere de Clara ..."

c). 1694 (ACA) RODALIA:
 "... empero de la riera ahont son unas pesas de terra ditas LAS PLANAS en las quals se troba un marge, y una fita que divideix las terras ab la de Cabassa fins a la dita RIERA DE MASSONS, vuï dita DE GAYÁ ..."

PRAT, font del - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 56 i 57.

"... Font del Prat.

- Localització: Agafarem un camí al costat de la masia de can Turu, avançarem uns 300 m. en direcció a la carena de can Turu. La trobarem al final del camí en un revolt a la dreta dins del bosc, en un torrent.

- Descripció: Construcció de mina excavada a l'argila, reforçada amb maons. Té un tub destruït. La mina està seca. L'aigua està canalitzada a la font del Dentista a la casa del mateix nom.

- Número d'identificació: AVL. 4 ..."

PURULL, mas - Antic mas, centre de l'heretat de can Purull. Anteriorment era conegut com a Mas Gontarda.

Vegeu: GONTARDA, mas

a). 1802, gener, 19 (AHCT) Rectoria de Sant Martí de Sorbet; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls, 25/2, fol. 64:

"... una Casa y HEREDAD llamada PURULL, compuesta de tierras, bosque, viñas, cultivo y huerta, de cabida cien cuarteras, sita en el termino de Viladecaballs. Linda á Oriente y Medio dia con Jayme Garriga, á Poniente con Miguel Turu, y á Cierzo con Francisco Llonch y Busquets ..."

b). 1869, juliol, 29. Registre de la Propietat:

"... Casa manso y HEREDAD nombrada PURULL, situada en el termino del pueblo de Viladecaballs. La casa de campo se halla señalada con el número dos, y consta de todas las dependencias propias de

una casa de labranza. La Heredad contiene ciento setenta y siete cuarteras y ocho cuartanes de semenera de trigo. Linda de por junto, la citada casa manso y Heredad Purull: a Oriente, parte con viñas de la Heredad Garriga, dadas a parceria, y parte con bosque y viña de la Heredad Mitjans; a Medio dia, con campo y viña de la misma Heredad Garriga; a Poniente, con viñas dadas a parceria de la Heredad Turu y a Cierzo, parte con otras viñas de la Heredad Corbera, y parte con otras de la Heredad Mitjans ...”

PUIG, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Corbera, però a la Parròquia de Santa Maria d'Olesa i Quadra de Viladecavalls Inferior. En terres d'aquest mas, a mitjans del segle XVIII sorgeix el nucli de La Tarumba o el carrer de Dalt.

a). 1249, agost, 11 (PUIG, “Pergamins del Priorat de Sta. Mª de Terrassa”, 977 - 1633). Doc. 84; (PUIG i altres, “Pergamins de l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa”, 1208 - 1276). Doc. 38: “... *Guillem de Vila de Cavalls ven a Guigò el MAS DE PUIG ...”*

b). 1371, febrer, 25 (PUIG, “Pergamins del Priorat de Sta. Mª de Terrassa”, 977 - 1633). Doc. 167; (PUIG i altres, “Pergamins de l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa”, 1208 - 1276). Doc. 201: “... *Ponç de Venaià, prior del monestir de Santa Maria de Terrassa, confirma a Pere Marcet, del MAS DESTURÓ, de la parròquia de Santa Maria d'Olesa, una peça de terra situada a la parròquia de Sant Martí de Sorbet ... confronta a Llevant, part amb un honor de Puig ...*”

c). 1390. (ACA) Pàg. 89 r. : “... *Venta de Romeu de Ando á favor de Pedro Corbera á 31 Agosto 1390 MANSUM DE PODIO ...*”

d). 1578, desembre, 14. (ACA) Capbreu de Joan Castell, Notari de Esparreguera, foli 156: “... *confessió de Guillem Benet Turó ... MAS DEL TURÓ ... termena a Sol ixent part ab los honors del MAS PUIG que posseex en Francesch Corbera de la Parroquia de Sant Martí de Sorbet del terme de Terrassa, fitas y marge que divideixen los termes de la dita vila de Terrassa y de dita Quadra de Vila de Cavalls Inferior ...*”

e). 1654 (AHCT) Capbreu de Sta. Cecília de Montserrat: “... *Francesch Corbera, Pages de la Parroquia de Sant Martí de Sorbet, terme de Terrassa, Bisbat de Barcelona ... que tinch y possehesch tota aquella pessa o mas anomenada MAS BOVERAS situada a la parroquia de Sant Martí de Sorbet del terme de Terrassa, que termina a Sol ixent ab la RIERA DE SOLER que discorre de SA TRIOLA, a Mitg dia ab honors de Barthomeu Parull del MAS GUANTARDA, a Ponent ab la RIERA DE BUADELLA y part ab honors del MAS PUIG que possehesch, y a Tremuntana ab honors del MAS CORBERA ...*”

QUINTANA DE L' HORT, La - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell, inscripció 45 : “... *Piessa de tierra de labrar. con olivares dicha LA QUINTANA DEL HORT, que possehex dicha Maria Sanahuja, viuda: dista de la Rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- Media hora; de la Cassa de*

su duenya 200 passos. Consiste en 179 pies de olivares plantadas en dicha piessa y otras esparcidas por la heredad ...”

RATA, font de La - També coneguda per la font del BLANCO o la font del COCO.

Vegeu: BLANCO, font del.

ROSERS, font dels - Vegeu el llibre “FONTS DE VILADECAVALLS”. Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 90 i 91.

“... Font dels Rosers.

- Altres noms: Font del Roser.

- Localització: Prop del camí de la casa de can Purull i el pont de la riera de can Corbera.

- Descripció: Es pot veure una bonica construcció amb maons amb un petit safareig i al fons la mina excavada a l'argila reforçada. Actualment està molt deteriorada. Els més vells del poble expliquen que quan eren petits era normal sortir amb l'escola a berenar a la font.

- Número d'identificació: AVL. 21 ...”

ROSER, font del - Vegeu el llibre “FONTS DE VILADECAVALLS”. Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 124 i 125.

“... Font del Roser:

- Localització: Situada prop de la font del Moli de Vent. Una vegada a la masia de can Sanahuja, agafem el camí de la dreta que baixa, al cap d'una mica veurem una altra sendera a la nostra dreta bastant plana, la seguirem i al final hi trobarem la font.

- Descripció: Mina excavada a l'argila de forma circular. La construcció ocupa una gran extensió. Hi ha un banc i un enfonsat a la paret que es degué utilitzar per col·locar una imatge. Hi ha una inscripció que diu “Font del Roser 1968”. Des d'allí es té una vista preciosa del Puig Ventós i de Montserrat. Les aigües d'aquesta font estan canalitzades i són enviades a una bassa i aprofitades per regar. Aquesta aigua és de color blau maragda per la seva puresa ja que surt de la base rocosa del Eocè. Abans era una font perduda, tapada de bardisses, però l'any 1993 es netejà i es recuperà.

- Cartografia: Mapa cartogràfic de Catalunya.

- Número d'identificació: AVL. 39 ...”

ROURE DE LES EURES, torrent del - Torrent situat a migdia del terme municipal, tributari de la riera de Gaià. És el nom amb el qual és conegut a finals del segle XVII el torrent del Frare a la part inferior.

a). 1694 (ACA) RODALIA:

“... y despues arriba á un BOSCH DE LA CASA DE TURO, ahont, so es al entrar en dit bosch se troban dos fitas, que divideixen los honors de SANAHUJA, de TRULLAS, de TURO, y de CABASA, y despues baixa de dit terme al TORRENT anomenat DEL ROURE DE LAS HEURAS ...”

ROUREDA DE CASA TURU - Peça de terra boscosa situada a l'heretat de can Turu.

a). 1858, maig, 9 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra bosque y campa de cabida cinco cuarteras, sita en el termino de Viladecaballs y heredad TURU. Linda á Oriente con el CAMPO DE LA ERA DE CASA TURU, á Mediodia con el TORRENTE llamado DE MAGRE, ... y á Cierzo con Antonio Corbera y la ROUREDA DE CASA TURU ..."

RUBINADA, Font - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 86 i 87.

"... Font Robinada.

- Riera o torrent de Sant Martí.

- Altres noms: Riera de Sant Martí.

- Localització: Al costat del llit de la riera de Sant Martí. Aigua avall, a uns 1.200 m., la trobarem a la nostra esquerra, a partir del pont de la carretera de Terrassa a Olesa.

- Descripció: Construcció senzilla, amb brollador metal·lic lliure. L'aigua va a parar directament a la riera.

- Número d'identificació: AVL. 19 ..."

SANAHUJA, mas - Antic mas, centre de l'heretat de can Sanahuja.

a). Segle XVIII (AHCT) Catastro nuevamente formado de todas las heredades y tierras que se hallan dentro del termino de Ullastrell:

"... La HEREDAD nombrada lo MAS SANAHUJA con todas sus tierras posehidas por Joseph Sanahuja tiene casa en dicha heredad que dista de la Iglesia de dicha Parroquia -de Santa Maria d'Ullastrell- media hora y juntadas todas las tierras de dicha heredad consisten en 114 quarteras 10 cortanes ... Confina a Oriente con Juan Bautista Roue, á Medio dia con Francisco Ramoneda y Pedro Llongueras, á Poniente con Pablo Duran, y á Cierzo con Miguel Trullas y Jayme Turo ..."

b). Segle XVIII (ACA):

"... Miquel Sanahuja, Pages de Ustrell, te, y posseheix en la Quadra de Vila de Cavalls Superior: Primo, tota aquella Masia anomenada MAS DE BARRENCHS, antes lo MAS BARRANCHS derruhit y desabitat de pertenencias del MAS DE LA GINESTERA ab sos honors, y possessions.

Termena dita Masia; á Llevant ab honors del MAS DE VILARDELL, que fou de Benet Turo, lo qual MAS VILARDELL posseheix á carta de gracia Joan Cabasa; á Mitg dia ab honors del MAS MALLO-LAS, que posseheix Miquel Trullas part, y part ab LOS HORTALS, que allí se troban; á Ponent ab la RIERA anomenada DE VILADECAVALLS; y á Tremuntana ab honors del MAS antigüament anomenat DE LA PINEDA, Alou del Senyor de dita Quadra, que posseheix Duran de las Tauponeras. La sobre-dita Masia ab sas terras, honors, y possessions se te en Alou y directa Senyoria del Senyor de dita Quadra de Vila de Cavalls Superior ..."

e) 1873, novembre, 13. Registre de la Propietat:

"... Casa manso y HEREDAD nombrada SANAHUJA, situada en los terminos de los pueblos de Viladecaballs y de Ullastrell del partido judicial de Tarrasa y parte en el de Abrera, del partido judi-

cial de San Felio de Llobregat. La casa de campo se compone de varias dependencias propias de una casa de labranza. La Heredad tiene una cabida, en su totalidad, de quinientas cuarenta y ocho cuarteras ... compuesta de tierra, parte sembradura, parte viñedo, parte olivar; parte hortalizas, parte bosque y parte yerma. La parte que radica en el termino municipal de Viladecaballs, se compone de casa de campo con todas sus dependencias y de cuatrocientas setenta y nueve cuarteras cuatro cuarteras de tierra de sembradura de secano, regadio, viñedo, olivar y bosque. Linda, esta parte de la Heredad del termino de Viladecaballs; a Oriente, parte con la Heredad Jaime Font y parte con Tomas Cabasa, mediante el torrente llamado del Frare; a Medio dia, con la Riera llamada de Gayá; a Poniente, parte con la Riera llamada de San Jaime y parte con la Heredad Duran, mediante la Riera llamada de Casa Trullás y el torrente llamado de Barranch; y a Cierzo, parte con esta misma Heredad, mediante este mismo torrente y parte con la Heredad Trullás ...”

c). 1858, maig, 10 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

“... una viña de cabida cuatro cuarteras, sita en el termino de Viladecaballs y heredad MARCET vulgarmente llamada SANAHUJA ...”

d). 1862, octubre, 2 (AHCT) Notari José Manuel Planas y Compte, de Barcelona; Ofici d’Hipoteques, Viladecavalls - 34/2, fol. 122:

“... tota aquella casa, manso, HEREDAD denominada SANAHUJA situada en los termino de Viladecaballs, Ullastrell y Abrera, con todas sus dependencias, mansos, tierras, aguas, minas, aqueductos, honores, posesiones, servidumbre, derechos y pertenencias universales y cuanto sea inherente á dicha casa y heredad. Y las tierras pertenecientes á la misma se componen de sembradura, viñedo, olivar; hortalizas, bosques y yermo, teniendo de cabida en su totalitat quinientas cuarenta y dos cuarteras, cuatro cuarteras, ó sea una extensión superficial de ciento sesenta y cuatro hectareas y nueve áreas. Linda dicha casa y HEREDAD con sus tierras á Oriente parte con la heredad de Jayme Font Olaguer; parte con la de Juan Cabasa mediante el TORRENTE DE AUBERICH y parte con la de Montmany por medio de otro torrente; á Medio dia parte con esta ultima heredad mediante dicho torrente y parte con la RIERA DE MASUCHS ó GAYÁ; á Poniente con la heredad MAS DEN RIBAS y parte con la de DURAN mediante el TORRENTE DE BARRANCHS en cierta extensión; y á Cierzo parte con esta heredad por medio del mismo torrente y parte con la HEREDAD de Miquel Trullás, siendo de notar que dicha heredad se halla cortada en los extremos de medio dia y poniente por las RIERAS de GAYÁ, de SAN JAYME, y de CASA TRULLAS ...”

SANT MARTÍ, torrent de / riera de - Torrent també conegut amb els següents noms: torrent del Magre i riera d’en Turo.

Vegeu també: TURO, riera d’en; MAGRE, torrent del.

a). 1658. (ACA) Capbreu de Fco. Lentiscla:

“... Franciscus Corbera, agricola Parrochia Sancti Martini de Sorbet, termini Ville Tarrasia ... et considerunt in dicti termino et Quadra Ville Equorum Superioris prope ecclessiam sat capellam dicti Parrochia Sancti Martini de Sorbet, totam illam magnan ...Et terminatur dicta magna ... ab Oriente in alj̄is meis mediante quodam Torrente qui ibi est qui transit prope dictam ecclesiam seu capellam Sancti Martini de Sorbet et vadit ad RIARIAM vocatam DEN TURO que unitur cum RIARIA MAGNA vocata DE VILA DE CAVALLS que venit de las Duranas et vadit ad Lupricatum ...”

Cartografia consultada: ICC plànol nº 392-4-6 VILADECALLS (gener 1998), escala 1:5.000.

SANT MARTÍ DE SORBET, església de - Església consagrada el 17 d'abril de 1096, d'estil romànic, posada sota l'advocació de Sant Martí de Tours, i edificada en el lloc anomenat SORBET.

L'augment de població motivà l'engrandiment d'aquesta església, començant les obres l'any 1785, i finalitzades al 1792. Consta d'una nau central amb volta de canó i dues naus laterals més petites.

Al 1883, s'aixecà el campanar que no s'acabà fins al 1922 amb motiu de la col·locació de dues campanes per al rellotge parroquial.

SANTA COLOMA, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Turu.

a). 1238, maig, 6 (PUIG, "CBA", doc. 386):

"... Bernat de SANTA COLOMA, de Viladecavalls -Bernardus de SANCTA COLUMBA, de Villa Equorum- deu a Pere Ferrer 25 sous i 7 diners, a pagar per Sant Joan ..."

b). 1238, novembre, 3 (PUIG, "CBA", doc. 479):

"... Bernat de SANTA COLOMA, de Viladecavalls -Bernardus de SANCTA COLUMBA, de Villa Equorum- deu a Vidaló Gracià 14 sous a pagar en un any ..."

c). 1239, març, 9/11 (PUIG, "CBA", doc. 608):

"... Bernat de SANTA COLOMA -Bernardus de SANCTA COLUMBA- reconeix a Pere de Corbera i la seva esposa Geralda que ha rebut la meitat dels 42 sous que aquests deuen a Issach Gracià, dels quals és fiador, i en pagarà aquesta meitat amb el seu interès al dit jueu ..."

d). 1240, març, 21 (PUIG, "CBA", doc. 1.080):

"... Bernat de SANTA COLOMA, de Viladecavalls -Bernardus de SANCTA COLUMBA, de Villa Equorum- deu a Bernat de Morera 7 sous a pagar per Sant Felíu ..."

e). 1854, agost, 30 (AHCT) Notari Juan Daura, de Terrassa:

"...el MANSO llamado DE SANTA COLOMA compuesto de viña y olivos de extensión unas sesenta cuarteras de semilla, sita en el termino de Viladecaballs, de pertenencias de la HEREDAD TURU. Linda à Oriente con Jayme Urpina y Garriga, con Juan Salinas, y con Pedro Purull, à Medio dia con José Turu, à Poniente con Miguel Turu mediante torrentera, y à Cierzo con José Casajoana ..."

SANTA COLOMA, ermita de - Antiga ermita, actualment desapareguda i situada a l'heretat de can Turu, al peu del Camí Ral de Sant Martí de Sorbet a Santa Maria de Ullastrell.

a). 1694 (ACA) RODALIA:

"... sobre la qual CASA DE COROMINAS pasa lo CAMÍ, que ve de ULLASTRELL, y va a la CAPELLA dita DE SANTA COLOMA, que vuÿ es derruhida ... y en lo dit CAMÍ que va de ULLASTRELL a la dita CAPELLA DE SANTA COLOMA, se divideix en los termes de Terrassa, y Vila de Cavalls, de tal manera, que lo que es aiguavessant de tramontana y ponent, es de dit terme de Vila de Cavalls, y lo que es aiguavessant de Sol ixent, y Mig dia es de dit terme de Terrassa desde lo endret de dit Camí

ahont arriba lo BOSCH de dita CASA DE GARRIGA, que es prop dita CASA DE SANTA COLOMA continuantse dita divisió sempre per dit camí amunt devers tremontana, y per major manifestació desta veritat, se troban al arribar en dita CAPELLA DE SANTA COLOMA dos fitas, una afixada junt a les parets de dita Capella, que dessota, aquella es, ser de dit terme de Vila de Cavalls, y altre afixada prop la sobredita, y per lo mitg de ditas dos fitas ha de passar lo CAMÍ, que divideix dits dos termes de Terrassa y Vila de Cavalls ...”

b). Segle XVIII (ACA)

“... termena ... á ponent ab honors de dit Cabassa mitjansant una Serra, y un CAMÍ que va á la IGLESIA DE SANTA COLOMA ...”

Vegeu també: COROMINES, mas

SANTA COLOMA, serra de - Petita serra a cavall entre les parròquies de Santa Maria d’Olesa de Montserrat i Sant Miquel de Toudell (depenent de Sant Pere de Terrassa). Al peu de la qual hi passa el Camí Ral de Sant Martí de Sorbet a Ullastrell.

a). 1694 (ACA) RODALIA:

“... que puja dalt a la SERRA DE SANTA COLOMA, y divideix lo Aragall los honors de CASA COROMINAS de dita Quadra, y los honors de CASA GARRIGA de Sant Miquel de Toudell, al capdemunt de la qual serra se troba una fita que divideix los honors de COROMINAS, y de TURÓ, y despres dalt al capdemunt de dita serra, y en lo dit CAMÍ que va de ULLASTRELL á dita CAPELLA DE SANTA COLOMA, se divideix en los termes de Terrassa, y Vila de Cavalls, de tal manera, que lo que es aiguavessant de Tramontana y ponent, es de dit terme de Vila de Cavalls, y lo que es aiguavessant de Sol ixent, y Mig dia es de dit terme de Terrassa ...”

SANTA COLOMA, turó de - Punt culminant de la Serra de Santa Coloma (319,6 m.).

Al seus peus en direcció Sud i al costat del Camí Ral de Sant Martí de Sorbet (i també de Viladecavalls) a Ullastrell es troba l’emplaçament de la desapareguda ermita/capella de Santa Coloma, que ha donat nom a tot el sector.

Cartografia consultada: - ICC plànol nº 392-4-6 VILADECAVALLS (gener 1998), escala 1:5.000.

SANT SALVADOR de can Sanahuja, capella de - Capella particular de can Sanahuja.

a) Any 1806 (Arxiu Parera, de Viladecavalls):

“... A 6 de febrero de 1806 se pidió permiso para construir la capilla ..., el 12 de noviembre de 1806 se autorizo para hacer celebrar el Santo sacrificio de la Misa en todos los dias no exceptuados y en años sucesivos fue cumplida dicha concesion, todo lo cual es copia del original que pertenece en el aquel entonces la Casa Sanahuja de Ullastrell ...”

SERRA, torrent de la - Nom amb el qual és conegut a finals del segle XVIII el torrent del Frare a la part superior, o algun torrentet tributari d'aquest. Possible nom alternatiu a la seva capçalera del Torrent Gran, o de les Vinyes. →

a). 1788 - 1790 (AHCT) Capbreu del Benefici de la Quadra de Vila de Cavalls Inferior:

"... Joan Margarit, pages del carrer o Veïnat dit La Tarumba, terme de la Quadra de Vila de Cavalls ... confessa possehir una pessa de terra de vinya plantada de tinguda de 15 cortans de sembradura poc mes o manco la qual es part y de pertencencies del MAS DE SANTA COLOMA a la HERETAT TURO unit y agregat situat en la referida Quadra de Vila de Cavalls Inferior ... afronta a Solixent ab lo OLVAR de Isidro Turo, a Mig dia ab honors del mateix Turo, que á rabasa morta posseheix Isidro Margarit, a Ponent ab terres del mateix Turo, que á rabasa morta posseheix Miquel Boada, mediant lo TORRENT DE LA SERRA, y a Tremuntana ab terres de la HERETAT de dit Turo ..."

SOLEIA, LA - Peça de terra situada a l'heretat de can Garriga.

a). 1859, novembre, 1 (AHCT) Notari José Galp, de Barcelona: Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls - 34/2, fol. 50:

"... una pieza de tierra yerma y campo de cabida dos cuarteras, sita en San Miguel de Taudell, HEREDAD GARRIGA, y partida llamada LA SOLEYA ..."

SOLEIA, LA - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Purull.

a). 1862, octubre, 29 (AHCT) Notari Pablo Cardellach, de Terrassa:

"... un pajuelo de cabida tres cuarteras, de pertenencias de la HEREDAD PURULL de Viladecaballs, sita en la partida llamada LA SOLEYA. Lindante por todas partes con tierras del mismo PURULL, de bosque, yermo y viñas ..."

b). 1869, juliol, 29. Registre de la Propietat:

"... Ademas, de esta misma Heredad -Purull-, en cuanto á una pieza de tierra majuelo de cabida tres cuarteras sita en la Partida llamada LA SOLEYA y lindante por todas partes con tierras, bosque, yermo, y viña de esta propia heredad ..."

SOLER, mas - Antic mas, actualment desaparegut i situat a l'heretat de can Purull.

a). 1729 - 1736 (AHCT) Capbreu de la Infermeria del Monestir de Sant Cugat del Vallès, fol. 121:

"... Pere Perull y Serra, Pages de la Parroquia de Sant Martí de Sorbet, del terme de la Vila de Tarrassa, del Bisbat de Barcelona ... Tinch y possehesch tot aquell MAS anomenat SOLER de diferents arbres plantats situat en la dita parroquia de Sant Martí de Sorbet, ab las entrada eixidas drets y pertinencias de dit Mas. Lo qual termena a Sol ixent ab altres honors meus del MAS anomenat MATA alodials de dita Infermeria un torrent mediant, a Mitg dia ab altre honor meu anomenat lo MAS FONTANELLAS seguint un gran marge que alli es, a Ponent ab altre honor meu del MAS GONTARDA alodials de Santa Maria de Manresa mediant un torrent part, y part ab honor de Francesch Corbera, Pages de dita Parroquia de Sant Martí de Sorbet de pertinencias del MAS BOVETES alodials de Sía. Cecilia de Montserrat ..."

SOLER, torrent d'en - Torrent que neix al Serrat de Sorbet i és tributari de la Riera de Gaià.

a). 1390, agost, 31 (ACA) Pàg. 89 r.:

"... Venta de Romeu de Ando á favor de Pedro Corbera á 31 de agosto de 1390 ... y que afronta por Oriente con el TORRENTE D'EN SOLER -terminatur ab Oriente in TORRENTE DEN SOLER ..."

b). 1654 (AHCT) Capbreu de Sta. Cecília de Montserrat:

"... Francesch Corbera, Pages de la Parroquia de Sant Martí de Sorbet, terme de Terrassa, Bisbat de Barcelona ... Item tinch y possehesch tota aquella pessa o mas anomenada MAS BOVERAS, situada a la parroquia de Sant Martí de Sorbet del terme de Terrassa, que termena a Solixent ab la RIERA DE SOLER que discorre de SA TRIOLA, a Mitg dia ab honors de Barthomeu Parrull de MAS GUANTAR-DA, a Ponent ab la RIERA DE BUADELLA y part ab honors del MAS PUIG que possehesch, y a Tremuntana ab honors del MAS CORBERA ..."

Cartografia consultada: (ACA) Plànol de 1781.

SORBET, serrat de - Serrat on es troba l'església de Sant Martí de Sorbet (segle XI), i on a partir de mitjans del segle XVIII, es comença a edificar el nucli de cases conegut com LES CASES NOVES, formant un sol carrer que ressegueix el mencionat serrat, i situat al terme de Sant Pere de Terrassa i a la parròquia de Sant Martí de Sorbet. És l'actual carrer Major.

De forma paral·lela i coetània es dona la mateixa situació uns centenars de metres més al Sud: els mateixos propietaris i amb idèntica formula estableixen diversos pagesos. Aquest indret, però, situat al terme i parròquia de Santa Maria d'Olesa i a la Quadra de Viladecavalls Inferior, és conegut amb el nom de carrer de LA TARUMBA, o de Viladecavalls.

Fa de partió de termes i parròquies el traçat del Camí Ral de Terrassa a Olesa de Montserrat, on, en el lloc que travessa el serrat, es troba situada una fita de pedra -instal·lada el 1699- amb dues cares que contenen el relleu d'un cavall -a la cara Sud- i una torre amb tres marlets -a la cara Nord-. Aquesta situació durarà fins a l'abril de 1847, on per Real Orden s'ordena que les parròquies de Sant Martí de Sorbet, Santa Maria de Taudell i Sant Miquel de Taudell siguin segregades del terme de Sant Pere de Terrassa i agregades al terme de Viladecavalls.

L'insigne historiador Salvador Cardús en el butlletí del Club Pirinenc de Terrassa (nº 35, any 1929) ens comenta que: *"... un factor de caràcter social vingué a transformar radicalment la faç del SERRAT DE SORBET i de la seva solitària església ... Fou a l'any 1758 quan els propietaris de la masia Corbera establiren trossos de terra del serrat a diferents pagesos per tal de què en ell edificuessin llurs cases; i a l'ensems, els cediren peces de terra a rabassa morta. És a dir que la construcció de la casa anava aparellada amb una porció de terra ferma, on els nous propietaris poguessin guanyar-se la vida, tot fornint les arques dels establidors ..."*

TARUMBA, carrer o veïnat de La - Carrer o Veïnat començat a formar-se a partir de mitjans del segle XVIII, situat a la Quadra de Vila de Cavalls Inferior, parròquia de Santa Maria d'Olesa de Montserrat, i separat de l'església de Sant Martí de Sorbet, municipi de Sant Pere de Terrassa, pel Camí Ral de Terrassa a Olesa de Montserrat, distant de la dita església uns centenars de passes.

També va rebre el nom de carrer de Viladecavalls. És l'actual carrer de Dalt de la població de Viladecavalls. Sobre l'origen i significat del nom de La Tarumba -primeres referències fins ara localitzades a partir de 1781- podem fer esment del que diu Joan Coromines, al seu treball ONOMASTICON CATALONIAE : "...*TARUMBA, TARUMBES. Aplicat amb un sentit com apilotament confús de rocs, de cases, de gent ...*"

Hem trobat un cas molt similar d'aplicació d'un nom -no precisament molt afalagador- a una nova població, coetani del que ens ocupa -segona part del segle XVIII- i relativament proper; és el del naixement de l'actual poble de Matadepera. En un primer moment va ser mal vist per part del propietaris de les heretats i finques de la parròquia, i popularment en sentit negatiu es deia: "... *aquestes cases son com una plaga de llagostes ...*". Durant molts anys -segles XVIII i XIX- va ser conegut no amb el nom de Mata de Pera, sino com LA LLAGOSTA. A mitjans del segle XX, aquest nom també es l'adoptat pel municipi i població del Vallès Oriental -segregat de Sant Fost de Capcentelles-.

Existeixen, però, altres versions orals -sense cap referència documental que ho sustenti- sobre l'origen del nom de La Tarumba, que ens parlen de la possibilitat que alguna dona de les que vivien a les primeres cases construïdes -entre les quals en trobem 3 o 4 amb el cognom Turu-, tingués algun problema mental i fos prou coneguda com per, a l'hora de designar aquest nou nucli de població, es fes la menció següent: "... *vaig a les cases de la Tarumba ... visc a les cases de la Tarumba ... vaig passar per La Tarumba, etc ...*". És possible que algun descendent d'aquesta persona s'hagues establert posteriorment al mas Turu Menor, i durant un temps aquest mas fos conegut com el Mas Tarumbot. En concret trobem a l'any 1865 a José Turu alias Tarumbot -vegeu Tarumbot, mas-.

Tambè podria haver-se donat el cas que la dona que tingués els problemes mentals fos la propietària de la veïna heretat de can Corbera -de la parròquia de Sant Martí de Sorbet-, la qual va anar venent, des de mitjans del segle XVIII, lots de peces de terra de la seva propietat però situades dins la parròquia de Santa Maria d'Olesa, per tal de poder treure un rendiment a unes terres marginals o de reduïda producció.

Una darrera referència oral ens parla de La Tarumba com a joc de cartes. Desconeixem si és una referència gaire rigorosa.

Altres indrets on s'ha localitzat el topònim "Tarumba" han estat: "LES TARUMBES": Comarca: ALT PENEDES; municipi: EL PLA DEL PENEDES. "TARUMBA": Comarca: MAESTRAT; municipi: BELL-LLOC.

a). 1846, setembre, 22 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... *contrato con lo que Salvador Parcet se obliga a construir a favor de Isidro Rodó una casa de dos solares, sita en Viladecavalls y calle nombrada de LA TARUMBA. Que linda a Oriente con dicha calle, a Medio dia con Martin Corbera, a Poniente con Miguel Turu mediante CAMINO REAL, y a Cierzo con Miguel Marcet, por el precio de 324 duros ...*"

TARUMBOT, font de can - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 120 i 121.

"... *Font de can Tarumbot.*

- *Riera o torrent del Frare.*

- *Altres noms: de Junyent.*

- *Localització: Agafarem el Camí de can Tarumbot, el seguirem i deixarem enrera les darreres cases, creuarem el torrent, veurem un camí a la nostra dreta que baixa cap al torrent, l'agafarem i a l'ombra d'un pollancre hi ha la font, prop del llit del torrent del Frare a uns 4 m. d'alçada respecte el mateix.*
- *Descripció: Bonica font construïda a base de petites pedres rodones, amb molt bon gust. Té la sortida per un tub metàl·lic. Hi ha la data de 1985 que és l'any en què la construí el Sr. Junyent.*
- *Número d'identificació: AVL. 37 ...*

TARUMBOT, mas - Nom alternatiu del mas TURU MENOR. Al plànol de l'any 1781 trobem el Maset. Al plànol de l'any 1846 trobem Casa TURÓ MENOR.

a). 1865, gener, 31. Registre de la Propietat.

"... Casa, MANSO, y HEREDAD nombrada TARUMBOT sita en el término del pueblo de Viladecaballs. Se compone de una casa de dos cuerpos que tiene piso bajo y principal, y se halla señalada con el número nueve. A la derecha de dicha casa existe una cochineria y un gallinero y a la espalda una era de trillar. El MANSO TARUMBOT se compone de treinta y cinco cuarteras de sementera de trigo. Linda de por junto a Oriente con viña de los herederos de don Miguel Turu, y parte con bosque de Juan Cabasa, á Medio día y Poniente con tierras plantada de viña de los herederos de Pedro Marcet, y á Cierzo con tierras también viña de dichos herederos de Turu.

Don José Turu y Colominas, labrador, propietario, vecino del pueblo de Viladecaballs, casado de setenta y tres años de edad es dueño de la finca referida por herencia de su padre Juan Turu y Serra, en virtud de la institución de heredero a su favor hecha con su testamento que otorgó en Viladecaballs a los veinte de noviembre de mil ochocientos dos ..."

b). 1865, agost, 10. Registre de la Propietat. Inscripció 1.2:

"... pieza de tierra ... sita en el término de Viladecaballs, y de pertenencias de la HEREDAD TURU. Linda por Oriente parte con tierras de Francisco Boada y parte con una balsa de la HEREDAD TURU. á Medio día con tierras de José Turu, alias TARUMBOT ..."

TAUPONERES, mas - Altre nom de can Duran de les Tauponeres. Edifici actualment en ruïnes al peu del Camí Ral de Terrassa a Olesa de Montserrat.

Vegeu: DURAN DE LES TAUPONERES, mas

TERRA BLANCA - Peça de terra de conreu situada a l'heretat de can Corbera.

1855, febrer, 21 (AHCT) Notari Juan Daura, de Terrassa:

"... Una pieza de tierra viña y campa con algunos olivos y arboles frutales de cabida unas cinco cuarteras nueve cuartanes, sita en Viladecaballs y HEREDAD llamada antes CORBERA, y hoy día la pieza de TIERRA BLANCA. Linda á Oriente con Pedro Purull, á Medio día con Pedro Purull y con José Casajoana, á Poniente con José Casajoana, y á Cierzo con José Turu ..."

TRULLAS, mas - Antic mas, centre de l'heretat de can Trullars.

a). Segle XVIII (ACA):

"... Trullas, Pages de la Quadra de Viladecavalls Superior te hi posseheix en dita Quadra: ... 8. Item altre Mas anomenat lo MAS TRULLAS ab sas terras, honors, y possessions, y casa alli edificada. Termena á Llevant part ab honors de Lluís Turó, Pages de la Quadra de Viladecavalls Inferior mitgensant la RIERA DE VILADECAVALLS, que ve de las Duranas, y va al Llobregat, y part ab altres honors de dit Turo fora de dita Riera mitgensant una Serra aiguavesant, y fitas alli posades. A Mitg dia part ab honors del MAS BARRANCHS alou del Senyor de dita Quadra que posseheix Sanahuja, Pages de Ustrell, y part ab honors de dit Trullas anomenats LO MATET, alou del Senyor de dita Quadra, y part ab altres honors de ell mateix anomenat LA CLOTA ROJA, alou del Monestir de Montserrat, que per lo mitg de dit MAS MATET, y LA CLOTA ROJA passa la dita RIERA anomenada DE VILADECAVALLS. A Ponent part ab honors de dit Trullas, so es lo MAS SUNYOL, alou de dit Monastir de Monserrat fins a la baixada, o despeñadero de un gran Marge, o Riba de Rocas, y part ab altres honors de el mateix del MAS MALLOLAS, alou del Monastir de Montserrat. Y á Tremuntana ab un Mas de ell mateix que diu lo MAS PARENT alou de Senyor de dita Quadra ..."

b). 1862, setembre, 12 (AHCT) Notari Pablo Cardellach, de Terrassa:

"... La HEREDAD y manso TRULLAS del termino de Viladecaballs ... Linda á Oriente con la heredad CORBERA mediante torrente, á Medio dia con la HEREDAD TURU mediante RIERA llamada de TRULLAS y con la HEREDAD BAYONA, á Poniente con dicha HEREDAD BAYONA y con la HEREDAD MARCET, hasta la carena de montes que hay en esta parte, que está tambien amojonada, y en parte mediante torrente, y á Cierzo con la HEREDAD BOADA siguiendo la carena ó cima de los montes mediante mojonos ..."

c). 1887, abril, 15. Registre de la Propietat:

"... HEREDAD situada en el término de Viladecaballs denominada hoy dia MANSO TRULLÁS, compuesto de los antiguos MANSOS, llamados SUÑOL, MAS COLL, y SEMENTÁ derruidos y de los terrenos apellidados LA UBAGA y LO HORT, que consta de una Casa de Campo con sus dependencias y otros edificios anexos, señalada con el número cuatro. La cual con la era contigua y patios mide una superficie de veinte y dos áreas diez y nueve centiáreas iguales a siete cuartanes y un picotin, y de extensión de terreno contiguo viña y bosque que con las orillas, rocas, torrentes y caminos tiene una cabida total de ciento sesenta y nueve hectáreas, cuatro áreas, nueve centiáreas iguales á cuatrocientas sesenta cuarteras y dos cuartanes, viniendo comprendidas en esta medida las veinte y dos áreas diez y nueve centiáreas superficie de la casa, patios, era y anexos, segun el PLANO levantado por el Périto Agrónomo de Barcelona, Don Pedro Amargant con fecha veinte y nueve de febrero de mil ochocientos ochenta y cuatro. Las tierras que componen esta heredad unas las cultiva por su cuenta el poseedor de la misma heredad, y otras estan concedidas temporalmente á varios sujetos, pagando estos parte de los frutos que producen.

Se halla atravesada dicha heredad por el lado de Cierzo con el ferrocarril del Norte en la dirección de Este á Oeste, y linda todo de por junto á Oriente con el MANSO BOADA, con el MANSO MARGARIT, con el MANSO LACORBERA, y con el MANSO TURU: á Medio dia con el MANSO OLAGUÉ, y con el MANSO SANAHUJA: á Poniente con dicho MANSO SANAHUJA, con el MANSO DURAN, con el MANSO BAYONA, y con el MANSO MARCET; y al Norte con dicho MANSO BOADA ..."

TRULLAS, riera de can - Altre nom de la Riera de Viladecavalls.

a). 1865, agost, 10 (Registre de la Propietat) Inscripcions 1.21, 1.22:

"... Pieza de tierra parte plantada de viña y parte yermo ... sita en el termino de Viladecaballs y de pertenencias de la HEREDAD TURU. Linda por Oriente con tierras de Juan Salinas, á Medio dia con otras de la HEREDAD TRULLAS, á Poniente con la RIERA DE CASA TRULLAS, y á Cierzo con el mismo Juan Salinas ..."

TURÓ, bosc de casa - Bosc situat a l'heretat de can Turu.

a). 1694 (ACA) RODALIA:

"... y despues arriba á un BOSCH DE CASA TURO, ahont, so es al entrar en dit bosch se troben dos fitas, que divideixen los honors de SANAHUJA, de TRULLAS, de TURO, y de CABASA ..."

TURU, carrer de Casa - És l'actual carrer Nou. Anteriorment era conegut com el Camí de Terrassa a Casa Turó, o Camí de l'església de Sant Martí de Sorbet a can Turu.

a). 1858, març, 21 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra campa y viña de cabida una cuartera, sita en el termino de Viladecaballs y HEREDAD TURU. Linda á Oriente con la CALLE llamada DE CASA TURU, á Medio dia con Benito Marcet, á Poniente con la HEREDAD TURU, y á Cierzo con Pedro Colomer ..."

TURU, font de can - Vegeu el llibre "FONTS DE VILADECAVALLS". Autor: Juan Luis del Campo Capilla. Ajuntament de Viladecavalls, 1995. Pàgines 50 i 51.

"... Font de can Turu.

- Localització: Al costat de la masia de can Turu, a la plaça de can Turu. Font urbana.

- Descripció: L'autèntica font de can Turu està enterrada uns metres per sota de la nova. L'aigua que subministra aquesta font prové del pou que està situat dins la masia de can Turu. La font veritable es pot donar per perduda, però l'aigua que raja de la font nova pertany al mateix nivell freàtic, ja que els més vells del poble comentaven que quan a la masia extreien aigua del pou, la font s'assecava.

- Número d'identificació: AVL. 1 ..."

TURÓ, mas - Antic mas, actualment desaparegut i centre de l'heretat de can Turu.

a). 1854, maig, 6 (AHCT) Notari Francisco Buxeras, de Martorell; Ofici d'Hipoteques, Viladecavalls - 25/2:

"... una CASA HEREDAD nombrada TURU compuesta de tierras campas, viñas y bosques, de estension por junto de mas doscientas diez y seis cuarteras once cuartanes, cedida en su mayor parte á cepa muerta á varios particulares, sita en el termino de Viladecaballs. Linda á Oriente con la HEREDAD de casa Pedro PURULL, á Medio dia con la HEREDAD de José TARUMBOT, á Poniente con Miguel Trullas y con una riera, y á Cierzo con la HEREDAD de Francisco CORBERA ..."

b). 1865, agost, 10 (Registre de la Propietat) inscripció 1ª:

"... Casa manso y HEREDAD nombrada TURU sita en el término del pueblo de Viladecaballs. La casa se halla señalada con el numero uno y consta de cinco cuerpos con su barrio cercado de paredes en el que hay cochineras, gallinero, cubierto para la leña, y una pequeña bodega. Se compone en cuanto á tres cuerpos de piso bajo principal y segundo y los dos restantes de piso bajo y principal. La heredad contiene doscientas quince cuarteras y un cuartan de sementera de trigo de mil seiscientas canas cuadradas la cuartera formando una superficie de trescientos cuarenta y cuatro mil ciento treinta y tres canas tres palmos cuadrados de las cuales en cuanto a setenta y seis cuarteras y dos cuartanes las cultivan por su cuenta los dueños de esta heredad en esta forma: una cuartera y nueve cuartanes de regadio, nueve cuarteras y tres cuartanes secano, ocho cuarteras y nueve cuartanes olivar, once cuartanes yermo y las restantes ciento treinta y ocho cuarteras once cuartanes se hallan concedidas á parceria á distintas personas pagando los poseedores de las mismas censo en parte de frutos y sujetas todas al pacto resolutorio de restitución finida las vidas de las primeras cepas que en ellas debieron plantarse y cuyas tierras se describiran en los derechos reales en partes de frutos formando parte del cuerpo de esta inscripción. Linda toda la referida HEREDAD TURU á Oriente parte con la CALLE DE VILA DE CABALLS -l'actual carrer de Dalt-, parte con tierras propias de Bartolome Palet, parte con tierras de la HEREDAD de casa PURULL propia de Pedro Purull, parte con tierras de la HEREDAD GARRIGA propia de Jaime Garriga, y parte con tierras de la HEREDAD COLOMINAS propia de Juan Salinas, á Medio dia parte con tierras de José Turu y parte con tierras de Jaime Font alias CASA OLAGUÉ, y parte con tierras de la HEREDAD TRULLAS propia de Miguel Trullas, á Poniente con tierras de la misma HEREDAD TRULLAS mediante la riera que conduce a Martorell, y parte con el TORRENTE llamado DEL MAGRE, y por Cierzo con tierras de la HEREDAD CORBERA propia de Francisco Llonch y Busquets ..."

TURÓ, riera d'en - Torrent conegut també amb els noms de: torrent del Magre i torrent de Sant Martí.

TURO, torrent de José. Torrent situat prop de can Tarumbot, o can Turu Menor.

a). 1838, març, 27 (AHCT) Notari Francisco Huguet, de Terrassa:

"... una pieza de tierra viña de una cuartera seis cuartanes, sita en el termino de Viladecaballs, y partida dicha CASA CABASSA. Linda á Oriente con Tomas Cabassa, á Medio dia con José Ballesté, á Poniente con el TORRENTE DE JOSÉ TURO, y á Cierzo con José Pi ..."

TURU, turó de can - Amb 322,5 m. es el punt culminant de la desapareguda heretat Turo. Actualment hi trobem situat al seu cim un dipòsit d'aigües de la urbanització "Les Carenes de can Turu" de la qual en forma part. Per aquí hi passa el Camí Ral de Viladecavalls (també de Sant Martí de Sorbet) a Ullastrell.

Cartografia consultada: - ICC plànol nº 392-4-6 VILADECALLS (gener 1998), escala 1:5.000.

TURU MENOR, mas - Nom alternatiu del mas Tarumbot o el Maset.

Vegeu: TARUMBOT, mas, i MASET, el.

VILA DE CAVALLS, municipi - L'actual terme municipal de Viladecavalls va quedar configurat com a resultat de l'aplicació de la Reial Ordre d'abril de 1847, on es decideixen les següents actuacions:

Segregar la Parròquia de Santa Maria de Toudell, amb les heretats Tries i Mitjans, situades al terme municipal de Sant Pere de Terrassa, i que siguin agregades al terme municipal de Viladecavalls.

Segregar la Parròquia de Sant Martí de Sorbet amb el nucli de les Cases Noves, i les heretats Corbera i Perull situades al terme municipal de Sant Pere de Terrassa, i que siguin agregades al terme municipal de Viladecavalls.

Segregar la Parròquia de Sant Miquel de Toudell, amb les heretats Mir, Garriga, Coromines, i Cabassa, situades al terme municipal de Sant Pere de Terrassa, i que siguin agregades al terme municipal de Viladecavalls.

Segregar de la Parròquia i terme municipal de Sant Pere de Terrassa, l'heretat Gonteres, i que sigui agregada al terme municipal de Viladecavalls.

Segregar de la Parròquia i terme municipal de Santa Maria d'Ullastrell, les heretats Sanahuja, Oleguer, i Trullàs (vulgo Frare), i que siguin agregades al terme municipal de Viladecavalls.

A partir d'aquest moment, a les vuit heretats que formen l'antic terme de Viladecavalls, conegudes amb els noms de Margarit de Matasoleya, Boada de les Parentas, Marcet, Baiona, Duran de les Taupaneras, Trullàs, Turu, i Turu Menor (Tarumbot), i al nucli conegut com carrer de La Tarumba, o carrer de Viladecavalls, caldrà afegir les mencionades heretats i el carrer de les Cases Noves provinents de les parròquies abans esmentades. I els límits de la nova jurisdicció civil de Viladecavalls queden com segueix:

“... partiendo del Camino que va de la Villa de Tarrasa a Montserrat y desde este punto mas inmediato á la Colina llamada vulgarmente Serra de Can Trias, se sigue la sumidad de la misma Colina hasta llegar al punto llamado Codol Blanch, todo a la parte de Oriente, de este punto se baja al prado llamado de Casa Missert linea recta con alguna inclinacion hasta el medio dia, se toma enseguida haciendo frente al meridiano, prosigue todo el torrente llamado de Casa Missert hasta el punto llamado Salt den Corominas y donde el torrente desagua á la riera llamada de Gayá, y volviendo á tomar la misma confrontacion de Oriente, sigue la misma riera hasta el punto donde principia el termino y Parroquia de Ullastrell; en todos estos confines linda siempre esta nueva Parroquia con la de San Pedro parte foranea de Tarrasa. Al entrar en el termino de Ullastrell van siguiendo los lindes por la misma riera de Gayá hasta encontrar el desaguadero de la riera llamada de San Jaime, lindando a la parte de medio dia siempre con el termino y Parroquia de Ullastrell, menos en una pequeña parte que linda com la de Abrera; Se entra por la riera de San Jaime y ésta forma los lindes de la parte de poniente, confinando siempre con la Parroquia de Olesa hasta llegar al termino de Vacarisas del Obispado de Vich; al llegar al termino de Vacarisas empieza la confinacion de cierzo, y sigue desde el punto de las Montañas llamadas Guixeras de Casa Boada, hasta el Camino de Monserrat, donde vuelve á encontrarse el termino y Parroquia de San Pedro parte foranea de Tarrasa, y retrocediendo por el mismo camino hacia el punto donde se ha principiado, linda parte por cierzo con dicha parroquia de San Pedro de Tarrasa.

VILA DE CAVALLS, riera de - Altre nom de la riera de can Trullars.

a). 1578, desembre, 14 (ACA) Capbreu de Joan Castell, Notari de Esparreguera:

"... Confessió de Guillem Benet Turo ... MAS DEL TURO ... termena a Sol ponent part ab los honors del dit MAS PINEDA, fites y un aregall mitjansant y part ab la RIERA anomenada DE VILA DE CAVALLS SUPERIOR y part ab altra RIERA anomenada DE SANT MARTÍ DE SORBET ...", "... - Confessió de Franciscus Corbera- ... que unitur cum RIARIA MAGNA DE VILA DE CAVALLS, que venit de las Duranas et vadit ad Lupricatum ...", "... a la RIERA anomenada DEN TURO, que se uneix a la RIERA GRAN anomenada DE VILA DE CAVALLS, que ve de las Duranas, y va al Llobregat ...", "... -Fco. Corbera- ... a la RIERA llamada DEN TURO, la qual desemboca en la RIERA GRANDE DE VILA DE CAVALLS, y esta al Llobregat ..."

VILARDELL / GUINARDELL, mas - Antic mas. Les terres del qual, en alguns moments històrics, han formar part de les heretats de can Turu, de can Cabassa, de can Sanahuja i del mas Frare.

1583, novembre, 11 (Arxiu Parroquial d'Ullastrell, Capbreu del Marqués de Castellbell, A.P. 5/5), Notari Antoni Romani, de Terrassa:

"... Guillem Benet Turó, té lo MAS VILARDELL, de sembradura 55 quarteras poch mes, o menos, que termena a Sol ixent part ab honors de ell mateix, y part ab honors de Joan Massó, alias Sant Pere; á Mitg dia part ab honors de dit Massó, y part ab honors vostres, á Ponent ab honors den Noguera de dita Parroquia de Ullastrell posehits per la Viuda Sanahuja; Y a Tremuntana ab altre honor vostre ..."

b). Segle XVIII (AHCT) Catastro nuevamente formado con todas las heredades y tierras que se hallan dentro del termino de Ullastrell:

"... Piessa de tierra nombrada lo MAS VILARDELL posehida por Jayme Turo; dista de la Iglesia de dicha parroquia -de Santa Maria d'Ullastrell- dos quartos y medio. Consiste en 32 quarteras de hiermos. Afrenta á Oriente con Juan Cabassa, á Medio dia con Joseph Sanahuja, á Poniente con dicho Sanahuja, y á Cierzo con el mismo dueño ..."

c). Segle XVIII (ACA):

"... Turo, Pages de la Parroquia de Olesa terme de la Quadra de Vila de Cavalls Inferior; te y posseheix en la Quadra de Viladecavalls Superior tot aquell MAS anomenat lo MAS PINEDA lo qual termena; á Levant ab altre pessa de terra de dit Turo, que se anomena lo MAS DE STA. COLOMA mitjansant un torrent; á Mitg dia ab lo MAS VILARDELL que posseheix Joan Cabassa, lo qual MAS VILARDELL antes era de dit Turo, á Ponent ab honors del MAS TRULLAS aiguavessant, que posseheix Miquel Trullas, Alou del Senyor de dita Quadra; y á Tremuntana ab altres honors de dit Turo ..."

d). Any 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell. Inscripció 25:

"... Piessa de tierra dicha el MAS VILARDELL, dista de la Rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- tres quartos; de la Casa del duenyo un quarto. Posehida por Jayme Turu de Vila de Cavalls. Consiste en 2 quarteras de sembradura. No tiene casa en dicha piessa. Es tierra montanyossa. Se coge en ella metall, avena, y espelta. Se cultiva un anyo por otro. Confronta á Levante con tierras de Cabassa, á Medio dia con tierras de dicho Cabassa, á Poniente con tierras del mesmo duenyo, y á Cierzo assi mesmo. Da de frutos tres quarteras y media por una, es tierra de segunda calidad del termino ..."

e). Any 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell. Inscripció 26:

"... Piessa de tierra dicha el MAS VILARDELL, dista de la Rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- dos quartos y medio; de la Cassa del duenyo un quarto. Possehida por dicho Jayme Turu. Consiste en 30 quarteras de sembradura. Confronta á Levante con tierras del mesmo duenyo, á Medio dia con tierras de Joseph Cabassa, á Poniente con tierras de Sanahuja, y á Cierzo con tierras de Miguel Trullás. Da de frutos 19 reales catalanes cada anyo, es tierra de la inferior calidad del termino ..."

f). Any 1756 (ACA, Capbreu del Marqués de Castellbell):

"... Joseph Sanahuja, Pages de la Parroquia de Santa Maria de Ullastrell, Bisbat de Barcelona, y Maria Almirall y Sanahuja, Pare y filla, y hereva de dit Sanahuja ... als vint, y nou de desembre prop passat que per los titols avall escrits tenen, y posseheixen tot aquell tros de terra herma, de tinguda de dotze quarteras de sembradura poch mes, o, menos, de pertinencias del MAS VILARDELL, situat en dita Parroquia de Ullastrell. Termena a Sol ixent ab honors de Joan Cabassa mediant un torrent, a Mitgdia ab la RIERA DE MASSUCHS y part ab dits confessants, a Ponent ab honors dels MAS GINESTAR que posseheixen dits confessants, y a Tremuntana ab la pessa de terra que posseheix dit Corbera de pertinencias de dit MAS VILARDELL. Li pertany, y especta per titol de sa propia compra ne feu de Joseph, y Jaume Turo pagesos de Vila de Cavalls, ab acte rebut en poder del Rt. Rector de la Parroquia de Ullastrell als set de setembre de Mil Setcents vint, y set, firmat per rahó de Señoria per dit Ylustre Señor Marqués. Al dit empero Joseph Turo li espectava com a fill, y Hereu de Jaume Turo instituhit ab sos Capítols Matrimonials fets, y firmats entre dit Joseph Turo, y Ygnes Pelechs rebuts, y testificats en poder del Regint de la Escrivania de Tarrassa, com se assereix en lo any Mil Setcents y nou. Y al Jaume Turo li espectava lo sobredit MAS VILARDELL per titol de recuperació ne feu de Joseph Cabassa de Taudell, ab acte rebut segons assereix en poder del Rt. Joseph Guell Notari Public de Barcelona als vint, y dos de desembre de Mil Siscents Noranta, y nou, al qual dit Joan Cabassa espectava tot lo dit MAS VILARDELL, con a succehint a Joan Marcó al qual fou venut tot lo dit Mas a carta de gracia de redimir mitjansant per Guillem Benet Turo pages de la Quadra de Vila de Cavalls, y altres, ab acte rebut, y testificat en poder de Joan Castells Notari Públic de la Vila de Esparraguera als vint, y vuit de febrer de Mil Sinch cent noranta, y dos, per lo qual dit Joan Marcó fou capbrevat tenintlo, y possehintlo a carta de gracia en lo Capbreu jurat de dit Ylustre Señor Marqués, en poder del Dt. Joseph Çafont Notari Publich de Barcelona, als vint, y dos del mes de Agost de Mil Siscents, y sinch ..."

g). Any 1756 (ACA, Capbreu del Marqués de Castellbell):

"... Marti Corbera, Pages del terme de Santa Maria de Ullastrell, Bisbat de Barcelona ... als vint, y nou de desembre prop passat que per los titols avall escrits tenen, y posseheixen tot aquell tros de terra part camp, y part viña, y part herma de tinguda de sinch quarteras de sembradura de blat poch mes, o, menos, que es part, y pertinencias del MAS VILARDELL, situat dins lo dit terme de Ullastrell en lo qual tros de terra se troba edificada una Caseta antes dirruhida, que era de dit MAS VILARDELL, y despues novament hedificada, y se te junt ab tot los dit MAS VILARDELL, que vuy posseheixen altres diferents persones per lo dit Ilustre Señor Marqués, com a señor alodial. Confronta la dita pessa de terra á Sol ixent ab honors de Joan Turo de pertinencias del mateix mas, a Mitg dia ab honors de Jaume Cabassa de Sant Miquel de Taudell, y part ab honors de Joseph Sanahuja de pertinencias de dit MAS VILARDELL, a Ponent ab los mateixos honors de dit Sanahuja de pertinencias del mateix mas, y a Tremuntana ab honors dels hereus de Francisco ... Lagardi natural del lloch de Vacarisses de pertinencias de la pessa de terra de dit confessant. Li especta la dita pessa de terra al dit confessant, com a fill, y Hereu de Joseph Corbera, abintestato segons se assereix defunt; al dit empero Joseph Corbera li espectava per titol de sa propia compra ne feu de Joseph y Jaume Turo Pare y fill pagesos del terme de Vila de Cavalls, ab acte rebut en poder de la Rectoria de Ullastrell als set de setembre de Mil Setcents vint, y set firmat per rahó de Señoria. Al dit empero Joseph Turo li espectava com a fill,

y Hereu segons se assereix de Jaume Turo son Pare. Lo qual dit Jaume Turo recupera tot lo dit MAS VILARDELL de Joseph Cabassa, Pages de Sant Miquel de Taudell, com a tenintlo a carta de gracia de dits Turo consta de dita recuperació, ab acte rebut en poder de Joseph Guell Notari Publich de Barcelona als vint, y sis de desembre de Mil Siscents Noranta nou, per rahó de la qual recuperació pagaren dits Turo lo lliisme de du lliuras ab recibo firmat per Mariano Janer procurador de dit Ylustre Señor Marqués. Al qual dit Joseph Cabassa li espectava, com a fill, y Hereu de Joan Cabassa, com aixis se assereix, y al dit Joan Cabassa finalment li espectava per títol de nou establiment de tot lo dit Mas, a ell fet, y firmat per lo Rt, Pau Bugunya Pbre. de la Vila de Tarrassa, com a Procurador del Noble Señor Don Joseph Amat, y Desbosch, ab acte rebut en poder de Joseph Peyret Notari Publich de dita Vila de Tarrassa, als vint mars del any Mil Siscents sinquanta ...”

h). Any 1756 (ACA, Capbreu del Marqués de Castellbell):

“... Joan Turo, Brasser habitant en la Quadra Inferior de Vila de Cavalls sufraganea de la Parroquial Yglesia de la Vila de Olesa ... als vint, y nou de desembre prop passat que per los títols devall escrits te y posseheix tot aquell tros de terra de vinya plantat de tinguda de dos quarteras de sembradura poch mes, o, menos, que es part, y de pertinencias del MAS VILARDELL, situat en lo terme de Ullastrell ... y com a possessor de la CASETA de dit MAS. Confronta lo dit tros de terra a Sol ixent ab Pau Boada de pertinencias de dit Mas, a Mitg dia ab dit Marti Corbera de pertinencias de dit Mas, a Ponent ab Joseph Sanahuja, y a Tremuntana ab Llorens Trullás de pertinencias de dit MAS VILARDELL. Li especta lo dit tros de terra per títol de sa propia compra ne feu de Joseph, y Jaume Turo, Pare y fill, pagesos de dita Quadra Ynferior de Vila de Cavalls ab acte de rebut en poder de la Rectoria de Ullastrell, als set de setembre de Mil Setcents vint, y tres, firmat per rahó de Señoria. Als quals dits Pare y fill Turo espectava lo dit tros de terra junt ab tot lo dit MAS VILARDELL per los títols chalendats en la proxima antecedent confessió lo dia present feta per Marti Corbera de una pessa de terra de pertinencias de dit MAS VILARDELL ...”

i). Any 1756 (ACA, Capbreu del Marqués de Castellbell):

“... Joan Turo, Major Pages de la Quadra Inferior de Vila de cavalls sufraganea de la Parroquial Yglesia de la Vila de Olesa ... als vint, y nou de desembre prop passat que per los títols avall escrits te y posseheix tota aquella pessa de terra, o tros de terra part herma, y part de oliveras plantat de tinguda de ... quarteras y tres cortans de sembradura poch mes, o, menos de pertinencias del MAS VILARDELL, situat en la Parroquia de Ullastrell ... Confronta a Sol ixent ab honors de dit confessant del terme de Vila de Cavalls, a Mitg dia ab honors de Jaume Cabassa de Sant Miquel de Taudell, a Ponent part ab Marti Corbera y part ab honors de Pau Boada, y part ab honors de Llorens Trullás tots de pertinencias de dit mas, y a Tremuntana ab honors de dit confessant del terme de Vila de Cavalls. Li pertany, y especta, per títol de sa propia compra ne feu de dit tros de terra de Joseph, y Jaume Turo, Pare y fill, ab acte rebut en poder de la Rectoria de Ullastrell als set de setembre del any Mil Setcents vint, y set, firmat per rahó de Señoria. Als quals dits Pare, y fill Turo espectava tot lo sobredit Mas per los títols chalendats en la antecedent confessió lo dita present feta per Marti Corbera de altre porció de terra del mateix MAS VILARDELL en lo present Capbreu ...”

j) Any 1756 (ACA, Capbreu del Marqués de Castellbell):

“... Maria Turo, Viuda deixada de Francisco Turo pages del terme de Vila de Cavalls sufraganea de la Parroquial Yglesia de Santa Maria de la Vila de Olesa de Montserrat, Bisbat de Barcelona ... als vint, y nou de desembre prop passat present, y acceptant que per los títols avall escrits te y posseheix tot aquell tros de terra de vinya plantada, de tinguda de dos quarteras sembradura poch mes, o, menos de pertinencias del MAS VILARDELL situat en lo terme de Ullastrell, que posseheixen diferents personas.

Confronta a Sol ixent ab las terras de Llorens Trullás de pertinencias de dit MAS VILARDELL, a Mitg dia ab ditas terras de dit Trullás, de pertinencias de dit MAS VILARDELL, a Ponent ab la Heretat de Joseph Sanahuja de Ullastrell una serra mitjantsant, y a Tremuntana ab la Heretat den Turo de Vila de Cavalls ... Li pertany, y especta lo dit tros de terra com a succehint al dit Francisco Turo son marit per no havere persona mes proxima; al dit empero Francisco Turo li espectava per titol de establiment a ell fet per Llorens Trullás pages del terme de Vila de Cavalls ab acte rebut, y testificat en poder del Don Joseph Singla qº Notari Publich de la Vila de Olesa Mon Pare als dinou agost Mil Setcents, y sis. Al dit empero Llorens Trullás li espectava per titol de compra ne feu de Joseph y Jaume Turo pagesos de dit terme de Vila de Cavalls, ab acte rebut en poder de la Rectoria de Ullastrell als set de setembre del any Mil Setcents vint y set. Als dits empero Pare y fill Turo los espectava lo dit tros de terra junt ab lo dit MAS VILARDELL per los titols calendats en la confessio del Capbreu present feta y firmada per Marti Corbera, com a pocessor de la CASSETA, y porció de terra de pertinencias de mateix MAS VILARDELL ...”

k). Any 1756 (ACA, Capbreu del Marquès de Castellbell):

“... Llorens Trullás, Pages de la Parroquia de Santa Maria de Ullastrell, Bisbat de Barcelona ... als vint, y nou desembre prop passat que per los titols devall escrits te, y posseheix tot aquell tros de terra de tinguda de sinch quarteras de sembradura part campa, y part vinya, y part herma de pertinencias del MAS VILARDELL en la qual pessa de terra ha edificat lo dit confessant una CASETA. Confronta a Sol ixent ab Joan Turo Major; a Mitg dia ab Joan Turo Menor, y part ab Pau Boada de pertinencias tots de dir Mas, a Ponent ab la Heretat de Joseph Sanahuja, y a Tremuntana ab los Hereus de Francisco Turo vuy Maria Turo Viuda termes mitjantsant. Li especta lo dit tros de terra per titol de sa propia compra ne feu a Joseph y Jaume Turo Pare y fill de Vila de Cavalls ab acte rebut en poder de la Rectoria de Ullastrell als set de setembre de Mil Setcents vint y set; als dits empero Pare y fill Turo los espectava junt ab tot los dit MAS VILARDELL per los titols chalendats en la Cabrevació feta en lo present Capbreu lo dia present per Marti Corbera com a pocessor de altre porció de terra de pertinencias de dit Mas ...”

l). Any 1756 (ACA, Capbreu del Marquès de Castellbell):

“... Pau Boada, Pages habitant en lo terme de Vila de Cavalls, sufraganea de la Parroquial Yglesia de Santa Maria de la Vila de Olesa de Montserrat, Bisbat de Barcelona ... als vint, y nou desembre prop passat que per los titols devall escrits te, y posseheix tot aquell tros de terra de vinya plantat de tinguda de una quartera, y dos cortans de sembradura de blat poch mes, o, menos, que es part, y pertinencias del MAS anomenat VILARDELL, situat en lo terme de Ullastrell. Confronta lo dit tros de terra a Sol ixent ab Joan Turo de pertinencias de dit Mas, a Mitg dia ab Marti Corbera, tambe de pertinencias de dit Mas, a Ponent ab Joan Turo Menor de pertinencias del mateix Mas, y a Tremuntana ab honors de Llorens Trullás de pertinencias tambe de dit MAS VILARDELL. Li especta lo dit tros de terra per titols de sa propia compra ne feu de dit Joan Turo Menor, pages de Vila de Cavalls, ab acte rebut en poder del D. Joseph Singla Major qº Notari Públich de dita Vila de Olesa als vint, y sinch Maig de Mil Setcents trenta y dos firmat, y lloat per rahó de Señoria: al dit empero Joan Turo li espectava junt ab altre tros de terra que ell posseheix de pertinencias de dit Mas per titol de compra ne feu de Joseph y Jaume Turo, Pare y fill pagessos de Vila de Cavalls ab acte rebut en poder de la Rectoria de Ullastrell als set de setembre de Mil Setcents vint, y set. Als dits empero Joseph y Jaume Turo los espectava junt ab tot los dit Mas per los mateixos titols chalendats en la confessió feta en lo present Capbreu de posseció de dit Mas per Marti Corbera pages habitant en lo mateix MAS VILARDELL, lo dia setse del corrent mes, y any tot lo qual sobredit Mas fou capbrevat en lo Capbreu jurat de dit Ylustre Señor Marquès en lo Capbreu de Mil Siscents, y sich per Joan Massó, en poder de Joseph Peyret Notari Públich de la Vila de Tarrassa ...”

j). Any 1756 (ACA, Capbreu del Marquès de Castellbell):

"... Catherina Alegre, Viuda deixada de Francisco Alegre, Pages lo dia de son obit en la Parroquia de Sant Miquel de Taudell habitant ... als vint, y nou del mes de Desembre proxim passant present, y devall acceptant, que per los titols devall escrits te y posseheix tot aquell tros de terra part de viña plantada, y part herma, de tinguda de una quartera de sembradura poch mes, o, menos, que es part, y de pertinencias del MAS nomenat VILARDELL, situat en lo terme de Ullastrell. Confronta lo dit tros de terra a Sol ixent, y a Ponent ab honors de Joseph Sanahuja de Ullastrell de pertinencias de dit Mas, a Mitj dia ab Marti Corbera, de pertinencias del mateix Mas, y a Tremuntana ab honors de Joan Turo Menor de pertinencias tambe de dit Mas. Li especta en dit nom y al dt. qº Francisco Alegre son marit li espectava per titol de establiment a rabassa morta a ell fet, y firmat per Joseph Corbera pages de Ullastrell ab acte rebut, y testificat en poder del Notari avall escrit als setse de setembre de Mil Setcents quaranta y quatre; al dit empero Joseph Corbera li pertañia y espectava per los mateixos titols chalendats en la Confessió del Capbreu, feta y firmada per Marti Corbera son fill en lo present Capbreu de part, y porció deL Mateix MAS VILARDELL, lo dia setse dels corrents mes, y any. Lo qual MAS VILARDELL fou capbrevat per Joan Massó, en lo Capbreu jurat de dit Ylustre Señor Marquès del any Mil Siscents y sinch rebut, y testificat en poder de Joseph Peyret Notari Públich Regint la Escrivania pública de la Vila de Tarrassa ..."

k). 1849, febrer, 25 (AHCT) Notari Juan Daura, de Terrassa:

"... una pieza de tierra viña de cabida doce cuarteras de semilla, sita en la Parroquia de Viladecaballs y antes de Ullastrell y en el MANSO llamado VILARDELL. Que linda á Oriente con los herederos de Juan Cabasa mediante torrente, á Medio dia con la RIERA DE MASUCHS y con la HEREDAD SANAHUJA, á Poniente con el MANSO GINESTAR, y á Cierzo con los herederos de José Corbera ..."

l). 1853, febrer, 6 (AHCT) Notari Juan Daura, de Terrassa:

"... una pieza de tierra viña de cabida seis cuartera de semilla, sita en el termino de Viladecaballs, MANSO VILARDELL y HEREDAD llamada SANAHUJA. Linda á Oriente con Jayme Font, á Medio dia con Benito Puig, á Poniente con Benito Marcet y Font, y á Cierzo con el MANSO BARANS ..."

m). 1855, juny, 21 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... el MANSO y HEREDAD llamada VILARDELL y tierra de que se compone en su mayor parte plantada de viña, de estension en total veinte y ocho cuarteras, sita en el termino de Viladecaballs. Linda á Oriente con la HEREDAD CABASA. á Medio dia con la RIERA DE MASUCHS, á Poniente con el MANSO GINESTAR, y á Cierzo con la HEREDAD CORBERA ..."

VINYA DE LA RIBA, La - Peça de terra situada a l'heretat de can Sanahuja.

a). 1716 (AHCT) Cadastre d'Ullastrell, inscripció 41:

"... Piessa de tierra de vinya dicha LA VINYA DE LA RIBA, que possehex dicha Maria Sanahuja, viuda; dista de la Rectoria -de Santa Maria d'Ullastrell- un quarto y medio; de la Cassa de la duenya 400 passos. Consiste en 60 jornales de cavadura ... Confronta á Levante con tierras de TURU, á Medio dia, á Poniente, y á Cierzo con tierras del mesmo duenyo ..."

VINYA VELLA DE CAN TURU - Peça de terra situada a l'heretat de can Turu.

a). 1861, agost, 6 (AHCT) Notari Jacint Soler, de Terrassa:

"... una pieza de tierra hierma de cabida cuatro cuarteras, sita en el termino de Viladecaballs, y HEREDAD TURU. Linda á Oriente con la llamada VIÑA VIEJA DE CASA TURU, á Mediodia con Martin Baqué, á Poniente con el CAMINO REAL que dirige a la heredad SANAHUJA, y á Cierzo con Francisco Llonch y Pont ..."

b). 1865, agost, 10 (Registre de la Propietat) Inscripció 1.18:

"... Pieza de tierra ... sita en el término de Viladecaballs, y de pertenencias de la HEREDAD TURU. Linda por Oriente con la VIÑA VIEJA llamada de casa TURU, á Medio dia con otra de Martin Boada alias Baqué, á Poniente con un CAMINO que dirige a la casa de campo nombrada SANAHUJA ..."

VINYES, torrent de Les - Nom amb el qual és conegut a finals del segle XVIII el torrent del Frare en la seva part superior, o algun torrentet tributari d'aquest. Possible nom alternatiu, al seu començament, del torrent Gran o de la Serra. Consulteu el capítol de Santa Coloma, elaborat per Esteve Canyameres.

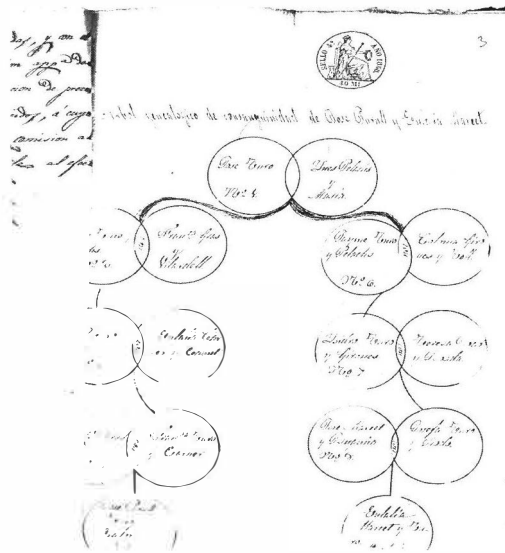
a). 1770, novembre, 22 / 1771 (ACA) Capbreu de 1771:

"... MAS DE SANTA COLOMA ... afronta a Ponent ab honors del MAS PINEDA que posseheixen dits confessants en senyoria del Marqués de Castellbell, un TORRENT nomenat de LES VINYES mediant, y part ab honors del MAS TURO ..."

Tercera Part

GENEALOGIA DELS TURU

La descendència

Ramon Torredemer Turu

“Dedicat a un jove que es va apropar als 90 anys, el meu tiet Joan Turu Campí”

Per què fer la genealogia de la nostra família? Un dels motius podria ser el següent: Si algú ens pregunta per anar a un determinat lloc, el camí o trajecte, necessitarem saber de quin punt a quin altre vol anar. És a dir, el punt d'inici o de partida i el punt d'arribada o final. A les hores, com podem saber nosaltres, com a éssers humans, a on anem, si no sabem d'on venim?

Per què fer-ne la història? La història no és més que la suma de desenes d'històries de països, de centenars d'històries de ciutats i pobles i, sobretot, de milers d'històries de famílies. Les primeres, des de sempre han estat promogudes i potenciades pels governs; les segones, han estat darrerament gràcies a una nova formada d'historiadors que han donat identitat als seus conciutadans; i les terceres? la història de les famílies? Han estat oblidades àdhuc pels propis membres del llinatge.

Potser per la ruptura de l'estructura familiar d'avui en dia en què apartem als nostres avis - font del saber històric de la nostra nissaga- de la casa pairal, de l'hereu, dels seus descendents, per quedar tancats a una “llar d'avis”. Àdhuc oblidem els morts més enllà de la tercera generació, fent desaparèixer els cementiris en els seus trasllats urbanístics.

I com que l'home en el decurs dels segles a canviat el seu entorn, però no així els seus sentiments i rancúnies, fent guerres que han destruït molts documents i dificultant aquests tipus d'investigacions genealògiques; que serveixi aquest treball com recull d'informació, no sols per a estudiosos de la demografia, historiadors i genealogistes, sinó també per aquell Turu de segles esdevenidors que vulgui agafar-me el relleu i segueixi dibuixant les branques que neixen d'aquesta soca catalana.

METODOLOGIA.

He investigat els llibres sacramentals de les rectories de Viladecavalls, Olesa de Montserrat i Ullastrell bàsicament. de les branques més recents o actuals de Turu, la informació ha estat obtinguda preguntant directament a alguns membres d'aquella família. La transcripció, de la informació obtinguda, a aquest estudi genealògic l'he fet seguint les següents pautes:

L'assignació de parentiu entre dos membres no suficientment documentada no s'ha realitzat fins haver finit el buidatge. Per tal de reduir al màxim la possibilitat d'errada. No he pogut escapar en alguns casos d'haver de fer servir la intuïció davant la inexistència d'altres alternatives que em demostressin que no era factible aquella assignació de parentiu. Fer un arbre genealògic és com voler fer un trencaclosques, on moltes vegades et falten massa peces. És per això que us demano perdó pels possibles errors, per les mancances de dades, o per l'oblit d'alguna persona.

Per l'arbre de tots els individus del llinatge permet eliminar tots els errors - per coincidències de noms personals a la mateixa època, per exemple- que cometem aquells que sols segueixen una línia ascendent.

Gràficament a l'arbre, l'individu o germà més gran, l'hereu dels hereus (si sempre el primer fill fos un noi i no una noia) queda a la part superior. I el que, seria el descendent més petit dels germans més petits de totes les generacions queda emplaçat a la part inferior..

El nombre de generacions trobades, vint-i-cinc, queden ordenades d'esquerra (segle XIV) a dreta (segle XX). S'ha de tenir en compte, però, que a la setena generació és una noia Turo que es casa (1438) amb un xicot Guardiola, canviant l'ordre dels cognoms als seus fills. Així doncs, per línia directa de pare a fill,, els Turu d'avui en dia, amb la normativa actual, ens hauríem de cognominar *Guardiola* .

Valentí Turu Pi (v. 15-09-1873)
Eulàlia Gironès Vinyals (sq. 24-09-1868)

Altres dades no lligades a l'arbre:

Pobladors del Regne de València (cartes de població transcrits per Enric Guinot):

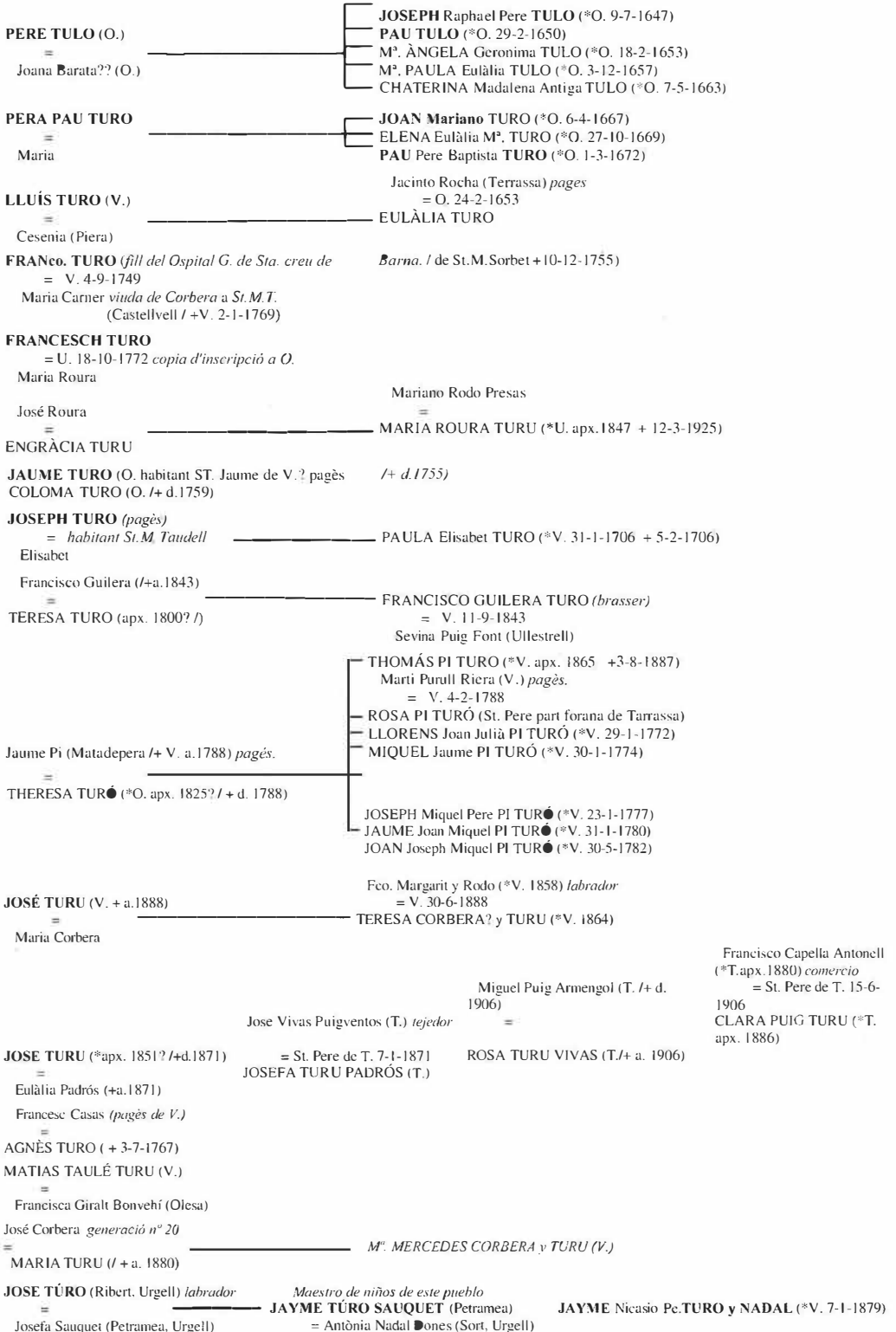
TURO (Traiguera 1379)

TURO (Castelló de la Plana 1398)

TURO (Vila-real 1415)

Joan Isart

LLORENÇ TURO (+a. 1603)= *St. Jaume de Vila de cavals* 16-11-1603= _____ **JOANA TURO**
Eulàlia (+d. 1603)**JAUME TURO** (+ a. 1615)1r. =
Margarida (O.)
2n. = Pere Joan Saboya Martina (França)**JAUME TURO** (*paraire*)= _____ **HEULARIA TURO** (*O. 31-6-1598)
Elisabet**PERE TURO**= _____ **M^o. JARONIMA TURO** (*O. 25-3-1599)
Eularia**JOAN TURO**= _____ **MARGARIDA Joana TURO**
Jorba? (del Bruc)**FRANCESCH TURO**= _____ **JUANA M^o. Oliva TURO** (*O. 9-1-1644)
Marianga Marcet? Deu? Valldeperas? (V?)**FRANCESCH TURO** (O.)= _____ **SALVADOR Pere Fc.** (*O. 11-8-1647)
Maria Agnès Alegre? (O.)**JAUME TURO** *de V. hab. de Q.*= _____ **PERE Fra. TURO** (*O. 30-7-1599)
FRANCESCH Gilli TURO (*O. 1601)
GRATIA TURO (*O. 26-8-1604)
PERE Magí TURO (*O. 21-8-1611)Miquel Sol
= O.23-8-1616 *Eucarist* 7-2-1617**JAUME TURO**= _____ **EULARIA TURÓ**
FRANCHS Amado TURO (*O. 1600)
PAULA Joana TURO (*O. 11-12-1601)
BENET Jaume TURO (*O. 8-6-1604)
Elisabet**FRANCESCH TURO**= _____ **MIQUEL TURO**
Antonia = O.21-1-1624 _____ **PERE Miquel TURO** (*O. 26-11-1624)
Magdalena Duran**PERE TURO** *pages de O. i V.*= _____ **MARIA Eularia TURO** (*O. 21-12-1628)
Maria Marset? Viladoms?
LLUÍS Pere TURO (*O. 17-12-1630)**PERE TURO** *pages*= O.5-3-1628 _____ **RAMON Sebastià TURO TRULLAS** (*O.17-4-1633)
Antònia Trullas (V.) _____ **ANTONI Joan TURO TRULLAS** (*O. 21-8-1636)
JOSEPH Benet TURO TRULLAS (*O. 2-1-1639)
PERE Joseph TURO TRULLAS (*O. 25-11-1640)**FRANCESCH TURO**(O.) *pages*= O. 26-2-1634 _____ **PERA Visens TU RO ROCHAVER.** (*O. 24-1-1635)
M^o. Anna Rocha verda (Esparreguera) _____ **SEBASTIÀ Magí TURO ROCHAVER** (*O.18-2-1637)
ANNA M^o. Isabel TURO ROCHAVER (*O. 18-8-1639)
HIERONIMA Fran. TURO ROCHAVER (*O. 3-7-1642)

LLIBRES SACRAMENTALS CONSULTATS:

Parròquia	Llibre n°	Baptismes	Òbits	Matrimonis
Parròquia de Viladecavalls St. Martí de Sorbet.	1	1650-1771		
	1		1650-1770	
	1			1669-1770
	2	1761-1799		
	2		1772-1803	
	2			1772-1803
St. Miquel de Toudell	3	1772-1848		
	3		1772-1849	
	3			1773-1837
	4	1772-1849		
	4		1772-1849	
	4			1773-1832
St. Martí de Sorbet.	5			1813-1858
	6			1859-1885
	7			1886-1916
	8			1916-1951
	5	1800-1858		
	6	1859-1871		
	7	1871-1895		
Parròquia d'Ullastrell	1			1566-1745
	2			1746-1844
	3			1844-1851
	-		1564-1746	
	-		1746-1829	
	1	1746-1816		
	-	1816-1859		Desaparegut
	5	1859-1879		
	-	1879-1916		Desaparegut
	-	1916-1927		No consultat
	Parròquia d'Olesa	1		
2				1683-1738
3				1738-1790
4				1790-1812
5				1813-1821
6				1822-1832
7				1838-1851
8				1852
9				1853
10				1854
11				1855-1858
12				1859-1874
13				1875-1898
14				1898-1919
15				1919-1930
1		1542-1546		
2		1632-1684		
3		1684-1705		
4		1706-1732		
5		1732-1754		
6		1755-1779		
Parròquia de Castellbisbal : Investigat per Maria Dolors Saperas Lardiez i Victor Olivé Turu.				
Parròquia de Sant Quirze: Investigat pel Sr. Valentí Turu Pérez.				

ESTADÍSTICA.

GENERACIÓ nº	TURU de 1er. varons	TURU de 1er. Noies	TURU de 2on. varons i noies	Afegits per Matrimoni	TOTAL Individus	TOTAL ACUMULAT
1	1	0	0	1	2	2
2	1	0	0	1	2	4
3	1	0	0	0	1	5
4	1	1	0	1	3	8
5	0	1	0	2	3	11
6	1	0	0	1	2	13
7	0	1	0	1	2	15
8	1	4	0	6	11	26
9	2	2	0	4	8	34
10	2	1	0	3	6	40
11	3	1	0	5	9	49
12	6	6	0	6	18	67
13	4	5	0	3	12	79
14	2	7	0	5	14	93
15	6	1	0	4	11	104
16	6	11	0	11	28	132
17	12	9	0	14	35	167
18	13	24	10	29	76	243
19	29	30	8	40	107	350
20	31	27	32	62	152	502
21	43	34	31	65	173	675
22	34	31	45	73	183	858
23	31	31	28	52	142	1.000
24	28	52	135	70	285	1.285
25	10	13	28	1	52	1.337
TOTAL	260	287	314	453	1.337	

Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya, el 29-7-01 hi havia a Catalunya: 236 persones amb el cognom TURU de primer (155 de les quals al Vallès Occidental), i 200 de segon. Per tant, en l'arbre, no i són tots; Però permet a la resta de Turu que puguin -buscar els seus besavis- lligar-se a alguna de les branques.

Aquest estudi genealògic aporta una prova més per a la teoria que enuncia que, tots aquells que porten el mateix cognom, quan aquest és d'origen toponímic molt concret, son parents, ni que sigui de grau llunyà...

Enderroc de la Masia de can Turu el 17/10/2000. A la fotografia inferior es pot apreciar encara les restes del portal dovellat.

Les autoritats locals que havien de protegir un patrimoni rural, com can Turu, han estat els promotors de l'enderroc... Fot. E.Canyameres

“Can Turu: una masia de Viladecavalls (segles XIV-XX)” és el treball de tres autors que des d’òptiques diferents estudien la història de la masia, la seva gent, la seva toponímia i l’herència en els descendents d’aquesta casa pairal escampats per tota la comarca. El resultat és una ressenya històrica, familiar i toponímica que denota la importància d’aquests elements del nostre –cada vegada més minso– paisatge rural del Vallès, i que no per ser construccions senzilles i populars, no deixen de tenir el seu valor històric, patrimonial i cultural. Malauradament aquests quasi 700 anys de vida i lluita diària del mas Turu no van acompanyats pel testimoni patrimonial de les pedres i fang de les parets de la masia. Aquest estudi no va poder sortir a la llum abans que ensorresin la masia. Potser la lectura del treball de l’Esteve Canyameres, d’en Ramon Torredemer Turu i d’en Francesc J. Suárez, hauria fet rumiar a més d’un dels responsables municipals que van decidir que l’únic destí del vell “casot” de Can Turu era l’enderroc.